

Evaluering af optagelsessystemet til de videregående uddannelser

September 2020

Udgivet af Uddannelses- og Forskningsministeriet
Børsgade 4
Postboks 2135
1015 København K
Tel.: 3392 9700
ufm@ufm.dk
www.ufm.dk

Forsidefoto Flemming Leitorp

Layout Uddannelses- og Forskningsministeriet

Tryk Rosendahls

Publikationen kan hentes på ufm.dk/publikationer

ISBN: 978-87-93807-25-9

ISBN (elektronisk publikation): 978-87-93807-26-6

Evaluering af optagelsessystemet til de videregående uddannelser

September 2020

Indhold

1. Indledning	11
1.1 Baggrund for evalueringen	11
1.2 Temaer i evalueringen	11
1.2.1 Tema 1. Sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og optagelsessystemet til de videregående uddannelser	13
1.2.2 Tema 2. Informeret ansøgning til de videregående uddannelser	13
1.2.3 Tema 3. Udvælgelse på faglige forudsætninger og motivation	13
1.2.4 Tema 4. Social mobilitet i optagelsessystemet	13
1.2.5 Tema 5. Gennemsigthed i optagelsessystemet	14
1.2.6 Tema 6. Effektiv fordeling af uddannelsespladser	14
1.3 Analysedesign	14
1.4 Læsevejledning	16
2. Sammenfatning og samlet vurdering	17
2.1 Temaer i evalueringen	17
2.2 Opmærksomhedspunkter og samlet vurdering af optagelsessystemet	18
2.3 Evalueringens hovedresultater	23
2.3.1 Tema 1. Sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og optagelsessystemet til de videregående uddannelser	23
2.3.2 Tema 2. Informeret ansøgning til de videregående uddannelser	35
2.3.3 Tema 3. Udvælgelse på faglige forudsætninger og motivation	41
2.3.4 Tema 4. Social mobilitet i optagelsessystemet	47
2.3.5 Tema 5. Gennemsigthed i optagelsessystemet	53
2.3.6 Tema 6. Effektiv fordeling af uddannelsespladser	56
3. Beskrivelse af optagelsessystemet til de videregående uddannelser	59
3.1 Udvikling i optagelsessystemet 1977-2020	60
3.2 Regler og proces for optagelse på de videregående uddannelser	64
3.2.1 Regler for optagelsen er fastlagt i tre adgangsbekendtgørelser	64

3.2.2 Alle ansøgere bliver kun tilbudt én studieplads	64
3.2.3 Proces for optagelsen strækker sig over hele året	65
3.3 Regler om adgangskrav, kvoter og udvælgelse på de videregående uddannelser	69
3.3.1 Der er generelle og specifikke adgangskrav til de videregående uddannelser	69
3.4 Kvotesystemet og udvælgelse på de videregående uddannelser	70
3.4.1 Uddannelsespladserne bliver fordelt via to kvoter ved adgangsbegrænsning	70
3.4.2 Uddannelserne fastlægger kvotefordeling	71
3.4.3 I kvote 1 sker udvælgelsen på baggrund af karaktergennemsnit	72
3.4.4 I kvote 2 sker udvælgelse på baggrund af andre kriterier	73
3.5 Ansøgernes svar på tilbud om uddannelsesplads og efteroptagelsen	74
3.5.1 Optagne, der takker nej	75
3.5.2 Efteroptagelsen på de videregående uddannelser	75

4. Udvikling siden 2009 – et dataoverblik 77

4.1 Introduktion til ansøgning og optagelse 2019	78
4.1.1 Knap 90.000 søgte ind på en videregående uddannelse i 2019	78
4.2 Udvikling i ansøgere 2009-2019	80
4.2.1 Andelen af ansøgere er steget med 53 procent	80
4.2.2 En større andel 1. prioritetsansøgninger bliver behandlet i kvote 2	80
4.2.3 Andelen af ansøgere med gymnasial eksamen er stabil	81
4.3 Udvikling i ansøgninger 2009-2019	82
4.3.1 Ansøgerne søger gennemsnitligt flere uddannelser	82
4.4 Udviklingen i optagne 2009-2019	84
4.4.1 Andelen af optagne er steget med 41 procent	84
4.5 Udviklingen i ikke-optagne fra 2009-2019	89
4.5.1 Andelen af afviste kvalificerede ansøgere er stabil i perioden	89
4.5.2 Andelen af ikke-kvalificerede ansøgere er steget med 3 procentpoint	93

5. Betydningen af karakterer og grænsekvotienter for elever i de gymnasiale uddannelser 95

5.1 Karaktergennemsnittets betydning for uddannelsesmuligheder	97
5.1.1 Halvdelen af uddannelserne havde i 2019 en grænsekvotient	97
5.1.2 Et givent karaktergennemsnit fra gymnasiet giver alle ansøgere adgang til færre uddannelser i dag i forhold til tidligere	99
5.2 Elevernes oplevelse af karaktergennemsnit	103
5.2.1 Eleverne overvurderer betydningen af karaktergennemsnit	103
5.3 Betydning af afskaffelsen af 1,08-reglen for uddannelsesmuligheder	106
5.3.1 Grænsekvotienterne falder og pladser bliver omfordelt	106

6. Optagelsessystemets betydning for elevernes studieadfærd i de gymnasiale uddannelser 111

6.1 Karaktergennemsnittets betydning for elevernes studieadfærd	112
6.1.1 Størstedelen af eleverne vælger fag, de synes er spændende	112
6.1.2 Nogle elever fravælger fag, de synes er spændende, hvis det trækker karaktergennemsnittet ned	115
6.1.3 Karakterer er for nogle elever det vigtigste	115
6.1.4 Størstedelen af eleverne tilpasser deres arbejdsindsats for at øge karaktergennemsnittet	119
6.1.5 To tredjedele fortryder ikke valg i den gymnasiale uddannelse	123

7. Ansøgernes søgeadfærd 125

7.1 Ansøgernes søgemønstre og fordeling i optagelsessystemet	127
7.1.1 Ansøgere med høje karakterer søger de samme få uddannelser	127
7.1.2 Nogle elever bruger grænsekotienten til at styre deres uddannelsesvalg	133
7.2 Faktorer, der påvirker ansøgernes uddannelsesvalg	135
7.2.1 To tredjedele af ansøgerne var opmærksomme på efterfølgende jobmuligheder ved deres uddannelsesvalg	135
7.2.2 Hver sjette ansøger ændrer uddannelsesvalg alene på grund af en højere grænsekotient	138
7.2.3 Der er forskel på, hvad ansøgerne selv opfatter som prestige, og hvad de tror, andre mener	140
7.3 Ansøgernes afklaring om uddannelsesvalg	141
7.3.1 Størstedelen af ansøgerne søger information om uddannelserne	141
7.3.2 Størstedelen af ansøgerne følte sig afklarede om deres uddannelsesvalg	143
7.3.3 I alt 10 procent af de optagne takker nej til studiepladsen	145

8. Udvælgelse af ansøgere til de videregående uddannelser 147

8.1 Adgangskrav til de videregående uddannelser	149
8.1.1 Stigning i brugen af karakterkrav som adgangskrav	149
8.2 Udvælgelse af ansøgere på baggrund af karaktergennemsnit i kvote 1	150
8.2.1 Ansøgere med højere karaktergennemsnit får højere karakterer på uddannelsen	150
8.2.2 Ansøgere med højere karaktergennemsnit falder i lavere grad fra	152
8.2.3 Ansøgere med højere karaktergennemsnit har lavere ledighed efter endt uddannelse	153
8.3 Brugen af flere udvælgelseskriterier i kvote 2	157
8.3.1 Uddannelserne bruger forskellige udvælgelseskriterier	157

8.3.2 Dokumenteret erfaring, karakterer og motiveret ansøgning er de hyppigst anvendte kriterier i kvote 2 – og ofte i kombination	159
8.3.3 Sammenhæng mellem karakterer og rangering i kvote 2	164
8.3.4 Uddannelsesinstitutionerne vurderer generelt de samme ansøgere højt i både kvote 1 og kvote 2	164
8.3.5 Sammenhængen mellem karaktergennemsnit og rangering i kvote 2 afhænger af udvælgelseskriterier	165
8.3.6 Rangering af ansøgere hænger sammen med udvælgelseskriterier	166
8.4 Udvalgelse af ansøgere på baggrund af flere udvælgelseskriterier i kvote 2	168
8.4.1 Ansøgere med bedre kvote 2-vurdering klarer sig bedre på uddannelsen	168
8.4.2 Studerende optaget via kvote 2 har lavere sandsynlighed for frafald	171
8.4.3 Optagne med en erhvervsuddannelse har lavere sandsynlighed for frafald	173
8.4.4 Ansøgere, der venter med at søge optagelse, bliver vurderet bedre i kvote 2	173

9. Optagelsessystemets betydning for social mobilitet 175

9.1 Social mobilitet forud for optagelsessystemet	176
9.1.1 Unge med forældre med en videregående uddannelse vælger oftere en gymnasial uddannelse	177
9.2 Social mobilitet i optagelsessystemet	177
9.2.1 Flere unge med faglærte eller ufaglærte forældre optages på en videregående uddannelse	177
9.2.2 Unge med forældre med en videregående uddannelse søger oftere selv en videregående uddannelse end unge med faglærte eller ufaglærte forældre	178
9.2.3 Ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre søger hurtigere optagelse	180
9.3 Social mobilitet i udvælgelsen i kvote 1	182
9.3.1 Karaktergennemsnittet stiger med forældrenes uddannelsesniveau	182
9.4 Social mobilitet i udvælgelsen i kvote 2	186
9.4.1 En større andel ansøgere med faglærte forældre søger kvote 2	186
9.4.2 Udvalgelseskriterierne har betydning for social mobilitet i kvote 2	188
9.4.3 Der er forskelle mellem institutionernes rangering af ansøgerne	193
9.4.4 Simulering af at flytte kvote 2-pladser til kvote 1, påvirker 15 procent af ansøgerne	196

10. Ansøgernes forståelse af optagelsessystemet 199

10.1 Ansøgernes forståelse af ansøgningsprocessen og udvælgelseskriterierne	201
10.1.1 En tredjedel vurderer, at ansøgningsprocessen er klar og overskuelig	201
10.1.2 Udvælgelsen i kvote 1 er nemmere forstå end udvælgelsen i kvote 2	204
10.2 Ansøgernes forståelse af afgørelserne	211
10.2.1 En tredjedel blev overrasket over at blive optaget på deres 1. prioritet	211
10.2.2 I alt to tredjedele af ansøgerne ved, hvorfor de er optaget eller afvist	213

11. Optagnes oplevelse af uddannelsen 219

11.1 De optagne ansøgers forventninger til uddannelsen	220
11.1.1 Størstedelen af optagne oplever, at det faglige indhold lever op til deres forventninger	220
11.1.2 Knap en fjerdel af dem, der ikke er faldet fra, er i tvivl, om de valgt den rigtige uddannelse	222
11.1.3 En fjerdedel har opdaget andre spændende uddannelser	223
11.1.4 Årsager til, at ansøgerne falder fra deres uddannelse	227

12. Fordeling af uddannelsespladser 229

12.1 Fordeling af uddannelsespladser via Den Koordinerede Tilmelding	230
12.1.1 Den Koordinerede Tilmelding betyder, at der højst tilbydes én studieplads til hver ansøger	231
12.1.2 Fordelingen kan ske uanset udvælgelseskriterier	232
12.1.3 Pladsfordelingen er effektiv	232
12.1.4 Vinter- og efteroptagelsen koordineres ikke centralt	232
12.2 Uddannelsesinstitutionernes oplevelse af fordeling af uddannelsespladser	234
12.2.1 Kvote 1 bliver oplevet som let og effektivt at administrere	234
12.2.2 Kvote 2 opfattes som mindre effektivt af institutionerne	236

13. Bilag 239

13.1 Bilag 1. Organisering af evaluering	239
13.1 Bilag 2. Tidslinje over større ændringer i optagelsessystemet	240
13.1.1 Tidslinje over større ændringer i optagelsessystemet	240
13.2 Bilag 3. Evalueringens analysedesign	244
13.2.1 Undersøgelsesspørgsmål	244
13.2.2 Afgrænsning af evalueringen	244
13.2.3 Analysespor	245
13.2.4 Spor 1. Kortlægning af eksisterende viden	246
13.2.5 Spor 2. Kvalitativ undersøgelse	246
13.2.6 Spor 3. Kvantitative analyser og simulering	247
13.3 Bilag 4. Litteraturliste	248

1. Indledning

1.1 Baggrund for evalueringen

Optagelsessystemet til de videregående uddannelser fordeler årligt ca. 90.000 ansøgere med forskellige adgangsgivende grundlag til alle typer af videregående uddannelser i hele Danmark. Ansøgningstallet er steget markant over de sidste 40 år, og optagelsessystemet er i store træk forblevet uændret.

Med denne rapport foreligger der nu en samlet evaluering af optagelsessystemet. I rapporten undersøges i hvilket omfang, det nuværende optagelsessystem understøtter, at det er kvalificerede og motiverede ansøgere, der søger og bliver optaget på landets videregående uddannelser.

Det er samtidig væsentligt at holde sig for øje, at optagelsessystemet til de videregående uddannelser er ét element i de unges uddannelsesvej fra ungdomsuddannelsen til de videregående uddannelser. Også andre forhold må forventes at have en betydning for, hvilke videregående uddannelser de unge søger ind på. Selvom disse forhold ikke er den egentlige genstand for evalueringen, er der taget højde for dem i forbindelse med udarbejdelsen af analyser mv. til evalueringen.

Evalueringen er gennemført fra 2019 til 2020 af Uddannelses- og Forskningsministeriet med bidrag fra /KI.7 og Realize Aps. Evalueringen er afgrænset til at handle om optaget til de videregående uddannelser, der er en del af Den Koordinerede Tilmelding. Til evalueringen har været knyttet en referencegruppe med repræsentanter for de videregående uddannelsesinstitutioner, samt en følgegruppe med øvrige interessenter. Rapportens konklusioner har også været diskuteret med fire forskere, jf. bilag 1.

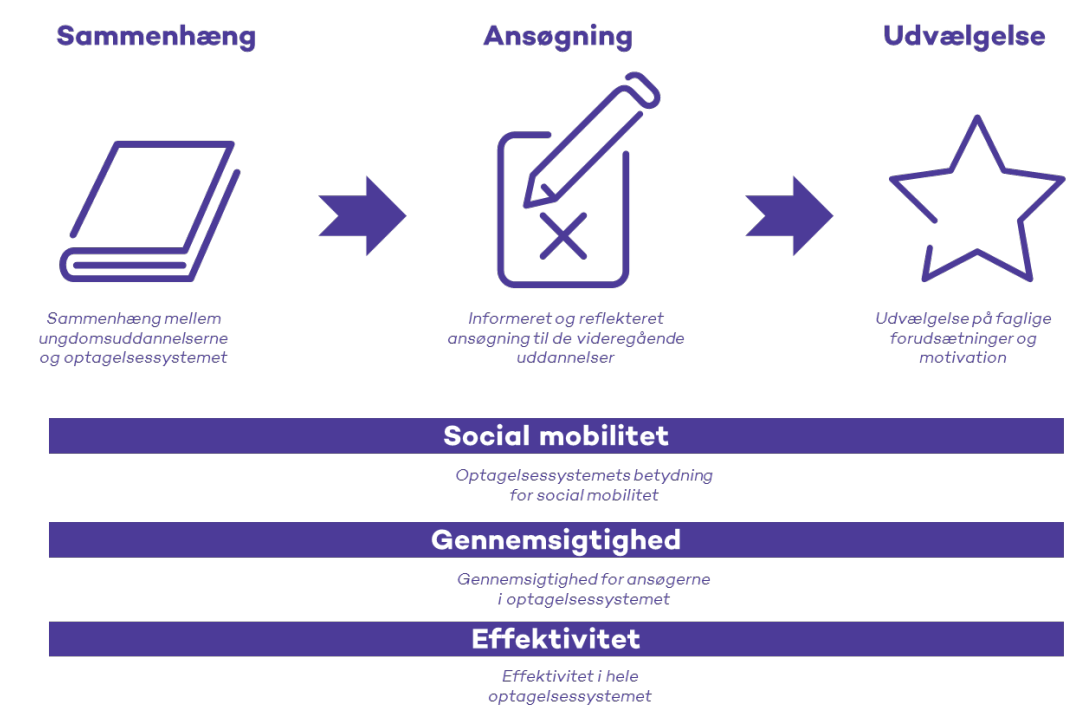
1.2 Temaer i evalueringen

Temaerne i evalueringen af optagelsessystemet er udvalgt med udgangspunkt i ansøgerens rejse mod og gennem optagelsesprocessen på de videregående uddannelser. Ansøgerens vej mod de videregående uddannelser begynder tidligt i uddannelsessystemet. De valg, ansøgeren træffer om og under sin ungdomsuddannelse, har betydning for den videre færd gennem uddannelsessystemet. Efter ungdomsuddannelsen skal ansøgeren vælge videregående uddannelse, og herefter skal ansøgeren gennem udvælgelsesprocessen i optagelsessystemet til de videregående uddannelser.

De første tre temaer retter fokus mod de enkelte led i ansøgerens rejse, mens de sidste tre er tværgående med betydning for hele ansøgerens rejse, jf. figur 1.

Figur 1

Temaer i evaluering af optagelsessystemet til de videregående uddannelser

I de følgende afsnit bliver der redegjort for temaerne og deres betydning. Undervejs i afsnittene bruges der en række centrale begreber. Begrebernes betydning bliver kort opsummeret i boks 1.1.

Boks 1.1 Centrale begreber i evalueringen

- **Adgangskrav** er en samlebetegnelse for de krav, ansøgeren skal opfylde for at komme i betragtning til en studieplads. *Generelle adgangskrav* er krav om f.eks. en bestået gymnasial eksamen eller tilsvarende niveau. *Specifikke adgangskrav* er krav om bestemte beståede gymnasiale fag på bestemte niveauer. *Karakterkrav* er et adgangskrav om bestemte minimumskarakter i krævede fag, eller et bestemt minimumsgennemsnit fra den gymnasiale eksamen.
- **Grænsekvote (eller adgangskvote)** er det karaktergennemsnit, der som minimum skal til for optagelse i kvote 1 på en bestemt uddannelse i et givet år på uddannelser, hvor der ikke er plads til alle kvalificerede ansøgere.
- **Rangering** bruges som betegnelse for det, uddannelserne gør, når de vælger og sorterer ansøgere.
- **Udvælgelseskriterier** er de kriterier, uddannelserne bruger til at rangere ansøgere f.eks. karaktergennemsnit eller motiveret ansøgning.
- **Ungdomsuddannelser** er en samlet betegnelse for både de gymnasiale uddannelser (stx, htx, hf, hhx og eux) og erhvervsuddannelserne (eux og EUD).

1.2.1 Tema 1. Sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og optagelsessystemet til de videregående uddannelser

De gymnasiale uddannelser (stx, hhx, htx, hf og eux) er i dag forberedende til en videregående uddannelse. Har man et bestået eksamensbevis i hånden, og lever man op til de specifikke afgangskrav, er man vurderet studieparat. Der går dermed en linje i uddannelsessystemet fra de gymnasiale uddannelser til de videregående uddannelser, og det er optagelsessystemet, der binder de to uddannelsesniveauer sammen. Samtidig giver optagelsessystemet også mulighed for, at ansøgere med andre adgangsgrundlag kan optages – herunder ansøgere med en erhvervsuddannelse.

Optagelsessystemet er dermed en vigtig brik i at understøtte sammenhængen, særligt mellem de gymnasiale uddannelser og de videregående uddannelser. Optagelsessystemet kan derfor have betydning for, om eleverne gives de rette incitamenter til at fordybe og dygtiggøre sig både generelt og særligt inden for deres faglige interesseområde – og hvilke valg, de træffer i de gymnasiale uddannelser.

1.2.2 Tema 2. Informeret ansøgning til de videregående uddannelser

Forud for, at ansøgerne sender deres ansøgning, ligger en længere afklaringsproces. Her skal ansøgerne træffe et valg om, hvilke(n) af de knap 900 forskellige udbud af videregående uddannelser, de vil søge optagelse på. Her kan ansøgerne blive klogere på deres egne interesser og på de videregående uddannelsers faglige indhold, undervisningsform og jobsigte.

Optagelsessystemets indretning kan derfor have betydning for ansøgernes refleksion over egne interesser i uddannelsesvalget. Ansøgernes mulighed for at vælge hvilke videregående uddannelser, de vil søge ind på på et reflekteret grundlag har dermed betydning for, om ansøgernes forventninger kommer til at stemme overens med uddannelsens indhold og jobsigte.

1.2.3 Tema 3. Udvælgelse på faglige forudsætninger og motivation

Alle ansøgere skal i dag leve op til de fastsatte adgangskrav for at være kvalificerede. Når der er flere kvalificerede ansøgere end uddannelsespladser sker der i dag en udvælgelse i kvote 1 alene på baggrund af karaktergennemsnittet fra ansøgerens gymnasiale uddannelse. Karaktergennemsnittet anvendes dermed som indikator for rangering af ansøgernes faglige forudsætninger for at læse på uddannelsen. Udvælgelse i kvote 2 kan ske på baggrund af en række forskellige kriterier, som de videregående uddannelser selv fastlægger, og som dermed fungerer som indikatorer for rangering af ansøgernes faglige forudsætninger og/eller motivation til at læse på uddannelsen.

Uddannelsernes mulighed for at tilrettelægge optagelsen, så den vurderer ansøgernes faglige forudsætninger og motivation for den søgte uddannelse og dens jobsigte, bidrager dermed til, at de studerende kan gennemføre uddannelsen med et godt resultat.

1.2.4 Tema 4. Social mobilitet i optagelsessystemet

En lang række af de forhold, der spiller ind i forhold til social mobilitet i uddannelsessystemet, sker før de unge møder optagelsessystemet til de videregående uddannelser.

Det gælder blandt andet sandsynligheden for at have gennemført en ungdomsuddannelse, samt hvilke kompetencer de unge har tilegnet sig gennem grundskolen og ungdomsuddannelsen, og hvilke uddannelser de unge søger ind på.

Mulighederne for at blive optaget på en videregående uddannelse er således en af flere faktorer, der har betydning for den sociale mobilitet. Optagelsessystemets indretning har i sig selv en betydning for unges mulighed for at blive optaget på en videregående uddannelse – uanset deres forældres uddannelsesniveau. Optagelsessystemet påvirker, hvilke ansøgere der bliver optaget på hvilke uddannelser, herunder både via de adgangskrav, der stilles til ansøgerne, og de udvælgelseskriterier der benyttes til at tildele uddannelsespladser til ansøgere på uddannelser, hvor der er flere kvalificerede ansøgere, end der er pladser – også kaldet adgangsbegrænsede uddannelser.

1.2.5 Tema 5. Gennemsigtighed i optagelsessystemet

Det danske optagelsessystem er i dag karakteriseret ved at være et kvotesystem, hvor der er afsat et bestemt antal pladser i hhv. kvote 1 og kvote 2, og hvor udvælgelsen til adgangsbegrænsede uddannelser foretages på baggrund af forskellige (kombinationer af) kriterier. Fælles for alle uddannelser er, at ansøgerne skal have en gymnasial eksamen eller en anden adgangsgivende uddannelse, som f.eks. en erhvervsuddannelse (kaldet det generelle adgangskrav) og have taget bestemte gymnasiale fag på bestemte niveauer evt. med en minimumskaraktter (kaldet specifikke adgangskrav).

For at kunne søge ind på en videregående uddannelse, skal ansøgerne derfor kunne forstå optagelsessystemet. De skal vide, hvor de kan søge information om uddannelserne, hvad de forskellige begreber som f.eks. adgangskrav og grænsekotienter betyder, og hvad der skal til for, at de kan kvalificere sig til at blive optaget på en videregående uddannelse. Den viden er afgørende for ansøgernes mulighed for at foretage en kvalificeret ansøgning og i sidste ende at blive optaget.

1.2.6 Tema 6. Effektiv fordeling af uddannelsespladser

Formålet med Den Koordinerede Tilmelding (KOT) er at koordinere optagelsen til de videregående uddannelser, så alle ansøgere kun skal søge et sted og kun bliver tilbudt studieplads et sted – på den højst mulige søgte prioritet. Måden, optagelsessystemet fordeler ansøgerne på, har en betydning for graden af administration og ressourceeffektivitet for ansøgerne, staten og uddannelsesinstitutionerne.

Det får også en betydning for, om ansøgerne har mulighed for at starte på en uddannelse i umiddelbar forlængelse af deres adgangsgivende eksamen. Endelig har fordelingen en betydning for, hvorvidt ansøgerne kan søge om optagelse på flere uddannelser i samme optagelsesrunde, samtidig med, at de har mulighed for at deltage i aktiviteter, der tilrettelægges som et led i udvælgelsesprocessen uden unødigt forsinkelse.

1.3 Analysedesign

Evalueringsen bygger på en række kvantitative og kvalitative analyser. Der er i analysedesignet lagt vægt på, at en række forskellige data og analytiske tilgange supplerer hinanden til at belyse temaerne. Analysedesignet har derfor været delt op i tre spor: 1)

eksisterende viden, 2) kvalitative analyser og 3) kvantitative analyser, jf. figur 1.2. For en yderligere beskrivelse af evalueringens metode, se bilag 3.

Figur 1.2

Evalueringens analysedesign

	Spor 1 Eksisterende viden	Spor 2 Kvalitativ analyse	Spor 3 Kvantitativ analyse
Metode	– Kortlægning af eksisterende viden om optagelsessystemet	– Kvalitativ undersøgelse blandt elever, ansøgere og uddannelsesinstitutioner	– Registerbaserede analyser – Simulering af optagelsessystemet
Data	– Data fra KOT – Registerdata – Eksisterende danske og internationale analyser	– Spørgeskemadata – Interviewdata – Casedata	– Data fra KOT – Registerdata
Analyse	– Deskriptiv statistik – Litteraturgennemgang	– Deskriptiv analyse – Regressionsanalyse – Conjoint analyse – Segmentanalyse	– Deskriptive analyse – Regressionsanalyse – Matchinganalyse – Kontrafaktisk simulering
Viden	– Søgemønstre, ansøgninger, tilgang, optag – Opsummering af tidligere undersøgelser – Optagelsessystemer i andre lande	– Ansøgernes præferencer, motivation og forståelse af optagelsessystemet – Uddannelsesinstitutionernes vurdering	– Betydning af karakterer – Ansøgernes søgeadfærd – Effekt af udvælgelses-kriterier – Effekt af justering af kvoter

Der er således indsamlet en mængde data via forskellige metoder. De bærende elementer er brugen af data fra KOT, registerdata fra Danmarks Statistik samt to store spørgeskemaundersøgelser med hhv. elever i gymnasiale uddannelser og ansøgere til videregående uddannelser, jf. boks 1.2. Analyserne er baseret på data fra 2009-2019, som var de nyeste tilgængelige data på analysetidspunktet.

Boks 1.2 Dataindsamlingsmetoder

Gennemført af Uddannelses- og Forskningsministeriet:

- Kortlægning af eksisterende viden om det danske optagelsessystem
- Indhentning af viden om optagelsessystemerne i en række udvalgte lande
- Deskriptiv analyse af data fra KOT
- Statistisk analyse af data fra KOT og Danmarks Statistik
- Kontrafaktisk simulering af data fra KOT.

Gennemført af KL7 og Realize Aps:

- Spørgeskemaundersøgelse blandt elever på gymnasiale uddannelser (stx, hhx, htx og hf)
- Interview med elever på gymnasiale uddannelser (stx, hhx og htx)
- Spørgeskemaundersøgelse blandt ansøgere til de videregående uddannelser (stx, hhx, htx, hf, eux og EUD)
- Interview med repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner.

Spørgeskemaundersøgelserne har især fokuseret på at spørge elever og ansøgere direkte til deres adfærd, og samtidig indirekte at afsløre, om elever og ansøgere viser en anden adfærd, end de giver udtryk for. Alle datakilderne bliver derfor i evalueringen brugt til at belyse bl.a. elever og ansøgernes adfærd fra forskellige vinkler for at give et samlet billede. Derudover er der gennemført en workshop med studievejledere fra Studievalg Danmark, der bidrog med perspektiver på data om eleverne.

1.4 Læsevejledning

Rapporten er struktureret i 12 kapitler. Kapitlerne indledes hver især med en opsummering af hovedresultaterne.

Kapitel 1 beskriver evalueringens baggrund, formål, temaer og analysedesign.

Kapitel 2 sammenfatter evalueringens hovedresultater og giver en samlet vurdering af fordele og ulemper ved optagelsessystemet. Kapitel 2 kan læses selvstændigt eller som en del af den samlede evaluering.

Kapitel 3 beskriver regler og rammer for optagelsessystemet.

Kapitel 4 giver et overblik over status og udvikling i ansøgere og optagne på de videregående uddannelser 2009-2019.

Kapitel 5-12 udgør evalueringens analyser. Kapitlerne er bygget op om ansøgerens vej fra elev på en ungdomsuddannelse til optagelse som studerende på en videregående uddannelse.

2. Sammenfatning og samlet vurdering

Dette kapitel sammenfatter evalueringens hovedresultater for hvert af de seks temaer: sammenhæng, ansøgning, udvælgelse, social mobilitet, gennemsigtighed og effektivitet. Kapitlet identificerer en række opmærksomhedspunkter på baggrund af en samlet vurdering af fordele og ulemper ved optagelsessystemet. Sammenfatningen kan læses selvstændigt eller som en del af den samlede evaluering.

2.1 Temaer i evalueringen

Temaerne i evalueringen af optagelsessystemet er udvalgt med udgangspunkt i ansøgerens rejse fra den gymnasiale uddannelse til optagelsesprocessen på de videregående uddannelser. Temaerne er opsummeret i boks 2.1.

Boks 2.1 Temaer i evalueringen

Tema 1: Sammenhæng

Optagelsessystemets bidrag til at skabe sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser, herunder at optagelsessystemet understøtter en god studieadfærd og dybdelæring på de gymnasiale uddannelser.

Tema 2: Informeret ansøgning

Optagelsessystemets betydning for ansøgernes refleksion og informationssøgning frem mod ansøgning til en videregående uddannelse.

Tema 3: Udvælgelse

Optagelsessystemets bidrag til at de videregående uddannelser kan udvælge ansøgere, der er både kvalificerede og motiverede.

Tema 4: Social mobilitet

Optagelsessystemets betydning for social mobilitet.

Tema 5: Gennemsigtighed

Optagelsessystemets gennemsigtighed og forståelsen af optagelsessystemet blandt ansøgere og andre aktører.

Tema 6: Effektivitet

Optagelsessystemets effektivitet i udvælgelse og fordeling af ansøgere til de videregående uddannelser, herunder ressourceeffektivitet for samfundet.

Evalueringen af optagelsessystemet indeholder en lang række analyseresultater. Her opsummeres de centrale resultater under hvert af de seks temaer, som optagelsessystemet er evalueret ud fra.

2.2 Opmærksomhedspunkter og samlet vurdering af optagelsessystemet

På baggrund af den samlede evaluering er der udvalgt en række opmærksomhedspunkter under hvert af evalueringens temaer, jf. boks 2.2.

Boks 2.2 Udvalgte opmærksomhedspunkter fra evalueringen**Tema 1: Sammenhæng**

Optagelsessystemet, herunder anvendelsen af karakterer, bidrager til en overordnet god sammenhæng i uddannelsessystemet og tilskynder elever i de gymnasiale uddannelser til at dygtiggøre sig. Men fordi betydningen af selv små forskelle i karaktergennemsnittet for elevernes videre uddannelsesmuligheder er steget, er fokus på karaktergennemsnittet med til at forvride nogle elevers valg af fag og fagniveauer på de gymnasiale uddannelser. Således fravælger nogle elever fag eller at hæve fagniveauer, selvom de finder fagene spændende, hvis de vurderer, at det risikerer at sænke deres karaktergennemsnit. Dette kan påvirke elevernes dybdelæring på de gymnasiale uddannelser.

Tema 2: Informeret ansøgning

Mens mange ansøgere vælger uddannelse efter faglig interesse, ændrer nogle ansøgere uddannelsesvalg alene på grund af en grænsekvote. Nogle ansøgere finder således uddannelser mere attraktive alene, fordi den året før havde en høj grænsekvote. Det hænger sammen med, at grænsekvoter bliver opfattet som et udtryk for uddannelsens prestige, selvom de alene udtrykker forholdet mellem antal ansøgere og uddannelsespladser. Påvirkningen fra grænsekvoter er styrende for unges søgemønstre og medvirkende til, at mange ansøgere i toppen af karakterskalaen søger de samme få uddannelser og dermed ikke i så høj grad søger andre uddannelser.

Tema 3: Udvælgelse

Optagelsessystemets kvote 1 understøtter en effektiv udvælgelse på baggrund af faglige forudsætninger (karaktergennemsnit). Derimod vægtes bl.a. ansøgernes motivation og andre specifikke faglige forudsætninger for uddannelsen i mindre grad i udvælgelsen i kvote 1. Blandt andet dette kan være medvirkende til, at mange optagne er i tvivl om, hvorvidt de har valgt den rette uddannelse, mange takker nej til en tilbudt studieplads og mange af de optagne, der falder fra, angiver uddannelsens indhold eller jobsigte som årsag. Den individuelle vurdering af ansøgeren i kvote 2 giver en ekstra information om ansøgeren i tillæg til de faglige forudsætninger, der måles via karakterer. Omvendt er udvælgelseskriterierne i kvote 2 mindre effektive og gennemslagskraftige end karakterer,

Tema 4: Social mobilitet

Optagelsessystemet giver mulighed for alle kvalificerede ansøgere at søge om optagelse – uanset forældrenes uddannelsesniveau. Imidlertid får ansøgere med forældre med videregående uddannelse højere karakterer på de gymnasiale uddannelser, og er derfor bedre stillet i kvote 1. Således er ansøgere med ufaglærte eller faglærte forældre stillet ringere i kvote 1. Ansøgere med forældre med en videregående uddannelse bliver yderligere vurderet bedre end ansøgere med ufaglærte eller faglærte forældre i kvote 2, selvom de har samme karaktergennemsnit. Imidlertid er unge med ufaglærte eller faglærte forældre mindre tilbøjelige til at gennemføre en gymnasial uddannelse og søge ind på en videregående uddannelse end unge med forældre med en videregående uddannelse. Dermed begrænses mulighederne for via optagelsessystemet at påvirke den sociale mobilitet, da den sker allerede langt tidligere i uddannelsessystemet.

Tema 5: Gennemsigtighed

Væsentlige dele af optagelsesprocessen er let at forstå for ansøgerne – særligt kvote 1. Dele af optagelsessystemet er sværere at forstå for ansøgerne – særligt de mange udvælgelseskriterier, der anvendes i kvote 2, samt varierende adgangskrav mellem uddannelser.

Tema 6: Effektivitet

Optagelsessystemet fordeler effektivt og hurtigt en stor mængde af ansøgere med anvendelse af relativt få økonomiske ressourcer på baggrund af karaktergennemsnit i kvote 1.

De udvalgte opmærksomhedspunkter er baseret på en samlet vurdering af de centrale fordele og ulemper ved optagelsessystemet, jf. tabel 2.1.

Tabel 2.1

Samlet vurdering af de centrale fordele og ulemper ved optagelsessystemet

Fordele

Ulemper

Tema 1. Sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og optagelsessystemet

Optagelsessystemets brug af adgangskrav og karakterer tilskynder eleverne i de gymnasiale uddannelser til at dygtiggøre sig bredt set, og bidrager overordnet til en god sammenhæng mellem gymnasiale uddannelser, optagelsessystemet og de videregående uddannelser.

Optagelsessystemet understøtter muligheden for direkte overgang fra de gymnasiale uddannelser, og supplerende giver samtidig mulighed for et fagligt sporskifte.

Over de seneste ti år har karakterer - og små udsving i karakterdecimaler - fået større betydning for andelen af videregående uddannelser, eleverne kan komme ind på. Derudover overvurderer eleverne, hvor meget karakterer betyder for deres uddannelsesmuligheder.

Den stigende betydning af karaktergennemsnittet i optagelsessystemet påvirker nogle af elevernes studieadfærd i de gymnasiale uddannelser, hvor nogle elever fravælger fag eller at hæve fagniveauer, som de vurderede var spændende, hvis det risikerer at sænke deres karaktergennemsnit, og dermed give dem adgang til færre videregående uddannelser.

Mange elever har et stort fokus på at få høje karakterer for at øge deres karaktergennemsnit, og dermed give dem mulighed for at søge optagelse på flere videregående uddannelser. Det kan påvirke elevernes dybdelæring og trivsel negativt.

Optagelsessystemet medvirker til en mindre tydelig sammenhæng mellem erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser – bl.a. fordi ansøgere med en erhvervsuddannelse kan optages på færre uddannelser end ansøgere med en gymnasial uddannelse og kun via kvote 2.

Fordele

Ulemper

Tema 2. Informeret og reflekteret ansøgning til de videregående uddannelser

Størstedelen af ansøgerne følte sig afklarede i forhold til deres valg af videregående uddannelse, da de søgte ind, hvilket kan afspejle, at de har reflekteret tilstrækkeligt over deres ansøgning. Det ses ved, at de fleste ansøgere lægger vægt på jobmuligheder og det faglige indhold på uddannelse, når de vælger, hvilken uddannelse de gerne vil søge ind på. Derudover søger ansøgere generelt bredere i dag end tidligere.

Grænsekotienter påvirker i sig selv, hvordan nogle ansøgere vælger uddannelse. Nogle ansøgere finder uddannelser mere attraktive alene, fordi den har en høj grænsekotient, og ændrer på den baggrund deres uddannelsesvalg. Og omvendt finder de uddannelser - som de ellers synes er de fagligt mest interessante - mindre attraktive alene, fordi de ikke har en grænsekotient.

Det hænger sammen med, at grænsekotienter af ansøgere bliver opfattet som et udtryk for uddannelsens prestige, selvom kvotienterne alene afspejler udbud og efterspørgsel.

Blandt ansøgerne med de højeste karaktergennemsnit søger mange mod de samme få udbud af videregående uddannelser med høje grænsekotienter, mens andre uddannelser modtager færre ansøgninger fra denne gruppe. Det gælder f.eks. en række erhvervs- og professionsrettede uddannelser, herunder de store velfærdsuddannelser. Særligt i helt i toppen af karakterfordelingen søger de unge meget koncentreret på få udbud.

En ud af ti ansøgere, der tilbydes en studieplads, takker nej. Det kan afspejle, at denne gruppes ansøgninger ikke er tilstrækkeligt reflekterede.

Tema 3. Udvælgelse på baggrund af faglige forudsætninger og motivation

Anvendelsen af adgangskrav og karakterer i optagelsessystemets kvote 1 giver mulighed for en let tilgængelig vurdering af faglige forudsætninger og generel studieegnethed.

Kvotesystemet giver uddannelserne fleksibilitet til at udvælge ansøgerne på forskellige måder.

Anvendelsen af andre udvælgelseskriterier i kvote 2 giver uddannelserne ekstra information om ansøgernes studieegnethed og motivation. På uddannelser, hvor ansøgerne skal møde op til eksempelvis en optagelsesprøve, er der nogle ansøgere, der ikke møder op. Dermed undgår disse uddannelser at optage ansøgere, der ikke reelt er interesserede i uddannelsens indhold.

Ansøgerne i kvote 1 udvælges alene på marginale forskelle i decimaler i karaktergennemsnit som udtryk for faglige forudsætninger. Det er ikke muligt i kvote 1 at måle særskilt information om ansøgernes motivation for uddannelsens indhold, jobsigte eller andre kompetencer, som kunne være særligt relevante for en given uddannelse eller job.

Kvotesystemet har gensidig afhængighed mellem kvoterne. Hvis optagelsen bliver øget i kvote 2, og dermed reduceret i kvote 1, påvirker det isoleret set grænsekotienterne i kvote 1 i opadgående retning, hvilket kan give utilsigtede virkninger og kan reducere uddannelsernes fleksibilitet.

Der er betydeligt frafald på mange uddannelser. Frafaldet har mange årsager. Mange af de optagne, der falder fra, angiver uddannelsens indhold eller jobsigte som årsag. Dette kan afspejle, at motivation for uddannelsen ikke vurderes i høj grad i optagelsessystemet.

Fordele

Hovedparten af de optagne oplever, at det faglige indhold lever op til deres forventninger. Det gælder uanset, hvilken kvote ansøgerne er blevet optaget via.

Ulemper

Blandt de adspurgte optagne, der ikke er faldet fra på 1. studieår, er 23 procent i høj eller nogen grad i tvivl, om de har valgt den rigtige uddannelse.

Uddannelser uden adgangsbegrænsning har ringe mulighed for at afvise ansøgere, der opfylder de fastsatte adgangskrav, men som i optagelsesprocessen ikke vurderes studieegnede til den konkrete uddannelse.

Tema 4. Social mobilitet i optagelsessystemet

For at optaget er steget markant, blev der i 2019 optaget ca. 6.500 flere ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre end i 2009.

Optagelsessystemet giver mulighed for, at unge med alle ungdomsuddannelser har mulighed for optagelse. F.eks. har ansøgere med en erhvervsuddannelse – som i højere grad end ansøgere med en gymnasial uddannelse har faglærte eller ufaglærte forældre – mulighed for optagelse via kvote 2.

De tidligere stadier i uddannelsessystemet og unges liv har stor betydning for den sociale mobilitet. Unge med ufaglærte eller faglærte forældre er mindre tilbøjelige til at gennemføre en gymnasial uddannelse og søge ind på en videregående uddannelse. Dermed begrænses muligheden for at påvirke den sociale mobilitet i optagelsessystemet.

Både karakterer og andre udvælgelseskriterier begrænser social mobilitet i optagelsessystemet. Ansøgere med ufaglærte og faglærte forældre får i gennemsnit lavere karakterer på de gymnasiale uddannelser end ansøgere med forældre, der har en videregående uddannelse. Derfor rangeres disse ansøgere lavere i kvote 1.

Udvælgelseskriterierne, der bliver brugt i kvote 2 i dag, herunder særligt motiverede ansøgninger og dokumenteret erfaring, medvirker til en lavere grad af social mobilitet end kvote 1 blandt ansøgere med en gymnasial baggrund.

Ansøgere med en erhvervsuddannelse kan ikke konkurrere om pladser i kvote 1, hvorimod personer med en gymnasial uddannelse kan konkurrere om alle pladser i både kvote 1 og 2. Blandt ansøgerne med en erhvervsuddannelse, er andelen med faglærte og ufaglærte forældre højere end blandt ansøgerne med en gymnasial uddannelse.

Tema 5. Gennemslutthed for ansøgere i optagelsessystemet

En stor del af ansøgerne har let ved at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1 (karaktergennemsnit), som er hovedvejen til de videregående uddannelser for flertallet af ansøgere.

Nogle af ansøgerne mener, at kriterierne i kvote 2 er svære at gennemskue, bl.a. fordi udvælgelseskriterierne varierer fra uddannelsessted til uddannelsessted for de samme uddannelser.

Mange ansøgere tror, at de obligatoriske adgangskrav alene er vejledende og søger uddannelser, selvom de ikke lever op til adgangskravene.

Fordele	Ulemper
	Optagelsessystemet er på nogle områder komplekst. Vejledning om optagelsesregler og forskellige udvælgelseskriterier fra Studievalg Danmark og eVejledning fylder uforholdsmæssigt meget i forhold til kerneopgaven om valgvejledning.
Tema 6. Effektivitet i hele optagelsessystemet	
Den Koordinerede Tilmelding fordeler uddannelsespladserne effektivt, så hver ansøger kun tildeles én plads uanset, hvordan ansøgerne udvælges.	Andelen af ansøgere, der søger, bliver vurderet i og optaget via kvote 2 er steget over de sidste ti år. Det giver et større ressourceforbrug på uddannelserne.
Anvendelsen af karaktergennemsnit i kvote 1 understøtter en hurtigere og mere effektiv udvælgelse af ansøgere med dansk gymnasial baggrund på baggrund af faglige forudsætninger end anvendelsen af andre udvælgelseskriterier i kvote 2.	Der er en række nuværende forhold, der sænker effektiviteten i optagelsessystemet f.eks. to ansøgningsfrister, vurdering af udenlandske ansøgere på den enkelte uddannelsesinstitution og manglende koordinering af efter- og vinteroptagelse.
Uddannelsernes fleksibilitet ift. valg af udvælgelseskriterier i kvote 2 betyder, at ressourceforbrug og opnået effekt på optagelsen kan afvejes på de enkelte uddannelser.	Nogle kriterier i kvote 2 er mindre omkostningseffektive end kvote 1, idet det dog ikke er vurderet, om de enkelte kriterier samlet set er mere eller mindre omkostningseffektive for samfundet, når der tages højde for f.eks. frafald.

2.3 Evalueringens hovedresultater

I de følgende afsnit bliver evalueringens hovedresultater gennemgået. Hvert afsnit starter med en kort redegørelse for indholdet i det enkelte tema. Herefter bliver hovedresultaterne oplistet i en boks, hvorefter de bliver uddybet i den efterfølgende tekst.

2.3.1 Tema 1. Sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og optagelsessystemet til de videregående uddannelser

Optagelsessystemet er en vigtig brik i at understøtte sammenhængen mellem ungdomsuddannelserne, særligt de gymnasiale uddannelser, og de videregående uddannelser. Optagelsessystemet kan derfor have betydning for, om eleverne gives de rette incitamentter til at fordybe og dygtiggøre sig både generelt og særligt inden for deres faglige interesseområde – og hvilke valg, de træffer i de gymnasiale uddannelser. Evalueringens hovedresultater vedrørende sammenhæng mellem ungdomsuddannelser og optagelsessystemet til de videregående uddannelser fremgår af boksen.

Karakterer og specifikke adgangskrav understøtter, at der er en god overgang mellem de gymnasiale uddannelser og de videregående uddannelser

- I 2019 søgte 78 procent af ansøgerne ind på baggrund af en gymnasial uddannelse. Af dem er det 9 ud af 10, der søger uden at tage gymnasial suppleringskurser efterfølgende. De resterende 22 procent af alle ansøgere søger ind på et andet grundlag f.eks. en udenlandsk eksamen (8 procent), en erhvervsuddannelse (4 procent), hf-fag (5 procent), International Baccalaureate (2 procent) eller andet (3 procent).
- Den typiske ansøger med en middelkarakter (karaktergennemsnit på 7,1 i 2019) kunne i 2019 blive optaget på 79 procent af uddannelserne, hvis ansøgeren lever op til de generelle og specifikke adgangskrav.
- En gennemgang af udvalgte landes optagelsessystemer viser, at man i Danmark i modsætning til andre lande tildeler størstedelen af uddannelsespladserne alene på baggrund af de kvalifikationer (karaktergennemsnit), man har med sig fra den gymnasiale eksamen.

Størstedelen af elever på de gymnasiale uddannelser vælger fag, der vækker deres nysgerrighed

- Når elever i en spørgeskemaundersøgelse til 900 elever på sidste år af deres gymnasiale uddannelse (stx, hhx, htx, og hf) bliver spurgt ind til, hvordan de vælger fag, så angiver 46 procent af de adspurgte, at de i høj grad og 47 procent, at de i nogen grad vælger fag, der vækker deres nysgerrighed, selv om de oplever dem som svære.
- Når eleverne skal vurdere, om det er vigtigere for dem, at deres fag er spændende end at de får gode karakterer, angiver 34 procent, at det i høj grad er tilfældet, og 52 procent, at det i nogen grad er tilfældet.

Nogle elever på gymnasiale uddannelser har større fokus på at få høje karakterer end på muligheden for at lære noget nyt

- Når eleverne skal tage stilling til, om det vigtigste for dem lige nu er at forbedre deres karaktergennemsnit, så svarer 38 procent af de adspurgte, at det i høj grad er tilfældet, og 38 procent, at det i nogen grad er tilfældet.
- Når eleverne skal vælge, hvad der er *vigtigst* for dem på deres gymnasiale uddannelse, peger en fjerdedel af eleverne på, at høje karakterer er det vigtigste for dem (24 procent af de adspurgte) – vigtigere end muligheden for at lære noget nyt (13 procent af de adspurgte).

Nogle elever på gymnasiale uddannelser tilpasser deres studieadfærd og valg af fag for at øge deres karaktergennemsnit mest muligt

- Samlet angiver 26 procent af de adspurgte elever, at de har tilpasset deres adfærd og fravalgt fag og/eller at hæve fagniveauer, som de vurderede var spændende, men kunne trække deres samlede karaktergennemsnit ned.

Karakterer er blevet vigtigere, fordi et givent karaktergennemsnit fra gymnasiet giver alle ansøgere adgang til færre uddannelser i dag i forhold til tidligere

- For den typiske ansøger med en middelkarakter (karaktergennemsnit på 7,1 i 2019), er andelen af videregående uddannelser (udbud), ansøgeren kan blive optaget på via kvote 1, faldet med 10 procentpoint fra 89 procent i 2009 til 79 procent i 2019.
- For en ansøger med karaktergennemsnit på grænsen til top 10 procent (karaktergennemsnit på 10,4 i 2019), og som oveni får 1,08-bonus, er andelen faldet med cirka 0,5 procentpoint fra 99,5 til 99 procent. Et begrænset fald relativt set. Men hvor der blot var én uddannelse, som denne gruppe ikke kunne komme ind på i 2009, var det steget til syv uddannelser i 2019 – heriblandt psykologi i både Aarhus og København.

Små udsving i gymnasiekaraktererne påvirker andelen af mulige videregående uddannelser for alle ansøgere mere end tidligere

- I forhold til den andel af mulige videregående uddannelsesudbud, som ansøgere kan komme ind på via kvote 1, er betydningen af karaktererne i den enkelte eksamen på den gymnasiale uddannelse omtrent fordoblet fra 2009 til 2019. Det gælder ansøgere i hele karakterfordelingen.
- Et fald på et procentpoint i karakterfordelingen (svarende til 0,1 i karaktergennemsnittet) betød i 2009, at der var 0,2 procentpoint færre videregående uddannelsesudbud, ansøgeren kunne blive optaget på. Det svaret til to uddannelser. I 2019 betød et tilsvarende fald, at der i stedet var 0,5 procentpoint færre videregående uddannelsesudbud, ansøgeren kunne blive optaget på svarende til fire færre videregående uddannelsesudbud – det gælder ansøgere i hele karakterfordelingen.
- Da ansøgere med karaktergennemsnit på grænsen til top 10 procent (karaktergennemsnit på 10,4 i 2019) søger mere snævert end andre ansøgere, er konkurrencen om pladserne hårdere blandt denne gruppe ansøgere. For de ansøgere vil et fald på 0,1 i karaktergennemsnittet i 2019 øge antallet af videregående uddannelsesudbud, ansøgeren *ikke* kan blive optaget på fra 7 til 11 svarende til en stigning på 57 procent.

Elever på gymnasiale uddannelser overvurderer betydningen af gymnasie-karakterer for deres videre uddannelsesmuligheder

- Når adspurgte, så vurderer elever, at de kan komme ind på 63 procent af alle videregående uddannelser med et gymnasiegennemsnit på 7,3 (medianen i 2018). Dermed undervurderer nogle af eleverne mulighederne, idet et gymnasiegennemsnit på 7,3 reelt giver adgang til 74 procent af alle videregående uddannelser (2018-tal).

2.3.1.1 Karakterer og specifikke adgangskrav understøtter, at der er en god overgang mellem de gymnasiale uddannelser og de videregående uddannelser

I 2019 søgte 78 procent af ansøgerne ind på baggrund af en gymnasial uddannelse. Af dem er det 9 ud af 10, der søger uden at tage gymnasiale suppleringskurser efterfølgende. De resterende 22 procent af ansøgerne søger ind på et andet grundlag f.eks. en udenlandsk eksamen (8 procent), en erhvervsuddannelse (4 procent), hf-fag (5 procent), International Baccalaureate (2 procent) eller andet (3 procent).

Den typiske ansøger med en middelkarakter (karaktergennemsnit på 7,1 i 2019) kunne i 2019 blive optaget på 79 procent af uddannelserne, hvis ansøgeren levede op til de generelle og specifikke adgangskrav.

En gennemgang af udvalgte landes optagelsessystemer viser, at Danmark er et af de lande, der lægger størst vægt alene på karaktergennemsnittet i udvælgelsen i kvote 1. Gennemgangen viser også, at det danske optagelsessystem indeholder en mindre grad af "second chance" end andre lande, herunder Sverige og Norge. I Danmark består second chance-elementet i, at ansøgere kan søge om optagelse via kvote 2 og blive vurderet på andre kriterier end karaktergennemsnittet. Det kan være relevant for både ansøgere fra de gymnasiale uddannelser, der ikke har et tilstrækkeligt karaktergennemsnit i forhold til kvote 1, og for ansøgere med andre adgangsgrundlag (f.eks. en erhvervsuddannelse). På mange uddannelser – f.eks. på universiteterne – omfatter kvote 2 dog en meget afgrænset del af uddannelsespladserne.

I andre lande som bl.a. Sverige, Norge og Israel fylder second chance-elementet mere. I Sverige tildeles en tredjedel af pladserne p.b.a. af en national test. I Norges gives et til-læg af point til karaktergennemsnittet p.b.a. forskellige andre udvælgelseskriterier, og i Israel er det en pointscore fra en national test, der bliver lagt til resultatet fra den adgangsgivende eksamen.

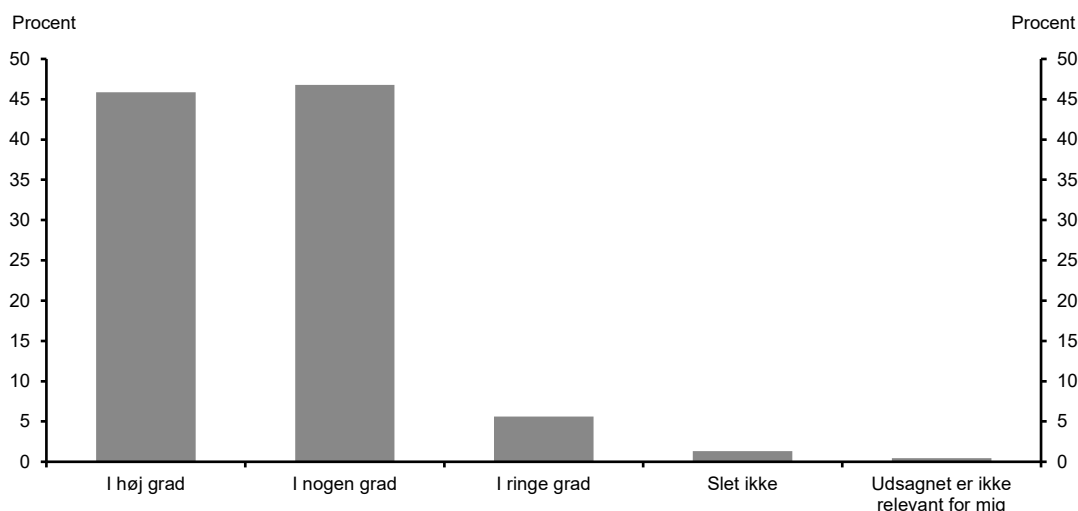
2.3.1.2 Størstedelen af elever på gymnasiale uddannelser vælger fag, der vækker deres nysgerrighed

I en spørgeskemaundersøgelse blandt eleverne på sidste år af deres gymnasiale uddannelse (stx, hhx, htx og hf) angiver 46 procent af de adspurgte, at de i høj grad og 47 procent, at de i nogen grad vælger fag, der vækker deres nysgerrighed, selv om de oplever, at fagene er svære, jf. figur 2.1.

Spørgeskemaundersøgelsen er designet, så eleverne svarer på forskellige spørgsmål, der belyser samme tema. Selvom eleverne umiddelbart svarer meget entydigt her, peger elevernes vurderinger i forskellige retninger, jf. de følgende afsnit.

Figur 2.1

De adspurgte elevers svar på, om de vælger fag, der vækker deres nysgerrighed, selv om de oplever dem som svære, andel svar, 2019

Anm.: "Jeg vælger fag, der vækker min nysgerrighed, selv om de er svære". Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, hhx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Samtidig vurderer 34 procent af de adspurgte elever, at det i høj grad er vigtigere for dem, at deres fag er spændende end, at de får gode karakterer, mens 52 procent vurderer, at det i nogen grad er tilfældet.

Alle elevernes besvarelser skal generelt ses i lyset af, at de er på sidste år af deres gymnasiale uddannelse. Det kan på den ene side betyde, at de er mere reflekterede omkring deres studieadfærd. På den anden side inkluderer besvarelserne ikke elever på 1. og 2. år, herunder de elever der er faldet fra i løbet af de første år på deres gymnasiale uddannelse.

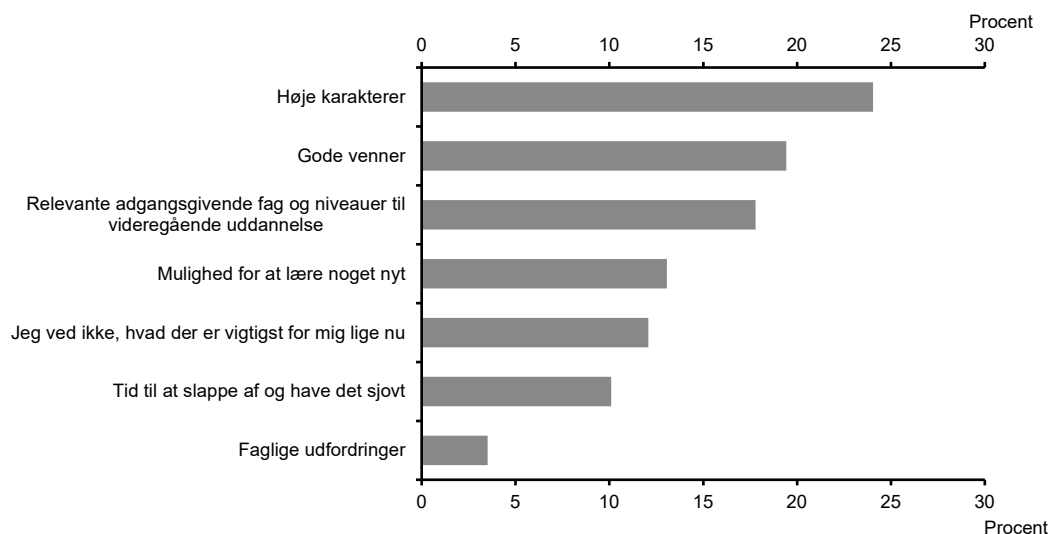
2.3.1.3 Nogle elever på gymnasiale uddannelser har større fokus på at få høje karakterer end på muligheden for at lære noget nyt

Når eleverne skal tage stilling til, om det vigtigste for dem lige nu på deres sidste år af ungdomsuddannelserne er at forbedre deres karaktergennemsnit, så svarer 38 procent af de adspurgte, at det i høj grad er tilfældet, mens 38 procent svarer, at det i nogen grad er tilfældet.

Når eleverne herefter bliver bedt om at vurdere, hvad der er *det vigtigste* for dem af en række valgmuligheder, så angiver den største andel af de adspurgte, at karakterer er *det vigtigste* for dem (24 procent) – vigtigere end gode venner (19 procent) og at lære noget nyt (13 procent), jf. figur 2.2.

Figur 2.2

De adspurgte elevers svar på, hvad der er vigtigst for dem på deres ungdomsuddannelse, andel svar, 2019

Anm.: Hvad er lige nu det vigtigste for dig på din nuværende uddannelse? (Du kan vælge én ting) At have..." Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, hhx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Slås kategorierne 'Gode venner' (19 procent) og 'Tid til at slappe af og have det sjovt' (10 procent) sammen, er det samlet set en højere andel end dem, der svarer 'Høje karakterer'. Ser man på, hvor mange, der samlet set svarer 'Mulighed for at lære noget nyt' (13 procent) og 'Faglige udfordringer' (4 procent) er det forsat under den andel, der svarer 'Høje karakterer'.

Ser man på elevernes egne fortællinger i interview, så handler det for dem, der svarer 'Høje karakterer' om at arbejde målrettet mod et bestemt karaktergennemsnit. Det gør især de, der ønsker at søge ind på en videregående uddannelse med en høj grænsekvote. Og dem, der er i tvivl om, hvilken videregående uddannelse, de vil søge ind på, forklarer, at de prøver at øge deres karaktergennemsnit så meget som muligt. Det er det, eleverne kalder "at holde alle døre åbne". Med andre ord er elevernes fokus på at få høje karakterer forbundet til mulighederne for at søge ind på en videregående uddannelse.

Boks 2.3 Viden om karakterers betydning og trivsel på de gymnasiale uddannelser

Børne- og undervisningsministeriet følger løbende med i trivsel for eleverne i ungdomsuddannelserne. Ministeriet offentliggjorde i september 2019 en trivselsmåling for elever i de gymnasiale uddannelser. Undersøgelsen viser, at 82 procent af de adspurgte elever er 'helt enig' eller 'delvist enig' i, at de glade for at gå i skole.

Når eleverne bliver spurgt ind til karakterer, så svarer 58 procent af de adspurgte elever, at de 'meget tit' eller 'tit' føler sig ofte presset på grund af karakterer. Samtidig svarer 64 procent af eleverne, at de 'meget tit' eller 'tit' føler sig presset på grund af egne krav og forventninger til skolen.

Samtidig peger en evaluering fra Danmarks Evalueringsinstitut fra 2019 på, at gymnasieelevernes forhold til karakterer er præget af ambivalens. Evalueringen tager afsæt i et toårigt forsøg med karakterfritagelse i 1.g på 15 gymnasier. Resultaterne viser, at to ud af tre elever i forsøget (63 procent) på den ene side føler sig mindre pressede, når de ikke får karakterer. På den anden side oplever fire ud af fem elever (80 procent), at når de ikke får karakterer, så bliver de usikre, fordi de ikke ved, hvilket fagligt niveau de ligger på.

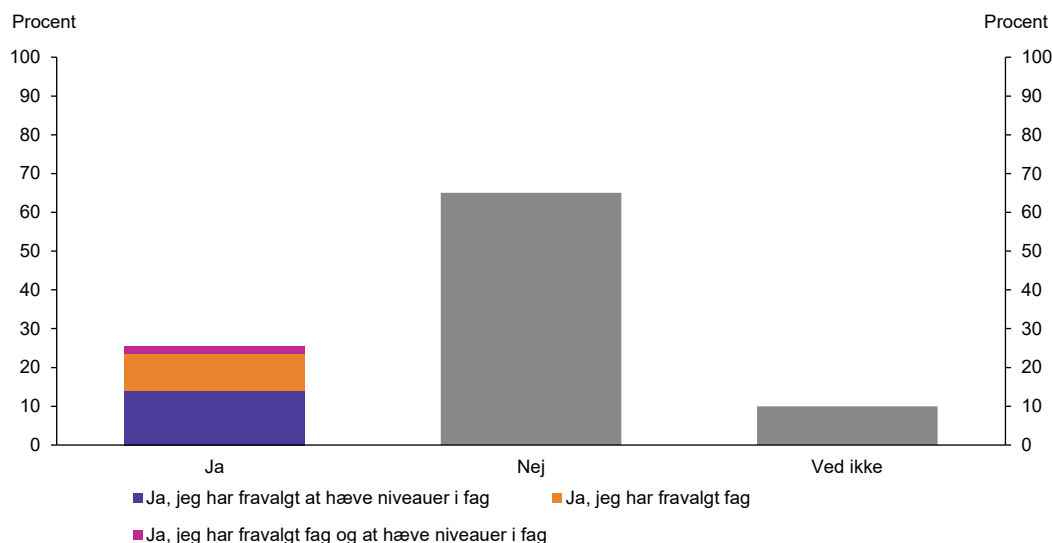
2.3.1.4 Nogle elever på gymnasiale uddannelser tilpasser deres studieadfærd og valg af fag for at øge deres karaktergennemsnit mest muligt

Karakterer er blevet vigtigere over tid ift. elevernes uddannelsesmuligheder, jf. næste afsnit (afsnit 2.3.1.5). Den reelle og oplevede betydning af karakterer og strategien om "at holde alle døre åbne" kan tilskynde eleverne til en adfærd, der understøtter, at de kan øge deres karaktergennemsnit så meget som muligt for at kunne blive optaget på flest mulige videregående uddannelser. Det kan f.eks. ske ved generelt at have stort fokus på at dygtiggøre sig mest muligt, men også via strategisk adfærd på de gymnasiale uddannelser.

Spørgeskemaundersøgelsen til eleverne viser, at 65 procent af de adspurgte vælger fag og fagniveauer ud fra nysgerrighed, og hvad de synes er spændende – også selvom de vurderede, at det kunne trække deres karaktergennemsnit ned, jf. figur 2.3. Men for 26 procent af de adspurgte elever har de bevidst fravalgt fag og/eller at hæve fagniveauer, som de synes var spændende, men vurderede, kunne trække deres samlede karaktergennemsnit ned.

Figur 2.3

De adspurgte elevers svar på, om de fravælger fag eller at hæve niveauer i fag, andel svar, 2019

Anm.: "Tænk på dit valg af studieretning og valgfag på din nuværende uddannelse. Har du fravalgt fag eller fravalgt at hæve niveauer i fag, du syntes var spændende, men som du vurderede kunne trække dit samlede gennemsnit nedad?" Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, hhx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Således fravælger nogle elever fag eller at hæve fagniveauer, selvom de finder fagene spændende, hvis de vurderer, at det risikerer at sænke deres karaktergennemsnit. Dette kan påvirke elevernes dybdelæring på de gymnasiale uddannelser.

Derudover angiver 72 procent af eleverne, at de har valgt at lægge en ekstra stor eller lille arbejdsindsats i bestemte fag på deres ungdomsuddannelse ud fra en samlet vurdering af, hvad der bedst kunne øge deres samlede karaktergennemsnit.

Boks 2.4 Viden om elevers læringsstrategier

Forskning i læringsstrategier blandt elever på de gymnasiale uddannelser peger på særligt to forhold i relation til karakterers betydning for elevernes læringsstrategier. Dels kan karakterer give et positivt incitament ved at tilskynde den enkelte elev til gennemflid og engagement at opnå en god karakter. Dels kan et meget ensidigt fokus på at øge sine karakterer så meget som muligt have en negativ betydning for elevernes læring (Biesta, 2010). Det kan ske ved en målforskydning, hvor karakteren bliver målet i sig selv. Det øger sandsynligheden for, at en elev adapterer en overfladisk tilgang til læring. Her reproducere viden via en instrumentel tilgang, hvilket betyder, at eleven er fokuseret på at gengive viden. Der er en risiko for, at det sker på bekostning af dybdelæring, hvor eleven selv formår at analysere og omsætte det faglige indhold.

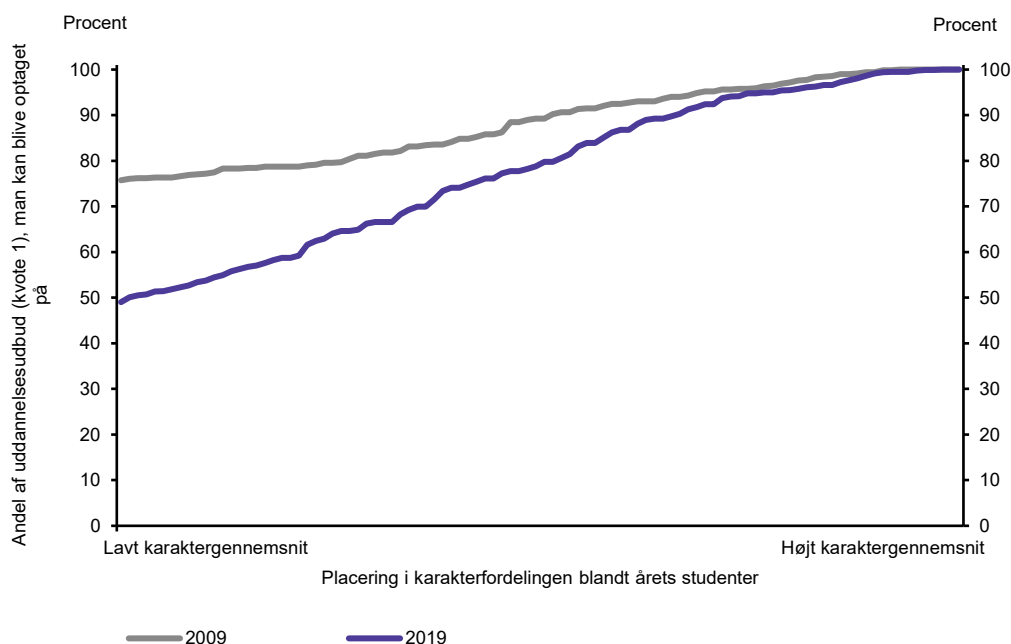
2.3.1.5 Et givent gennemsnit fra gymnasiet giver alle ansøgere adgang til færre uddannelser i dag i forhold til tidligere

I løbet af de sidste 11 år er andelen af videregående uddannelser, ansøgerne kan blive optaget på via kvote 1 med et givent karaktergennemsnit, faldet. For den typiske ansøger med middelkarakterer (karaktergennemsnit på 7,1 i 2019) er andelen af videregående uddannelser, ansøgeren kan blive optaget på, faldet fra 89 procent i 2009 til 79 procent i 2019, jf. figur 2.4.

Mens det i 2009 var 76 videregående uddannelser, den typiske ansøger ikke kunne blive optaget på via kvote 1, så var det 175 i 2019. Karakterer er derfor blevet vigtigere for eleverne over tid. Analysens resultater for et givent år er sat i forhold til karakterfordelingen for det samme års studenter. På den måde tages der højde for den generelle stigning i karaktererne i perioden.

Figur 2.4

Andelen af uddannelsesudbud med grænsekvotienter under karaktergennemsnittet, i forhold ansøgerens placering i karakterfordelingen, 2009 og 2019

Anm.: Andelen er udregnet i forhold til uddannelser med optagelse i kvote 1. Karakterfordelingen er baseret på karakterfordelingen blandt det givne års dimittender fra de gymnasiale uddannelser, og er inklusive 1,08 bonus for tidlig studiestart. Karakterfordelingen er forskellig mellem årene. I 2009 ville et karaktergennemsnit på 9,7 placere ansøgeren blandt de 10 procent med de højeste gennemsnit, mens dette ville kræve 10,4 i 2019.

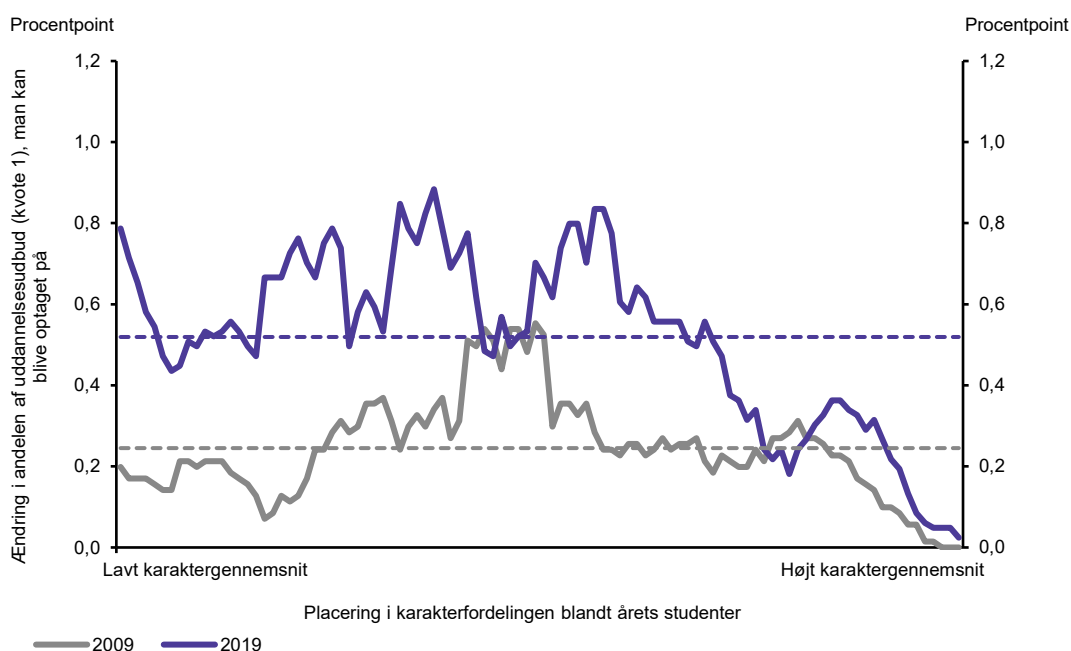
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Udviklingen siden 2009 skyldes en kombination af markant større søgning mod de videregående uddannelser, samtidig med at antallet af uddannelsespladser på de mest søgte uddannelser ikke er steget tilsvarende. At flere uddannelser er begyndt at indføre minimumskarakterkrav som adgangskrav påvirker denne udvikling yderligere – det er dog stadig i mindre grad, da der stadig er tale om forholdsvis få uddannelser.

I takt med at andelen af de videregående uddannelser, en ansøger kan blive optaget på via kvote 1, er faldet for samtlige ansøgere, er betydningen af små udsving i karaktergennemsnit steget. Med andre ord er karakterdecimalerne blevet vigtigere. Et fald på et procentpoint i karakterfordelingen (svarende til ca. 0,1 i karaktergennemsnittet) betød i 2009, at der var 0,2 procentpoint færre videregående uddannelser, ansøgeren kunne blive optaget på. Det svarede til knap 2 uddannelser. I 2019 betød et tilsvarende fald, at der i stedet var 0,5 procentpoint færre uddannelser svarende til fire færre videregående uddannelser, ansøgeren kunne blive optaget på, jf. figur 2.5.

Figur 2.5

Fald i andelen af uddannelsesudbud ansøgerne kan blive optaget på ved et fald i karakterfordelingen på 1 procentpoint, 2009 og 2019

Anm.: De stiplede linjer angiver gennemsnittet på tværs af karakterfordelingen for de givne år. Karakterfordelingen er baseret på karakterfordelingen blandt det givne års studenter.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Konsekvensen af at få f.eks. 7,0 i stedet for 10,0 i en eksamen i gymnasiet er steget for alle ansøgere – uanset, hvad ens karaktergennemsnit er. For ansøgere med karaktergennemsnit, der bedre end 40 procent af årets studenter (4. decil), betyder et fald i karaktergennemsnittet på et procentpoint f.eks., at der vil være otte færre videregående uddannelser, ansøgeren ikke kan blive optaget på via kvote 1.

Da ansøgere med de højeste karaktergennemsnit søger mere snævert end andre ansøgere, er konkurrencen om pladserne hårdere blandt denne gruppe ansøgere. For ansøgere med karaktergennemsnit på grænsen til top 10 procent (karaktergennemsnit på 10,4 i 2019) vil et fald på 0,1 i karaktergennemsnittet i 2019 således øge antallet af videregående uddannelser, ansøgeren ikke kan blive optaget på fra syv til 11, eller hvad der svarer til en stigning på 57 procent (2019-tal). Til sammenligning er det være 3 procent færre for den typiske ansøger (medianen).

En fremskrivning i Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse 2019 viser, at antallet af 18-25-årige vil falde med knap 4 procent i 2025 og ca. 10 procent frem mod 2030. Det forventes at nedbringe antallet af ansøgere til de videregående uddannelser. Samtidig er den såkaldte 1,08-regel blevet afskaffet med virkning fra optagelsen 2020. Faldende ungdomsårgange (og dermed faldende gymnasieårgange) forventes således at reducere noget af den stigende betydning, som små udsving i karaktergennemsnittet har fået over de seneste 11 år. Der er imidlertid ikke tale om et omfang, der fjerner den stigende betydning over det sidste årti.

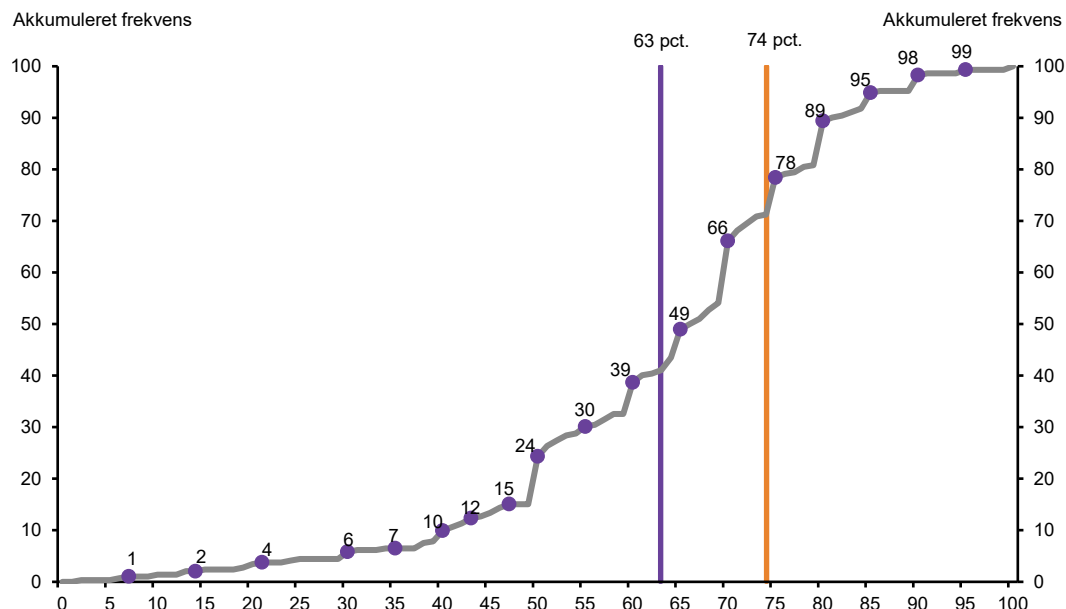
2.3.1.6 Elever på de gymnasiale uddannelser overvurderer i nogen grad betydningen af karaktergennemsnittet for deres videre uddannelsesmuligheder

Mens den reelle betydning af karakter er steget, er der tegn på, at eleverne i nogen grad samtidig overvurderer den faktiske betydning af gymnasiekaraktererne for deres videre uddannelsesmuligheder.

Målt på grænsekvoteienten, kunne en ansøger med en gymnasiekarakter på 7,3 (medianen) i 2018 blive optaget på 74 procent af alle videregående uddannelser. Adspurgte vurderer elever på de gymnasiale uddannelser selv, at et gennemsnit på 7,3 vil give dem adgang til 63 procent af alle videregående uddannelser, dvs. 11 procentpoint lavere end reelt er tilfældet, jf. figur 2.6. Tendensen er den samme, når eleverne bliver bedt om at vurdere deres uddannelsesmuligheder ved lavere og højere karaktergennemsnit.

Figur 2.6

De adspurgte elevers svar på, hvor stor en andel af videregående uddannelser de kan blive optaget på med et karaktergennemsnit på 7,3 (grænsekvoteinter fra 2018), akkumulerede frekvenser, 2019

Anm.: "Forestil dig, at du har et karaktergennemsnit på 7,3, når du er færdig med din nuværende uddannelse. Hvor stor en andel af alle videregående uddannelser tror du, at du kan komme ind på med ovenstående gennemsnit?" Antal besvarelser: 314 elever på sidste år af deres stx, htx eller hf. De 74 procent er ekskl. udbud med 100 procent optagelse i kvote 2 og udbud uden for kvotesystemet.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Elevernes overvurdering af karakterers betydning har sandsynligvis bidraget til et endnu større karakterfokus blandt eleverne end, hvad den faktiske udvikling i karakterers betydning i sig selv skulle tilsige.

2.3.2 Tema 2. Informeret ansøgning til de videregående uddannelser

Ansøgenes mulighed for at vælge, hvilke videregående uddannelser de vil søge ind på på et reflekteret grundlag, har betydning for, om ansøgenes forventninger kommer til at stemme overens med uddannelsens indhold og jobsigte. Evalueringens hovedresultater vedrørende informeret ansøgning til de videregående uddannelser fremgår af boksen.

Det er uklart, i hvilken grad ansøgerne følte sig afklarede om deres uddannelsesvalg

- Når ansøgere til de videregående uddannelser i en spørgeskemaundersøgelse bliver bedt om at tænke tilbage, så angiver 61 procent af de adspurgte, at de i høj grad var afklaret om deres valg af videregående uddannelse, da de søgte ind.
- Omvendt opdagede 25 procent af ansøgerne efter ansøgningsfristen d. 5. juli 2018 andre interessante uddannelser, som de ville ønske, de havde kendt til, da de søgt ind. Af dem ville 34 procent ønske, at de havde søgt ind på en af de uddannelser i stedet.
- Blandt ansøgere, der får tilbudt en uddannelsesplads, vælger 10 procent at takke nej til pladsen inden studiestart.

Ansøgere med høje gymnasiekarakterer søger de samme få videregående uddannelser

- Top 10 procent af ansøgerne – målt på gymnasiekarakterer – rettede i 2019 til sammen 23 procent af deres 1. prioritetsansøgninger mod fem udbud af videregående uddannelser (et udbud er én uddannelse på én uddannelsesinstitution). Tendensen til snæver søgning gælder også for en bredere gruppe i toppen af karakterskalaen. Blandt den fjerdedel af ansøgerne med de højeste karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelse, søger 30 procent af dem de fire samme uddannelser som 1. prioritet (medicin, jura, statskundskab og psykologi). Dette har været stabilt siden 2009.
- Ansøgerne med høje karaktergennemsnit søger således en mindre gruppe af uddannelser. Ansøgere blandt de øverste ti procent (10. decil) søger fire gange så koncentreret i forhold til ansøgere i midten af karakterfordelingen målt på et koncentrationsindeks.
- Siden 2009 har der generelt været et fald i koncentrationen af 1. prioritetsansøgninger til de videregående uddannelser på tværs af karakterniveauer. Samtidig er der kommet flere forskellige uddannelsesudbud og dermed flere valgmuligheder for ansøgerne.

- Koncentrationen er særligt faldet midt i karakterfordelingen. Ansøgere med middelkarakterer søgte godt 35 procent mindre koncentreret i 2019 i forhold til 2009. Koncentrationen er faldet mindst i toppen og i bunden af karakterfordelingen. De øverste ti procent (10. decil) er faldet med 8 procent, mens koncentrationen for de ti procent med de laveste karakterer (1. decil) er faldet med 16 procent.

Grænsekvoteienter påvirker nogle ansøgers uddannelsesvalg

- Der er – i tillæg til søgningen mod få uddannelser blandt ansøgere med høje karaktergennemsnit – en række indikationer på, at nogle ansøgers valg af uddannelser bliver påvirket af optagelsessystemet – nærmere bestemt af de grænsekvoteienter, der opstår i kvote 1.
- Grænsekvoteienter påvirker i sig selv, hvordan ansøgerne vælger uddannelse. I en spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til de videregående uddannelser i 2018 ændrer en ud af seks ansøgere i et eksperiment deres uddannelsesvalg alene på baggrund af grund af en stigning i grænsekvoteienten. Det nuværende optagelsessystem er karakteriseret ved at være et kvotesystem med brug af grænsekvoteienter i kvote 1.
- Nogle ansøgere finder således uddannelser med en høj grænsekvoteient mere attraktive og uddannelser uden grænsekvoteient mindre attraktive. Et neutralt optagelsessystem ville tilsige, at ingen ansøgere ville finde en uddannelse mere attraktiv alene, fordi den har en grænsekvoteient og en anden uddannelse mindre attraktiv, fordi den ikke har en grænsekvoteient.
- De adspurgte ansøgere vurderer, at *andre* mener, at prestigefyldte videregående uddannelser er kendetegnet ved høj grænsekvoteient (62 procent) og høj startløn efter endt uddannelse (61 procent). *Selv* mener 33 procent af de adspurgte, at en prestigefuld videregående uddannelse er kendetegnet ved en høj grænsekvoteient og 34 procent ved en høj startløn, mens de selv vægter andre faktorer væsentlig højere f.eks. gode undervisere og spændende fagligt indhold.

2.3.2.1 Det er uklart, om ansøgerne følte sig afklarede om deres uddannelsesvalg

Når ansøgere til de videregående uddannelser i 2018 bliver bedt om at tænke tilbage, så angiver 61 procent af de adspurgte, at de i høj grad var afklarede omkring deres valg af videregående uddannelse, da de søgte ind, mens 26 procent i nogen grad var afklarede.

Omvendt var der efter ansøgningsfristen d.5. juli 2018 i alt 25 procent af ansøgerne, der opdagede andre interessante uddannelser, de ville ønske, de havde kendt til, da de søgte ind. Af dem ville 34 procent ønske, at de havde søgt ind på en af de uddannelser i stedet. Det indikerer, at ansøgerne ikke altid får foretaget den nødvendige refleksion inden ansøgningen. Blandt ansøgere, der får tilbudt en studieplads vælger 10 procent at takke nej til pladsen inden studiestart.

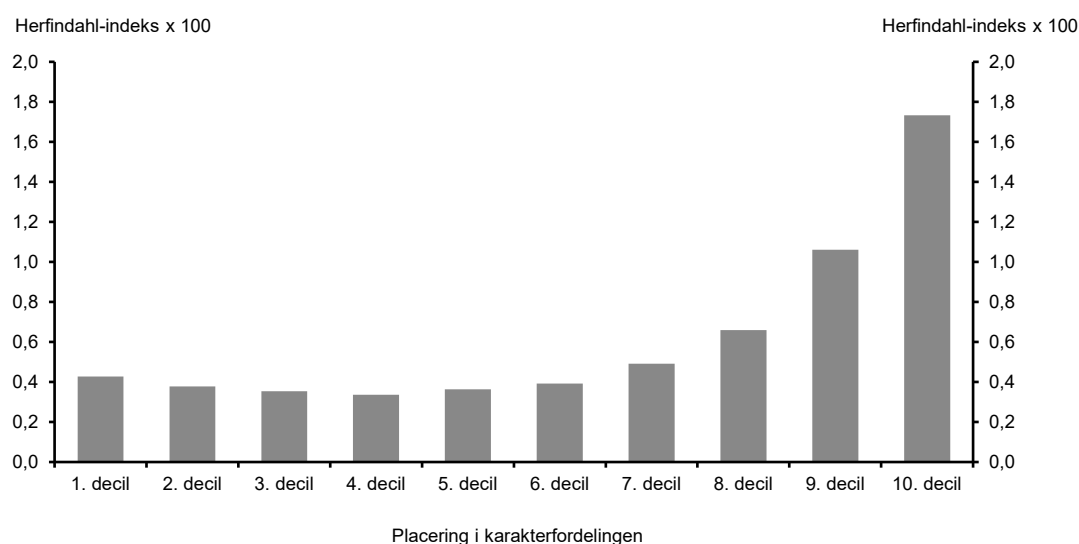
2.3.2.2 Ansøgere med høje karaktergennemsnit søger de samme få videregående uddannelser

Ansøgerne med høje karaktergennemsnit søger en mindre gruppe af uddannelse. Ansøgere blandt de øverste 10 procent (10. decil) er således fire gange så koncentrerede om bestemte uddannelser i forhold til ansøgere i midten af karakterfordelingen målt på et koncentrationsindeks, jf. figur 2.7.

Top 10 procent af ansøgerne – målt på karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelse – retter i 2019 til sammen 23 procent af deres ansøgninger mod fem videregående uddannelsesudbud. De fem mest søgte udbud af videregående uddannelser blandt top 10 procent var i 2019 medicin på Københavns Universitet, medicin på Aarhus Universitet, psykologi på Københavns Universitet, jura på Københavns Universitet og statskundskab på Københavns Universitet.

Figur 2.7

Ansøgerkoncentrationen fordelt på placering i karakterfordelingen, 2019

Anm.: Koncentrationen er målt ved et koncentrationsindeks baseret på 1. prioritetsansøgninger. Alle ansøgere er rangeret efter den placering i karakterfordelingen i det år, de dimitterede fra den gymnasiale uddannelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

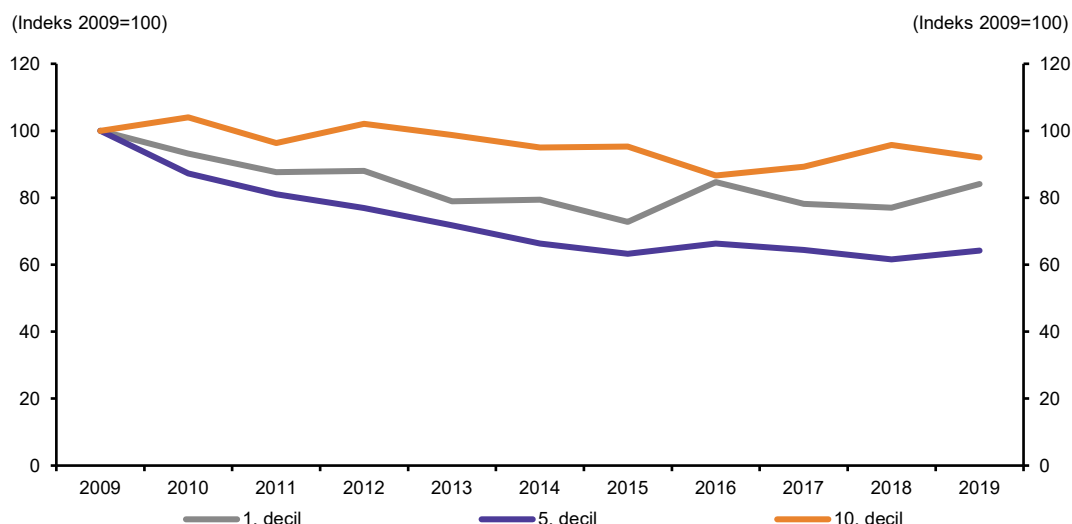
Det er ikke kun i toppen af karakterskalaen, at ansøgerne søger koncentreret. Blandt den fjerdedel af ansøgerne med de højeste karakterer fra de gymnasiale uddannelser, søger 30 procent af dem de fire samme uddannelser som 1. prioritet (medicin, jura, statskundskab og psykologi). Dette har været stabilt siden 2009. Til sammenligning var det blandt den samme gruppe af ansøgere med høje karaktergennemsnit 5 procent, der søgte de fire store velfærdsuddannelser til folkeskolelærere, sygeplejerske, pædagog og socialrådgiver.

Siden 2009 har der været et generelt *fald* i koncentrationen af ansøgernes uddannelsesønsker. Med andre ord søger ansøgerne bredere generelt på tværs af karakterfordelingen.

Koncentrationen er særligt faldet midt i karakterfordelingen, Ansøgere med middelkarakterer søgte godt 35 procent mindre koncentreret i 2019 i forhold til 2009. Samme tendens gælder for hele den midterste del af karakterfordelingen. Koncentrationen er faldet mindst i toppen og i bunden af karakterfordelingen. Koncentrationen blandt de øverste ti procent (10. decil) er faldet med 8 procent, mens koncentrationen blandt de ti procent med de laveste karaktere (1. decil) er faldet med 16 procent, jf. figur 2.8.

Figur 2.8

Ansøgerkoncentrationen fordelt på placering i karakterfordelingen, indeks 2009=100, 2009-2019

Anm.: Koncentrationen er målt ved et koncentrationsindeks baseret på 1. prioritetsansøgninger. Talene er indekseret med 2009=100. Alle ansøgere er rangeret efter den placering i karakterfordelingen i det år, de dimitterede fra den gymnasiale uddannelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

2.3.2.3 Grænsekvoteinter påvirker nogle ansøgers uddannelsesvalg

Tendensen til en koncentration af ansøgninger blandt ansøgerne med de højeste karaktergennemsnit kan bl.a. være drevet af, at nogle ansøgere har en præference efter uddannelser med høje grænsekvoteinter.

Det ses bl.a. ved, at en højere grænsekvoteinter til de videregående uddannelser i et spørgeskemaeksperiment gør uddannelser mere attraktive for den samme ansøger, selvom uddannelsen ikke ændrer indhold. En ud af seks ansøgere til de videregående uddannelser i 2018 ændrer i et spørgeskemaeksperiment uddannelsesvalg alene på grund af en højere grænsekvoteinter. Det indikerer, at grænsekvoteinter i sig selv påvirker ansøgernes uddannelsesvalg, jf. figur 2.9.

Figur 2.9

Ansøgers angivelse af, om de skifter prioritet i uddannelsesvalg ved indførelse af en grænsekvote, andel svar, 2019

Trin 1.

Der er frit optag på alle uddannelser. Vælg de to uddannelser i prioriteret rækkefølge, du helst vil ind på.

Trin 2.

Du har nu et snit på 11,0. Din 1. prioritet har frit optag. Din 2. prioritet en adgangskvote på 10,0. Hvor vil du helst søge ind?

Trin 1. Ingen kvotienter

Trin 2. Høj kvotient på 2. prioritet

Anm.: "Trin 1: Forestil dig, at der ikke er nogen grænsekvote på de videregående uddannelser. Notér 2 videregående uddannelser, som du gerne vil søge ind på. Skriv dem i prioriteret rækkefølge: [1. prioritet], [2. prioritet]. Trin 2: Forestil dig nu, at du har et karaktergennemsnit på 11,0. Hvilken af de to nedenstående uddannelser vil du helst søge ind på?" Antal besvarelser: 2.707 ansøgere til videregående uddannelser i 2018. Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

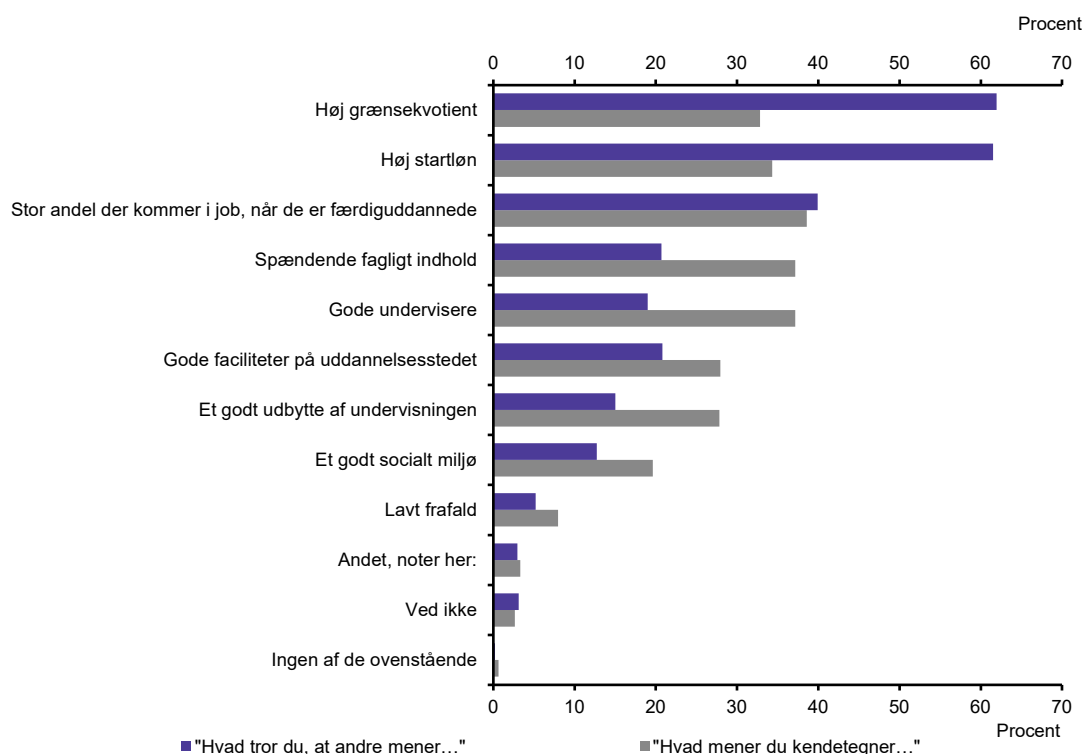
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Der kan være flere årsager til, at grænsekvote har en betydning i sig selv. En af dem kan være, at de adspurgte ansøgere tror, andre mener, at prestigefyldte videregående uddannelser er kendetegnet ved høj grænsekvote (62 procent) og høj startløn efter endt uddannelse (61 procent), jf. figur 2.10. Selv mener 33 procent af de adspurgte, at en prestigefuld videregående uddannelse er kendetegnet ved en høj grænsekvote og 34 procent ved en høj startløn.

Det kan også skyldes, at ansøgerne har en opfattelse af, at jo højere grænsekvote, jo højere fagligt niveau – et niveau, de mener vil passe til deres eget faglige niveau. Grænsekvote udtrykker imidlertid ikke uddannelsernes faglige niveau, men alene forholdet mellem antal ansøgere, ansøgernes karaktergennemsnit og antallet af uddannelsespladser. Endelig kan ændringen i prioritering skyldes ønsket om at studere sammen med andre ansøgere med samme karakterniveau.

Figur 2.10

De adspurgte ansøgere svar på, hvad der kendetegner en uddannelse med høj prestige, andel svar, 2019

Anm.: "Hvad mener du kendetegner [Hvad tror du, at andre mener kendetegner] en uddannelse med høj prestige? (Vælg op til 3 svarmuligheder)" Respondenternes fordeling på svarkategorierne. Spørgsmålet findes i to versioner, hvor hver version på randomiseret vis er stillet til halvdelen af ansøgerne i stikprøven. Dvs. respondenterne har kun svaret på ét af de to spørgsmål. Antal besvarelser: 3192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018, heraf 1596 ansøgere, som har fået formuleringen "Hvad mener du kendetegner..." og 1596 ansøgere, som har fået formuleringen "Hvad tror du, at andre mener...". Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

2.3.3 Tema 3. Udvælgelse på faglige forudsætninger og motivation

Uddannelsernes mulighed for at vurdere ansøgernes faglige forudsætninger og motivation for den søgte uddannelse og dens jobsigte får en betydning for, hvilke ansøgere der bliver optaget – og om de har de rette forudsætninger for at gennemføre uddannelsen med et godt resultat. Evalueringens hovedresultater vedrørende udvælgelse på faglige forudsætninger og motivation fremgår af boksen.

Karakterer som udvælgelseskriterie i kvote 1 betyder, at ansøgerne i højere grad udvælges på generel studieegnhed end motivation

- En analyse af data fra Den Koordinerede Tilmelding viser, at en studerende med et karaktergennemsnit på 4,0 fra den gymnasiale eksamen har 17 procent sandsynlighed for at falde fra i løbet af første studieår. Heraf starter knap 8 procentpoint på en anden uddannelse inden for et år. En studerende med et karaktergennemsnit på 10,0 har 12 procent sandsynlighed for at falde fra i løbet af første studieår. Heraf starter 7 procentpoint på en ny uddannelse inden for et år.
- I interview med repræsentanter for uddannelsesinstitutionerne udtrykker de, at det er svært for dem i udvælgelsen i kvote 1 at vide, om ansøgerne er motiverede for den konkrete uddannelse. Det skyldes, at der i kvote 1 udelukkende udvælges på information om ansøgernes karaktergennemsnit.
- For at kunne frasortere ansøgere (ofte i begge kvoter), havde 20 procent af alle uddannelsesudbud, primært universitetsuddannelserne, i 2019 et minimumskarakterkrav som adgangskrav. I 2009 var det 2 procent.

Udvælgelseskriterier i kvote 2 giver uddannelserne ekstra viden om ansøgerne

- En kortlægning af udvælgelseskriterier i kvote 2 viser, at 89 procent af de videregående uddannelser vurderer ansøgerne ud fra mere end ét kriterie i kvote 2. I alt 79 procent af uddannelserne vurderer ansøgeren p.b.a. de såkaldte dokumenterede erfaringer (bl.a. erhvervserfaring, udlandsophold e.l.). Knap 5 procent gør brug af samtaler med påkrævet fremmøde.
- En statistisk analyse viser, at de optagne, som en given uddannelse giver en højere rangering i kvote 2, i gennemsnit får 0,4 karakterpoint højere karakterer det første studieår end de optagne, som uddannelsen giver en lavere rangering. De optagne, som uddannelsen giver den højeste rangering i kvote 2, har i gennemsnit 12 procent lavere sandsynlighed for frafald på 1. studieår end de optagne, som uddannelsen giver en lavere rangering.

Størstedelen af de optagne, der stadig går på uddannelsen, oplever, at det faglige niveau lever op til deres forventninger

- I en spørgeskemaundersøgelse til ansøgerne angiver 37 procent af de optagne ansøgere, at de oplever, at det faglige indhold på uddannelsen (1. studieår) meget godt op til deres forventninger, mens 47 procent angiver, at det lever godt op til deres forventninger. Der er ikke forskel på ansøgerenes oplevelse af match afhængigt af, hvilken kvote de er blevet optaget via.
- Blandt de optagne ansøgere, der stadig går på uddannelsen på 1. studieår, angiver 6 procent, at de høj grad er i tvivl og 17 procent, at de i nogen grad er i tvivl om, hvorvidt de har valgt den rette uddannelse.

Nogle af de optagne, der falder fra, angiver uddannelsens jobsigte eller faglige indhold som årsag

- De fem hyppigst angivne årsager til at falde fra uddannelsen er det sociale miljø (29 procent), uddannelsens jobsigte (29 procent), personlige forhold (26 procent), manglende refleksion (23 procent) og det faglige indhold i undervisningen (21 procent).

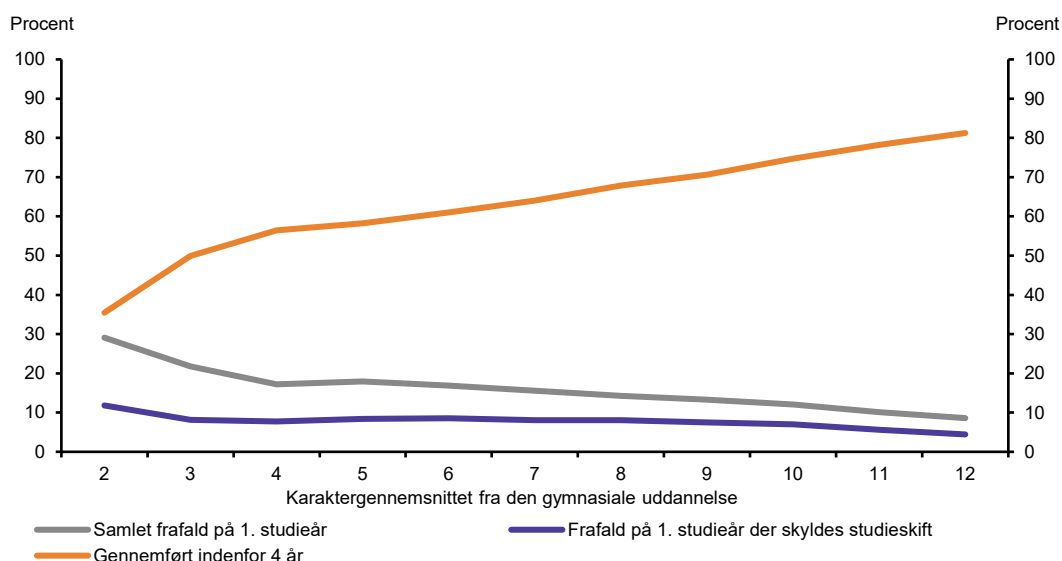
2.3.3.1 Karakterer som udvælgelseskriterie i kvote 1 betyder, at i der i højere grad udvælges på generel studieegnethed end motivation

I 2019 blev 67 procent af de optagne optaget via kvote 1. Der er en sammenhæng mellem ansøgerens gymnasiekarakterer og sandsynligheden for at falde fra deres uddannelse. En studerende med et karaktergennemsnit på 4,0 har 17 procent sandsynlighed for at falde fra i løbet af 1. studieår. Heraf starter knap 8 procentpoint på en anden uddannelse inden for et år. En studerende med et karaktergennemsnit på 10,0 har 12 procent sandsynlighed for at falde fra i løbet af 1. studieår. Heraf starter 7 procentpoint på en ny uddannelse indenfor et år, jf. figur 2.11.

Fire år efter studiestart er 33 procent af de studerende optaget via kvote 1 med et karaktergennemsnit på 4,0 faldet fra, mens 58 procent har færdiggjort uddannelsen. For studerende optaget via kvote 1 med gymnasiekarakter på 10,0 er 18 procent faldet fra, mens 75 procent har færdiggjort uddannelsen, jf. figur 2.11.

Figur 2.11

Frafald og gennemførelse for optagne kvote 1 fordelt på karaktergennemsnit, procent, 2009-2014

Anm.: Figuren dækker ansøgere, der er optaget i kvote 1 i 2009-2014. I figuren er der kontrolleret for uddannelsesudbud og tilgangår. Det betyder, at niveauforskelle, der skyldes, at nogle uddannelser generelt har lavere frafald m.m., er fjernet. Frafald på 1. studieår er opgjort ét år efter, at de studerende er tilgået uddannelsen. Frafald med studieskift er opgjort som frafald, hvor den studerende inden for ét år er startet på en ny uddannelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Sammenlignes de studerende, der er optaget via kvote 1, med studerende, der er blevet optaget via kvote 2, så har studerende optaget via kvote 2 i gennemsnit ca. 25-30 procent lavere risiko for at falde fra på 1. studieår end studerende optaget via kvote 1.

Karaktergennemsnittet er ikke entydigt et udtryk for, om ansøgeren vil klare sig bedre på den konkrete uddannelse end på en anden uddannelse. Da karaktergennemsnittet er et udtryk for ansøgerens generelle faglige niveau, må det forventes, at personer med høje karaktergennemsnit har gode forudsætninger for at klare sig godt generelt betragtet, også hvis de var blevet optaget på en anden uddannelse. I interview med repræsentanter for uddannelsesinstitutionerne udtrykker de, at det er svært for dem i udvælgelsen i kvote 1 at få viden om og understøtte, at ansøgerne er reflekterede og afklarede om deres studievalg - og dermed typisk også motiverede for den konkrete uddannelse. På nogle uddannelser kommer det bl.a. til udtryk ved, at nogle af disse ansøgere bliver optaget, men senere falder fra uddannelsen.

Uddannelsesinstitutionerne anvender i stigende grad minimumskarakterkrav både i kvote 1 og kvote 2 for at frasortere ansøgere inden udvælgelsen. Kortlægning af data fra Den Koordinerede Tilmelding viser, at 20 procent af alle uddannelsesudbud i 2019 havde et minimumskarakterkrav. Det er en stigning på 18 procentpoint fra 2009. Det betyder, at der i stigende grad udvælges ansøgere ved først en sortering på karakterkravet og efterfølgende en rangering enten på grænsekvotient (kvote 1) eller individuel vurdering (kvote 2). Derudover er der specifikke adgangskrav i både kvote 1 og 2 - f.eks. bestemte gymnasiale fagniveauer eller karakterer i bestemte fag.

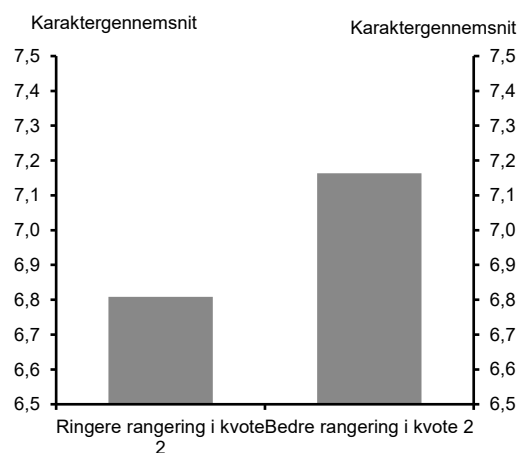
2.3.3.2 Udvælgelseskriterier i kvote 2 giver uddannelserne ekstra viden om ansøgerne

Kvote 2 anvendes til at vurdere ansøgernes faglige forudsætninger og motivation ved at benytte andre kriterier end karaktergennemsnittet alene. I 2019 blev 23 procent af de optagne optaget via kvote 2. I alt 89 procent af uddannelsesudbuddene med optagelse i kvote 2 vurderer ansøgerne ud fra mere end ét kriterie. Herunder anvender 79 procent af udbuddene såkaldt dokumenteret erfaring som f.eks. erhvervsarbejde. Vurdering af ansøgere ud fra aktiviteter som f.eks. erhvervsarbejde, motiveret ansøgning og karakterer er de mest anvendte kriterier i kombination. Knap 5 procent af uddannelsesudbuddene gør brug af samtaler, hvor fremmøde er påkrævet.

En individuel vurdering af ansøgere i kvote 2 giver en ekstra information ud over den, der er indeholdt i gymnasiekarakteren. En statistisk analyse af to "ens" ansøgere med samme gymnasiekarakterer viser, at optagne med en højere rangering i kvote 2 i gennemsnit får 0,4 højere karakterer på 1. studieår end dem med lavere rangering, jf. figur 2.12. De optagne, som er højst rangeret kvote 2, har i gennemsnit 1,4 procentpoint lavere frafald på 1. studieår, end dem med lavere rangering, jf. figur 2.13.

Figur 2.12

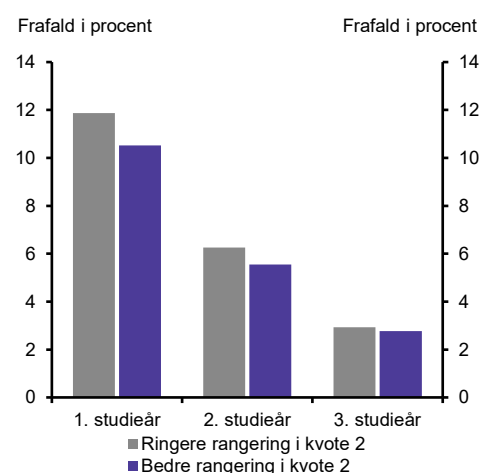
Karakterer på 1. studieår, 2007-2016

Anm.: Kun kvote 1-optagne i 2007-2016, der også har søgt i kvote 2, sammenlignes.
 Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 2.13

Frafald 1., 2. og 3. studieår, procent, 2000-2017

Anm.: Kun kvote 1-optagne i 2000-2017, der også har søgt i kvote 2, sammenlignes.
 Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Ansøgere fra de gymnasiale uddannelser kan søge om optagelse i kvote 1 og kvote 2. Ansøgere uden et karaktergennemsnit fra en gymnasial uddannelse, som f.eks. ansøgere med en erhvervsuddannelse, kan alene søge om optagelse via kvote 2. Da 23 procent af alle ansøgerne bliver optaget via kvote 2 (2019-tal), konkurrerer de dermed om en mindre andel af pladserne, uanset om de af uddannelsesinstitutionerne er vurderet til at have stærke faglige forudsætninger.

2.3.3.3 Størstedelen af de optagne, der stadig går på uddannelsen, oplever, at det faglige niveau lever op til deres forventninger

I en spørgeskemaundersøgelse til ansøgerne angiver 37 procent af de optagne, der stadig går på uddannelsen, at det faglige indhold på uddannelsen (1. studieår) lever meget godt op til deres forventninger, mens 47 procent angiver, at det lever godt op til deres forventninger. Der er ikke forskel på ansøgerenes oplevelse afhængigt af, hvilken kvote de er blevet optaget via. Samtidig angiver 6 procent af dem, der blev optaget, og stadig går på uddannelsen (1. studieår) imidlertid, at de i høj grad er i tvivl om, hvorvidt de har valgt den rette uddannelse, mens 17 procent er i nogen grad i tvivl.

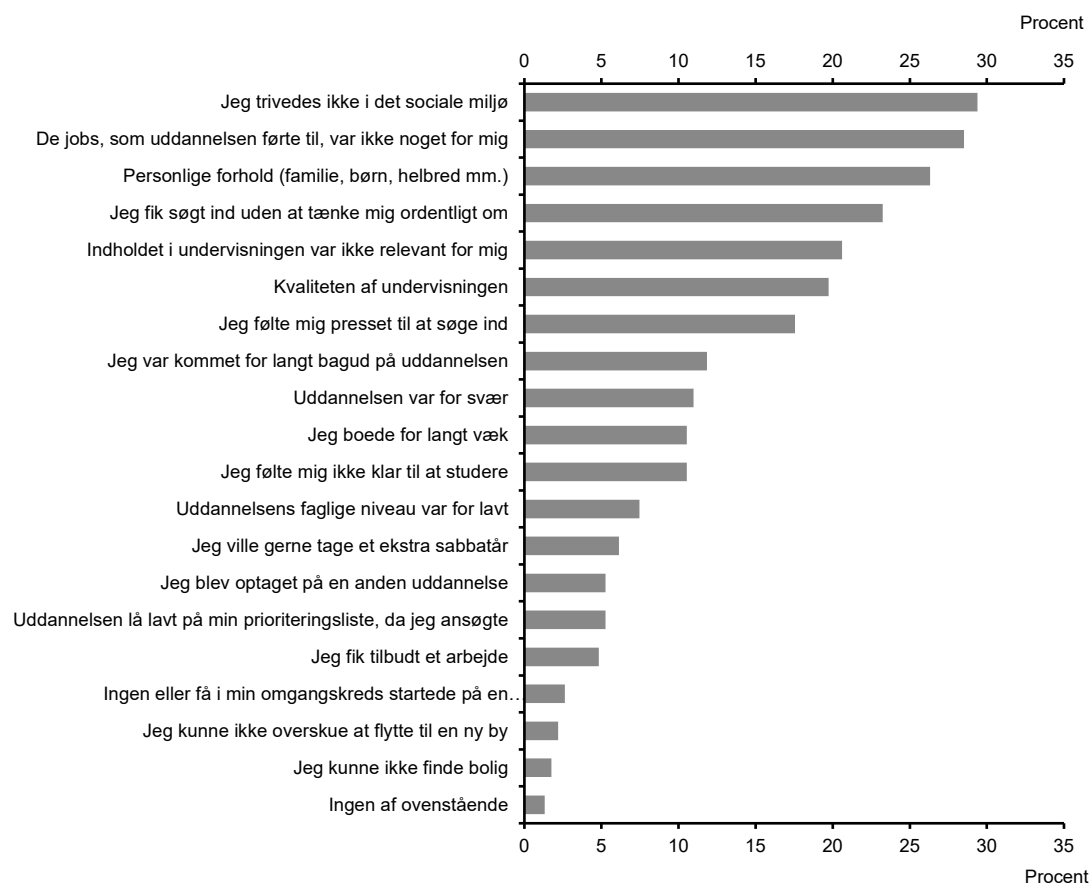
2.3.3.4 Nogle af de optagne, der falder fra, angiver uddannelsens jobsigte eller indhold som årsag

På tværs af de videregående uddannelser falder ca. 16 procent fra uddannelsen i løbet 1. studieår. Frafald har mange årsager og kan ikke alene tilskrives optagelsessystemet. Ikke desto mindre viser interview på de videregående uddannelsesinstitutioner, at respondenterne ofte anvender et lavt frafald som en indikator for, om der er et godt match mellem uddannelsen og de optagne.

De fem hyppigst angivne årsager til frafald blandt de adspurgte ansøgere, der er faldet fra, er det sociale miljø (29 procent), uddannelsens jobsigte (29 procent), personlige forhold (26 procent), manglende refleksion (23 procent) og det faglige indhold i undervisningen (21 procent), jf. figur 2.14. Tre ud af de fem mest angivne årsager vedrører uddannelsens indhold og jobsigte.

Figur 2.14

Ansøgernes angivelse af, hvorfor de faldt fra uddannelsen, andel, 2019

Anm.: "Hvorfor stoppede du på den uddannelse, du blev optaget på d. 28. juli 2018?" Antal besvarelser: 228 ansøgere til videregående uddannelser i 2018, som er frafaldet uddannelsen.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

2.3.4 Tema 4. Social mobilitet i optagelsessystemet

Mulighederne for at blive optaget på en videregående uddannelse er en af flere faktorer, der har betydning for den sociale mobilitet. Derfor har optagelsessystemets indretning i sig selv også betydning for unges mulighed for at blive optaget på en videregående uddannelse – uanset deres forældres uddannelsesniveau. Evalueringens hovedresultater vedrørende social mobilitet (uddannelsesmobilitet) fremgår af boksen.

Flere unge med faglærte eller ufaglærte forældre optages på en videregående uddannelse

- I 2019 blev der optaget ca. 6.500 flere ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre end i 2009. Det skyldes bl.a., at optaget til de videregående uddannelser er steget markant.

Unge med ufaglærte forældre får i mindre grad en gymnasial uddannelse

- Ti år efter de har afsluttet folkeskolen, har 35 procent af unge med ufaglærte forældre gennemført en gymnasial uddannelse. Det tilsvarende tal for unge med forældre med en videregående uddannelse er 75 procent. Da de gymnasiale uddannelser er hovedvejen ind i optagelsessystemet, betyder det, at færre unge med ufaglærte forældre søger ind på en videregående uddannelse.

Udvælgelse på baggrund af karaktergennemsnit i kvote 1 begrænser social mobilitet

- Ansøgere med forældre med en videregående uddannelse har generelt væsentligt højere karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelse end ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre. I gennemsnit har de et karaktergennemsnit, der er 1,0 karakterpoint højere end ansøgere med faglærte forældre, og 1,5 karakterpoint højere end ansøgere med ufaglærte forældre. Det stiller dem markant bedre, når de bliver vurderet i kvote 1. Forskellen på et karaktergennemsnit på f.eks. 7,0 og 8,0 betød en forskel på, hvorvidt man kunne komme ind på 82 (svarende til knap 10 procent) af uddannelsesudbuddene i 2019.

Udvælgelseskriterierne i kvote 2 begrænser den sociale mobilitet yderligere, end hvis der alene anvendes karaktergennemsnit

- Der er forskel på, hvordan ansøgere bliver vurderet i kvote 2 afhængigt af, hvilket uddannelsesniveau deres forældre har. I kvote 2 bliver ansøgere med en gymnasial eksamen med faglærte eller ufaglærte forældre typisk vurderet lavere end ansøgere med forældre med en videregående uddannelse, der er rangeret på samme niveau i kvote 1.
- Udvælgelseskriterierne i kvote 2 varierer i forhold til, hvordan de stiller ansøgere med forskellig baggrund. Ansøgere med gymnasial eksamen med forældre med en videregående uddannelse klarer sig især bedre, når de bliver vurderet på motiverede ansøgninger i forhold til ansøgere med gymnasial eksamen med faglærte eller ufaglærte forældre.

Udvælgelseskriterierne i kvote 2 betyder, at ansøgere med en gymnasial uddannelse og ufaglærte forældre er stillet dårligere end i kvote 1

- Med den nuværende anvendelse af udvælgelseskriterier, f.eks. motiveret ansøgning og dokumenteret erfaring, vil ansøgere med gymnasial eksamen og faglærte og ufaglærte forældre alt andet lige blive bedre stillet, hvis der alene blev optaget på baggrund af karaktergennemsnit (kvote 1). Det viser en simulering af, hvilke ansøgere, der ville være blevet optaget i 2018, hvis man i stedet for kvote 2 havde fordelt pladserne efter karaktergennemsnittet i kvote 1, for ansøgere med en gymnasial eksamen.
- Der er indikationer på, at der kan være forskellige virkninger afhængigt af, hvilke udvælgelseskriterier uddannelserne vælger i kvote 2. F.eks. har Syd-dansk Universitet indført et testbaseret optagelsesforløb i kvote 2, hvor de i højere grad optager ansøgere med faglærte forældre, end hvis pladserne blev fordelt i kvote 1.

2.3.4.1 Unge med ufaglærte forældre får i langt mindre grad en gymnasial uddannelse

Ti år efter de har afsluttet folkeskolen, har 35 procent af unge med ufaglærte forældre gennemført en gymnasial uddannelse. Det tilsvarende tal for unge med forældre med videregående uddannelse er 75 procent. Da de gymnasiale uddannelser er hovedvejen ind i optagelsessystemet, betyder det, at flere unge med ufaglærte forældre ikke søger ind på en videregående uddannelse.

Ud over de unge, der har taget en gymnasial uddannelse, var det ca. 8 procent, der inden for ti år efter de afsluttede 9. klasse, søgte om optagelse uden en gymnasial uddannelse og f.eks. med en erhvervsuddannelse i stedet. Det var henholdsvis 9 og 8 procent af de unge med ufaglærte og faglærte forældre, der søgte ind med et andet adgangsgrundlag, mens det var 6 procent af de unge med forældre med en videregående uddannelse.

I absolutte tal optages flere unge med faglærte eller ufaglærte forældre på en videregående uddannelse. I 2019 blev der optaget ca. 6.500 flere ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre end i 2009. Det skyldes bl.a., at optaget til de videregående uddannelser er steget.

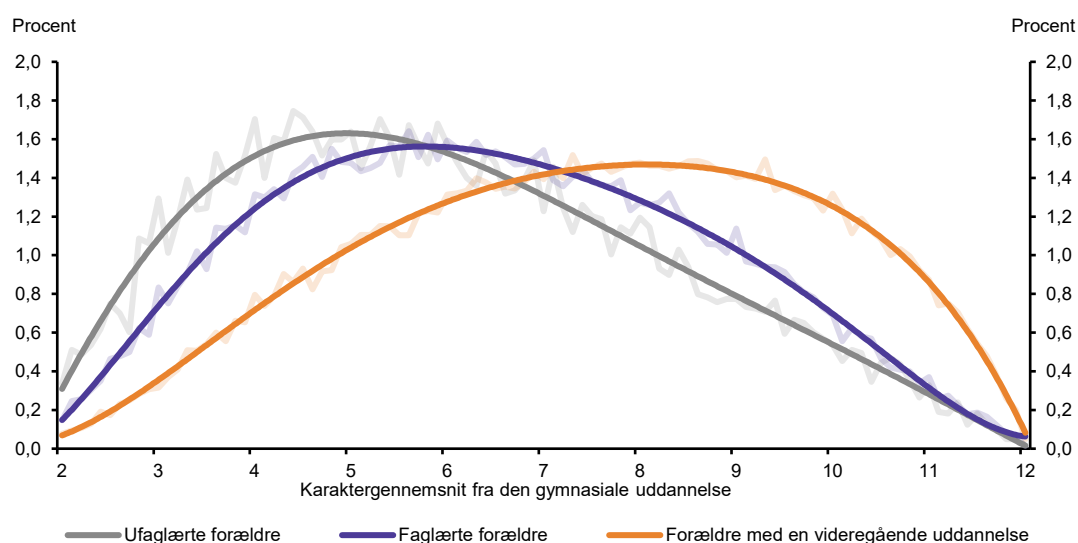
2.3.4.2 Udvælgelse på baggrund af karaktergennemsnit i kvote 1 begrænser social mobilitet

Mulighederne for at blive optaget på en videregående uddannelse er en af flere faktorer, der har betydning for den sociale mobilitet. Analyserne i de følgende afsnit er afgrænset til at se på betydningen af forældres uddannelsesniveau. Andre karakteristika som f.eks. køn og etnicitet indgår ikke i analysen.

Ansøgere med forældre med en videregående uddannelse har generelt et højere karaktergennemsnit fra deres gymnasiale uddannelse end ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre. I gennemsnit har ansøgere med en forældre med en videregående uddannelse et karaktergennemsnit, der er 1,0 karakterpoint højere end ansøgere med faglærte forældre, og 1,5 karakterpoint højere end ansøgere med ufaglærte forældre, jf. figur 2.15.

Figur 2.15

Karakterfordelingen for ansøgere fordelt på forældres uddannelsesbaggrund, procent, 2016-2018

Anm.: Tallene er eksklusive bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen). Tallene er for ansøgere med et karaktergennemsnit fra en dansk gymnasial uddannelse. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Ansøgere med ufaglærte eller faglærte forældre bliver derfor generelt rangeret lavere i kvote 1 i forhold ansøgere med forældre med en videregående uddannelse. Forskellen på

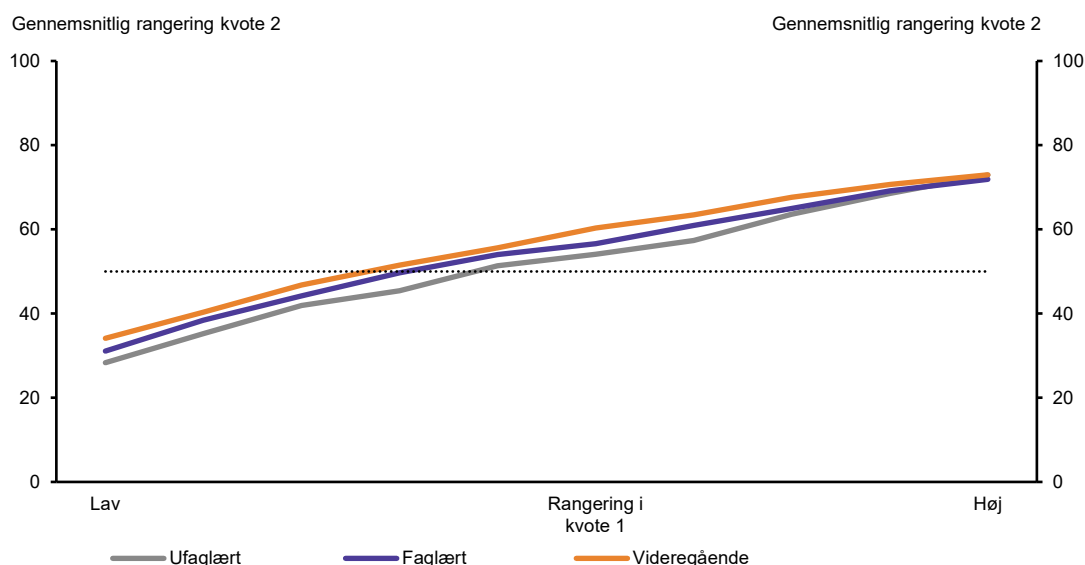
et karaktergennemsnit på f.eks. 7,0 og 8,0 betød en forskel på, hvorvidt man kunne komme ind på 82 (svarende til knap 10 procent) af uddannelsesudbuddene i 2019.

2.3.4.3 Udvælgelseskriterierne i kvote 2 mindsker den sociale mobilitet yderligere, end hvis der alene anvendes karaktergennemsnit

Når ansøgere med ufaglærte forældre bliver vurderet i kvote 2, bliver de i gennemsnit rangeret lavere, end de ville være blevet i kvote 1, jf. figur 2.16. Det svarer til, at ansøgere med ufaglærte forældre sammenlignet med andre unge med *samme gymnasie-karakterer* har lavere sandsynlighed for at blive optaget, når de vurderes i kvote 2.

Figur 2.16

Placering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på forældres uddannelse, 2016-2018

Anm.: Figuren indeholder kun ansøgere, der er vurderet i både kvote 1 og kvote 2, det vil sige ansøgere med en gymnasial uddannelse. Ansøgere med en erhvervsuddannelse indgår derfor ikke.

Kilde: Uddannelses og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Det er kun muligt at sammenligne rangering i kvote 1 og kvote 2 af ansøgere med et karaktergennemsnit fra en gymnasial uddannelse og ikke ansøgere med f.eks. en erhvervsuddannelse, der ikke har et karaktergennemsnit og kun kan søge via kvote 2. Ansøgere med en erhvervsuddannelse udgør 4 procent af ansøgerne i 2019.

Erhvervsuddannede kan ikke konkurrere om pladser i kvote 1. Blandt ansøgerne med en erhvervsuddannelse, er andelen med faglærte og ufaglærte forældre højere end blandt ansøgerne med gymnasiale uddannelser.

2.3.4.4 Udvælgelseskriterierne i kvote 2 mindsker den sociale mobilitet yderligere end hvis der alene anvendes karaktergennemsnit

En metode til at vurdere betydningen af den nuværende kvote 2 for den sociale mobilitet er at simulere et kontrafaktisk optagelsesforløb af, hvem der ville være blevet optaget, hvis kvote 2 omlægges, og alle ansøgere med en gymnasial uddannelse optages på

baggrund af deres karaktergennemsnit. Under antagelse af, at søgemønstret ville være uændret, kan 2018-optagelsen simuleres, hvor ansøgere med en med en gymnasial uddannelse ikke kan optages via kvote 2, og pladserne i stedet er fordelt i kvote 1.

Når man simulerer en omlæggelse af kvote 2, og samtidig flytter pladserne til kvote 1, vil det påvirke omkring 15 procent af ansøgerne. Heraf ville lidt over halvdelen af de berørte ansøgere være bedre stillet.

Af ansøgerne med ufaglærte forældre ville 3,2 procent, der tidligere ikke ville være blevet optaget, nu blive optaget, mens 4,0 procent ikke ville blive optaget. Netto viser simulationen derfor, at 0,8 procent færre med ufaglærte forældre ville blive optaget, jf. tabel 2.2. Det skal ses i forhold til, at der samlet ville blive optaget ca. 1 procent færre ansøgere i simulationen, da søgeadfærden ikke er tilpasset. Der er derfor pladser, som ikke bliver fuldt udnyttet.

En afskaffelse af kvote 2 ville dog bidrage til, at 6,0 procent af ansøgerne med ufaglærte forældre vil blive stillet bedre, da de ville blive optaget på en højere prioritet. Samtidig ville 3,4 procent blive stillet dårligere ved at komme ind på en lavere prioritet. Samlet ville en omlæggelse af kvote 2 derfor netto bidrage til, at flere ansøgere med ufaglærte forældre ville blive stillet bedre.

Tabel 2.2

Ansøgere fordelt på konsekvenserne ved en omlæggelse af kvote 2, fordelt på forældres uddannelse, procent, 2018

	Vil blive optaget	Optages på højere prioritet	Uændret	Optages på lavere prioritet	Bliver ikke længere optaget	I alt
Ufaglærte forældre	3,2	6,0	83,5	3,4	4,0	100
Faglærte forældre	3,4	4,8	84,5	3,3	4,1	100
Forældre med en videregående uddannelse	3,0	4,7	85,8	3,3	3,3	100
Ukendt uddannelsesbaggrund for forældre	0,2	3,3	81,7	4,2	8,0	100
Alle	3,1	4,7	84,7	3,4	4,1	100

Anm.: Resultat af kontrafaktisk simulering af 2018-optagelsen. Simuleringen er under antagelse af uændret søgeadfærd, og er forbundet med en simuleringsusikkerhed. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Der må påregnes en usikkerhed i simuleringerne. Både baselinescenarie og scenariet med omlæggelse af kvote 2-pladser til ansøgere med en gymnasial uddannelse simuleres for at holde modelusikkerheden konstant på tværs af begge scenarier.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Da der er forholdsvis få ansøgere med ufaglærte forældre, ville det netto være ca. 130 ansøgere med ufaglærte forældre, der ville blive bedre stillet. For ansøgere med faglærte forældre vil det netto være ca. 200, der bliver bedre stillet. For ansøgere med forældre, der har en videregående uddannelse, vil det netto være ca. 550, der bliver bedre stillet.

Ansøgere, hvor begge forældres uddannelse er ukendt (hovedsageligt udlændinge), vil det netto være ca. 470 ansøgere, der bliver dårligere stillet. Ansøgere, hvor forældrenes uddannelsesbaggrund er ukendt, er hovedsageligt ansøgere, der selv er udlændinge, og personer med udenlandske forældre.

De samlede resultater for kvote 2 bliver særligt drevet af de mest udbredte udvælgelseskriterier, som er *dokumenteret erfaring, karakterer i udvalgte fag og motiverede ansøgninger*. På grund af et lille datagrundlag er tendensen mindre entydig hvad angår *test og optagelsessamtaler*. Der er dog ikke noget, der tyder på, at disse udvælgelseskriterier isoleret set og generelt stiller ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre bedre end deres rangering på baggrund af karakterer, mens der dog er indikationer på, at de kunne blive stillet dårligere. Det er imidlertid vanskeligt at konkludere entydigt fordi udvælgelseskriterierne ofte kombineres.

Da der er stor metodefrihed for institutionerne ift. at tilrettelægge optagelsen i kvote 2, kan det ikke udelukkes, at der er nogle uddannelser, der benytter udvælgelseskriterier, der understøtter en større grad af social mobilitet end kvote 1. F.eks. har Syddansk Universitet arbejdet systematisk med en optagelsesprocedure på en række af deres uddannelser, som består af kognitiv test og samtaler (multiple mini interviews). I 2018 optog de på de uddannelser, der benyttede metoden, en højere grad af ansøgere med faglærte forældre i forhold til, hvem de ville have optaget, hvis de kun havde benyttet sig af karaktergennemsnittet. Samtidig optog de også lidt færre med ufaglærte forældre. Samlet set optog SDU i 2018 flere med forældre uden en videregående uddannelse, end hvis de havde optaget alene baseret på karakterer. Der er ikke foretaget analyser af uddannelser, der kombinerer generelle minimumskarakterkrav som grovsortering med forskellige udvælgelseskriterier.

2.3.5 Tema 5. Gennemsigtighed i optagelsessystemet

For at kunne søge ind på en videregående uddannelse, skal ansøgerne kunne forstå optagelsessystemet. Den viden er afgørende for ansøgernes mulighed for at foretage en kvalificeret ansøgning og i sidste ende at blive optaget. Evalueringens hovedresultater vedrørende gennemsigtighed i optagelsessystemet fremgår af boksen.

Størstedelen af ansøgerne har svært ved at få overblik over ansøgningsprocessen og adgangskravene

- Når ansøgerne til de videregående uddannelser i 2018 i en spørgeskemaundersøgelse skal give en samlet vurdering af ansøgningsprocessen, vurderer en tredjedel, at ansøgningsprocessen var klar og overskuelig.
- Ved sommeroptagelsen i 2019 var der 9.851 ikke-kvalificerede ansøgere, som ikke opfyldte adgangskravene på nogen af deres søgte uddannelser. Det svarer til 11 procent af ansøgerne.

Størstedelen af ansøgerne har en god forståelse for udvælgelseskriterierne i kvote 1

- I spørgeskemaundersøgelsen angiver i alt 48 procent af ansøgerne, at de meget enige i, at det er let at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1. I alt angiver 31 procent, at de er enige.

Kvote 2 er mindre gennemsigtig for ansøgerne sammenlignet med kvote 1

- I alt 24 procent af ansøgerne, som har søgt i kvote 2, er meget enige i, at det er let at forstå udvælgelseskriterierne i kvote 2, mens 39 procent er enige.
- I alt har 35 procent af ansøgerne oplevet kvote 2 som uklar. Dermed er kvote 2 det mest uklare for ansøgerne blandt forskellige svarmuligheder om elementer i optagelsessystemet. Det kan skyldes, at udvælgelseskriterierne i kvote 2 er svære at gennemskue bl.a., fordi de varierer fra uddannelsessted til uddannelsessted.

Halvdelen af ansøgerne i kvote 2 bliver overraskede over, at de bliver optaget på 1. prioritet

- I alt 49 procent af de adspurgte ansøgere, der bliver optaget via kvote 2 angiver, at de er overraskede over, at de blev optaget på deres 1. prioritet. Det samme gælder 19 procent af dem, der bliver optaget via kvote 1.
- En tredjedel af de adspurgte ansøgere kender ikke årsagen til, at de er blevet optaget eller afvist på deres 1. prioritet.

2.3.5.1 Størstedelen af ansøgerne har svært ved at få overblik over ansøgningsprocessen og adgangskravene

Når ansøgerne til de videregående uddannelser i 2018 i en spørgeskemaundersøgelse skal give en samlet vurdering af ansøgningsprocessen, vurderer en tredjedel, at ansøgningsprocessen var klar og overskuelig. Noget af det, ansøgerne vurderer er uoverskueligt er f.eks., at der hvert år er to ansøgningsfrister til sommeroptagelsen – en for kvote 2 d.15. marts og en for kvote 1 d.5. juli.

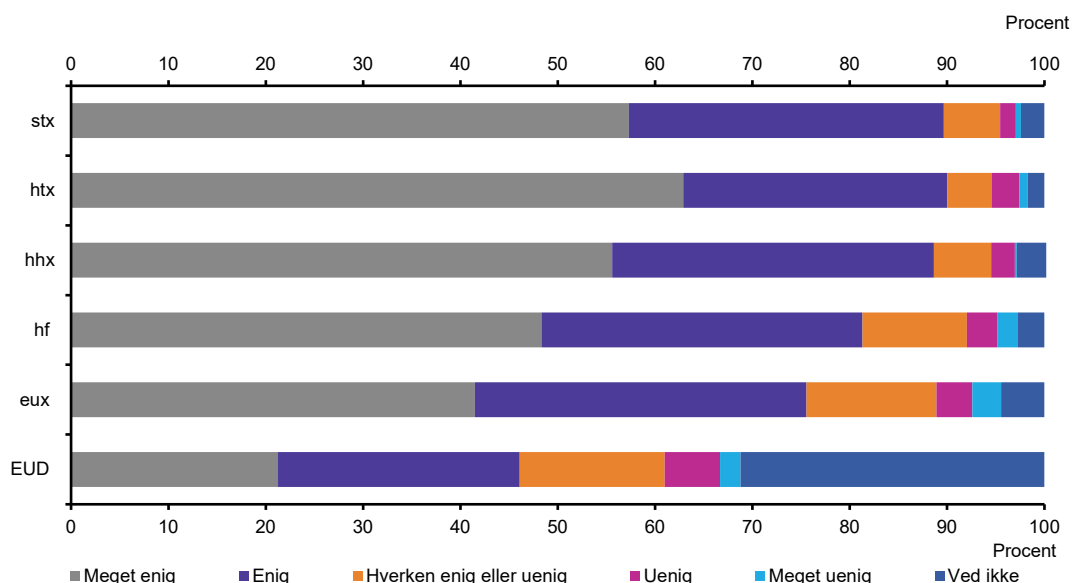
Samtidig angiver 24 procent af ansøgerne bl.a., at de obligatoriske adgangskrav er *vejledende* optagelseskriterier, og ikke krav, som skal være opfyldt for at ansøgeren er kvalificeret til uddannelsen. Ved sommeroptagelsen i 2019 var der 9.851 ikke-kvalificerede ansøgere, som ikke opfyldte adgangskravene på nogen af deres søgte uddannelser. Det svarer til ca. 11 procent af ansøgerne.

2.3.5.2 Størstedelen af ansøgerne har en god forståelse for udvælgelseskriterierne i kvote 1

I spørgeskemaundersøgelsen angiver i alt 48 procent af ansøgerne, at de meget enige i, at det er let at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1. I alt angiver 31 procent, at de er enige. Enigheden er størst blandt ansøgere fra de gymnasiale uddannelser, der kan søge via kvote 1, mens forståelsen er mindst blandt ansøgere med en erhvervsuddannelse, der ikke har et karaktergennemsnit, og derfor ikke kan søge via kvote 1, jf. figur 2.17.

Figur 2.17

Ansørgernes svar på, hvor let det er at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1 opdelt på ungdomsuddannelse, andel svar, 2019

Anm.: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? Jeg synes, det er let at forstå kriterierne for at ansøge om optag i kvote 1". Antal besvarelser: 2922 ansøgere til videregående uddannelser i 2018. Spørgsmålet er stillet til ansøgere fra stx, hf, htx, hhx, eux og EUD i samplet.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

2.3.5.3 Kvote 2 er mindre gennemsigtigt sammenlignet med kvote 1

I alt 24 procent af ansøgerne, som har søgt i kvote 2, er meget enige i, at det er let at forstå udvælgelseskriterierne i kvote 2, mens 39 procent er enige. Det er en lavere andel end kvote 1. I alt 65 procent af ansøgerne angiver, at det er svært at forstå, at kriterierne i kvote 2 varierer fra uddannelsessted til uddannelsessted. I alt har 35 procent af ansøgerne oplevet kvote 2 som uklart. Kvote 2 det mest uklare for ansøgerne blandt forskellige svarmuligheder om elementer i optagelsessystemet.

2.3.5.4 Ansøgere i kvote 2 bliver overraskede over, at de bliver optaget på 1. prioritet

I alt 49 procent af de ansøgere, der bliver optaget via kvote 2 angiver, at de er overraskede over, at de blev optaget på deres 1. prioritet. Det tal er 19 procent af dem, der bliver optaget via kvote 1. En tredjedel af alle ansøgere kender ikke årsagen til, at de er blevet optaget eller afvist på deres 1. prioritet.

Ansøgere med en erhvervsuddannelse kan kun søge i kvote 2, da de ikke har et gymnasialt karaktergennemsnit. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at de har relativt lettere ved at forstå kriterierne for optagelse via kvote 2 end ansøgere fra andre ungdomsuddannelser. Dog har de relativt sværere ved at forstå kvote 2-kriterierne end andre ansøgere har ved at forstå kvote 1-kriteriet. Ligeledes angiver 39 procent af de adspurgte ansøgere, at det er svært at forstå, hvor mange, der bliver optaget via kvote 2, det vil sige deres sandsynlighed for at blive optaget.

2.3.6 Tema 6. Effektiv fordeling af uddannelsespladser

Fordeling af ansøgere via Den Koordinerede Tilmelding har en betydning for graden af administration og ressourceeffektivitet for ansøgerne, staten og uddannelsesinstitutionerne. Evalueringens hovedresultater vedrørende effektivitet fremgår af boksen.

Den Koordinerede Tilmelding fordeler effektivt og hurtigt en stor mængde af ansøgere

- Den Koordinerede Tilmelding understøtter en ressourceoptimering for uddannelsesinstitutionerne, fordi ansøgerne kun bliver tilbudt én studieplads. Institutionerne har dermed mulighed for at vurdere, hvor mange af de optagne, der ender med at begynde på uddannelsen.
- Den Koordinerede Tilmelding fordeler pladserne baseret på institutionernes sagsbehandling – uanset hvilke kvoter og hvilke udvælgelseskriterier institutionerne benytter.

Enkelte elementer i optagelsessystemet kræver mere sagsbehandling for institutionerne

- Enkelte decentrale elementer som f.eks. efteroptagelse og vinteroptagelse, som håndteres manuelt, samt behandling af udenlandske ansøgers eksamensbeviser kræver mere sagsbehandling for institutionerne end fordeling i sommeroptagelsen, som er understøttet af Den Koordinerede Tilmelding.
- Ansøgere kan have svært ved at vurdere deres optagelseschancer i kvote 1 og søger derfor i kvote 2. I 2019 blev 46 procent af de optagne behandlet i kvote 2, og halvdelen af dem blev optaget via enten kvote 1 eller på udbud med alle optaget. Det øger arbejdsmængden for institutionerne unødigt.

Optagelsessystemet giver uddannelserne mulighed for selv at tilrettelægge relevante udvælgelsesprocesser

- Udvalgelse i kvote 1 opleves som effektivt af institutionerne både ift. at fordele pladserne, men er også omkostningseffektivt, idet kvote 1 for de allerfleste ansøgere ikke kræver særlig meget sagsbehandling.
- De fleste udvælgelseskriterier i kvote 2 er mere omkostningstunge og mindre fordelingseffektive end kvote 1, da institutionerne skal lave en individuel vurdering af ansøgere.
- Det er nogle uddannelsesinstitutioners vurdering, at det samlet set betaler sig at bruge andre udvælgelseskriterier i kvote 2, da oplever, at de optagne er mere motiverede og i mindre grad falder fra uddannelsen.

2.3.6.1 Den Koordinerede Tilmelding fordeler effektivt og hurtigt en stor mængde af ansøgere

Den Koordinerede Tilmelding håndterer hvert år ansøgninger fra ca. 90.000 ansøgere årligt i en centralt koordineret proces. Det betyder, at hver ansøger får svar umiddelbart efter sidste ansøgningsfrist, og kun får tilbudt én plads, der er ansøgers højeste mulige prioritet. Koordineringen understøtter en ressourceoptimering for uddannelsesinstitutionerne, fordi institutionerne har bedre mulighed for at vurdere, hvor mange af de optagne, der ender med at begynde på uddannelsen, fordi de optagne ikke har fået tilbudt andre uddannelsespladser.

Den Koordinerede Tilmelding fordeler pladserne på baggrund af ansøgernes prioriteringslister, institutionernes indberetning af uddannelsespladser og fordelingen af pladser mellem kvote 1 og kvote 2 samt resultatet af den sagsbehandling, som de videregående uddannelsesinstitutioner laver af ansøgningerne. Derfor kan Den Koordinerede Tilmelding fungere uanset udvælgelseskriterier.

2.3.6.2 Enkelte elementer i optagelsessystemet kræver mere sagsbehandling for institutionerne

Den decentrale optagelse, som benyttes i efteroptagelsen og vinteroptagelsen, er ikke lige så gennemsigtig eller effektiv for hverken ansøger eller institutioner som sommeroptagelsen. Der optages omkring 10.000 ansøgere i efteroptagelsen og vinteroptagelsen, hvor der i sommeroptagelsen optages omkring 65.000.

Den decentrale behandling af udenlandske ansøgers eksamensbeviser betyder, at samme ansøger bliver vurderet flere gange, samt at der i mindre grad oparbejdes kompetence i behandlingen. I 2019 drejede det sig om knap 24.500 ansøgninger fra 8.500 udenlandske ansøgere, som skulle behandles og omregnes ift. fagniveauer, karakterer og karaktergennemsnit.

Ansøgere kan have svært ved at vurdere deres optagelseschancer i kvote 1 og søger derfor gennem kvote 2. I 2019 blev 46 procent af de optagne behandlet i kvote 2, og halvdelen af dem blev optaget via enten kvote 1 eller på udbud med alle optaget. Det øger arbejdsmængden for institutionerne unødigt.

2.3.6.3 Optagelsessystemet giver uddannelserne mulighed for selv at tilrettelægge relevante udvælgelsesprocesser

Udvælgelsen i kvote 1 opleves som effektiv af institutionerne både ift. at fordele pladserne, men er også omkostningseffektivt, idet kvote 1 for de allerfleste ansøgere ikke kræver særlig meget sagsbehandling.

Optagelsessystemet giver i dag uddannelserne en fleksibilitet til selv at tilrettelægge optagelsesprocessen i kvote 2. Det kommer til udtryk ved, at 89 procent af uddannelserne med optagelse via kvote 2 bruger en kombination af forskellige udvælgelseskriterier. Udvælgelseskriterier i kvote 2 er mere omkostningstunge og mindre fordelings effektive end kvote 1, da institutionerne skal lave en individuel vurdering af ansøgerne. Det er samtidig nogle uddannelsesinstitutioners vurdering, at det samlet set betaler sig at bruge andre udvælgelseskriterier i kvote 2, da oplever, at de optagne er mere motiverede og i mindre grad falder fra uddannelsen end dem, der bliver optaget via kvote 1.

3. Beskrivelse af optagelsessystemet til de videregående uddannelser

I dette kapitel bliver de væsentligste regler og rammer for det danske optagelsessystem beskrevet. Optagelsessystemet har eksisteret siden 1977 uden grundlæggende ændringer og er karakteriseret ved at være et kvotesystem med en centralt koordineret pladsfordeling.

Det centralt koordinerede optagelsessystem, som vi kender det i dag, har eksisteret siden 1977. Dette afsnit beskriver de væsentligste hovedtræk i udviklingen i optagelsessystemet 1977-2020. Kapitlet bygger på en kortlægning af den historiske udvikling af optagelsessystemet samt de relevante lovgrundlag.

Hovedresultater

- Den Koordinerede Tilmelding (KOT) blev indført med virkning fra optagelsen i 1977 for at håndtere en større ansøgermængde på universiteterne.
- Formålet med KOT er at understøtte, at enhver ansøger i den samme optagelsesrunde kan søge optagelse på op til 8 uddannelser på én samlet portal, men højst blive tilbudt én studieplads, og dette på den højst mulige af de ansøgte prioriteter.
- KOT fungerer uanset, hvordan optagelsessystemet og udvælgelseskriterierne i øvrigt er indrettet, så længe uddannelsesinstitutionernes vurdering leder til en rangering af den enkelte ansøger.
- Det danske optagelsessystem er karakteriseret ved at være et kvotesystem
 - det vil sige, at der træder kvoter i kraft, hvis der er flere ansøgere end uddannelsespladser.

3.1 Udvikling i optagelsessystemet 1977-2020

Den Koordinerede Tilmelding (KOT) blev indført med loven om adgangsregulering ved de videregående uddannelser i 1976, som fik virkning ved optagelsen i 1977. Dette skete som konsekvens af, at der på flere universitetsuddannelser i 1970'erne begyndte at komme mange flere ansøgere end der var uddannelsespladser, og at der derfor blev adgangsbegrænsning på uddannelserne. Tidligere var der fri adgang på næsten alle uddannelser, og førsteårsprøver var et instrument til at sortere studerende fra uddannelsen i relevant omfang.

KOT dækkede på daværende tidspunkt primært universiteter og lærerseminarerne. Da KOT blev indført i 1977 var der en adgangsbegrænsning på 20.000 pladser og i alt 35.400 ansøgninger fra 20.864 personer. Det førte til, at 16.700 studerende blev optaget på de videregående uddannelsesinstitutioner. Ved optagelsesrunden i 2019 var der 237.716 ansøgninger fra 88.757 ansøgere, som blev behandlet i optagelsessystemet. Det førte til 65.714 optagne.

Optagelsen blev ved etableringen af KOT i 1977 tilrettelagt sådan, at fordelingen af pladser primært skulle ske på baggrund af karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen (kvote 1) eller på baggrund af erhvervsarbejde (kvote 2). Fordelingen af andel pladser til kvoter blev fastlagt på forhånd. Derudover var der særlige optagelsesmuligheder for dispensater, ansøgere med udenlandske eksamensbeviser og ansøgere over 25 år. Der har særligt siden 2004 været en række tilpasninger af optagelsessystemet, jf. den koordinerede tilmelding (kot) opstår i 1977 og oprettes som konsekvens af adgangsbegrænsning på de videregående uddannelser i takt med at flere uddannelser har langt flere ansøgere end studiepladser. tidligere var der fri adgang på næsten alle uddannelser. optagelsen blev tilrettelagt sådan, at den primært skulle ske på baggrund af karaktergennemsnit ved den adgangsgivende eksamen (kvote 1) og på baggrund af erhvervsarbejde (kvote 2). i kvote 2 blev karaktergennemsnittet forhøjet efter hvor meget erhvervsarbejde ansøger har

haft (maks. 18 måneder). nedenfor er en oversigt over de større ændringer optagelsessystemet har gennemgået i nyere tid.

Se også bilag 2 for en detaljeret redegørelse for tilpasningerne af optagelsessystemet.

Figur 3.1

Tidslinje over større ændringer i optagelsessystemet

Den Koordinerede Tilmelding (KOT) opstår i 1977 og oprettes som konsekvens af adgangsbegrænsning på de videregående uddannelser i takt med at flere uddannelser har langt flere ansøgere end studiepladser. Tidligere var der fri adgang på næsten alle uddannelser. Optagelsen blev tilrettelagt sådan, at den primært skulle ske på baggrund af karaktergennemsnit ved den adgangsgivende eksamen (kvote 1) og på baggrund af erhvervsarbejde (kvote 2). I kvote 2 blev karaktergennemsnittet forhøjet efter hvor meget erhvervsarbejde ansøger har haft (maks. 18 måneder). Nedenfor er en oversigt over de større ændringer optagelsessystemet har gennemgået i nyere tid.

2004

Universiteterne kan fastsætte karakterkrav

Universiteterne får mulighed for at fastsætte et krav om et bestemt minimumskaraktergennemsnit og/eller krav om minimumskarakter i enkelte fag.

2005

Optagelsessamtaler og prøver i kvote 2

Det bliver muligt at indføre optagelsessamtaler og -prøver i kvote 2. Institutionerne skal dog have ministerens tilladelse.

2006

Målsætning om, at 50% gennemfører en videregående uddannelse

50%-målsætningen udspringer af Globaliseringsrådets fokus på, at Danmark skal være et videnssamfund, og er en målsætning om, at 50 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse. Dertil kommer en uofficiel målsætning om, at 20 pct. skal gennemføre en lang videregående uddannelse.

2008

Målsætning om en 90:10-fordeling mellem kvote 1 og kvote 2

90:10-fordelingen afspejler den daværende regerings øgede krav til kvalitet på universitetsuddannelserne. Tidligere var kvotefordelingen fri, så universiteterne selv kunne fastsætte denne, hvilket betød at kvotefordelingen kunne være op til 50:50 på universitetsuddannelser. Endvidere er der et politisk ønske om at begrænse antallet af sabbatår som unge brugte til aktiviteter, der var pointgivende i kvote 2, dvs. komme pointjagt til livs.

Øgede krav om fagspecifikke adgangskrav

De fagspecifikke adgangskrav skærpes og der indføres krav om, at de specifikke adgangskrav skal være bestået. Der indføres bl.a. krav om Dansk A og Engelsk B på alle universitetsuddannelser.

Fagspecifikke adgangskrav ensrettes

De fagspecifikke adgangskrav blev ensrettet, så ens og beslægtede uddannelser har de samme krav. Formålet var at understøtte muligheden for at kvalificere sig til flere uddannelser uden at skulle supplere fagniveauer.

2009

1,08-reglen (hurtigstartbonus)

Med 1,08-reglen (hurtigstartbonus) kan ansøgere gange deres karaktergennemsnit med 1,08, hvis de starter inden for 2 år efter afsluttet gymnasial uddannelse. Incitamentsstrukturen bag pointjagt i kvote 2 havde ført til en kultur, hvor flere og flere tog mange års sabbat. Undersøgelser viste endvidere, at de færdigheder de unge havde tillært sig på de gymnasiale uddannelser, særligt på de naturvidenskabelige fag, lå langt væk, hvis man holdt for mange sabbatår.

Bonus A-fag

Bonus A betyder, at ansøgere, med fem A-fag, kan gange deres gennemsnit med 1,03, og med seks A-fag kan gange med 1,06. Formålet er at belønne de ansøgere, der gør en ekstra indsats på deres gymnasiale uddannelse.

Sommersupplerings

Sommersupplerings gør det muligt for ansøgere at læse ét fag op i løbet af sommerferien, så de har bedre mulighed for at imødekomme de specifikke adgangskrav samme år, deres gymnasiale uddannelse færdiggøres.

Lodtrækning blandt ansøgere med samme optagelseskvote

Hvis der, efter fastsættelsen af grænsekvote i kvote 1, er flere ledige studiepladser, fordeles de resterende studiepladser ved lodtrækning. Lodtrækningen omfatter alle ansøgere, der har et karaktergennemsnit, der er 0,1 karakterpoint lavere end grænsekvote. Tidligere blev de resterende pladser ved kvote-lighed fordelt efter faldende alder på ansøgerne.

2011

De videregående uddannelser samles under et ministerium

De videregående uddannelser samles under et ministerium. Siden er praksis på optagelsesområdet mellem universiteterne, erhvervsakademierne og professionshøjskolerne tilpasset og harmoniseret.

Adgangsprøver

Institutionerne kan indføre krav om bestået adgangsprøve, således at institutionerne kan optage til 100 pct. af studiepladserne i kvote 2.

Optagelsessamtaler og -prøver i kvote 2 skal ikke længere godkendes

Ministeriet skal ikke længere godkende, hvis institutionerne vil anvende optagelsessamtaler og -prøver i kvote 2.

2012

Kvotefordelingen frigives

Målsætningen for kvotefordelingen er ikke længere 90:10 mellem kvote 1 og 2. Regeringen opfordrer institutionerne til at arbejde mere uddannelsesspecifikt med deres optagelse.

2013

Læreruddannelsesforlig

Med læreruddannelsesforliget indføres der et politisk vedtaget karakterkrav på mindst 7,0, herunder skal ansøgeren bestå en test for at blive optaget. Det er første gang, et karakterkrav og udvælgelsesmetode fastsættes politisk på en specifik uddannelse.

2015

Resultatet af en prøve kan sidestilles med karakterkrav

Universiteterne får mulighed for at sidestille resultatet af en prøve med opfyldelse af et karakterkrav. Det vil sige, at resultatet af en prøve aflagt på universitetet kan erstatte et eventuelt krav om, at den adgangsgivende eksamen er gennemført med et bestemt karaktergennemsnit som minimum.

2016

Institutionerne kan fastsætte karakterkrav der varierer imellem kvoterne

Reglen giver institutionerne mulighed for at fastsætte karakterkrav der udelukkende knytter sig til den ene kvote, eller forskellige karakterkrav i kvote 1 og kvote 2.

2018

Kvotefordelingen kan variere

Kvotefordelingen kan variere for samme uddannelse på forskellige institutioner og mellem internationale og nationale uddannelser/udbud.

2019

Supplerende overbygning forløb på HF-uddannelsen nødvendigt

For at en hf fra gymnasireformen 2017 er adgangsgivende til universitetsuddannelser, kræves der nu en overbygning.

2020

Afskaffelse af 1,08-reglen træder i kraft

Fra sommeroptagelsen 2020 er 1,08-reglen (hurtigstartsbonus) afskaffet.

Kommende ændringer

Genberegning af gennemsnit ved gymnasial supplerings

Når genberegningen træder i kraft, vil fag taget ved gymnasial supplerings, med henblik på at opfylde specifikke adgangskrav til en videregående uddannelse, indgå i en genberegning af det adgangsgivende gennemsnit, i tilfælde hvor prøveresultaterne fra suppleringsfagene reducerer karaktergennemsnittet fra eksamensbeviset.

3.2 Regler og proces for optagelse på de videregående uddannelser

Optagelsessystemet og processen for optagelsen er i dag reguleret gennem en række bekendtgørelser. Dette afsnit redegør for de væsentligste lovgivningsmæssige rammer og uddyber formålet med KOT. Endelig redegøres for årshjulet i optagelsen til de videregående uddannelser.

3.2.1 Regler for optagelsen er fastlagt i tre adgangsbekendtgørelser

I dag er reglerne for optagelse på de videregående uddannelser i KOT fastlagt i tre adgangsbekendtgørelser og en bekendtgørelse om digital kommunikation:

- Bekendtgørelse om adgang til universitetsuddannelser tilrettelagt på heltid (adgangsbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om adgang til erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser (adgangsbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om adgang til videregående kunstneriske uddannelser tilrettelagt på heltid (adgangsbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om digital kommunikation ved ansøgning om optagelse på videregående uddannelse.

Alle ansøgere skal søge optagelse digitalt via ansøgningsportalen Optagelse.dk. De ansøgte uddannelsesinstitutioner afhenter ansøgninger til sagsbehandling fra Optagelse.dk, mens Styrelsen for Forskning og Uddannelse (SFU) afhenter ansøgernes prioriteringsrækkefølge fra Optagelse.dk til KOT.

3.2.2 Alle ansøgere bliver kun tilbudt én studieplads

Den årlige optagelse til de videregående uddannelser på Uddannelses- og Forskningsministeriets område er centralt koordineret i KOT. Det overordnede formål med en koordinering af optagelsen er at understøtte, at enhver ansøger i den samme optagelsesrunde kan søge optagelse på op til 8 uddannelser, men højst blive tilbudt én studieplads, og dette på den højst mulige af de ansøgte prioriteter. Koordineringsarbejdet i KOT udføres af SFU. Optagelsen til kandidatuddannelser og top-up uddannelser (selvstændige overbygningsuddannelser til professionsbachelor, hvor en erhvervsakademiuddannelse er en forudsætning for optagelse) er ikke omfattet af KOT.

KOT understøtter dels optagelsessystemets effektivitet ved både at kunne fordele uddannelsespladserne til mange ansøgere på kort tid, og dels ved at flest mulige tildeles en studieplads ved, at enhver ansøger højst får tilbudt én plads. Fordelingsmekanismen, der bliver benyttet i KOT, bidrager derudover til, at ansøgerne er bedst stillet ved at være "sandfærdige" om deres prioriteter af uddannelser. Det betyder, at ansøgerne ikke kan "spille" systemet for at blive bedre stillet, jf. boks 3.1.

Boks 3.1 Fordelingsmekanismen i KOT

Den mekanisme, der benyttes i KOT til at fordele ansøgere til uddannelsespladser, er den såkaldte Gale-Shapley algoritme (Gale and Shapley, 1962). Algoritmen har to positive egenskaber, der gør den særligt egnet til formålet.

1. Algoritmen giver en stabil fordeling af pladser. Det vil sige, at der ikke vil være nogle ansøgere, som har prioriteret en uddannelse højere end den, de er blevet optaget på, og hvor uddannelsen samtidig ville foretrække dem frem for en af de personer, de har optaget. Algoritmen giver dertil den optimale stabile fordeling, hvilket vil sige at alle ansøgere er mindst så godt stillet som under enhver mulig stabil fordeling (Gale & Shapley, 1962). Den egenskab betyder, ansøgerne kommer ind på deres højest mulige prioritet givet, at fordelingen skal være stabil.
2. Den bedste strategi for ansøgerne er at afsløre deres sande præferencer, da der ikke er omkostninger forbundet med at søge flere uddannelser, hvis ansøgerne har mulighed for at søge et ubegrænset antal uddannelser på deres ansøgning (Dubins, Lester E & David A Freedman, 1981 og Haeringer, Guillaume & Flip Klijn, 2009).

Denne egenskab betyder, at ansøgerne ikke er bedre stillet ved at tænke strategisk i forhold til, hvordan de rangerer deres uddannelsesvalg. Ansøgerne kan ikke opnå et bedre resultat end ved reelt at angive deres ønskede uddannelser i prioriteret rækkefølge. Det følger af, at sandsynligheden for optagelse på en uddannelse er uafhængig af prioriteringsrækkefølgen.

Forudsætningerne for denne egenskab er dog ikke fuldt opfyldt i det nuværende system, da ansøgerne er begrænset til otte prioriteter. Dertil kan det at søge flere uddannelser være forbundet med ikke-monetære omkostninger, f.eks. en tidsmæssig omkostning ved at skulle skrive en motiveret ansøgning.

KOT spiller ikke en rolle i vurderingen og udvælgelsen af ansøgere. KOT fungerer uanset, hvordan optagelsessystemet og udvælgelseskriterierne i øvrigt er indrettet, så længe uddannelsesinstitutionernes vurdering leder til en finmasket rangering af ansøgerne. KOT kan også fungere sammen med både et kvotesystem med to eller flere kvoter eller andre typer af optagelsessystemer uden kvoter.

3.2.3 Proces for optagelsen strækker sig over hele året

Årets optagelse til de videregående uddannelser begynder i efteråret året før, hvor institutionerne skal indmelde til SFU, hvilke nye uddannelser de ønsker at udbyde i den kommende sommoptagelsesrunde samt ændringer til eksisterende uddannelser, herunder ændringer af adgangskrav. Ansøgerne kan søge optagelse fra d. 1. februar med to forskellige ansøgningsfrister, jf. boks 3.2.

Boks 3.2 Ansøgningsfrister til de videregående uddannelser

Ansøgningsfrist d. 15. marts kl. 12.00:

- Alle ansøgere, der søger optagelse i kvote 2, fordi de vurderer, at de ikke har et karaktergennemsnit, der er højt nok til kvote 1.
- Alle ansøgere, der ikke kan vurderes i kvote 1, fordi de ikke har et karaktergennemsnit, f.eks. ansøgere med en erhvervsuddannelse.
- Ansøgere med udenlandske og international adgangsgivende eksamen, herunder også International Baccalaureate (IB) – uanset om uddannelsen er taget i Danmark eller i udlandet.
- Ansøgere til uddannelser med adgangsprøve.

Ansøgere, der søger optagelse inden ansøgningsfristen den 15. marts vil automatisk blive bedømt i både kvote 1 og kvote 2, hvis de har en dansk gymnasial eksamen eller en gymnasial eksamen, der kan omregnes til et eksamensgennemsnit efter den danske 7-trins-skala.

Ansøgningsfrist d. 5. juli kl. 12.00:

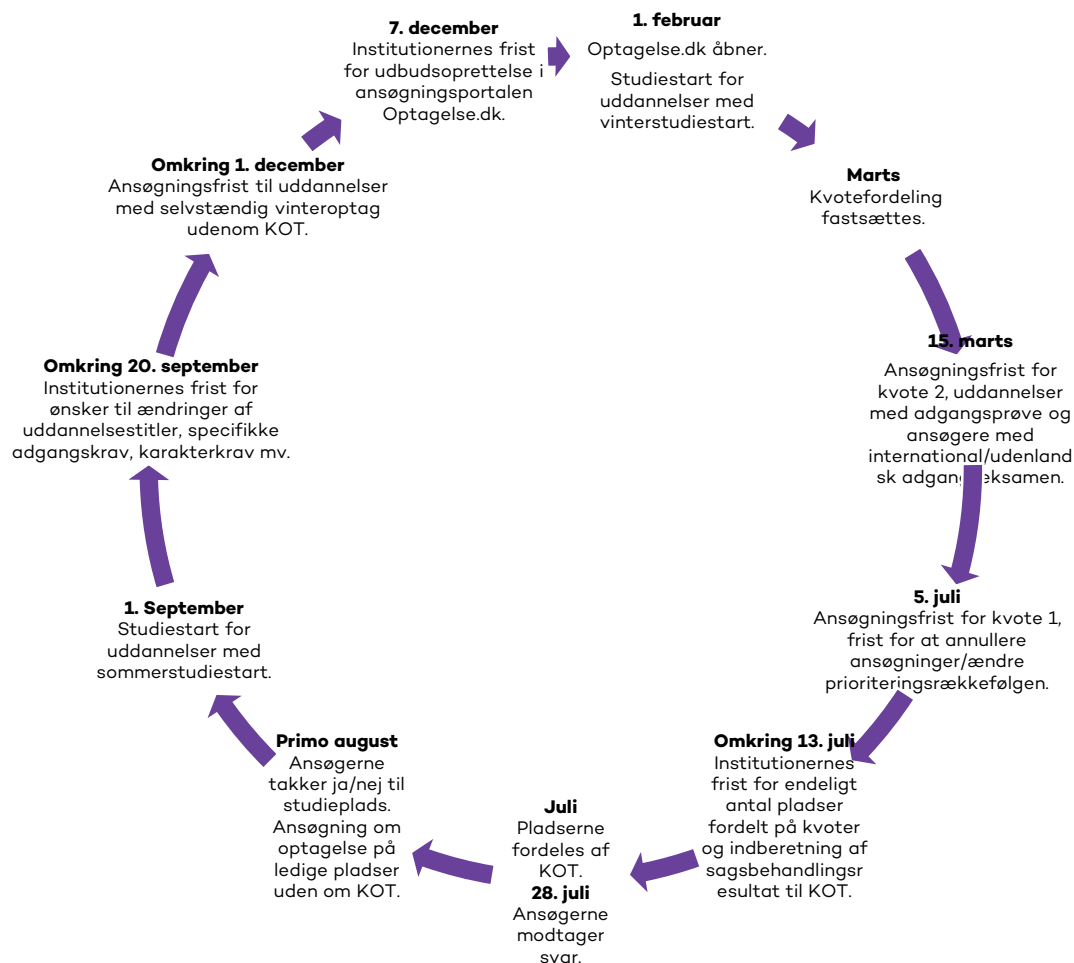
- Alle ansøgere med en dansk gymnasial eksamen, der udelukkende ønsker at blive vurderet på baggrund af deres karaktergennemsnit.

I juli indmelder uddannelsesinstitutionerne deres sagsbehandlingsresultater til SFU i form af en rangering af ansøgerne efter vurderede kvalifikationer. SFU fordeler derefter pladserne i KOT. Ansøgerne får svar d. 28. juli. Optagne skal senest i august acceptere den tilbudte studieplads. Det er også muligt at søge om optagelse på uddannelser med ledige uddannelsespladser i efteroptagelsen i løbet af august uden om KOT.

Der er ansøgningsfrist for uddannelser med selvstændigt vinteroptagelse i starten af december og studiestart for uddannelser med vinterstart i februar, jf. figur 3.2.

Figur 3.2

Årshjul for optagelsen til de videregående uddannelser

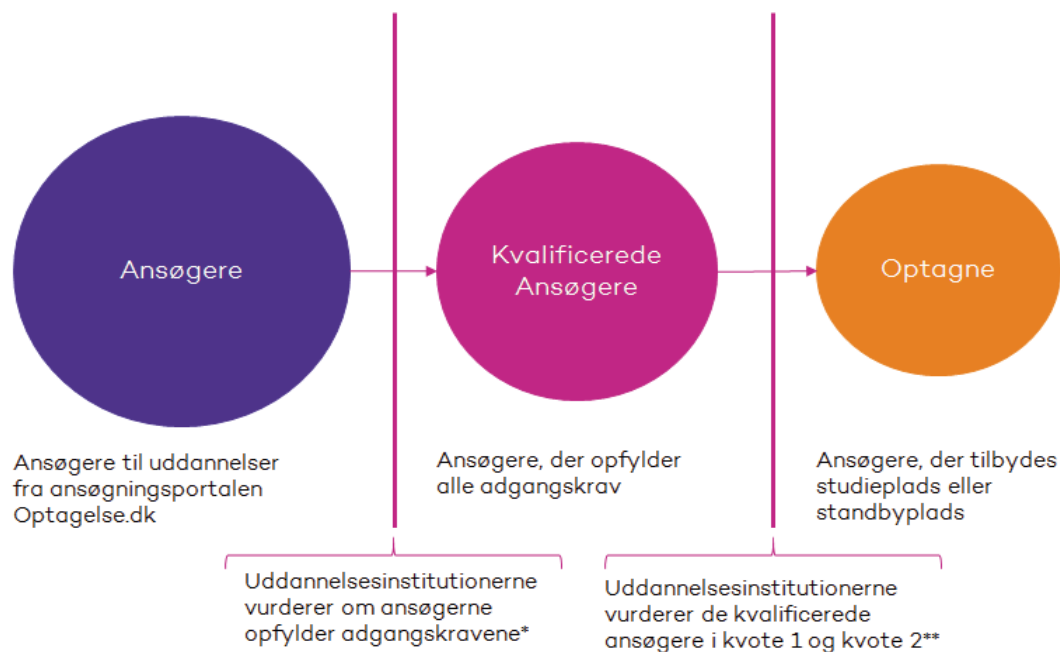

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet 2020.

De videregående uddannelsesinstitutioner sagsbehandler alle ansøgninger uagtet deres prioriteringsrækkefølge, da ansøgerne løbende kan ændre deres prioriteringsrækkefølge i Optagelse.dk. Uddannelsesinstitutionerne skal vurdere, om ansøgerne opfylder adgangskravene i kvote 1 og kvote 2, og løbende sende afslag til de ansøgere, der ikke opfylder adgangskravene. Derudover skal institutionerne vurdere kvote 2-ansøgerne efter de institutionsfastsatte udvælgelseskriterier, jf. figur 3.3.

Figur 3.3

Udvælgelse af ansøgere til de videregående uddannelser

Anm.: *Ud over adgangskravene skal uddannelsesinstitutionerne behandle dispensationsansøgninger for at afgøre, om en ansøger, der søger dispensation, skal sagsbehandles som en kvalificeret ansøger. Det kan eksempelvis være en ansøger, som søger dispensation for manglende adgangsgivende eksamen. Får ansøgeren dispensation medtages ansøgeren som en del af de kvalificerede ansøgere. Får ansøgeren ikke dispensation afviser uddannelsesinstitutionen ansøgeren direkte, og ansøgeren er dermed ikke en del af gruppen af kvalificerede ansøgere.

**Resultatet af uddannelsesinstitutionernes sagsbehandling er en rangering af ansøgere, institutionen ønsker optaget i hhv. kvote 1 og 2. Pladserne fordeles i Den Koordinerede Tilmelding på baggrund af institutionernes vurdering.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet 2020.

Endelig er der en række områder, som også er en del af institutionernes sagsbehandling:

- Ansøgere, der søger optagelse via den grønlandske særordning
- Ansøgere med beståede eksamener fra videregående uddannelser, der kan give merit ved evt. optagelse på ny uddannelse. Ansøgere, der allerede har bestået, hvad der svarer til mindst 60 ECTS på den nye uddannelse, skal behandles som ansøgere til direkte indskrivning til et senere trin af uddannelsen uden om Den Koordinerede Tilmelding. Ansøgere kan indskrives, såfremt der er plads på det relevante trin af uddannelsen
- Dispensationsansøgninger.

Uddannelsesinstitutionerne leverer sagsbehandlingsresultatet til Den Koordinerede Tilmelding. Uddannelsespladserne fordeles i Den Koordinerede Tilmelding på baggrund af sagsbehandlingsresultaterne, kvotefordelingen, antallet af uddannelsespladser og ansøgernes prioriteringsrækkefølge. Har en uddannelse ikke et tilstrækkeligt højt antal ansøgere til at fylde alle pladserne i en af kvoterne, flyttes pladserne i Den Koordinerede Tilmelding til den anden kvote.

Når fordelingen er afsluttet, får institutionerne en tilbagemelding med det endelige resultat. Institutionerne svarer de ansøgere, der enten skal tilbydes en studieplads eller en standby-plads, mens SFU på institutionernes vegne leverer afslag til de ansøgere, der ikke kan tilbydes plads på nogen af de søgte uddannelser.

3.3 Regler om adgangskrav, kvoter og udvælgelse på de videregående uddannelser

Brugen af adgangskrav, kvoter og udvælgelseskriterier er med til at definere det danske optagelsessystem. Dette afsnit redegør for regler for de generelle og specifikke adgangskrav, kvotesystemet og udvælgelseskriterierne på de videregående uddannelser.

3.3.1 Der er generelle og specifikke adgangskrav til de videregående uddannelser

For at søge om optagelse på en videregående uddannelse kræver det, at ansøgerne har en adgangsgivende eksamen eller en bestemt uddannelsesbaggrund. En gymnasial eksamen giver adgang til at søge om optagelse på samtlige videregående uddannelser (bortset fra installatøruddannelserne i stærkstrøm og VVS, som kræver en relevant erhvervsuddannelse).

Alle erhvervsuddannelser med en varighed på over tre år, hvilket er de fleste, giver mulighed for at søge optagelse på næsten alle erhvervsakademisuddannelser og udvalgte professionsbacheloruddannelser, hvor erhvervsuddannelsen vurderes som relevant for det faglige område.

Nogle videregående uddannelser godkender andre typer kvalifikationer som adgangsgrundlag, eksempelvis adgangskurser til ingeniøruddannelserne og maskinmesteruddannelserne eller fagpakker, der typisk består af fire gymnasiale enkeltfag som adgangsgrundlag til eksempelvis sygeplejerske- eller pædagoguddannelsen.

Ud over krav om en bestemt uddannelsesbaggrund, er der på de fleste uddannelser specifikke adgangskrav og evt. krav om bestået adgangsprøve, sprogkrav eller karakterkrav:

- *Specifikke adgangskrav* er krav om, at ansøgeren skal have bestået bestemte gymnasiale fag på bestemte niveauer. Specifikke adgangskrav er nationalt fastsatte med det udgangspunkt, at samme eller tilsvarende uddannelser har samme specifikke adgangskrav
- *Adgangsprøve* er et krav om, at ansøgeren har bestået en adgangsprøve, der afholdes af uddannelsesinstitutionen
- *Sprogkrav* er krav til sprogkundskaber i dansk eller engelsk på henholdsvis danske og engelsksprogede uddannelser
- *Karakterkrav* er krav om, at ansøgeren har bestemte minimumskarakterer i udvalgte gymnasiale fag, eller at ansøgeren har et bestemt minimumskaraktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen. Karakterkrav fastsættes lokalt på uddannelsesinstitutionerne. Ansøgere kan supplere for at opfylde karakterkrav i enkeltfag, men ikke for at opfylde krav om et bestemt minimumskaraktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen.

Ansøgerne skal opfylde adgangskravene for at være kvalificerede til at kunne komme i betragtning til en uddannelsesplads. Uddannelsesinstitutionerne kan dog beslutte, at ansøgerne kan søge om betinget optagelse, hvis ansøgeren via gymnasial supplerings – typisk i løbet af sommeren – kan nå at opfylde adgangskravene inden studiestart. Der er typisk kun tid til at sommersupplere ét fag. Hvis ansøgeren bliver optaget betinget, vil studiepladsen være betinget af, at ansøgeren består sommersuppleringen (evt. med en minimumskaraktter) inden studiestart eller umiddelbart derefter. Ansøgere med udenlandsk eksamen vurderes på samme måde som ansøgere med dansk eksamen, jf. boks 3.3.

Boks 3.3 Ansøgere med en udenlandsk eksamen

Ansøgere med en udenlandsk eksamen fra EU/EØS eller en international eksamen, som f.eks. International Baccalaureate (IB), vurderes på samme måde som danske ansøgere. Har de en gymnasial eksamen, der kan omregnes til den danske 7-trinsskala, vurderes de i kvote 1 og evt. kvote 2. Er der tale om en uddannelse, der er adgangsgivende, men ikke er på gymnasialt niveau, vurderes de udelukkende i kvote 2.

Ansøgere med en eksamen uden for EU/EØS, der vurderes som adgangsgivende, vurderes udelukkende i kvote 2. Omregning af eksamensbeviser og vurdering af opfyldelse af adgangskrav foretages af hver af de ansøgte uddannelsesinstitutioner.

3.4 Kvotesystemet og udvælgelse på de videregående uddannelser

Det danske optagelsessystem er karakteriseret ved at være et kvotesystem – det vil sige, at der træder kvoter i kraft, hvis der er flere ansøgere end uddannelsespladser.

3.4.1 Uddannelsespladserne bliver fordelt via to kvoter ved adgangsbegrænsning

Ansøgerne bliver optaget, når de opfylder adgangskravene, og der er færre eller samme antal ansøgere, som der er uddannelsespladser. Det betyder, at alle, der lever op til adgangskravene, optages. Antallet af uddannelsespladser bliver fastsat af uddannelserne selv, bortset fra de uddannelser, der er dimensioneret, jf. boks 3.4.

Boks 3.4 Dimensionering af uddannelsespladser på videregående uddannelser

Dimensioneringen af de videregående uddannelser betyder, at de videregående uddannelsesinstitutioner på nogle uddannelser ikke frit kan fastsætte antallet af uddannelsespladser. Dimensioneringen fastsættes ud fra primært to forskellige ordninger:

1. Ledighedsbaseret dimensionering:

Trådte i kraft med optagelsen i 2015 og begrænser antallet af uddannelsespladser på uddannelser med systematisk høj ledighed blandt nyuddannede.

2. Uddannelsesspecifik dimensionering:

Fastsætter antallet af uddannelsespladser efter uddannelsens arbejdsmarked, herunder antallet af praktikpladser. Det er f.eks. professionsbacheloruddannelser til sygeplejerske, pædagog og lærer samt autorisationsgivende akademiske bachelor- og kandidatuddannelser til f.eks. læge, tandlæge og dyrlæge.

Der findes også andre mindre udbredte former for dimensionering. F.eks. modtager de kunstneriske uddannelser en fast årlig rammebevilling, ligesom der har været en tilpasning af de engelsksprogede uddannelser på professionshøjskolerne og erhvervsakademierne og de maritime uddannelser, som er fastsat i finanslovens anmærkninger.

På uddannelser, hvor der er flere ansøgere, end der er uddannelsespladser, er der adgangsbegrænsning. På uddannelser med adgangsbegrænsning skal uddannelsespladserne fordeles mellem alle de ansøgere, der lever op til adgangskravene. Her bliver uddannelsespladserne fordelt gennem to kvoter: kvote 1 og kvote 2.

Ansøgerne skal som udgangspunkt opfylde adgangskravene, uanset om de søger optagelse i kvote 1 eller kvote 2. Uddannelsesinstitutionerne kan dog fastsætte karakterkrav, der er forskellige for de to kvoter. Fra optagelsen 2020 kan uddannelsesinstitutionerne desuden introducere en adgangsprøve, der kun er et adgangskrav i den ene af kvoterne.

3.4.2 Uddannelserne fastlægger kvotefordeling

Der er for hver uddannelse afsat en andel af pladserne til henholdsvis kvote 1 og kvote 2. Kvotefordelingen fastsættes hvert år af SFU efter indstilling fra uddannelsesinstitutionerne. På universitetsområde har de fleste uddannelser en kvotefordeling med 90 procent af pladserne afsat til kvote 1, mens 10 procent er afsat til kvote 2. På universitetsuddannelser, der arbejder med tests som udvælgelseskriterie, er der typisk afsat halvdelen af pladserne til kvote 2.

På professionsbacheloruddannelser og erhvervsakademiuddannelser er der typisk en mere ligelig fordeling af pladserne, f.eks. 50/50 eller 65/35. På de kunstneriske uddannelser er der for de fleste uddannelser krav om en adgangsprøve, hvorfor alle pladserne er afsat til kvote 2. Endelig optager de maritime uddannelser på baggrund af en helhedsvurdering uden for kvotesystemet.

3.4.3 I kvote 1 sker udvælgelsen på baggrund af karaktergennemsnit

I kvote 1 bliver ansøgerne alene udvalgt efter faldende karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen, hvilket betyder, at en ansøger med et højere karaktergennemsnit bliver optaget foran en ansøger med et lavere karaktergennemsnit. Ansøgerne i kvote 1 søger optagelse på baggrund af karaktergennemsnittet fra den første gymnasiale eksamen og karaktergennemsnittet kan aldrig forbedres.

Det karaktergennemsnit, der som minimum skal til for at blive optaget i kvote 1, kaldes grænsekotienten (nogle gange også benævnt adgangskotienten). Den er udtryk for det karaktergennemsnit, som den sidst optagne i kvote 1 på uddannelsen havde. Hvis der ikke er plads til alle ansøgere med et givent karaktergennemsnit, trækkes der i KOT lod om pladserne. Hvis der eksempelvis er plads til alle ansøgere med 10,6, men kun nogle af ansøgerne med 10,5, trækkes der lod blandt de ansøgere, der har 10,5. Grænsekotienten bliver 10,6 som den sidste hele kvotientgruppe, hvorfra alle blev optaget, men der tilbydes samtidig også plads til de ansøgere med 10,5, der blev trukket ud.

Grænsekotienten på den enkelte uddannelse kan variere år for år, da den for den enkelte uddannelse opstår på baggrund af antallet af ansøgere til uddannelsen, antallet af uddannelsespladser i kvote 1, samt hvilke karaktergennemsnit ansøgerne har. Grænsekotienten er således ikke et udtryk for uddannelsens kvalitet eller sværhedsgrad. Grænsekotienten opstår som en del af pladsfordelingen i KOT i juli og er dermed ikke kendt af hverken institutioner eller ansøgere på forhånd. Grænsekotienten er således ikke et adgangskrav. Grænsekotienterne bliver hvert år offentliggjort ultimo juli på samme dag, hvor ansøgerne får svar.

Hvis der fastsættes en kvotefordeling med flere uddannelsespladser i kvote 2, vil det alt andet lige medføre en højere grænsekotient på uddannelser, der har et overskud af ansøgere til både kvote 1 og kvote 2, fordi der bliver færre pladser i kvote 1. Kvoterne kan således ikke betragtes adskilt. De er forbundne kar.

En ansøger med en gymnasial eksamen, der er afsluttet op til to år før ansøgningssåret, har frem til optagelsen 2020 på ansøgningstidspunktet fået justeret sit karaktergennemsnit ved, at karaktergennemsnittet blev ganget med 1,08 (også kaldet 1,08-reglen eller hurtigstartsbonus). Dette er afskaffet med optagelsen 2020. Derudover er det aftalt i gymnasiereformen fra 2016, at ansøgere, der har taget gymnasial suppleringskarakter, skal have genberegnet deres karaktergennemsnit. Reglerne er endnu ikke trådt i kraft, jf. boks 3.5.

Boks 3.5 Genberegning af karaktergennemsnit

Gymnasial supplerer er for ansøgere, der har afsluttet en gymnasial eksamen og efterfølgende mangler et eller flere fag for at opfylde de specifikke adgangskrav. Som en del af gymnasireformen 2016, blev det besluttet, at karakterer opnået via gymnasial supplerer skal indregnes i det samlede karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen, hvis karakteren fra suppleringsfaget trækker karaktergennemsnittet ned. Karakteren fra suppleringsfaget indgår ikke i det samlede karaktergennemsnit, hvis den trækker gennemsnittet op.

Genberegningen vil gælde for alle, der afslutter en dansk gymnasial eksamen 1. maj i ikrafttrædelsesåret eller senere og efterfølgende supplerer. Ikrafttrædelsestidspunktet fastsættes af Ministeren for Børn og Undervisning. Genberegningen vil betyde, at ansøgere med supplerer søger optagelse med forskellige karaktergennemsnit til uddannelser med forskellige specifikke adgangskrav.

Ansøgere, der ikke har en gymnasial eksamen, eksempelvis ansøgere med en erhvervsuddannelse, en enkeltfags-fagpakke eller adgangskursus til ingeniøruddannelserne, kan ikke vurderes i kvote 1, da de ikke har et karaktergennemsnit, der kan sammenlignes med et karaktergennemsnit fra en gymnasial eksamen. De kan derfor udelukkende søge optagelse i kvote 2 og dermed alene konkurrere om de uddannelsespladser, der er afsat i kvote 2, selvom de har en adgangsgivende uddannelse.

3.4.4 I kvote 2 sker udvælgelse på baggrund af andre kriterier

I kvote 2 bliver uddannelsespladserne tildelt efter en konkret vurdering og rangering af ansøgerne. Formålet med kvote 2 er dels at give en mulighed for at blive optaget for ansøgere, der ikke har et tilstrækkeligt højt karaktergennemsnit, og dels at ansøgere uden et karaktergennemsnit fra en gymnasial uddannelse kan blive optaget. I kvote 2 kan uddannelserne dermed forsøge at få information både om ansøgernes generelle og specifikke faglige forudsætninger og motivation for uddannelsen ud fra anden information end karaktergennemsnittet.

Uddannelsesinstitutionerne fastsætter normalt udvælgelseskriterierne i kvote 2 lokalt. Ansøgerne skal undersøge kriterierne på alle de uddannelsessteder, som de ønsker at søge, da kriterier kan være forskellige, også på samme eller sammenlignelige uddannelser. På læreruddannelsen er det politisk bestemt, at alle udbud har fælles udvælgelseskriterier. Læs mere i kapitel 8, boks 8.11.

Uddannelsesinstitutionerne skal på deres hjemmesider offentliggøre, hvilke udvælgelseskriterier de benytter i vurderingen af den enkelte ansøger. Såfremt uddannelsesinstitutionerne anvender dokumenteret erfaring (også kaldet objektive kriterier), kan der i vurderingen højst vægtes en periode på sammenlagt 12 måneder. Dokumenteret erfaring kan eksempelvis være karakterer fra udvalgte, gymnasiale fag, erhvervsarbejde, beståede gymnasiale fag ud over fag i den samlede gymnasiale eksamen, beståede prøver fra videregående uddannelser, frivilligt foreningsarbejde, højskoleophold eller udlandsophold.

Nogle uddannelsessteder vælger at benytte skriftlige motiverede ansøgninger som supplement til dokumenteret erfaring. Andre uddannelsessteder benytter test som udvælgelseskriterie – f.eks. skriftlige test, multiple choice test, interview eller samtaler – eller en kombination af kriterierne. Endelig er der uddannelser, der kun optager via en adgangsprøve (100 procent kvote 2). Læs mere i kapitel 8, afsnit 0.

Ansøgerne til kvote 2 rangeres efter den konkrete vurdering, og kan således blive vurderet meget forskelligt fra uddannelse til uddannelse. Rangeringen gør det muligt at udvælge hvilke ansøgere, der tildes en studieplads, når der er pladsbegrænsning. Derudover er det muligt for uddannelserne at tilbyde ansøgere en standby-plads, jf. boks 3.6.

Boks 3.6 Optagelse på en standby-plads

På de fleste adgangsbegrænsede uddannelser afsætter uddannelsesinstitutionerne et mindre antal uddannelsespladser til standby. I de tilfælde, hvor optagne ansøgere takker nej til en tilbudt plads, tilbydes pladserne til de ansøgere, som har søgt og fået en standby-plads. Ansøgere, der får en standby-plads, vil enten få tilbudt en plads i det indeværende optagelsesår eller få et tilsagn om en plads året efter. Det betyder, at ansøgere, der får tildelt et tilsagn om en plads og søger året efter ansøgningen, kommer ind på uddannelsen, uanset om ansøgerens karaktergennemsnit er lavere end grænsekvote-enten det pågældende år.

Ansøgere, der får en standby-plads, får ikke samtidig tilbudt en plads på en evt. lavere prioriteret uddannelse. Ansøgere skal derfor, før de søger en standby-plads, overveje, om de er villige til at vente et år med at starte på en uddannelse, eller om de hellere vil i gang med en lavere prioriteret uddannelse i det kommende studieår.

De fleste uddannelsesinstitutioner tildeler standby-pladser efter samme principper som kvote 1. Derfor vil der også være en grænsekvote for standby. Der kan dog også tildeles standby-pladser i kvote 2. Institutionerne skal afsætte standby-pladser til erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, mens det er valgfrit på bacheloruddannelser og de kunstneriske uddannelser.

Hvis det viser sig, at der ikke bliver adgangsbegrænsning på en given uddannelse, træder kvotesystemet ikke i kraft. Alle ansøgerne, der opfylder adgangskravene, optages (alle optaget), uanset om de har søgt kvote 1 eller kvote 2 og uanset, hvorledes de har klaret sig i eventuelle prøver. Dette er medmindre, der er tale om en adgangsprøve, som skal bestås for, at ansøgeren opfylder adgangskravet.

3.5 Ansøgernes svar på tilbud om uddannelsesplads og efteroptagelsen

Ansøgerne modtager et tilbud om en uddannelsesplads d. 28. juli, som de selv skal takke ja eller nej til. Dette afsnit redegør for, hvad der sker, når ansøgerne takker nej, og hvad der sker med uddannelsespladser på uddannelser, der ikke havde nok kvalificerede ansøgere til at fylde pladserne op.

3.5.1 Optagne, der takker nej

Alle de ansøgere, der modtager et tilbud om en studieplads d. 28. juli, skal aktivt takke ja eller nej til pladsen. Uddannelsesinstitutionerne fastsætter selv en dato for, hvornår de optagne senest skal takke ja eller nej til den tilbudte plads. Svarer de optagne ikke, bortfalder tilbuddet, og går i stedet til en ansøger på standby-listen, hvis uddannelsen har en sådan.

Uddannelser, hvor ansøgere takker nej (eller ikke takker ja) til en plads, kan fylde de nu tomme uddannelsespladser på flere måder: 1) Hvis uddannelsen har tilbudt ansøgere standby-pladser, kan de standby-optagne tilbydes en plads. 2) Hvis uddannelsen har valgt at overbooke uddannelsen ved at optage flere ansøgere, end de har plads til, har de, selvom mange takker nej, nok optagne. 3) Endelig kan uddannelser, som udbyder ledige pladser efter optagelsen d. 28. juli, fylde de ekstra ledige pladser, der er opstået som følge af ansøgere, der takker nej, sammen med de øvrige ledige pladser.

For den enkelte ansøger, der er blevet tilbudt en uddannelsesplads, har det ingen konsekvenser at takke nej. Det kan dog være øvrige effekter. På uddannelser med adgangsbegrænsning optager ansøgere, der takker nej, en plads fra andre kvalificerede ansøgere. Hvis ansøgere, der ender med at takke nej, havde afklaret, om de ville have pladsen, før de havde søgt eller havde annulleret ansøgningen før pladsfordelingen, havde andre kvalificerede ansøgere kunne få pladsen.

En tom plads fra en optagen, der takker nej, går til en ansøger fra standby-listen. Dette er ikke nødvendigvis den samme ansøger, som ville have fået pladsen, hvis den optagne, der takkede nej, havde valgt at annullere sin ansøgning på et tidligere tidspunkt. Dette skyldes, at der kun tildeles standby-pladser til ansøgere, der selv har ønsket det. Havde en uddannelse en grænsekvotient d. 28. juli, kan uddannelsen ikke udbyde de tomme pladser, der opstår som følge af ansøgere, der takker nej, som ledige uddannelsespladser. Uddannelsen kan derfor risikere at stå med ledige pladser, som ikke kan fyldes, hvis der ikke kan fyldes op med standby-optagne.

Muligheden for at takke nej giver altså institutionen en mulighed for at nå at fylde pladsen op. På den måde er det en fordel for institutionen, at ansøgeren takker nej, hvis alternativet ville være en optagen, der ikke møder op eller falder fra uddannelsen.

3.5.2 Efteroptagelsen på de videregående uddannelser

De uddannelser, som ikke får fyldt alle pladser ved optagelsen d. 28. juli, fordi de ikke modtog et tilstrækkeligt stort antal kvalificerede ansøgere, har mulighed for at udbyde de ledige pladser i efteroptagelsen. Uddannelser, der ikke fik et tilstrækkeligt stort antal ansøgere til standby, har mulighed for at udbyde ledige standby-pladser.

Uddannelsen fastsætter selv procedurer og deadlines for ansøgning til ledige pladser i efteroptagelsen og ledige standby-pladser. Efteroptagelsen koordineres ikke i KOT, og ansøgere har derfor mulighed for at blive tilbudt plads på mere end en uddannelse. Efteroptagelsen består af ansøgere, som har søgt og fået tilbudt en plads efter d. 28. juli samt ansøgere, som har fået tilbudt en standby-plads d. 28. juli og har fået indløst standby-pladsen til en plads i den indeværende optagelsesrunde.

Nogle uddannelser har studiestart i februar og optager derfor ansøgere frem til denne frist. Dette medregnes til vinteroptagelsen og er ikke medregnet i efteroptagelsen, der opgøres 1. oktober. En del uddannelser optager ansøgere efter d. 28. juli. Efteroptagelsen gør det muligt at blive optaget på en uddannelse for de ansøgere, som ikke søgte i foråret, ikke fik tilbudt en plads d. 28. juli, eller fik tilbudt en plads, de alligevel ikke ønskede.

4. Udvikling siden 2009 – et dataoverblik

Dette kapitel giver et overblik over de vigtigste udviklingstendenser i optagelsen i perioden 2009-2019. Kapitlet viser bl.a., at der har været en stor stigning i antallet af ansøgere og optagne på de videregående uddannelser i perioden.

Mængden af ansøgere til de videregående uddannelser har en betydning for, hvordan optagelsessystemet kan fordele ansøgerne til de videregående uddannelser. Derfor er det relevant at se på udviklingen i ansøgere og optagne på de videregående uddannelser. Kortlægningen er baseret på data fra Den Koordinerede Tilmelding (KOT).

Hovedresultater

- Søgningen til de videregående uddannelser er steget med 53 procent fra knap 59.000 ansøgere i 2009 til knap 89.000 ansøgere i 2019. Til sammenligning steg antallet af 19-25-årige i befolkningen med 19 procent fra 2009 til 2019.
- Ansøgerne søger flere uddannelser fra gennemsnitligt 2 i 2009 til 3 i 2019. Antallet af ansøgninger til de videregående uddannelser er steget med 106 procent fra 116.000 ansøgninger i 2009 til 238.000 ansøgninger i 2019.
- I 2019 søgte 78 pct. af ansøgerne ind på baggrund af en gymnasial uddannelse. Af dem er det 9 ud af 10, der søger uden at tage gymnasial suppleringskurser efterfølgende. De resterende 22 pct. af alle ansøgere søger ind på et andet grundlag f.eks. en udenlandsk eksamen (8 pct.), en erhvervsuddannelse (4 pct.), hf-fag (5 pct.), International Baccalaureate (2 pct.) eller andet (3 pct.).
- Antallet af ansøgere er steget relativt mere end antallet af optagne. Optagelsen på de videregående uddannelser er steget fra omkring 46.700 optagne i 2009 til knap 65.700 optagne i 2019. Det er en stigning på 41 procent. Andelen af afviste ansøgninger er steget fra 16 procent i 2009 til 19 procent i 2019.
- Flere søger og bliver optaget gennem kvote 2. Optagelsen i kvote 1 er steget med 72 procent fra 2009 til 2019, mens optagelsen i kvote 2 er steget med 144 procent i samme periode. Ca. halvdelen af de optagne, som søgte i kvote 2 i 2019 endte med at blive optaget i kvote 1 eller på en uddannelse med alle optaget.

4.1 Introduktion til ansøgning og optagelse 2019

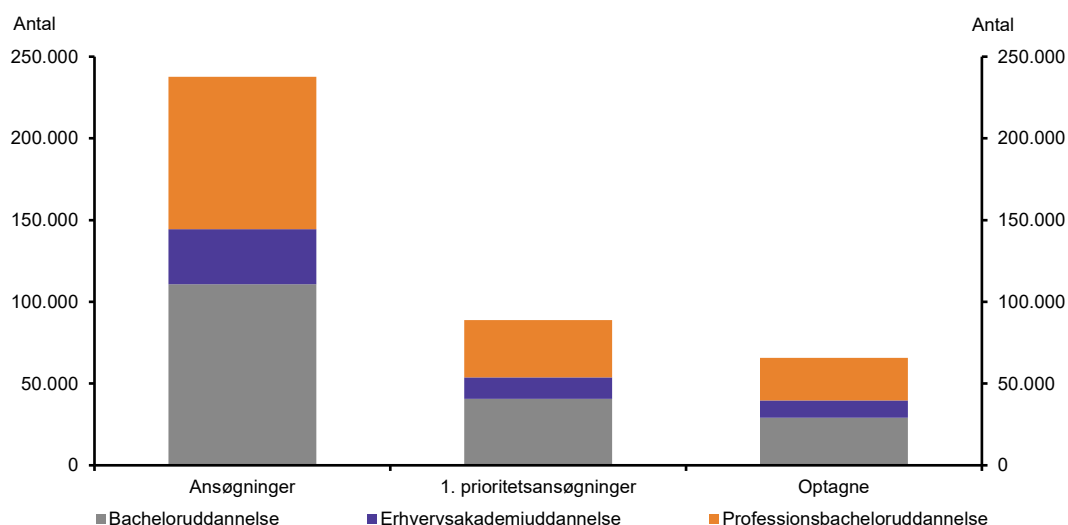
Hvert år ansøger omkring 90.000 personer om optagelse på de videregående uddannelser. Dette afsnit giver en overordnet introduktion til optagelsen i 2019.

4.1.1 Knap 90.000 søgte ind på en videregående uddannelse i 2019

I 2019 søgte 88.757 ansøgere ind på en videregående uddannelse, jf. figur 4.1. Hver ansøger søgte i gennemsnit 2,7 uddannelser, hvilket betød, at de videregående uddannelser i alt modtog 237.712 ansøgninger, jf. boks 4.1.

Figur 4.1

Ansøgninger, 1. prioritetsansøgninger og optagne fordelt på uddannelsestype, antal, 2019

Anm.: Antal ansøgere er opgjort efter 1. prioritetsansøgninger. Tallene omfatter uddannelser med optagelse via KOT. Uddannelser, som ikke hører under én af de tre kategorier (erhvervsakademi-, professionsbachelor- eller bacheloruddannelser) er placeret under den uddannelsestype, som har den samme længde.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Heraf var ca. 78.200 ansøgere kvalificerede ansøgere til mindst en af de ansøgte uddannelser. Ca. 10.600 ansøgere var ikke-kvalificerede ansøgere, det vil sige, at de enten ikke levede op til adgangskravene på nogen af de søgte uddannelser, eller selv annullerede deres ansøgninger.

Ud af de ca. 78.200 kvalificerede ansøgere i 2019 blev 65.714 optaget på en videregående uddannelse via KOT, og ca. 4.000 blev tilbudt en standby-plads. De resterende ca. 8.400 ansøgere blev afvist, fordi der ikke var tilstrækkelig pladser på de uddannelser, de søgte om optagelse på. Bacheloruddannelserne modtager flest ansøgninger og optager også flest. Dernæst kommer professionsbacheloruddannelserne og til sidst erhvervsakademiuddannelserne.

Boks 4.1 Ansøgere og ansøgninger

Hvert år søger flere tusinde ind på en videregående uddannelse. Hver *ansøger* kan søge optagelse på op til 8 uddannelser i prioriteret rækkefølge. Hver prioritet udgør en *ansøgning*.

Ansøgningerne kan være til forskellige uddannelsesinstitutioner og forskellige uddannelsestyper. Derfor opgøres ansøgerne, med mindre andet er anført, på deres 1. prioritetsansøgning, som er den uddannelse, de helst vil optages på, og som ca. 81 procent af de optagne optages på. Hvis opgørelsen viser ansøgninger, viser den hver enkelt ansøgning, og den samme ansøger medregnes derfor flere gange, hvis de har søgt flere uddannelser – en gang for hver prioritet.

4.2 Udvikling i ansøgere 2009-2019

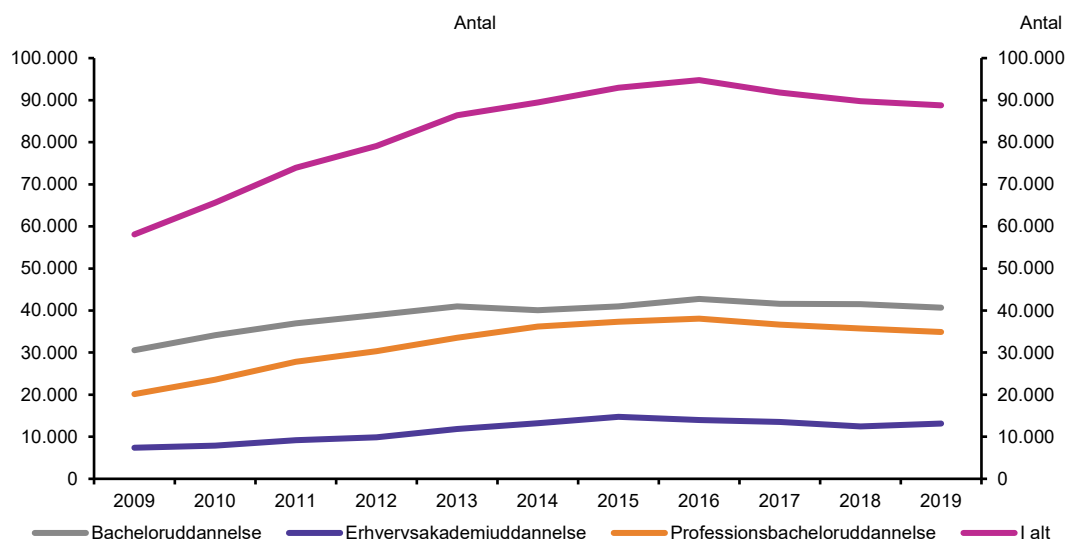
Fra 2009 til 2019 er der sket en stor stigning i antallet af ansøgere til de videregående uddannelser. I de følgende afsnit gennemgås en række nøgletal for udviklingen, herunder ansøgere til de forskellige uddannelsesstyper og ansøgernes adgangsgrundlag.

4.2.1 Andelen af ansøgere er steget med 53 procent

Fra 2009 til 2019 steg søgningen til de videregående uddannelser fra knap 58.000 til knap 89.000 ansøgere, jf. figur 4.2. Det er en stigning på 53 procent. Søgningen var størst i 2016, hvor knap 95.000 søgte, hvorefter det er faldet en smule. Til sammenligning steg antallet af 19-25-årige i befolkningen med 19 procent fra 2009 til 2019¹.

Figur 4.2

1. prioritetsansøgninger til de videregående uddannelser, antal, 2009-2019

Anm.: Antal ansøgere er opgjort efter 1. prioritetsansøgninger. Tallene omfatter uddannelser med optagelse via KOT. Uddannelser, som ikke hører under én af de tre kategorier (erhvervsakademi-, professionsbachelor- eller bacheloruddannelser) er placeret under den uddannelsesstype, som har den samme længde.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Erhvervsakademiuddannelserne har oplevet den største stigning i antallet af 1. prioritetsansøgninger fra 2009 til 2019 med en stigning på 78 procent. Søgningen på erhvervsakademiuddannelserne er dermed steget forholdsvis mere end den samlede søgning, selvom erhvervsakademiuddannelserne stadig har det laveste antal 1. prioritetsansøgninger. Bacheloruddannelserne har oplevet den mindste procentmæssige stigning med 33 procent. Bacheloruddannelserne modtager dog stadig det største antal 1. prioritetsansøgninger.

4.2.2 En større andel 1. prioritetsansøgninger bliver behandlet i kvote 2

I alt blev 42 procent af 1. prioritetsansøgningerne behandlet i kvote 2 i 2019, hvor det i 2009 kun var 35 procent. Andelen af 1. prioritetsansøgningerne, som bliver behandlet i

¹ Forventet stigning. Kilde: Notat 11: Demografisk udvikling, Sommerens optagelsesnotater 2018.

kvote 2, er dermed steget med 82 procent fra 2009 til 2019. Stigningen er større end den generelle stigning i antallet af ansøgere på 53 procent, hvilket betyder at relativt flere søger ind på uddannelser i kvote 2 end i kvote 1.

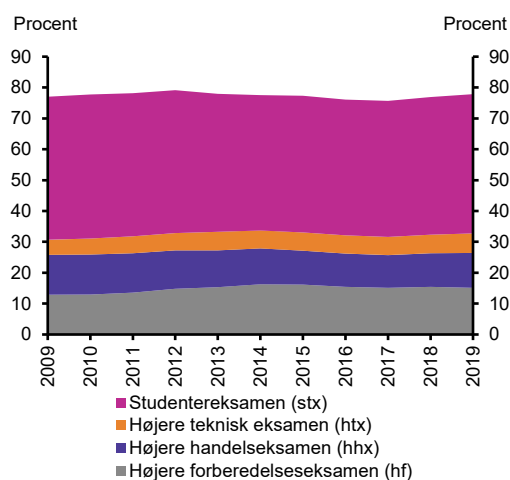
Andelen af 1. prioritetsansøgninger, som behandles i kvote 2, er størst på professionsbacheloruddannelserne, hvor knap halvdelen i 2019 bliver behandlet i kvote 2. På de akademiske bacheloruddannelser blev 35 procent behandlet i kvote 2 i 2019. For både professionsbachelor- og bacheloruddannelser er andelen steget i forhold til 2009. På erhvervsakademiuddannelserne faldt andelen af 1. prioritetsansøgninger, som blev behandlet i kvote 2 frem til 2012, hvorefter andelen igen er steget til 44 procent i 2019.

4.2.3 Andelen af ansøgere med gymnasial eksamen er stabil

I alt 78 procent af ansøgerne søgte ind på baggrund af en dansk gymnasial uddannelse i 2019. En andel som ikke har ændret sig væsentligt i perioden 2009 til 2019, jf. figur 4.3. Af de gymnasiale uddannelser er ansøgere med en stx den største gruppe, idet de med 45 procent udgør næsten halvdelen af det samlede antal ansøgere i 2019. Ansøgere med en htx er den mindste gymnasiale gruppe med 6 procent af ansøgerne.

Figur 4.3

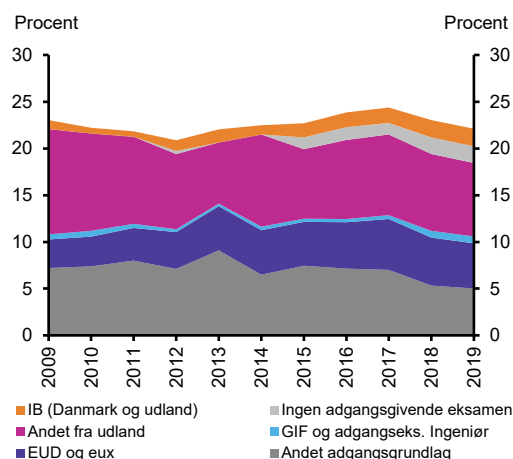
Ansøgere fordelt på dansk gymnasial eksamen som adgangsgrundlag, procent, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 4.4

Ansøgere fordelt på adgangsgrundlag undtagen dansk gymnasial eksamen, procent, 2009-2019

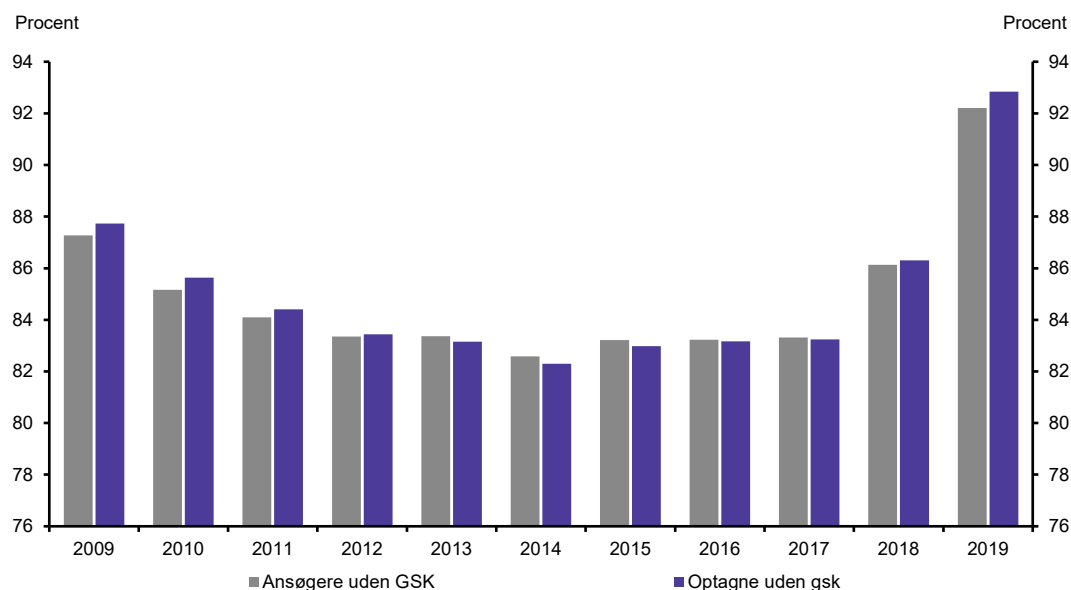
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

I alt 8 procent af ansøgerne havde et udenlandsk adgangsgrundlag i 2019, hvilket er et svagt fald fra starten af perioden, jf. figur 4.4. Andelen af ansøgere med en International Baccalaureate (IB) fra Danmark eller udlandet er fordoblet fra 1 procent i 2009 til 2 procent i 2019. I alt havde 4 procent af ansøgerne i 2019 en erhvervsuddannelse eller eux.

Andelen af ansøgere og optagne med gymnasial eksamen, der ikke har taget et gymnasialt suppleringskursus (GSK) fra 2009 til 2019, jf. figur 4.5.

Figur 4.5

Udviklingen i andelen af ansøgere og optagne med gymnasial eksamen, der ikke har taget et gymnasialt suppleringsfag, 2009-2019

Anm.: Tallene indeholder alle ansøgere og optagne med en dansk gymnasial eksamen, som er indberettet til Eksamensdatabasen, som har bestået et eller flere GSK i perioden fra de færdiggjorde den gymnasiale eksamen til september i det år, hvor de søgte ind via KOT.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

4.3 Udvikling i ansøgninger 2009-2019

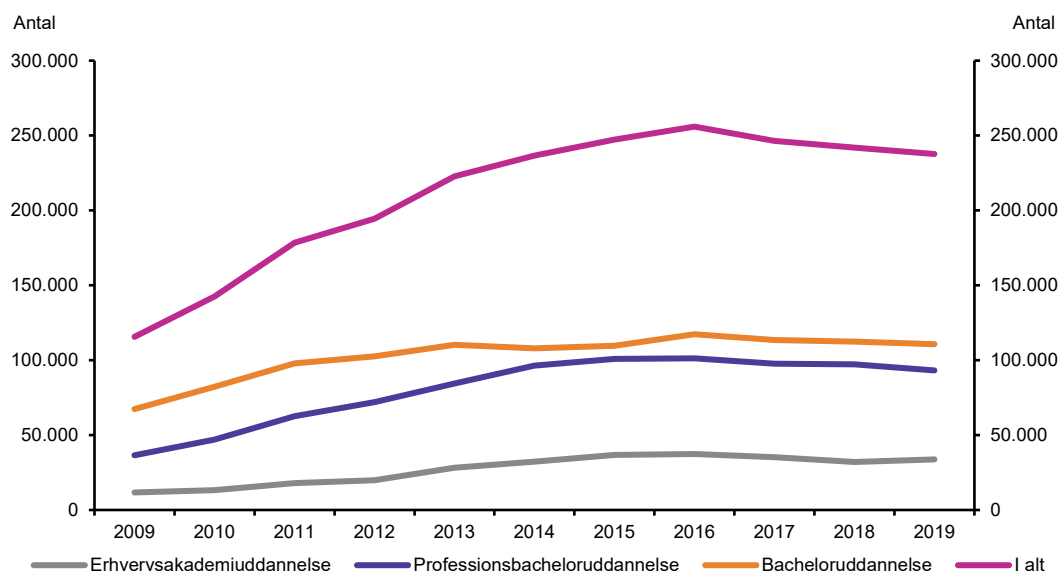
Hver ansøger kan søge om optagelse på op til 8 videregående uddannelser i prioriteret rækkefølge. Dette afsnit kortlægger udviklingen i ansøgninger, herunder det gennemsnitlige antal ansøgninger per ansøger og udviklingen fordelt på kvoterne.

4.3.1 Ansøgerne søger gennemsnitligt flere uddannelser

I 2009 søgte hver ansøger gennemsnitligt 2 udbud, men over tid er det steget til gennemsnitligt 2,7 udbud i 2019, jf. figur 4.6. Det stigende antal af udbud af uddannelser ansøgerne søger (prioriteter) samt det stigende antal ansøgere fra 2009 til 2019 betyder, at antallet af ansøgninger til de videregående uddannelser er steget med 106 procent i perioden fra 116.000 ansøgninger til knap 238.000 ansøgninger.

Figur 4.6

Ansøgninger til de videregående uddannelser, antal, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Det er især erhvervsakademiuddannelserne og professionsbacheloruddannelserne, som modtager flere ansøgninger med en stigning på hhv. 189 procent og 155 procent fra 2009-2019, jf. figur 4.6.

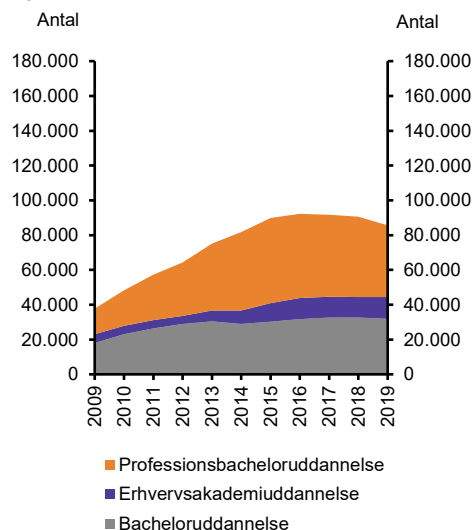
4.3.1.1 Udvikling i ansøgninger fordelt på kvoter

Antallet af ansøgninger, som behandles i kvote 2 er steget forholdsvis mere end det samlede antal ansøgninger, idet de er steget med 130 procent fra 2009 til 2019, jf. figur 4.7. I samme periode er antallet af ansøgninger, som kun behandles i kvote 1 steget med 67 procent, jf. figur 4.8. Det betyder, at relativt flere søger ind i kvote 2 end i kvote 1.

Antallet af kvote 2-ansøgninger er vokset kraftigst på professionsbacheloruddannelserne, hvor der er sket en stigning på 187 procent, jf. figur 4.7. Til sammenligning er antallet af ansøgninger, som kun bliver behandlet i kvote 1 til professionsbacheloruddannelserne, steget med 108 procent.

Figur 4.7

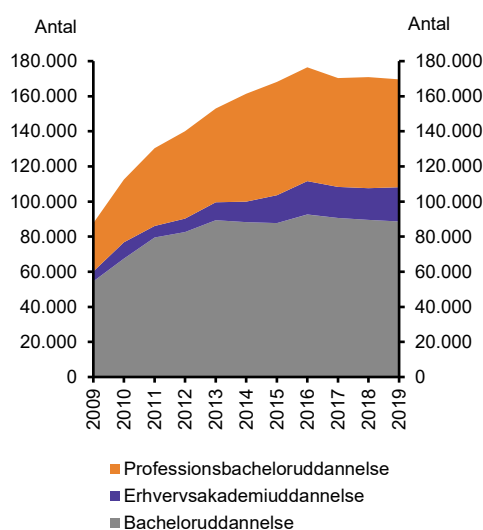
Ansøgninger til kvote 2, antal, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 4.8

Ansøgninger til kvote 1, antal, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Der er stor forskel på, hvor mange kvote 2-ansøgninger den enkelte institution behandler. Københavns Professionshøjskole, Aarhus Universitet og Professionshøjskolen VIA behandlede i 2019 flest kvote 2-ansøgninger med henholdsvis 11.089, 10.307 og 8.735 ansøgninger hver. Modsat behandlede Erhvervsakademi MidtVest kun 58 kvote 2-ansøgninger, idet institutionen havde plads til alle ansøgere på de fleste uddannelser.

4.4 Udviklingen i optagne 2009-2019

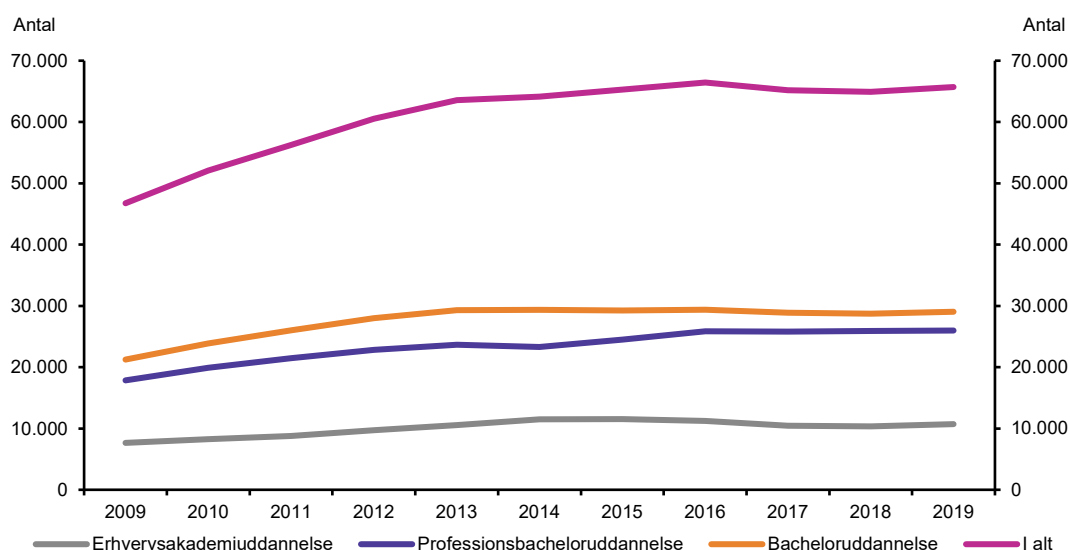
En ansøger bliver højst tilbudt plads på én uddannelse, nemlig den højst mulige prioriterede uddannelse af de uddannelser, hvor ansøgeren opfylder adgangskravene. Dette afsnit redegør for udviklingen i optagne på de videregående uddannelser, herunder fordelt på kvoterne og standby-optagelse.

4.4.1 Andelen af optagne er steget med 41 procent

En "optagen" defineres som en ansøger, der har fået tilbud om en studieplads på en af sine prioriteter, jf. boks 4.2. Fra 2009 til 2019 er optagelsen på de videregående uddannelser steget fra omkring 46.700 optagne til ca. 65.700 optagne, jf. figur 4.9. Det er en stigning på 41 procent. Optagelsen var størst i 2016, hvor ca. 66.400 blev optaget, hvorefter den er faldet en smule.

Figur 4.9

Optagne på de videregående uddannelser, antal, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding

Professionsbacheloruddannelserne har oplevet den største stigning i optagelsen fra 2009 til 2019 med en stigning på 43 procent. Erhvervsakademiuddannelserne har oplevet den mindste stigning med 36 procent.

Boks 4.2 Optagelse i kvote 1, kvote 2 og uddannelser med alle optaget

Ansøgere til de videregående uddannelser kan optages i kvote 1, i kvote 2 og på en uddannelse med alle optagne. Ansøgere, som er blevet behandlet i kvote 2, vil blive optaget i kvote 1, hvis de har et eksamensgennemsnit fra den gymnasiale eksamen, som er lig med eller højere end grænsekvotienten på uddannelsen.

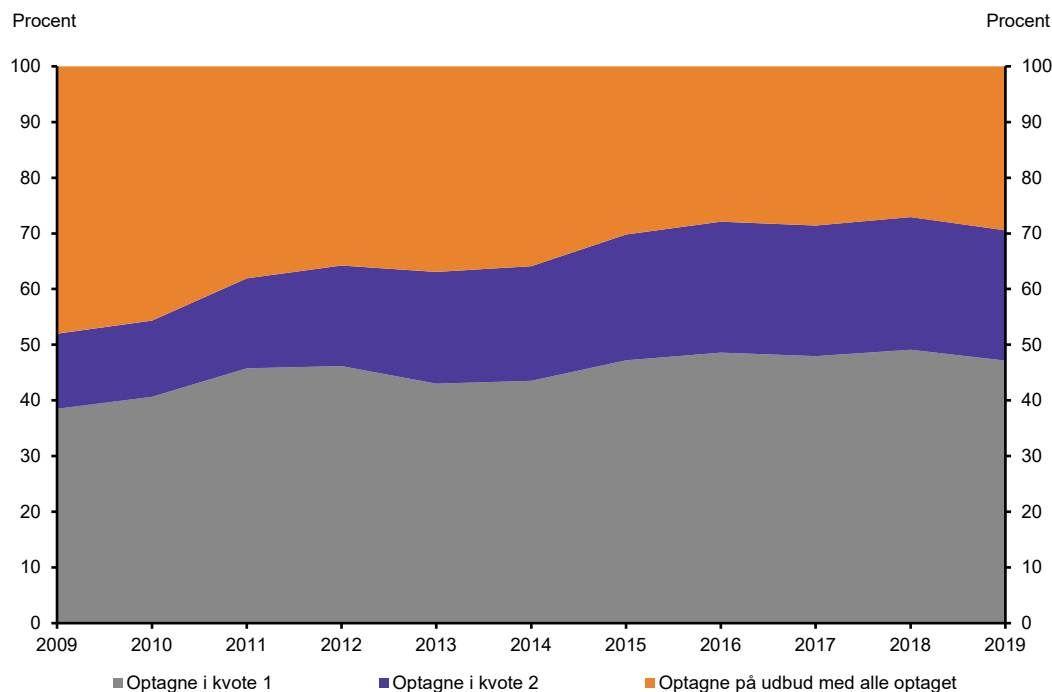
På udbud, hvor der er flere pladser end kvalificerede ansøgere, finder kvotesystemet ikke anvendelse. Optagne på disse udbud bliver derfor optaget på udbud med alle optaget, uanset om de har været behandlet i kvote 2 eller kun i kvote 1.

4.4.1.1 Udvikling i optagne fordelt på kvoter og uddannelser med alle optaget

Fra 2009 til 2019 er andelen af personer, som bliver optaget på en uddannelse med alle optaget, faldet fra omkring halvdelen af de optagne til 29 procent, jf. figur 4.10. I samme periode er optagelsen i både kvote 1 og kvote 2 steget med ca. 10 procentpoint hver.

Figur 4.10

Optagne fordelt i kvote 1, kvote 2 og udbud med alle optaget, procent, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

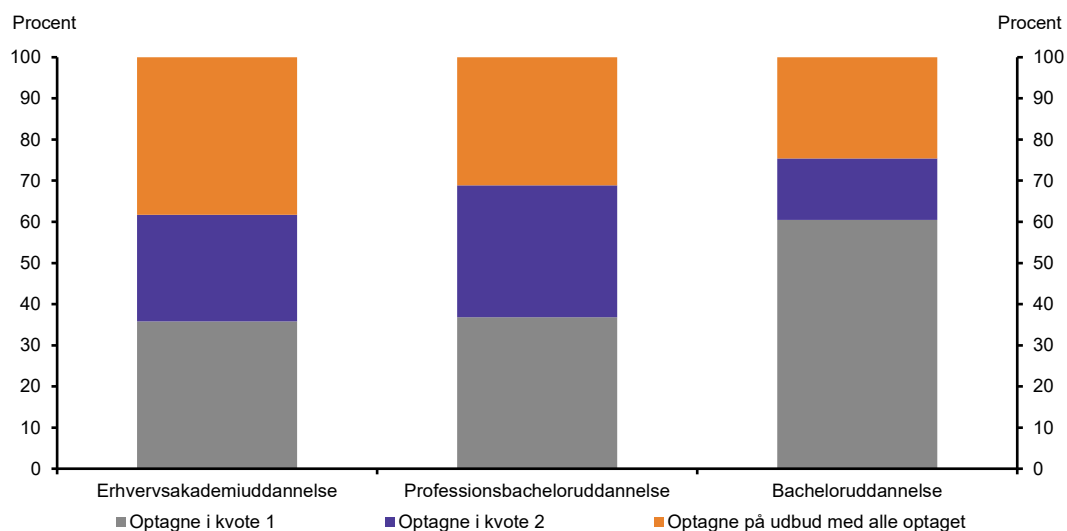
Relativt set er optagelsen i kvote 2 steget markant mere end optagelsen i kvote 1. Optagelsen i kvote 1 er steget med 72 procent fra 2009-2019, mens optagelsen i kvote 2 er steget med 144 procent i samme periode, jf. figur 4.10.

En langt større andel af de optagne er dog blevet behandlet i kvote 2, selvom de ender med at blive optaget i kvote 1 eller på en uddannelse med alle optaget. Således blev 38 procent af de optagne i 2009 behandlet i kvote 2, mens tallet i 2019 var steget til 46 procent.

Andelen af optagne i kvote 2 er størst på professionsbacheloruddannelserne, jf. figur 4.11. Professionsbacheloruddannelserne har også oplevet den største vækst i antallet af optagne i kvote 2 fra 2009 til 2019 fra 17 procent til 32 procent i 2019.

Figur 4.11

Fordeling af optagelse i kvoter, procent, 2019

Anm.: Af figuren fremgår de procentmæssige andele af optagelsen efter uddannelsestype, der optages i kvote 1, kvote 2 og på uddannelser med alle optaget. Tallene omfatter uddannelser med optagelse via KOT. Uddannelser, som ikke hører under én af de tre kategorier (erhvervsakademi-, professionsbachelor- eller bacheloruddannelser) er placeret under den uddannelsestype, som har den samme længde.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

På erhvervsakademiuddannelserne er andelen af optagne i kvote 1 steget fra 15 procent i 2009 til 36 procent i 2019, samtidig med at optagelsen på udbud med alle optaget er faldet. På bacheloruddannelser er andelen af optagne i kvote 1 steget fra 54 procent i 2009 til 60 procent i 2019. Bacheloruddannelserne er således de udbud, som har den største andel optagne i kvote 1 i alle årene. Optagelsen i kvote 2 er steget fra 9 procent til 15 procent i samme periode, mens optagelsen på udbud med alle optaget er faldet tilsvarende.

4.4.1.2 Udvikling i optagne fordelt på adgangsgrundlag

I alt 83 procent af de optagne har søgt ind på baggrund af en dansk gymnasial uddannelse i 2019, hvilket er en stigning fra 78 procent i 2009. I alt 5 procent af de optagne havde et udenlandsk adgangsgrundlag i 2019, hvilket er et fald fra 2009. Også 5 procent havde en erhvervsuddannelse eller en eux, hvilket er en stigning fra 3 procent i 2009. Andelen af optagne med et andet adgangsgrundlag er faldet i perioden fra 8 procent i 2009 til 4 procent i 2019. Samtidig er andelen af optagne med en International Baccalaureate fra Danmark eller udlandet konstant i perioden på 1 procent.

Stigningen i andelen af optagne med en erhvervsuddannelse skyldes primært optagne med en eux, (der endnu ikke var oprettet i 2009), men andelen af optagne med en erhvervsuddannelse er også steget svagt. Det dækker over stor variation på tværs af uddannelserne, jf. boks 4.3.

Boks 4.3 Erhvervsuddannede ansøgere til sygeplejerskeuddannelsen

Ansøgerandelen med andet adgangsgrundlag end en dansk gymnasial eksamen varierer efter uddannelsestype. Eksempelvis havde 9 procent af ansøgerne til erhvervsakademiuddannelserne i 2019 en erhvervsuddannelse, mens andelen til professionsbacheloruddannelser var 6 procent.

Der er stor forskel på, hvor stor en andel de erhvervsuddannede udgør af optagelsen mellem både forskellige typer af uddannelser og inden for de enkelte udbud af samme uddannelse. Sygeplejerskeuddannelsen er et godt eksempel.

Samlet set udgør de erhvervsuddannede (i perioden 2017-2019) ca. 9 procent af de optagne på sygeplejerskeuddannelsen. Der er dog store forskelle mellem de enkelte udbud. På flere e-læringsudbud udgør de erhvervsuddannede næsten en tredjedel af optagelsen. På en række ordinære udbud uden for de store byer udgør de erhvervsuddannede 15-20 procent af de optagne på sygeplejerskeuddannelsen.

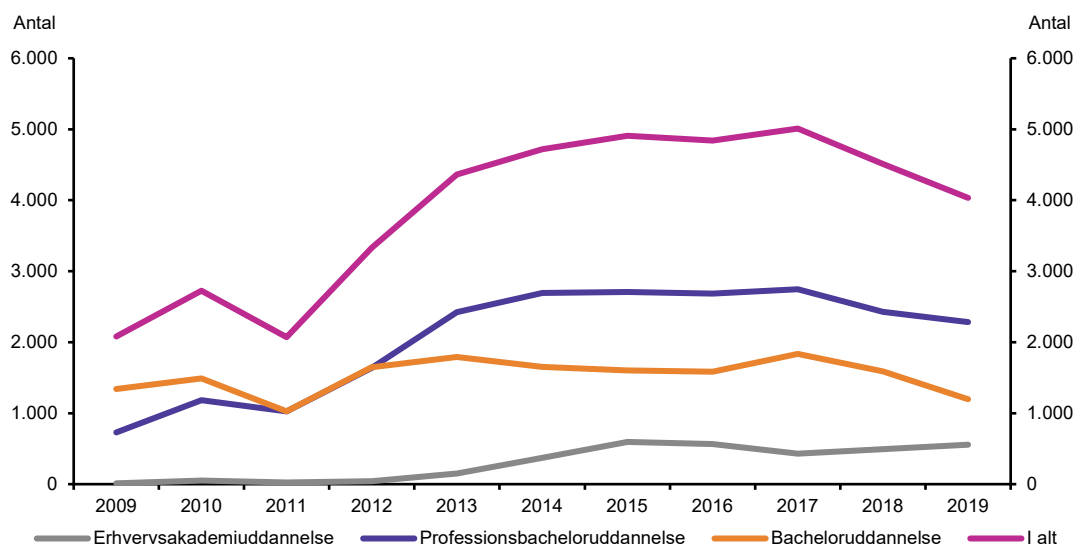
De institutioner, der har de største andele optagne med en erhvervsuddannelse som adgangsgrundlag, er Professionshøjskolen Absalon med 14 procent og University College Syd med 13 procent. University College Nordjylland og Professionshøjskolen VIA har den mindste andel i perioden, hvor de kun har optaget hhv. 3 og 5 procent med en erhvervsuddannelse som adgangsgrundlag. Størrelsen af kvote 2, hvorigennem de erhvervsuddannede optages, er den samme på alle udbud (50 procent).

4.4.1.3 Udviklingen i standby-optagne

Erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne benytter i højere grad standby end bacheloruddannelserne, hvor standby er frivilligt for institutionerne at benytte. Antallet af optagne på standby er fordoblet i perioden fra 2009 til 2019, jf. figur 4.12. I 2019 var 9 procent af de optagne på professionsbacheloruddannelserne optaget på en standby-plads, for erhvervsakademi- og akademiske bacheloruddannelser gjaldt det hhv. 5 og 4 procent af de optagne.

Figur 4.12

Optagne på en standby-plads, antal, 2009-2018

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Erhvervsakademiuddannelserne har den største relative stigning i antallet af optagne på standby. Dette skal dog ses i lyset af, at der i 2009 var meget få standby-optagne på disse uddannelser. Professionsbacheloruddannelserne er de uddannelser, som fra 2013 og frem har optaget flest ansøgere på standby.

4.5 Udviklingen i ikke-optagne fra 2009-2019

Ikke-optagne ansøgere er ansøgere, som ikke har fået tilbud om optagelse på nogen af de uddannelser, de har søgt. Det kan enten være afviste kvalificerede ansøgere eller ikke-kvalificerede ansøgere. Dette afsnit redegør for udviklingen i begge typer af ikke-optagne ansøgere.

4.5.1 Andelen af afviste kvalificerede ansøgere er stabil i perioden

De ikke-kvalificerede ansøgere er ansøgere, der ikke lever op til adgangskravene eller selv annullerer deres ansøgninger, mens de afviste kvalificerede ansøgere er ansøgere, som pga. adgangsbegrænsning ikke har fået tilbudt en plads, jf. boks 4.4.

Boks 4.4 Afviste kvalificerede ansøgere og ikke-kvalificerede ansøgere

Ansøgere, som ikke bliver optaget på en uddannelse, kan deles op i afviste kvalificerede ansøgere og ikke-kvalificerede ansøgere.

Afviste kvalificerede ansøgere er ansøgere, som opfylder adgangskravene og dermed er kvalificerede ansøgere, men som ikke bliver optaget, fordi der er flere kvalificerede ansøgere end pladser på alle de uddannelser, hvor de har søgt.

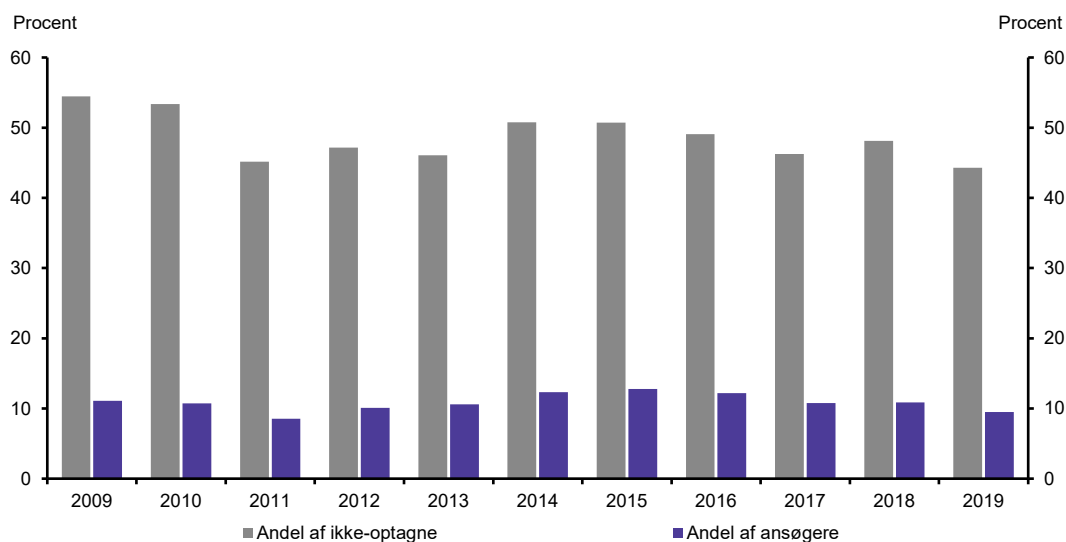
Ikke-kvalificerede ansøgere er ansøgere, der ikke opfylder adgangskravene til de søgte uddannelser, eller ansøgere der selv har annulleret deres ansøgninger inden ansøgningsfristens udløb. De ikke-kvalificerede ansøgere er ikke-kvalificerede på alle de uddannelser, de har søgt.

Afviste kvalificerede ansøgere ville være blevet optaget, hvis der havde været flere uddannelsespladser, mens de **ikke-kvalificerede ansøgere** ikke ville blive optaget uanset antallet af uddannelsespladser.

Antallet af afviste ansøgere steg fra ca. 6.500 i 2009 til ca. 11.900 i 2015, jf. figur 4.13. Fra 2015-2019 er antallet af afviste ansøgere faldet til ca. 8.400. I samme periode er der også sket en stigning i antallet af ansøgere. Andelen af ansøgere, som bliver afvist, er således relativt stabil i perioden på omkring 11 procent.

Figur 4.13

Afviste ansøgere, procent af ikke-optagne og ansøgere i alt, 2009-2019

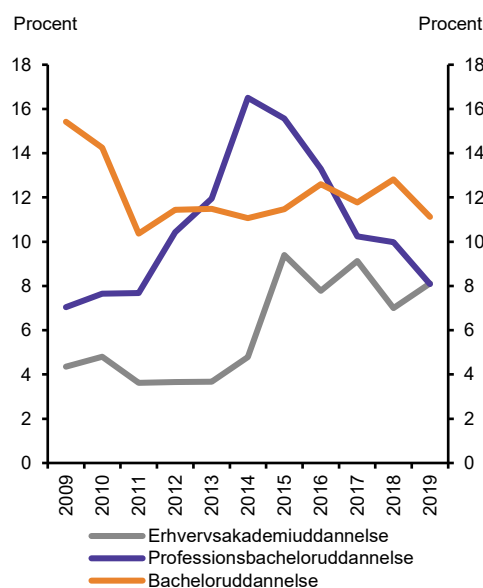
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

I 2019 afviste bacheloruddannelserne den største andel med 11 procent af ansøgerne, hvor erhvervsakademiuddannelserne og professionsbacheloruddannelserne afviste 8 procent, jf. figur 4.14.

På bacheloruddannelserne er andelen af afviste ansøgere faldet siden 2009, hvor 15 procent blev afvist. Andelen er til gengæld steget på erhvervsakademiuddannelserne (4 procent i 2009), mens professionsbacheloruddannelserne afviser ca. samme andel af ansøgere i 2009 og 2019 (7 procent i 2009) jf. figur 4.14.

Figur 4.14

Andel afviste ansøgere fordelt på uddannelsesstype, procent, 2009-2019

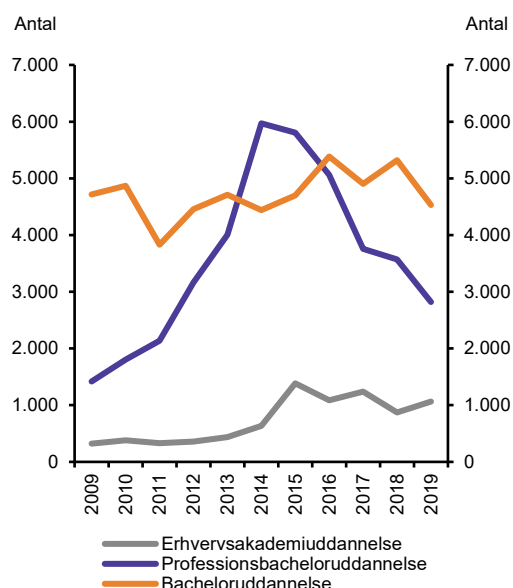

Anm.: Ansøgere, som er blevet afvist på eksempelvis både en bacheloruddannelse og en erhvervsakademiuddannelse, tælles som afvist i begge.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 4.15

Afviste fordelt på uddannelsesstype, Antal, 2009-2019

Anm.: Ansøgere, som er blevet afvist på eksempelvis både en bacheloruddannelse og en erhvervsakademiuddannelse, tælles som afvist i begge.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Selvom andelen af afviste ansøgere er faldet på bacheloruddannelserne, er det dog stadig her, det største antal ansøgere afvises. I perioden 2009-2019 er flest ansøgere blevet afvist på bacheloruddannelser alle år med undtagelse af 2014, 2015 og 2016, hvor det største antal blev afvist på professionsbacheloruddannelserne, jf. figur 4.15. De afviste ansøgere er særligt karakteriseret ved kun at søge færre prioriteter end gennemsnittet, jf. boks 4.5.

Boks 4.5 Karakteristisk af de afviste ansøgere

Afviste ansøgere søger om optagelse på færre uddannelser end gennemsnittet. I 2019 havde de i gennemsnit 1,9 prioriteter, hvilket er færre end de 2,7 prioriteter, ansøgerne gennemsnitligt havde.

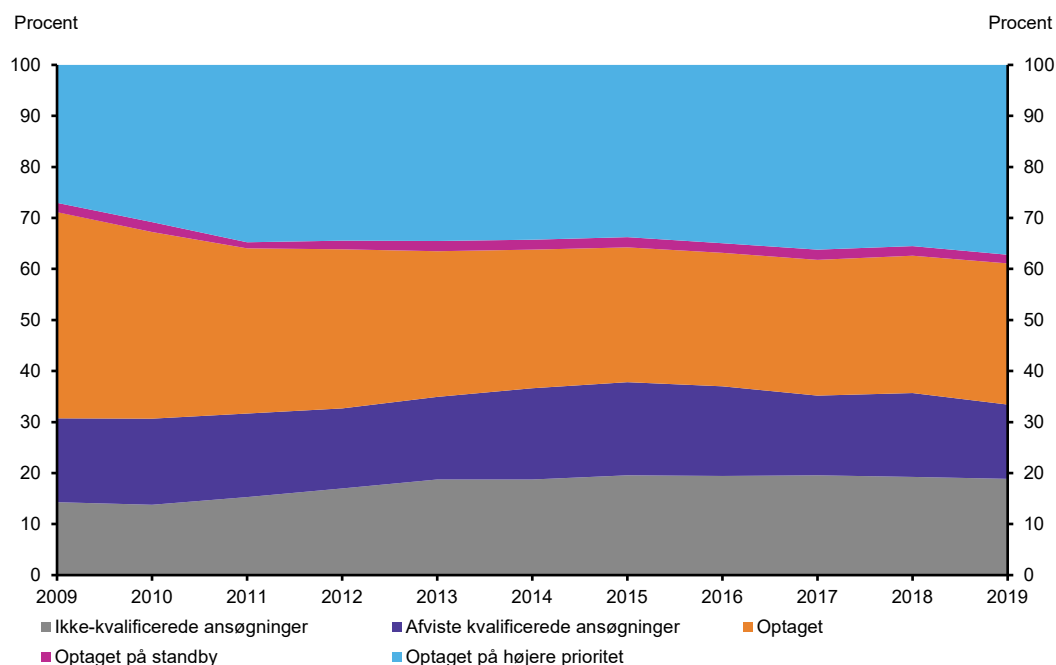
Omkring 90 procent af de afviste ansøgere søger kun én prioritet. Andelen er steget fra 89 procent i 2009 til 92 procent i 2019 (10 og 9 procent af disse søgte hhv. medicin og psykologi). I alt 33 procent af de afviste ansøgere søgte i 2019 på baggrund af en gymnasial eksamen fra samme år (2019) eller året før, de søgte optagelse (2018).

De fleste af de afviste ansøgere er blevet behandlet i kvote 2 på mindst en af deres prioriteter. Andelen er steget fra 48 procent i 2009 til 61 procent i 2019. Andelen var størst i 2017, hvor 68 procent af de afviste ansøgere blev behandlet i kvote 2.

Andelen af afviste kvalificerede ansøgninger er steget fra 16 procent i 2009 til 19 procent i 2019, jf. figur 4.16. I alt blev 33 procent af ansøgningerne i 2019 behandlet uden at føre til optagelse, jf. figur 4.16. Det svarer til, at i alt 19.000 ansøgere ikke blev optaget enten fordi de ikke var kvalificerede, fordi der ikke var pladser nok, eller fordi de annullerede samtlige af deres ansøgninger. Heraf kan der være ansøgere, der blev optaget på en lavere prioritet.

Figur 4.16

Ansøgninger fordelt på optagelsesstatus, procent, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

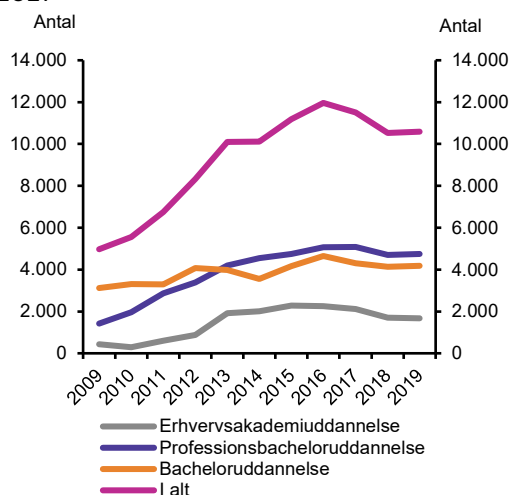
Endelig er der en væsentlig del af ansøgningerne, hvor ansøgeren er blevet optaget på en højere prioritet. Denne andel er steget fra 27 procent i 2009 til 37 procent i 2019.

4.5.2 Andelen af ikke-kvalificerede ansøgere er steget med 3 procentpoint

Antallet af ikke-kvalificerede ansøgere, primært ansøgere der ikke opfylder adgangskravene, steg fra 5.408 i 2009 til 11.963 i 2016 og er herefter stabiliseret, jf. figur 4.17. Det svarer til en stigning fra 9 procent til 12 procent fra 2009-2019, jf. figur 4.18. Andelen af de ikke-kvalificerede ansøgere, der selv har annulleret alle ansøgninger, ligger på 10 procent.

Figur 4.17

Ikke-kvalificerede ansøgere, antal, 2009-2019

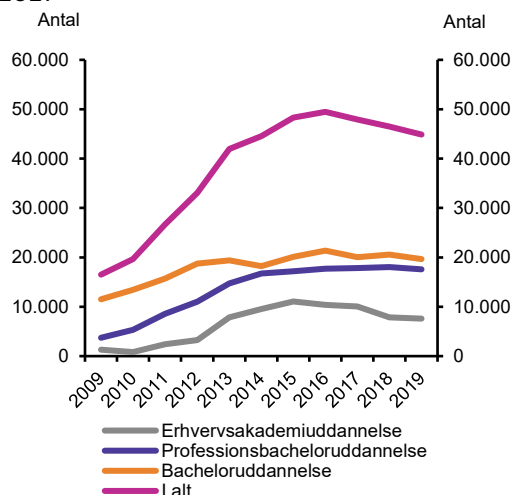

Anm: Ikke-kvalificerede ansøgere på samtlige prioriteter.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 4.18

Ikke-kvalificerede ansøgninger, antal, 2009-2019

Anm: Ikke-kvalificerede ansøgninger på samtlige prioriteter.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Stigningen i ikke-kvalificerede ansøgere er større end stigningen i afviste kvalificerede ansøgere (hhv. 96 procent og 30 procent) i perioden 2009-2019. Andelen af ikke-optagne, som er ikke-kvalificerede ansøgere, er vokset, så de i 2019 udgør 56 procent af de ikke-optagne, hvor de i 2009 udgjorde 46 procent. De ikke-kvalificerede ansøgere har oftere en udenlandsk eksamen, jf. boks 4.6.

Boks 4.6 Ikke-kvalificerede ansøgere har i højere grad udenlandsk eksamen

Ansøgere med udenlandsk eksamen udgør en forholdsvis større andel af de ikke-kvalificerede ansøgere (22 procent) i 2019 mod 8 procent af den samlede mængde ansøgere. De er samtidig den største gruppe blandt ikke-kvalificerede ansøgere. Til sammenligning udgør ikke-kvalificerede ansøgere med stx som adganggrundlag i 2019 også 22 procent, mens de udgør 45 procent af alle ansøgere.

Ikke-kvalificerede ansøgere søgte i 2019 ind på flere uddannelser end gennemsnittet, idet de i gennemsnit havde 3,3 prioriteter mod gennemsnittet på 2,7 ansøgninger.

5. Betydningen af karakterer og grænsekvotienter for elever i de gymnasiale uddannelser

Dette kapitel undersøger bl.a., hvad karaktergennemsnittet fra gymnasiet betyder for eleverne i de gymnasiale uddannelser og deres mulighed for at blive optaget på en videregående uddannelse. Analyserne viser bl.a., at karaktergennemsnittet fra de gymnasiale uddannelser har fået en stigende betydning for andelen af videregående uddannelser, ansøgerne kan blive optaget på i kvote 1.

Antallet af ansøgere til de videregående uddannelser er steget markant – og stigningen er mere markant end stigningen i antallet af optagne, jf. kapitel 4. Derfor er det relevant at undersøge, hvordan karaktergennemsnit påvirker elevernes mulighed for at blive optaget på en videregående uddannelse via kvote 1. Analyserne er baseret på statistiske analyser og simulering af data fra Den Koordinerede Tilmelding og en spørgeskemaundersøgelse blandt elever på sidste år af deres gymnasiale uddannelser.

Hovedresultater

- Andelen af uddannelsesudbud uden en grænsekvote er faldet fra 76 procent i 2009 til 49 procent i 2019, af uddannelsesudbuddene med optag i kvote 1.
- For den typiske ansøger (med et karaktergennemsnit på 7,1 i 2019) og som får 1,08-bonus, er andelen af videregående uddannelser, ansøgeren kan blive optaget på via kvote 1, faldet med knap 10 procentpoint siden 2009 fra 89 procent til 79 procent.
- For en ansøger med karaktergennemsnit på grænsen til top 10-procent (karaktergennemsnit på 10,4 i 2019) og som får 1,08-bonus (således at de søger optagelse med et karaktergennemsnit på 11,3 i 2018), er andelen af uddannelser, ansøgeren kan blive optaget på, faldet med ca. 0,5 procentpoint fra 99,5 til 99 procent. Et begrænset fald relativt set. Men hvor der blot var én uddannelse (udbud), som denne gruppe ikke kunne komme ind på via kvote 1 i 2009, var det steget til syv uddannelser i 2019 – heriblandt psykologi på både Aarhus Universitet og Københavns Universitet.
- Små udsving i karaktergennemsnit har fået større betydning for alle ansøgere i kvote 1. Et fald på et procentpoint i karakterfordelingen (svarende til 0,1 i karaktergennemsnittet) betød i 2009, at der var 0,2 procentpoint svarende til to færre videregående uddannelser, ansøgeren kunne blive optaget på. I 2019 betød et tilsvarende fald, at der i stedet var 0,5 procentpoint svarende til fire færre videregående uddannelser, ansøgeren kunne blive optaget på – og det gælder ansøgere i hele karakterfordelingen.
- Da ansøgere med karaktergennemsnit på grænsen til top 10-procent (karaktergennemsnit på 10,4 i 2019) søger mere snævert end andre ansøgere, er konkurrencen om pladserne hårdere blandt denne gruppe ansøgere. For de ansøgere vil et fald på 0,1 i karaktergennemsnit i 2019 øge andelen af videregående uddannelsesudbud, ansøgeren ikke kan blive optaget på i kvote 1 fra 7 til 11 svarende til en stigning på 57 procent).
- To ud af tre elever i de gymnasiale uddannelser vurderer selv, at de kan komme ind på 63 procent af alle videregående uddannelser med et karaktergennemsnit på 7,3 (medianen i 2018). Dermed undervurderer eleverne deres muligheder, idet et karaktergennemsnit på 7,3 reelt giver adgang til 74 procent af alle videregående uddannelser (2018-tal).
- Når bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen) afskaffes fra optagelsen 2020, forventes grænsekvotienterne generelt at falde. Det dækker over forskellige tendenser, hvor grænsekvotienten på nogle udbud falder, mens den stiger på andre.

5.1 Karaktergennemsnittets betydning for uddannelsesmuligheder

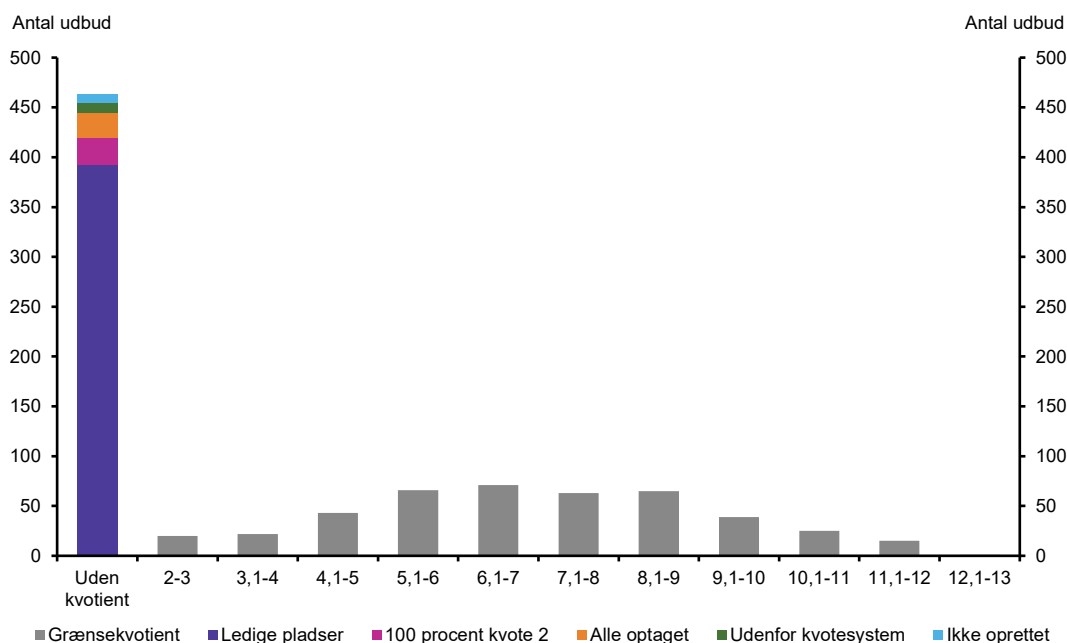
I det nuværende optagelsessystem bliver ansøgerne fordelt efter karaktergennemsnittet fra den gymnasiale uddannelse i kvote 1. Det kan være relevant at undersøge, hvordan udviklingen i antallet af ansøgere har påvirket ansøgernes mulighed for at blive optaget på en videregående uddannelse i kvote 1.

5.1.1 Halvdelen af uddannelserne havde i 2019 en grænsekvotient

I 2019 var der 894 forskellige udbud af videregående uddannelser, som ansøgere kunne søge optagelse på. Af disse havde 396 udbud ingen grænsekvotient og optog alle kvalificerede ansøgere, jf. figur 5.1. I den anden ende af skalaen "sprængte" et udbud karakterskalaen med en grænsekvotient over 12,0 (International Business på CBS med 12,4).

Figur 5.1

Udbud fordelt på grænsekvotient, antal udbud, 2019

Anm.: Antal uddannelser er i ovenstående opgjort efter antal udbud (KOT-numre) i 2019. Tallene omfatter uddannelser med optagelse via KOT. Ledige pladser er udbud med alle optaget, der derudover endte med at have ledige uddannelsespladser. 68 yderligere udbud havde heller ingen grænsekvotient, hvilket skyldes, at der enten var 100 procent kvote 2-optagelse på udbuddet, det var et udbud uden for kvotesystemet (maritime uddannelsesudbud), eller at et udbud ikke er blevet oprettet grundet for få kvalificerede ansøgere.

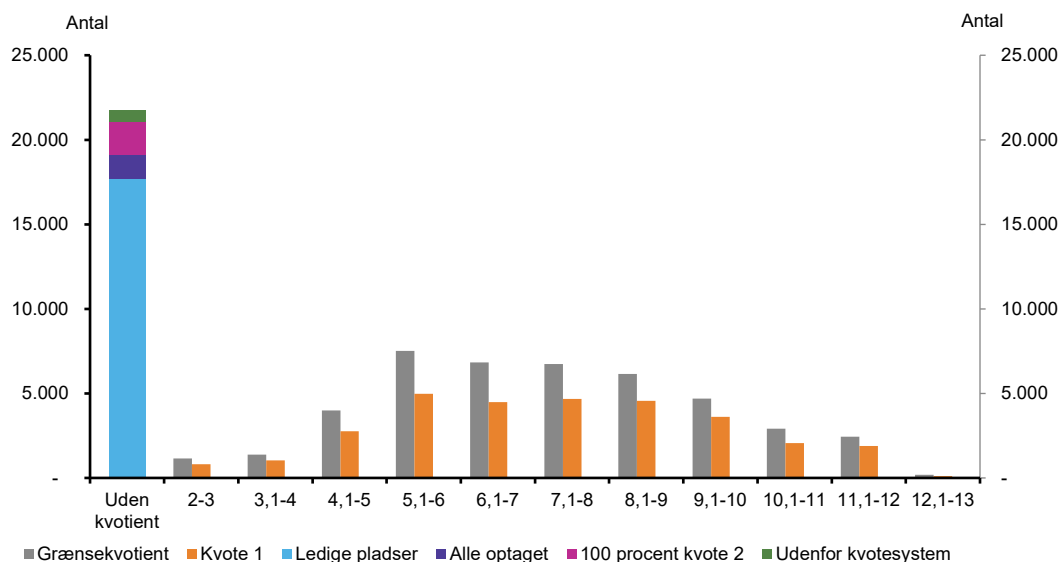
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Opgørelserne er baseret på data fra 2019, som var de nyeste tilgængelige data på analysetidspunktet. Som eksempel kunne en ansøger i 2019 på baggrund af et karaktergennemsnit fra en gymnasial eksamen på 7,0 blive optaget på 618 forskellige udbud via kvote 1, så længe ansøgeren opfyldte uddannelsens adgangskrav.

I 2019 blev 33 procent af det samlede antal optagne optaget på et udbud uden grænsekotient, jf. figur 5.2. Heraf blev størstedelen optaget på et udbud, som enten havde ledige pladser eller, som optog alle kvalificerede ansøgere.

Figur 5.2

Optagne fordelt på uddannelsens grænsekotient, antal, 2019

Anm.: De grå søjler viser det samlede antal optagne fordelt på uddannelser med en given grænsekotient. De orange søjler viser det samme, men kun for optagelse i kvote 1. Tallene omfatter uddannelser med optagelse via KOT. Ledige pladser er udbud med alle optaget, der derudover endte med at have ledige uddannelsespladser.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding..

Når der i analyserne bliver refereret til "uddannelser", dækker dette over et specifikt udbud af en uddannelse, jf. boks 5.1.

Boks 5.1 Udbud af uddannelser

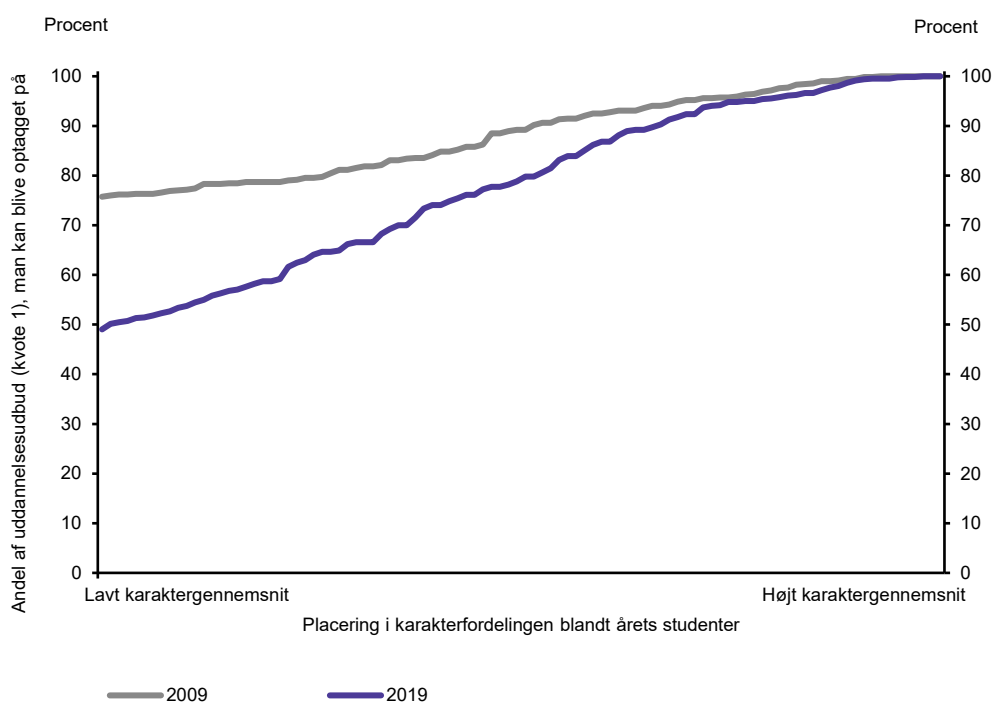
Når der i analyserne refereres til "antal uddannelser", er der teknisk set tale om antal af udbud af uddannelser. De er opgjort efter det enkelte udbuds nummer i KOT. Det betyder eksempelvis, at uddannelsen sygeplejerske ikke opgøres som én uddannelse, men som én uddannelse per by, den bliver udbudt i. Udbydes sygeplejerske derudover som e-læring eller som vinterstart, tælles dette med som yderligere udbud per by. Udbuddene omfatter uddannelser med optagelse via Den Koordinerede Tilmelding – det vil sige erhvervsakademiuddannelser, professionsbacheloruddannelser og bacheloruddannelser.

5.1.2 Et givent karaktergennemsnit fra gymnasiet giver alle ansøgere adgang til færre uddannelser i dag i forhold til tidligere

I løbet af de sidste 11 år er andelen af videregående uddannelser, ansøgerne kan blive optaget på via kvote 1 med et givent karaktergennemsnit, faldet. Det gælder for ansøgere i hele karakterfordelingen. For den typiske ansøger med middelkarakterer (karaktergennemsnit på 7,1 i 2019) er andelen af videregående uddannelser, ansøgeren kan blive optaget på, faldet fra 89 procent i 2009 til 79 procent i 2019, jf. figur 5.3. Mens det i 2009 var 76 videregående uddannelser, den typiske ansøger ikke kunne blive optaget på i kvote 1, så var det 175 i 2019. Analysens resultater for et givent år er sat i forhold til karakterfordelingen for det samme års studenter. På den måde tages der højde for den generelle stigning i karaktergennemsnittet i perioden.

Figur 5.3

Andelen af uddannelsesudbud med grænsekotienter under karaktergennemsnittet i forhold til ansøgerens placering i karakterfordelingen, procent, 2009 og 2019

Anm.: Andelen er udregnet i forhold til uddannelser med optagelse i kvote 1. Karakterfordelingen er baseret på karakterfordelingen blandt det givne års dimittender fra de gymnasiale uddannelser, og er inklusive 1,08-bonus for tidlig studiestart. Karakterfordelingen er forskellig mellem årene. I 2009 ville et karaktergennemsnit på 9,7 placere ansøgeren blandt de 10 procent med de højeste gennemsnit, mens dette ville kræve 10,4 i 2019.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

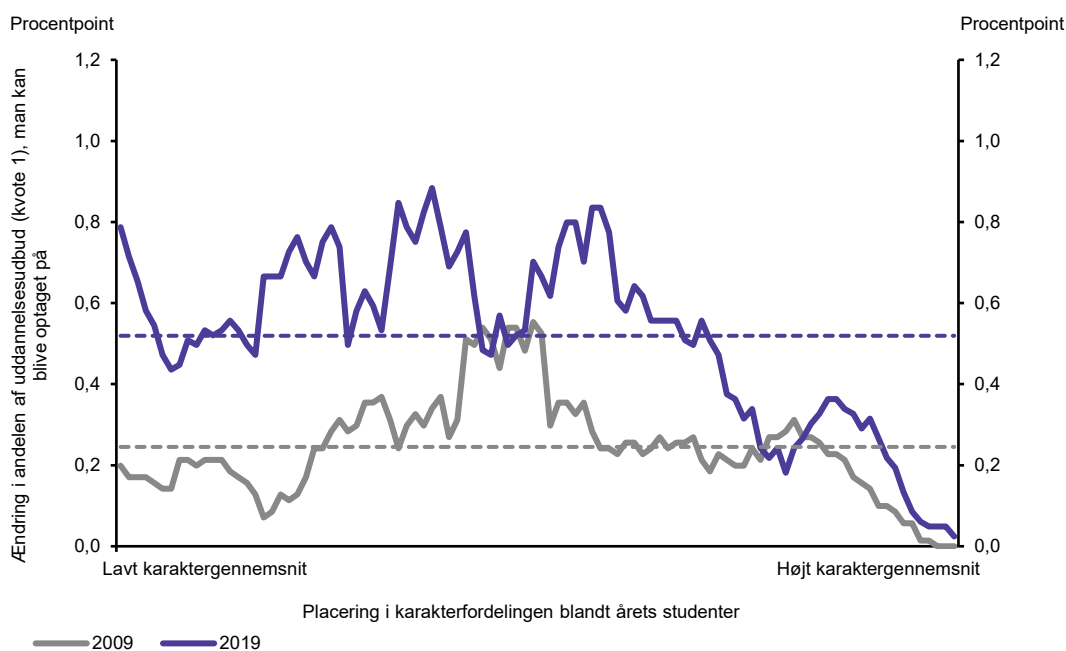
For ansøgere med karaktergennemsnit på grænsen til top 10-procent (karaktergennemsnit på 10,4 i 2019), hvor ansøgerne får tildelt 1,08-bonus, således at de søger optagelse med et karaktergennemsnit på 11,2, er andelen af videregående uddannelser, ansøgeren kan blive optaget på faldet fra 99,9 til 99,2 procent, jf. figur 5.3. Det svarer til, at antallet af uddannelser, ansøgeren ikke kan blive optaget på i kvote 1, er steget fra én i 2009 til syv i 2019.

Udviklingen siden 2009 skyldes to forhold. For det første har der over tid været en stigning i studenternes karaktergennemsnit fra de gymnasiale uddannelser. I 2009 var den typiske students karaktergennemsnit på 6,5 (median), mens dette var steget til 7,1 i 2019. For det andet er antallet af ansøgere til de videregående uddannelser steget, hvilket har medført, at der er større konkurrence om uddannelsespladserne. Udviklingen bliver forstærket af, at ansøgere med de højeste karaktergennemsnit søger snævert. På uddannelser med adgangsbegrænsning er andelen af optagne i kvote 2 desuden steget i perioden, hvormed andelen af optagne i kvote 1 er faldet tilsvarende.

I takt med, at andelen af de videregående uddannelser, en ansøger kan blive optaget på i kvote 1, er faldet for samtlige ansøgere, er betydningen af små udsving i karaktergennemsnit steget. Et fald på et procentpoint i karakterfordelingen (svarende til ca. 0,1 i karaktergennemsnittet) betød i 2009, at der var 0,2 procentpoint færre videregående uddannelser, ansøgeren kunne blive optaget på, jf. figur 5.4. Det svarede til knap to uddannelser. I 2019 betød et tilsvarende fald, at der i stedet var 0,5 procentpoint svarende til fire færre videregående uddannelser, ansøgeren kunne blive optaget på, jf. figur 5.4.

Figur 5.4

Fald i andelen af uddannelsesudbud ansøgerne kan blive optaget på ved et fald i karakterfordelingen på 1 procentpoint, procentpoint, 2009 og 2019

Anm.: De stiplede linjer angiver gennemsnittet på tværs af karakterfordelingen for de givne år. Karakterfordelingen er baseret på karakterfordelingen blandt det givne års dimittender fra de gymnasiale uddannelser. Figuren viser hældningen for figur 5.3.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Konsekvenserne af små udsving i karaktergennemsnit er steget over hele karakterfordelingen. For ansøgere med karaktergennemsnit bedre end 40 procent af årets

studenter (4. decil), betyder et fald i karakterfordelingen på et procentpoint f.eks., at der er otte videregående uddannelser, ansøgeren ikke kan blive optaget på i kvote 1. Da ansøgere med de højeste karaktergennemsnit søger mere snævert end andre ansøgere, er konkurrencen om pladserne hårdere blandt denne gruppe. For ansøgere med karaktergennemsnit på grænsen til top 10-procent (karaktergennemsnit på 10,4 i 2019) vil et fald på 0,1 i karaktergennemsnit i 2019 øge antallet af videregående uddannelser, ansøgeren ikke kan blive optaget på med 57 procent (2019-tal). Til sammenligning er det 3 procent færre for den typiske ansøger (medianen).

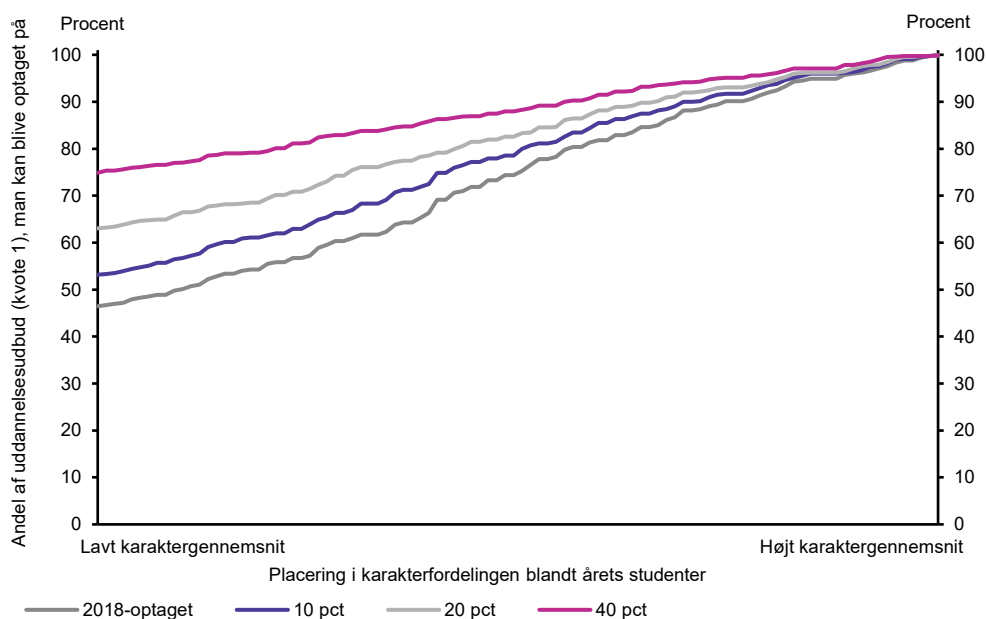
Karakternes stigende betydning skyldes primært, at antallet af ansøgere er steget med over 50 procent fra 2009 til 2018, mens antallet af uddannelsespladser ikke er steget tilsvarende. Det har medført, at der er en større konkurrence om pladserne, hvilket har fået grænsekvotienterne til at stige. For at illustrere betydningen af antallet af uddannelsespladser for grænsekvotienterne er der gennemført simulering af en forøgelse af antallet af uddannelsespladser på alle uddannelser jf. boks 5.2.

Boks 5.2 Betydning af antallet af uddannelsespladser for uddannelsesmuligheder

Simuleringen viser, at det ville kræve en forøgelse af antallet af pladser på 40 procent, for, at en given placering i karakterfordelingen giver samme muligheder som i 2009, jf. figur 5.5.

Figur 5.5

Uddannelsesudbud med grænsekotienter under karaktergennemsnittet i forhold til ansøgers placering i karakterfordelingen ved forskellige simulerede antal uddannelsespladser, andel, 2018

Anm.: Kontrafaktisk optagelse ses via en simulering af data fra Den Koordinerede Tilmelding. Data for alle kurver er simulerede, og 2018-kurven vil derfor ikke svare fuldstændigt til den reelle fordeling i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding og Danmarks Statistik.

Simuleringerne er lavet under antagelse om, at søgeadfærden vil være uændret. Det er sandsynligt, at søgeadfærden vil ændre sig, hvis antallet af uddannelsespladser stiger markant. Derfor skal simuleringerne alene ses som en illustration af betydningen af antallet uddannelsespladser for grænsekotienterne.

Metode: Simulering af øget antal uddannelsespladser

Simuleringerne er udført for 2018-data på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding. Simuleringerne øger antallet uddannelsespladser på alle uddannelsesudbud med 10, 20 og 40 procent. Antallet af pladser bliver øget både i kvote 1 og kvote 2.

Beregningerne er kontrafaktiske, idet de beregner 2018-optagelsen i en situation, hvor der havde været flere uddannelsespladser, men at ansøgerne havde indsendt de samme ansøgninger. Simuleringerne tager således ikke højde for, at ansøgerne muligvis ville søge anderledes, hvis der var flere uddannelsespladser.

Der må påregnes en usikkerhed i simuleringerne. Både scenariet for 2018-optagelsen og scenarierne med flere pladser simuleres for at holde modelusikkerheden konstant på tværs af begge scenarier. Dette betyder, at de konkrete grænsekvotienter i 2018-scenariet kan variere en smule ift. de reelle grænsekvotienter for 2018-optagelsen.

5.2 Elevernes oplevelse af karaktergennemsnit

Ændringer i karaktergennemsnittet (målt på en decimal) er blevet vigtigere for antallet af uddannelser, en ansøger kan blive optaget på. Det kan være med til at påvirke eleverne i de gymnasiale uddannelser og deres oplevelse af karaktergennemsnittets betydning for deres videre uddannelsesmuligheder – og ikke mindst, om og hvordan de tilpasser deres adfærd herefter.

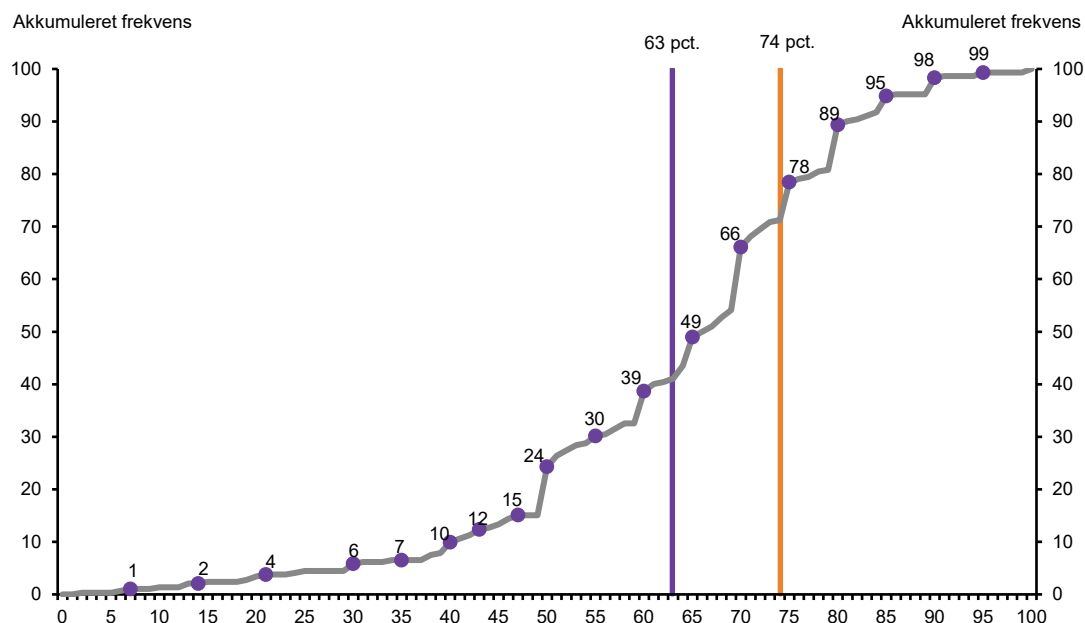
5.2.1 Eleverne overvurderer betydningen af karaktergennemsnit

I 2018 havde 74 procent af alle videregående uddannelser en grænsekvotient på 7,3 (medianen af karaktergennemsnit i 2018) eller derunder. Elever på sidste år af deres gymnasiale uddannelse i en spørgeskemaundersøgelse er blevet bedt om at vurdere, hvor mange uddannelser de tror, de kan komme ind på med samme karaktergennemsnit.

Elevernes vurdering af, hvor mange udbud de kan komme ind på med et karaktergennemsnit på 7,3, ligger 11 procentpoint lavere, end hvad reelt er tilfældet, jf. figur 5.6. I alt 23 procent af eleverne vurderer tæt på rigtigt, ift. hvor mange udbud de kan komme ind på med et karaktergennemsnit på 7,3 – dvs. mellem 70 og 80 procent af udbuddene. I alt 71 procent af eleverne undervurderer, hvor mange videregående uddannelser de kan komme ind på med et karaktergennemsnit på 7,3.

Figur 5.6

De adspurgte elevers svar på, hvor stor en andel af videregående uddannelser de kan blive optaget på med et karaktergennemsnit på 7,3 (grænsekvotienter for 2018), kumulerede frekvenser, 2019

Anm.: "Forestil dig, at du har et karaktergennemsnit på 7,3, når du er færdig med din nuværende uddannelse. Hvor stor en andel af alle videregående uddannelser tror du, at du kan komme ind på med ovenstående gennemsnit?" Antal besvarelser: 292 elever på sidste år af deres stx, hhx, htx eller hf. De 74 procent er ekskl. udbud med 100 procent optagelse i kvote 2 og udbud uden for kvotesystemet.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Spørgsmålet er formuleret, så det dækker optagelse på uddannelser med enten alle optaget eller optagelse via kvote 1 (hvor karaktergennemsnittet er udvælgelseskriteriet). Optagelse via kvote 2 er ikke inkluderet. Her vil eleverne højst sandsynligt på længere sigt have mulighed for at blive optaget på endnu flere uddannelser. Derfor er elevernes vurdering et konservativt skøn, og deres mulighed for at blive optaget vil sandsynligvis være højere, hvis optagelse via kvote 2 var inkluderet.

Tendensen er den samme, når man spørger eleverne ind til både et lavere og et endnu højere karaktergennemsnit. Når man ser på, hvor mange uddannelser en ansøger med et karaktergennemsnit lige over grænsen for at have bestået en gymnasial eksamen (karaktergennemsnit på 2,1) kunne komme ind på i 2018, så var det 44 procent af alle videregående uddannelser i kvote 1. Når elever i de gymnasiale uddannelser bliver spurgt, vurderer de, at et karaktergennemsnit på 2,1 alene vil give dem adgang til 29 procent af alle videregående uddannelser, dvs. 15 procentpoint lavere end reelt. I alt undervurderer 76 procent af eleverne, hvor mange videregående uddannelser de kan få adgang til med et karaktergennemsnit på 2,1.

I 2018 havde 85 procent af alle videregående uddannelser en grænsekvotient på 9,5 eller derunder. Elevernes vurdering ligger 10 procentpoint lavere. Af de adspurgte elever

vurderer 72 procent, at de med et karaktergennemsnit på 9,5 kan komme ind på en lavere andel videregående uddannelser, end de faktisk kan. I alt 19 procent vurderer, at de med et karaktergennemsnit på 9,5 kan komme ind på færre end 65 procent af den samlede mængde videregående uddannelser.

Metode: Spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser

Spørgeskemaundersøgelsen til elever på sidste år af deres gymnasiale uddannelse er foretaget i foråret 2019 på 16 gymnasiale uddannelser (stx, htx, htx, hf) af /KL.7 og Realize. Uddannelserne er udvalgt på baggrund af spredning i type af gymnasial uddannelse, geografisk placering og antallet af elever på uddannelsesstedet.

Udvælgelse af respondenter

Eleverne på det sidste år af den gymnasiale uddannelse er dem, der er tættest på at skulle vælge en videregående uddannelse. Det er derfor antaget, at de er dem, der har reflekteret mest over tilrettelæggelse af deres fag, eksamen og videre uddannelsesmuligheder, og derfor er bedst i stand til at besvare spørgsmål relateret til optagelsessystemet. Der er samtidig sket en udvikling for eleverne, hvor de tidligere på deres ungdomsuddannelse allerede har valgt deres studieretning, og deres besvarelser er dermed retrospektive. Det skal der tages højde for i fortolkningen af besvarelserne, der dermed kan fremstå i et andet lys for eleverne.

Der er ikke samlet besvarelser fra elever på de første år af den gymnasiale uddannelse. Der er derfor noget information fra elever, som er faldet fra deres gymnasiale uddannelse, der ikke bliver indfanget i besvarelserne. Der kan derfor ikke drages konklusioner om eleverne på de første år af deres gymnasiale uddannelse eller den udvikling, der sker med eleverne fra de første til sidste år. Der kan også være nogle faktorer relateret til optagelsessystemet, der har spillet en rolle i forhold til frafaldet på de første år af de gymnasiale uddannelser. Dette forholder denne evaluering sig ikke til.

Repræsentativitet

Der er i alt 911 elever, der har besvaret undersøgelsen. På syv gymnasiale uddannelser var /KL.7 og Realize fysisk til stede til at guide eleverne igennem undersøgelsen. Her deltog 632 elever fordelt på 34 afgangsklasser. Svarprocenten var 95 procent blandt dem, der påbegyndte undersøgelsen.

På ni gymnasiale uddannelser var /KL.7 og Realize ikke fysisk til stede. Her deltog 279 elever i undersøgelsen via et link delt på Lectio. Blandt de elever, der påbegyndte undersøgelsen, var svarprocenten 80 procent. Der er ikke foretaget en bortfaldsanalyse, da sampling-strategien er tilfældig udvælgelse og populationen af elever, der har set linket, ikke er kendt.

5.3 Betydning af afskaffelsen af 1,08-reglen for uddannelsesmuligheder

Bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen) har betydet, at ansøgere med en gymnasial eksamen kunne gange deres karaktergennemsnit med 1,08, hvis de søgte optagelse på en videregående uddannelse senest to år efter dimission. Denne regel bliver afskaffet fra optagelsen 2020. Derfor er det relevant at simulere, hvordan afskaffelsen vil påvirke grænsekvotienterne.

5.3.1 Grænsekvotienterne falder og pladser bliver omfordelt

Når bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen) afskaffes fra optagelsen 2020, forventes grænsekvotienterne generelt at falde. Effekten på grænsekvotienter ved at afskaffe 1,08-reglen kan overordnet set gå gennem to forskellige udviklinger:

1. Generel nedjustering:

Afskaffelsen medfører, at karaktergennemsnittene for ansøgere, der søger optagelse senest to år efter dimittendtidspunktet for den gymnasiale uddannelse, falder, når karaktergennemsnittet ikke længere ganges med 1,08. Dette vil i sig selv lede til et fald i grænsekvotienter.

2. Omfordeling af pladser:

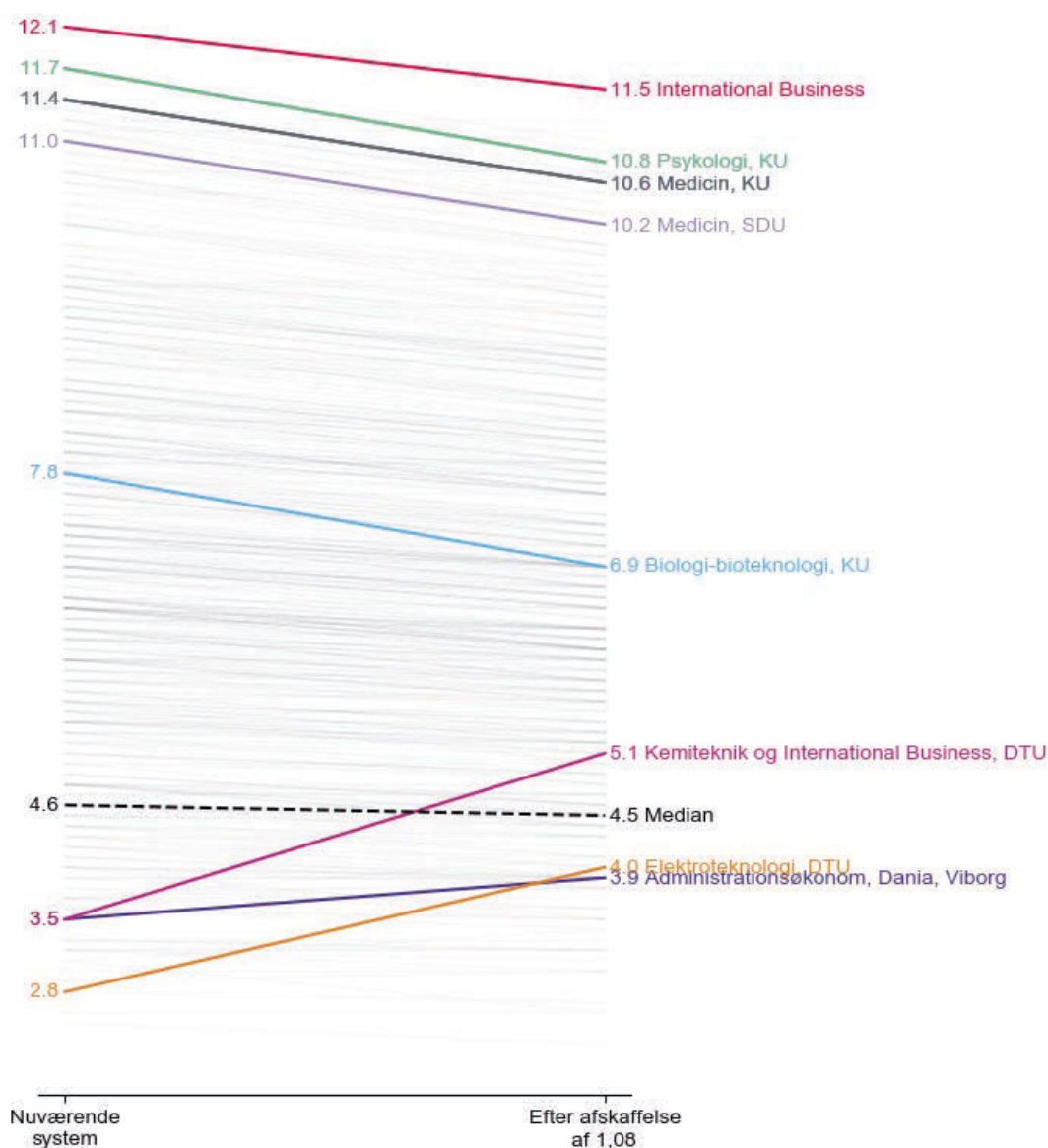
Ansøgere, der søger optagelse senere end to år efter dimittendtidspunktet for den gymnasiale eksamen, får ikke ændret deres karaktergennemsnit og er dermed i en mere fordelagtig konkurrencesituation, end da de ikke kunne gange deres karaktergennemsnit med 1,08, mens andre kunne. Dette kan lede til forskelle i, hvem der bliver optaget.

For at vurdere hvad afskaffelsen af 1,08-reglen vil betyde, er 2018 optaget simuleret under antagelse om, at søgeadfærden er uændret.

Generelt er der en lille effekt på grænsekvotienten af afskaffelsen af 1,08-reglen. Medianen af grænsekvotienter ændrer sig relativt lidt fra 4,8 til 4,6, jf. figur 5.7 (den stiplede linje).

Figur 5.7

Ændring i grænsekvoteienter for udvalgte uddannelsesudbud ved simulering af afskaffelse af 1,08-reglen, grænsekvoteienter, 2018

Anm.: Medianen er beregnet ved at tildele uddannelser med alle optaget en grænsekvoteient på 2,0. Grå linjer markerer øvrige uddannelser. Kun uddannelser, der ikke svinger mellem at have grænsekvoteient og alle optaget, er medtaget i figuren. Grænsekvoteienterne er simuleret på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding og kan derfor variere på decimalen ift. de reelle grænsekvoteienter i 2018. De faktiske grænsekvoteienter i optagelsen 2020 afhænger af evt. ændringer i ansøgernes søgeadfærd, hvilket beregningen ikke tager højde for.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding og Danmarks Statistik.

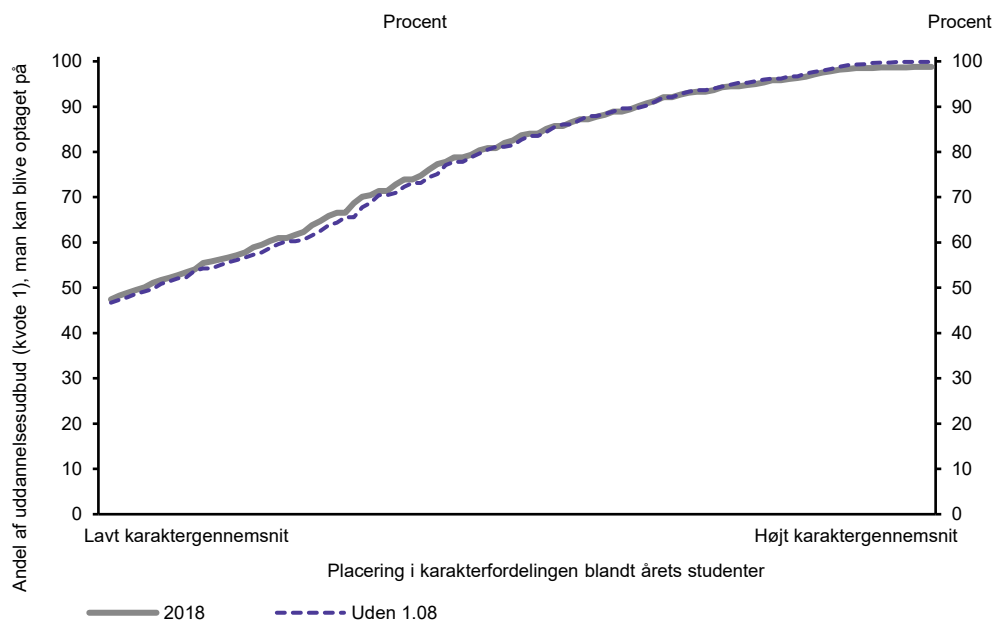
Nogle uddannelser oplever markant faldende grænsekvoteienter ved afskaffelse af 1,08-reglen, som f.eks. *International Business* ved CBS og *Psykologi* ved KU. Andre uddannelser oplever *stigende* grænsekvoteienter. Dette gælder blandt andet diplomingeniøruddannelserne *Kemiteknik og International Business* og *Elektroteknologi* ved DTU. Stigningen skyldes, at nogle af de, der ikke længere kan komme ind på en højere prioritet

gennem deres karaktergennemsnit tillagt bonus, bliver optaget på en lavere prioritet og derved rykker grænsekvisitienten op på den lavere prioritet.

De generelt faldende grænsekvisitienter vil kun i mindre grad påvirke andelen af uddannelser, ansøgerne kan optages på på baggrund af deres karaktergennemsnit. Andelen af uddannelser, ansøgere kan blive optaget på givet deres placering i karakterfordelingen, vil være stort set upåvirket, jf. figur 5.8.

Figur 5.8

Andelen af uddannelser, ansøgere kan blive optaget på før og efter afskaffelse af 1,08-reglen, procent, 2018

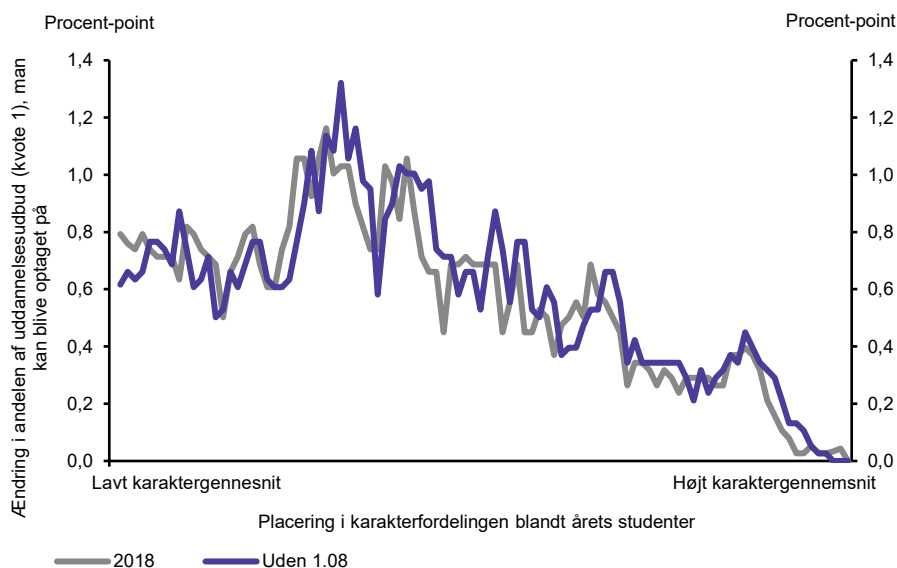
Anm.: Kontrafaktisk optagelse ses via en simulering af data fra Den Koordinerede Tilmelding. Data for begge kurver er simulerede, og 2018-kurven vil derfor ikke svare fuldstændigt til den reelle fordeling i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding og Danmarks Statistik.

Det samme er gældende for betydningen af karakterdecimaler, der stadig vil være på ca. samme niveau som før ændringen, jf. figur 5.9.

Figur 5.9

Fald i andelen af uddannelsesudbud ansøgerne kan blive optaget på ved et fald i karakterfordelingen på 1 procentpoint, med og uden 1,08-reglen

Anm.: Kontrafaktisk optagelse ses via en simulering af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding og Danmarks Statistik.

Faldende ungdomsårgange (og dermed faldende gymnasieårgange) forventes at reducere noget af den stigende betydning, som små udsving i gymnasie karakterer har fået over de seneste ti år alene ved, at det skønnes, at der vil være færre ansøgere til det samme antal uddannelsespladser, jf. boks 5.2.

Boks 5.3 Den demografiske udvikling

I de kommende år vil ungdomsårgangene blive mindre. En fremskrivning i Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse 2019 viser, at antallet af 18-25-årige vil falde med knap 4 procent i 2025 og ca. 10 procent frem mod 2030.

Hvis andelen af en ungdomsårgang, der tager en videregående uddannelse fastholdes, (det vil sige hverken stiger eller falder), vil antallet af ansøgere til de videregående uddannelser falde. Den demografiske udvikling frem mod 2025 skønnes isoleret set at medføre et fald i antallet af ansøgere til de videregående uddannelser på knap 3 procent svarende til ca. 2.100 færre ansøgere sammenlignet med 2018. I 2030 skønnes faldet til knap 3,5 procent svarende til knap 2.700 færre ansøgere. Det skønnes at mindske optagelsen på de videregående uddannelser med op mod 2 procent i 2025 og med mere en 2 procent i 2030.

Metode: Simulering af afskaffelse af 1,08-reglen

Simuleringen er udført for 2018 på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding. Karaktergennemsnittet er indberettet af institutionerne med eventuel 1,08-bonus tillagt. I de tilfælde, hvor karaktergennemsnittet er 1,08 gange større end karaktergennemsnittet fra den nationale eksamensdatabase, nedjusteres karaktergennemsnittet. Omkring 57 procent af de ikke-afmeldte ansøgninger får nedjusteret karaktergennemsnittet.

Modellen omregner rangeringen i kvote 1 inkl. standby. Kvote 2 holdes konstant, da 1,08-reglen udelukkende har indflydelse på de karaktergennemsnit, der konkurreres på baggrund af i kvote 1. Det antages dermed, at ansøgers mulighed for at gange sit gennemsnit ikke påvirker vurderingen i kvote 2.

Beregningerne er kontrafaktiske, idet de beregner 2018-optagelsen i en situation, hvor der ikke havde været bonus for tidlig studiestart (1,08). Man kan således ikke forvente, at 2020-optagelsen, hvor 1,08 afskaffes, fuldt afspejler indeværende analyses resultater, idet både ansøgerene (og deres præferencer) og uddannelsernes kapacitet ændrer sig år for år.

Der må påregnes en usikkerhed i simuleringerne. Både scenariet for 2018-optagelsen og scenariet med afskaffelse af 1,08-reglen simuleres for at holde modelusikkerheden konstant på tværs af begge scenarier. Dette betyder, at de konkrete grænsekvoteantallet i 2018-scenariet kan variere en smule ift. de reelle grænsekvoteantallet for 2018-optagelsen.

6. Optagelsessystemets betydning for elevernes studieadfærd i de gymnasiale uddannelser

I dette kapitel bliver betydningen af karaktergennemsnit og grænsekvotienter for elevernes adfærd i de gymnasiale uddannelser analyseret. Analysen viser bl.a., at størstedelen af eleverne vælger fag efter faglig interesse. Men for nogen elever betyder fokus på karakterer, at de har fravalgt fag og fagniveauer, de selv synes er spændende, fordi de er bekymrede for, om de vil få et lavere karaktergennemsnit.

Optagelsessystemet kan have betydning for, om eleverne fordyber og dygtiggør sig både generelt og særligt inden for deres faglige interesseområder. Derfor er det relevant at se på, om og i givet fald hvordan optagelsessystemets vægt på karaktergennemsnit påvirker eleverne og deres studieadfærd i de gymnasiale uddannelser. Kapitlets analyser bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt og interview med elever på sidste år af deres gymnasiale uddannelser.

Hovedresultater

- Når eleverne bliver spurgt ind til, hvordan de vælger fag i den gymnasiale uddannelse, angiver 46 procent af de adspurgte elever, at de i høj grad vælger fag, der vækker deres nysgerrighed, selv om fagene er svære, og 47 procent i nogen grad. I en række kvalitative interviews fortæller eleverne, at de generelt vælger fag, som de synes er spændende, også selvom de oplever dem som fagligt udfordrende, og de mener, at de risikerer at få en lav karakter.
- Når eleverne skal vurdere, om det er vigtigere for dem, at deres fag er spændende, end at de får gode karakterer, angiver 34 procent, at det i høj grad er tilfældet og 52 procent, at det i nogen grad er tilfældet.
- Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 26 procent af elever på de gymnasiale uddannelser bevidst har fravalgt fag eller fravalgt at hæve fagniveauer, som de synes var spændende, men som de vurderede, kunne trække deres samlede karaktergennemsnit ned.
- Når eleverne skal tage stilling til, om det vigtigste for dem lige nu er at forbedre deres karaktergennemsnit, så svarer 38 procent af de adspurgte, at det i høj grad er tilfældet og 38 procent, at det i nogen grad er tilfældet.
- Når eleverne skal vælge, hvad der er *vigtigst* for dem i deres gymnasiale uddannelse, peger flest elever dog på, at høje karakterer er det vigtigste for dem (24 procent af de adspurgte) – vigtigere end muligheden for at lære noget nyt (13 procent af de adspurgte).
- I alt 72 procent af de adspurgte elever angiver, at de tilpasser deres arbejdsindsats på den gymnasiale uddannelse efter en vurdering af, hvad de vurderer bedst kan øge deres karaktergennemsnit.
- To ud af tre af de adspurgte elever (67 procent) angiver, at de ikke har fortrudt nogen af deres uddannelsesvalg defineret som valg af ungdomsuddannelse, studieretning og/eller fag eller niveau.

6.1 Karaktergennemsnittets betydning for elevernes studieadfærd

Karaktergennemsnit har fået en større betydning for elever og ansøgere i dag end tidligere, og elevernes oplevede betydning af karaktergennemsnit er samtidig endnu større end den reelle, jf. kapitel 5. Den større betydning af karaktergennemsnit kan være med til at skabe et incitament for eleverne i de gymnasiale uddannelser til at øge deres karaktergennemsnit så meget som muligt – for nogle på bekostning af dybdelæring.

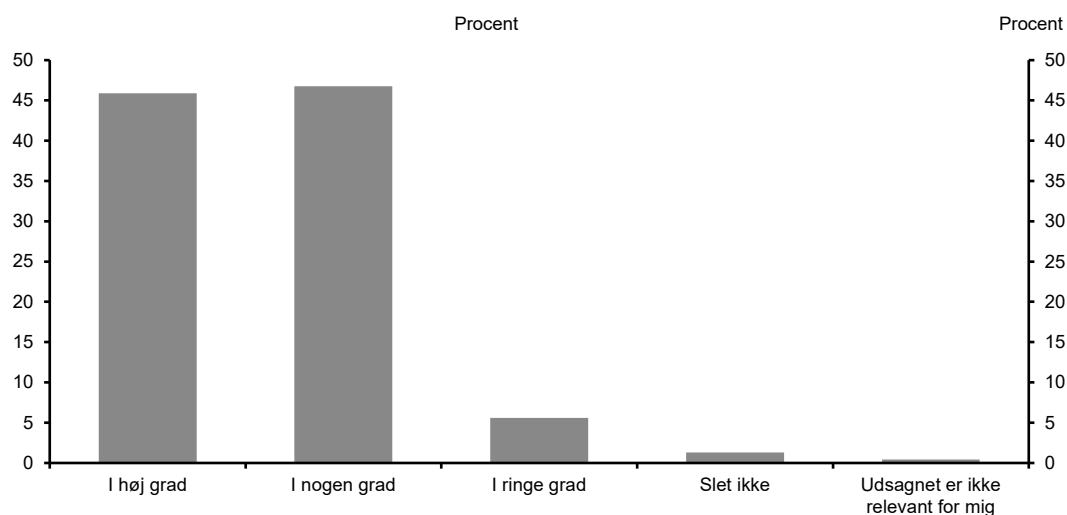
6.1.1 Størstedelen af eleverne vælger fag, de synes er spændende

Eleverne i de gymnasiale uddannelser er blevet spurgt, hvordan de vælger fag, og hvad de vægter, når de skal vælge. I alt 46 procent af de adspurgte elever angiver, at de i høj

grad og 47 procent, at de i nogen grad vælger fag, der vækker deres nysgerrighed, selv om de oplever, at fagene er svære, jf. figur 6.1.

Figur 6.1

De adspurgte elevers svar på, om de vælger fag, der vækker deres nysgerrighed, selv om de oplever dem som svære, andel svar, 2019

Anm.: "Jeg vælger fag, der vækker min nysgerrighed, selv om de er svære". Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, hhx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Spørgeskemaundersøgelserne både til elever og ansøgere har fokuseret på at spørge dem direkte ind til deres adfærd. Det indebærer en risiko for, at respondenterne svarer det, de vurderer er socialt acceptabelt i en given kontekst.

Metode: Fortolkning af elevernes besvarelser

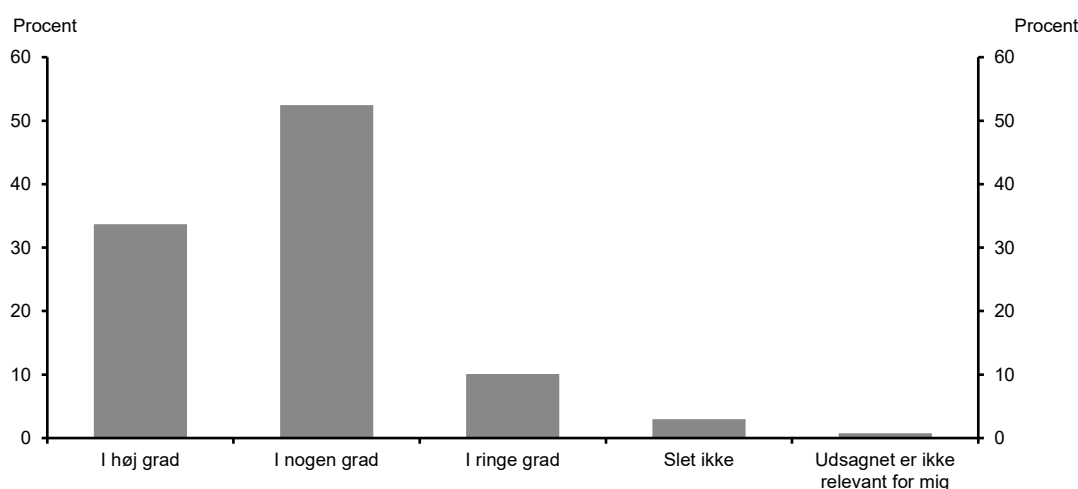
Når respondenter i spørgeskemaundersøgelser spørges direkte til deres adfærd, kan der være en tendens til, at de svarer det, de mener er social acceptabelt (se f.eks. van de Mortel, 2008). Eleverne i de gymnasiale uddannelser kan f.eks. svare det, de tror deres undervisere gerne vil høre, eller som fremstiller dem som flittige eller dygtige elever – men som ikke er retvisende for deres faktiske adfærd.

Spørgeskemaundersøgelserne til elever og ansøgere er derfor designet sådan, at de dels bliver spurgt direkte ind til deres adfærd, samtidig med at der er formuleret spørgsmål for indirekte at afsløre, om de viser en anden adfærd, end de giver udtryk for. Et eksempel på dette er spørgsmålet rapporteret i figur 6.1, der spørger eleverne direkte til, hvordan de vælger fag. Spørgsmålene rapporteret i figur 6.2 og figur 6.3 er yderligere forsøg på at spørge ind til samme emne, men på andre måder, for tilsammen at danne et billede af elevernes adfærd. Derfor kan svarene også pege i forskellige retninger.

Når eleverne alene skal vurdere, hvad der er *det vigtigste* for dem – spændende fag eller karakterer – så vurderer 34 procent, at det i høj grad og 52 procent, at det i nogen grad er vigtigere for dem, at deres fag er spændende end, at de får gode karakterer, jf. figur 6.2.

Figur 6.2

De adspurgte elevers svar på, om det er vigtigere, at deres fag er spændende, end at de får gode karakterer, andel svar, 2019

Anm.: "Det er vigtigere for mig, at mine fag er spændende, end at jeg får gode karakterer." Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, htx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Elevernes besvarelser peger på, at det mest styrende for deres valg af fag er deres faglige interesse. Dykker man ned i, hvilke overvejelser eleverne har i forbindelse med valg af fag og niveauer i fag, så viser analysen, at eleverne har forskellige tilgange til valg af fag – nogle gange også i kombination, jf. boks 6.1.

Boks 6.1 Forskellige tilgange til at vælge fag og fagniveauer

/KL.7 og Realize har for Uddannelses- og Forskningsministeriet gennemført en række interview med elever på sidste år af deres gymnasiale uddannelse. Interviewene viser, at eleverne har forskellige tilgange til, hvordan de vælger fag og fagniveauer. Nogle elever siger, at de vælger fag og/eller at hæve niveau i fag ud fra deres faglige interesse, men andre elever vælger fag og/eller at hæve niveau i fag, fordi de forventer at kunne få en god karakter i faget.

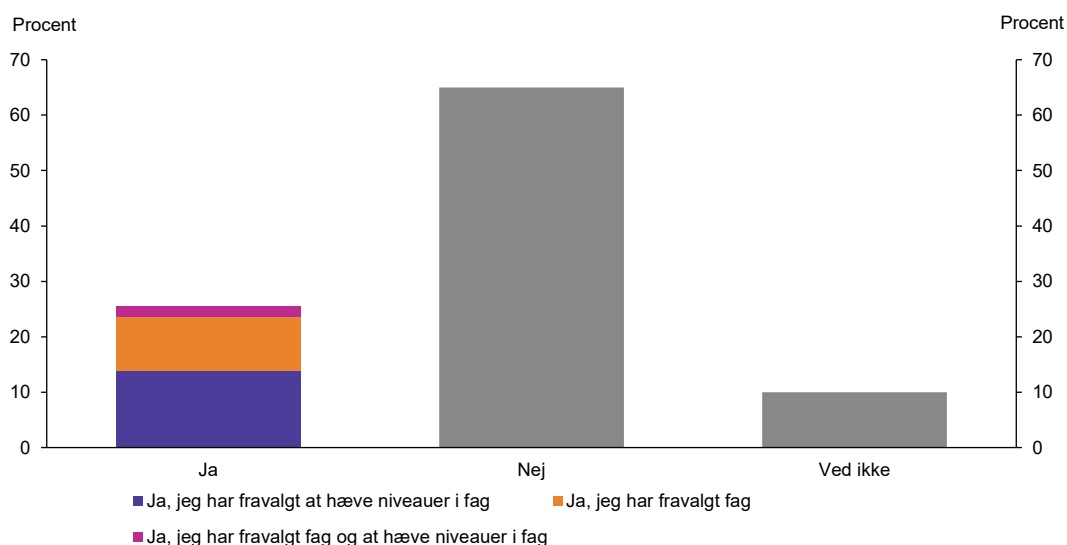
Samtidig siger eleverne også, at de kan vælge fag og/eller at hæve niveau i fag, fordi det giver dem adgang til specifikke videregående uddannelser eller "holder flest mulige døre åbne". Endelig har nogle elever fokus på fremtidige jobmuligheder, når de vælger fag og/eller hæver niveau i fag. Tilgangene er ikke gensidigt udelukkende. Der kan f.eks. være en naturlig sammenhæng mellem de fag, eleverne interesserer sig for og de fag, de forventer at kunne få en god karakter i.

6.1.2 Nogle elever fravælger fag, de synes er spændende, hvis det trækker karaktergennemsnittet ned

Det er relevant at se på, hvad omfanget er af den tilgang til at vælge fag ud fra en tankegang om at øge karaktergennemsnittet så meget som muligt. I alt svarer 26 procent af eleverne, at de bevidst har fravalgt fag eller at hæve niveauer i fag, som de synes var spændende, men som de vurderede kunne trække deres samlede karaktergennemsnit ned, jf. figur 6.3.

Figur 6.3

De adspurgte elevers svar på, om de har fravalgt fag eller at hæve niveauer i fag, procent, 2019

Anm.: "Tænk på dit valg af studieretning og valgfag på din nuværende uddannelse. Har du fravalgt fag eller fravalgt at hæve niveauer i fag, du syntes var spændende, men som du vurderede kunne trække dit samlede gennemsnit nedad?" Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, htx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

To tredjedele angiver, at de ikke har fravalgt fag og/eller hævet et niveau i et fag med tanke på, at det kunne trække deres karaktergennemsnit i en negativ retning.

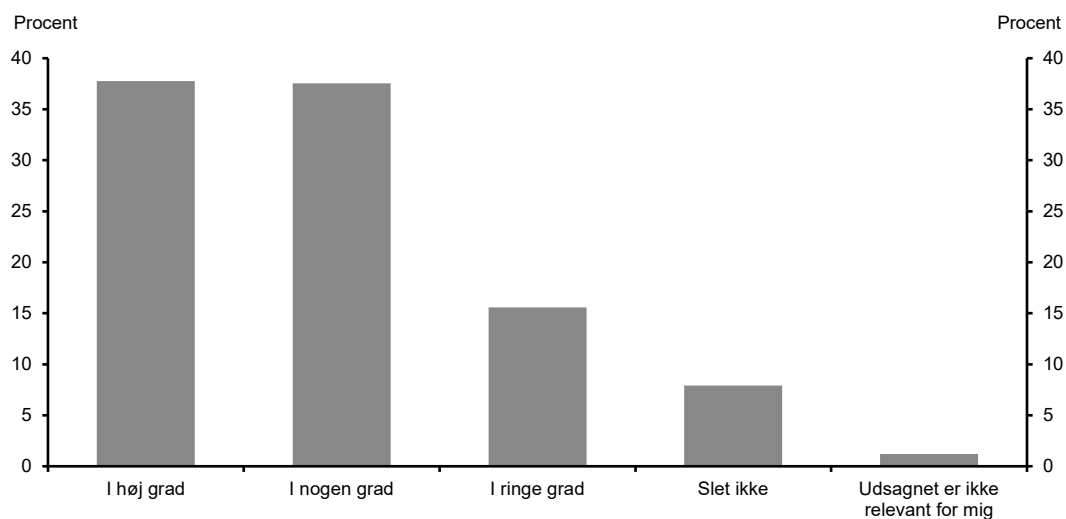
6.1.3 Karakterer er for nogle elever det vigtigste

Betydningen af små ændringer i karaktergennemsnittet for at kunne blive optaget på en videregående uddannelse i kvote 1 er steget, og i elevernes bevidsthed opfatter de betydningen af karaktergennemsnit som endnu mere begrænsende, end hvad tilfældet er, jf. kapitel 5. Samtidig viste afsnit 6.1.1, at eleverne primært vælger fag efter deres faglige interesse.

Beder man eleverne tage stilling til, om det vigtigste for dem lige nu (givet de fag, de har valgt) er at øge deres karaktergennemsnit, så svarer 38 procent af eleverne (på sidste år af deres gymnasiale uddannelse), at det i høj grad er tilfældet og 38 procent, at det i nogen grad er tilfældet, jf. figur 6.4.

Figur 6.4

Elevernes angivelse af, om det vigtigste for dem lige nu er at forbedre deres karaktergennemsnit, procent, 2019

Anm.: "Det vigtigste for mig lige nu er at forbedre mit karaktergennemsnit.". Antal besvarelser = 911.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Ser man på elevernes egne fortællinger, så handler det for dem, der angiver karakterer som det vigtigste, om at arbejde målrettet mod et bestemt gennemsnit, jf. boks 6.2.

Boks 6.2 Elevernes egne fortællinger om betydning af karakterer

Elevernes svar i fritekstfelterne i spørgeskemaundersøgelsen viser overordnet set to årsager til, at de oplever karaktergennemsnit som det vigtigste. Den ene er at arbejde målrettet mod et bestemt karaktergennemsnit, fordi de gerne vil søge ind på en bestemt uddannelse:

"For at kunne komme ind på den videregående uddannelse, jeg drømmer om (medicin), kræver det et gennemsnit på 11,4, samt at jeg har gennemført min stx (mat/biotek). Derfor er det vigtigste at gennemføre det med et højt snit".

Den anden er at øge sit karaktergennemsnit så meget som muligt. Det er den strategi, eleverne kalder "at holde alle døre åbne":

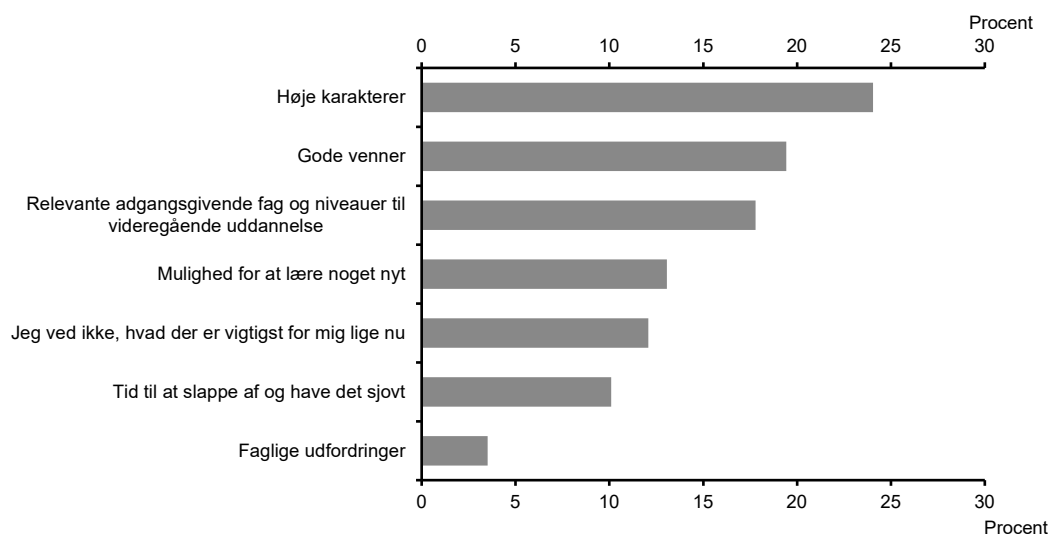
"Selvom jeg ville ønske, at mit fokus kunne ligge et andet sted, så er det i høj grad de høje karakterer, der fylder i mit hoved, fordi det virker så afgørende for muligheden for, at jeg kan komme ind på den uddannelse, jeg ønsker, og at jeg ikke bliver begrænset, fordi mit karaktergennemsnit ikke er højt nok".

Denne adfærd må vurderes i særlig grad at gøre sig gældende for elever, der ikke har besluttet sig for, hvad de vil efter den gymnasiale uddannelse. Studievalg Danmark udtrykker desuden, at mange unge giver udtryk for, at de anser karaktergennemsnittet som en 'livstidsdom', da karaktergennemsnittet aldrig kan forbedres. Dette medvirker til et stort karakterfokus.

Når eleverne skal prioritere, hvad det er det vigtigste for dem blandt en række muligheder, så svarer 24 procent, at høje karakterer er det vigtigste for dem lige nu, jf. figur 6.5. Det er det hyppigst angivne svar af alle de mulige, men omtrent på niveau med de 19 procent, der svarer gode venner, og de 18 procent, der svarer, at det vigtigste for dem er relevante adgangsgivende fag og niveauer. I alt 4 procent angiver faglige udfordringer, mens 13 procent angiver muligheden for at lære noget nyt.

Figur 6.5

De adspurgte elevers svar på, hvad der er vigtigst for dem på deres gymnasiale uddannelse, procent, 2019

Anm.: "Hvad er lige nu det vigtigste for dig på din nuværende uddannelse? (Du kan vælge én ting) At have..." Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, htx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Slås kategorierne 'Gode venner' (19 procent) og 'Tid til at slappe af og have det sjovt' (10 procent) sammen, er det samlet set en højere andel end dem, der svarer 'Høje karakterer'. Ser man på, hvor mange, der samlet set svarer 'Mulighed for at lære noget nyt' (13 procent) og 'Faglige udfordringer' (4 procent) er det forsat under den andel, der svarer 'Høje karakterer'.

At eleverne både har fokus på at vælge fag efter fagligt fokus, og samtidig angiver karaktererne som det vigtigste, er ikke nødvendigvis to uforenelige tilgange. Dels skal besvarelserne ses i lyset af, at de adspurgte elever er på sidste år af deres gymnasiale uddannelse, hvorfor fokus på karakterer kan fylde mere end på de første år på uddannelsen. Dels har /KL.7 gennemført en profilanalyse af elevernes vægt på hhv. karakterfokus og fagligt fokus ud fra elevernes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, der viser, at eleverne kan deles op i to profiler, jf. boks 6.3.

Boks 6.3 To elevprofiler: Karakterfokus eller fagligt fokus

Analysen viser, at eleverne kan opdeles i to profiler: elever med karakterfokus og elever med fagligt fokus.

Karakterfokus

En elev med karakterfokus er bl.a. kendetegnet ved i højere grad at være ekstrinsisk motiveret, dvs. motiveret af ydre faktorer end af det faglige indhold. Det er f.eks. høje karakterer, gode jobmuligheder og en høj startløn, der motiverer disse elever. I alt kan 46 procent af de adspurgte elever karakteriseres som havende et karakterfokus.

Fagligt fokus

En elev med fagligt fokus er bl.a. kendetegnet ved i højere grad at være intrinsisk motiveret, dvs. motiveret af indre faktorer end af f.eks. høje karakterer. Det vil bl.a. sige, det at lære noget nyt og få et størst muligt fagligt udbytte. I alt kan 54 procent af de adspurgte karakteriseres som havende et fagligt fokus.

6.1.4 Størstedelen af eleverne tilpasser deres arbejdsindsats for at øge karaktergennemsnittet

Den oplevede effekt af karaktergennemsnit og strategien om "at holde alle døre åbne" kan tilskynde eleverne yderligere til en adfærd, der understøtter at øge karaktergennemsnittet så meget som muligt for at have (en oplevelse af) adgang til flest mulige videregående uddannelser. Det underbygges af konklusioner fra eksisterende undersøgelser, jf. boks 6.4.

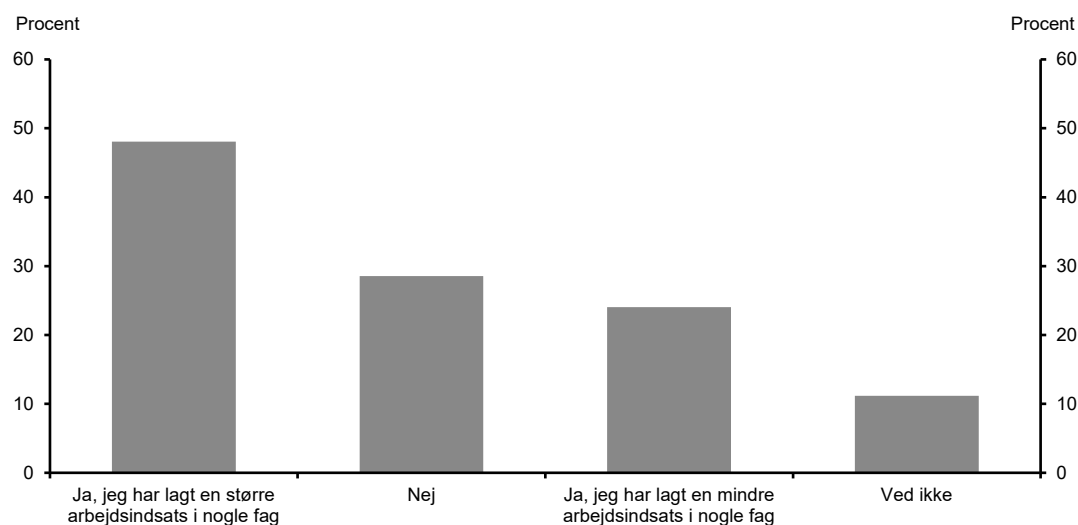
Boks 6.4 Danmarks Evalueringsinstitut, 2014: "Det svære uddannelsesvalg"

En interviewbaseret undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut af gymnasieelevers valgprocesser viser, at der generelt er tre forskellige strategier for eleverne, når de skal vælge videregående uddannelse. Den mest dominerende strategi er at "holde alle døre åbne". Her bliver det at øge sit karaktergennemsnit så meget som muligt anskuet som noget, der holder alle døre til de videregående uddannelser åbne for eleverne. På den måde kan de skubbe deres valg af videregående uddannelse så langt foran sig som muligt. De to andre strategier handler dels om at arbejde målrettet mod et bestemt karaktergennemsnit for de elever, der er meget afklarede, og dels om at fokusere på nuet og tage tingene, som de kommer.

Spørgeskemaundersøgelsen foretaget i denne evaluering viser, at 72 procent af de adspurgte elever i de gymnasiale uddannelser tilpasser deres arbejdsindsats på uddannelsen efter en vurdering af, hvad der bedst kan øge karaktergennemsnittet – 48 procent har lagt en større indsats, 29 procent har ikke ændret deres arbejdsindsats, mens 24 procent har lagt en mindre indsats, jf. figur 6.6.

Figur 6.6

De adspurgte elevers svar på, om de varierer deres arbejdsindsats i forskellige fag i den gymnasiale uddannelse for at øge deres samlede karaktergennemsnit, procent, 2019

Anm.: "Tænk på din arbejdsindsats på din nuværende uddannelse. Har du valgt at lægge en ekstra stor eller lille arbejdsindsats i bestemte fag ud fra din vurdering af, hvad der bedst kunne øge dit samlede gennemsnit?" (Det er muligt at sætte flere krydser). Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, hhx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

At tilpasse sin arbejdsindsats kan have forskellige årsager for eleverne, jf. boks 6.5.

Boks 6.5 Tilgange til at tilpasse sin arbejdsindsats blandt eleverne

I fritekstfelterne i spørgeskemaundersøgelsen har eleverne kunne uddybe, hvilke tilgange de har til at tilpasse deres arbejdsindsats. Svarene viser, at der er en række tilgange, eleverne anvender. De udelukker ikke nødvendigvis hinanden og bruges også ofte i kombination. De hyppigste er:

Fokus på fagenes relevans i forhold til den videregående uddannelse

"Fordi nogen fag er mere relevante til den videre gående uddannelse jeg gerne vil ind på end andre."

Fokus på faglig interesse

"... Ud over dette har det nok også noget at gøre med, om jeg finder dem interessante."

Fokus på at forbedre karaktergennemsnittet

"Jeg har lagt en større arbejdsindsats i de fag, som jeg tror kan trække mit gennemsnit op."

"Jeg har lagt en større arbejdsindsats i fag, hvor jeg i forvejen ved, jeg er stærk. På den måde håber jeg på at få høje karakterer i disse fag, så de fag, hvor jeg er knap så stærk, ikke trækker lige så meget ned."

Fokus på de fag, man har sværest ved

"De fag, jeg har svært ved, har jeg brugt ekstra tid på for at kunne præstere bedre."

"De fag, jeg har svært ved, øger jeg min arbejdsindsats i, så karakteren kan øges."

Forskning i elevers læringsstrategier peger på, at måden eleverne vurderes på ved f.eks. karakterer har en betydning for, hvordan eleverne tilegner sig viden – også kaldet deres læringsstrategi, jf. boks 6.6.

Boks 6.6 Viden om elevers læringsstrategier

Forskning i læringsstrategier blandt elever på de gymnasiale uddannelser peger på særligt to forhold i relation til karakterers betydning for elevernes læringsstrategi. Dels kan karakterer give et positivt incitament ved at tilskynde den enkelte elev til gennem flid og engagement at opnå en god karakter. Dels kan et meget ensidigt fokus på at øge sine karakterer så meget som muligt have en negativ betydning for elevernes læringsstrategier (Biesta, 2010).

Den negative betydning kan komme til udtryk ved en målforskydning, hvor karakteren bliver målet i sig selv. Det øger sandsynligheden for, at eleverne adapterer en overfladisk tilgang til læring. Her reproduceres viden via en instrumentel tilgang, hvilket betyder, at eleverne er fokuseret på at gengive viden. Der er en risiko for, at det sker på bekostning af dybdelæring, hvor eleverne selv formår at analysere og omsætte det faglige indhold.

Ligeledes finder en undersøgelse fra Center for Ungdomsforskning fra 2018, at en ofte brugt strategi for eleverne i de gymnasiale uddannelser er at fokusere på at præstere i de næste fag, eleverne afslutter, for at få en god karakter. Rapporten konkluderer bl.a., at denne karakterorientering og det, de kalder 'præstationsorientering', særligt er fremtrædende i dele af hhx og stx, og at der her er basis for at tale om en egentlig præstationskultur.

Undersøgelsen peger på to forhold uden for de gymnasiale uddannelser, nemlig brugen af karaktergennemsnit i optagelsessystemet til de videregående uddannelser og en generel perfektionskultur blandt de unge. Her opfatter særligt elever i hhx, stx og hf, at deres karakterer er afgørende for de muligheder, de har i fremtiden. Mulighederne opleves ikke som nogle, de har, men nogle de selv skal skabe.

Tendensen blandt nogle elever til at fokusere på karaktergennemsnittet og tilpasse deres studieadfærd derefter kan påvirke, hvordan de elever trives i gymnasiet. Det er ikke i evalueringen undersøgt, om optagelsessystemet isoleret set påvirker elevernes trivsel, men andre undersøgelser peger på, at selv om eleverne generelt trives i gymnasiet, så oplever nogle elever at føle sig pressede på grund af karakterer, jf. boks 6.7.

Boks 6.7 Børne- og Undervisningsministeriets trivselsmåling 2019

Børne- og undervisningsministeriet følger løbende med i trivsel for eleverne i ungdomsuddannelserne. Ministeriet offentliggjorde i september 2019 en trivselsmåling for elever i de gymnasiale uddannelser. Undersøgelsen viser, at 82 procent af de adspurgte elever er 'helt enig' eller 'delvist enig' i, at de glade for at gå i skole.

Når eleverne bliver spurgt ind til, hvordan brugen af karakterer påvirker dem, så svarer 58 procent af de adspurgte elever, at de 'meget tit' eller 'tit' føler sig pressede på grund af karakterer. Samtidig svarer 64 procent af eleverne, at de 'meget tit' eller 'tit' føler sig pressede på grund af egne krav og forventninger til skolen.

Samtidig peger en evaluering fra Danmarks Evalueringsinstitut fra 2019 på, at gymnasieelevernes forhold til karakterer er præget af ambivalens. Evalueringen tager afsæt i et toårigt forsøg med karakterfritagelse i 1.g på 15 gymnasier.

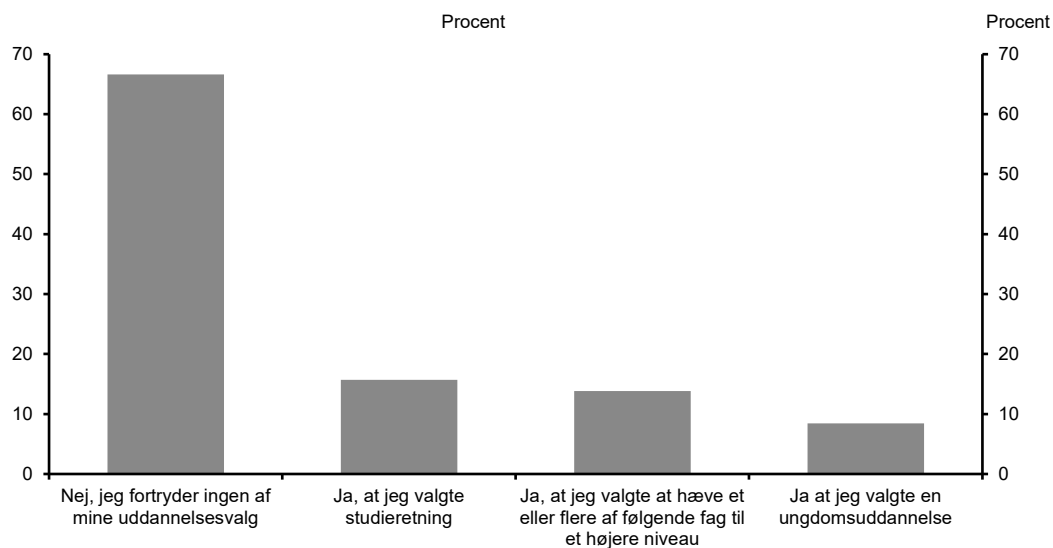
Resultaterne viser, at to ud af tre elever i forsøget (63 procent) på den ene side føler sig mindre pressede, når de ikke får karakterer. På den anden side oplever fire ud af fem elever (80 procent), at når de ikke får karakterer, så bliver de usikre, fordi de ikke ved, hvilket fagligt niveau de ligger på.

6.1.5 To tredjedele fortryder ikke valg i den gymnasiale uddannelse

Størstedelen af elever i de gymnasiale uddannelser fortryder ikke deres valg af enten ungdomsuddannelse, studieretning, fag eller niveauer. Således svarer to ud af tre af de adspurgte elever (67 procent) i spørgeskemaundersøgelsen, at de ikke har fortrudt nogen af deres valg i den gymnasiale uddannelse, jf. figur 6.7.

Figur 6.7

De adspurgte elevers svar på om de fortryder valg af ungdomsuddannelse, studieretning eller fag, andel svar, 2019

Anm.: "Har du fortrudt et eller flere af dine valg af studieretning eller fag? (Du kan sætte flere krydser)". Antal besvarelser: 911 elever på sidste år af deres stx, hhx, htx eller hf.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Samlet set svarer en tredjedel af eleverne, at de enten fortryder deres valg af ungdomsuddannelse, studieretning og/eller fag eller niveau (33 procent). Færrest fortryder deres valg af ungdomsuddannelse (8 procent), mens 16 procent fortryder deres valg af studieretning og 14 procent valg af fag eller niveau, jf. figur 6.7. Der kan være mange forskellige årsager til, at eleverne fortryder et eller flere af deres valg, jf. boks 6.8.

Boks 6.8 Årsager til at fortryde valg på ungdomsuddannelsen

I et fritekstfelt i spørgeskemaundersøgelsen har den gruppe af elever, der har fortrudt et af deres valg, haft mulighed for at begrunde, hvorfor de har fortrudt. Der er tre årsager, eleverne hyppigst angiver:

1. Eleverne oplever, at enten studieretningen, faget eller uddannelsen var for svær og tidskrævende (51 procent af dem, der har udfyldt tekstfeltet)
2. Eleverne oplever, at valget reducerer deres uddannelsesmuligheder efterfølgende (33 procent af dem, der har udfyldt tekstfeltet)
3. At studieretningen, faget eller uddannelsen ikke var så spændende som håbet (13 procent af dem, der har udfyldt tekstfeltet).

7. Ansøgernes søgeadfærd

I dette kapitel bliver der redegjort for ansøgernes søgeadfærd, herunder hvad der påvirker ansøgernes valg af videregående uddannelse. Analyserne viser bl.a., at ansøgerne generelt søger flere uddannelser end tidligere – bortset fra ansøgere med de højeste karaktergennemsnit, der i højere grad søger enkelte uddannelser med høje grænsekvotienter.

Optagelsessystemets indretning kan have betydning for ansøgernes refleksion over egne interesser i uddannelsesvalget. Derfor undersøges det i dette kapitel, hvordan ansøgernes søgeadfærd har ændret sig over tid, og om optagelsessystemet i sig selv påvirker ansøgernes søgeadfærd. Kapitlets analyser bygger på statistiske analyser af data fra Den Koordinerede Tilmelding (KOT), en spørgeskemaundersøgelse blandt elever på sidste år af deres gymnasiale uddannelse og en spørgeskemaundersøgelse blandt ansøgere til de videregående uddannelser i 2018.

Hovedresultater

- Ansøgere med høje karaktergennemsnit søger de samme få uddannelser. Top 10-procent af ansøgerne (ansøgere med karaktergennemsnit på 10,4 eller derover) retter tilsammen 23 procent af deres 1. prioritetsansøgninger mod de samme fem uddannelsesudbud.
- To tredjedele af ansøgerne var opmærksomme på efterfølgende jobmuligheder, da de skulle vælge uddannelse. Det er det hyppigst angivne opmærksomhedspunkt efterfulgt af uddannelsens faglige indhold (55 procent).
- Grænsekvotienter påvirker i sig selv, hvordan ansøgerne vælger uddannelse. I en spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til de videregående uddannelser i 2018 ændrer en ud af seks ansøgere i et eksperiment deres uddannelsesvalg alene på grund af en stigning i grænsekvotienten.
- De adspurgte ansøgere vurderer, at andre mener, at prestigefyldte videregående uddannelser er kendetegnet ved en høj grænsekvotient (62 procent) og høj startløn efter endt uddannelse (61 procent). Selv mener 33 procent af de adspurgte, at en prestigefuld videregående uddannelse er kendetegnet ved en høj grænsekvotient og 34 procent ved en høj startløn.
- Når ansøgere til de videregående uddannelser i en spørgeskemaundersøgelse bliver bedt om at tænke tilbage, så angiver 87 procent af de adspurgte, at de i høj grad eller i nogen grad var afklarede om deres valg af videregående uddannelse, da de søgte optagelse.
- Blandt ansøgere, der fik tilbudt en studieplads valgte 10 procent i 2019 at takke nej. I 2018 var i alt 66 procent af dem, der takkede nej til en plads, tilbudt en plads på deres 1. prioritet.

7.1 Ansøgernes søgemønstre og fordeling i optagelsessystemet

Ansøgere kan i optagelsessystemet vurderes på de uddannelser, hvor de opfylder adgangskravene. I dette afsnit analyseres, i hvor høj grad ansøgere søger samme type uddannelser.

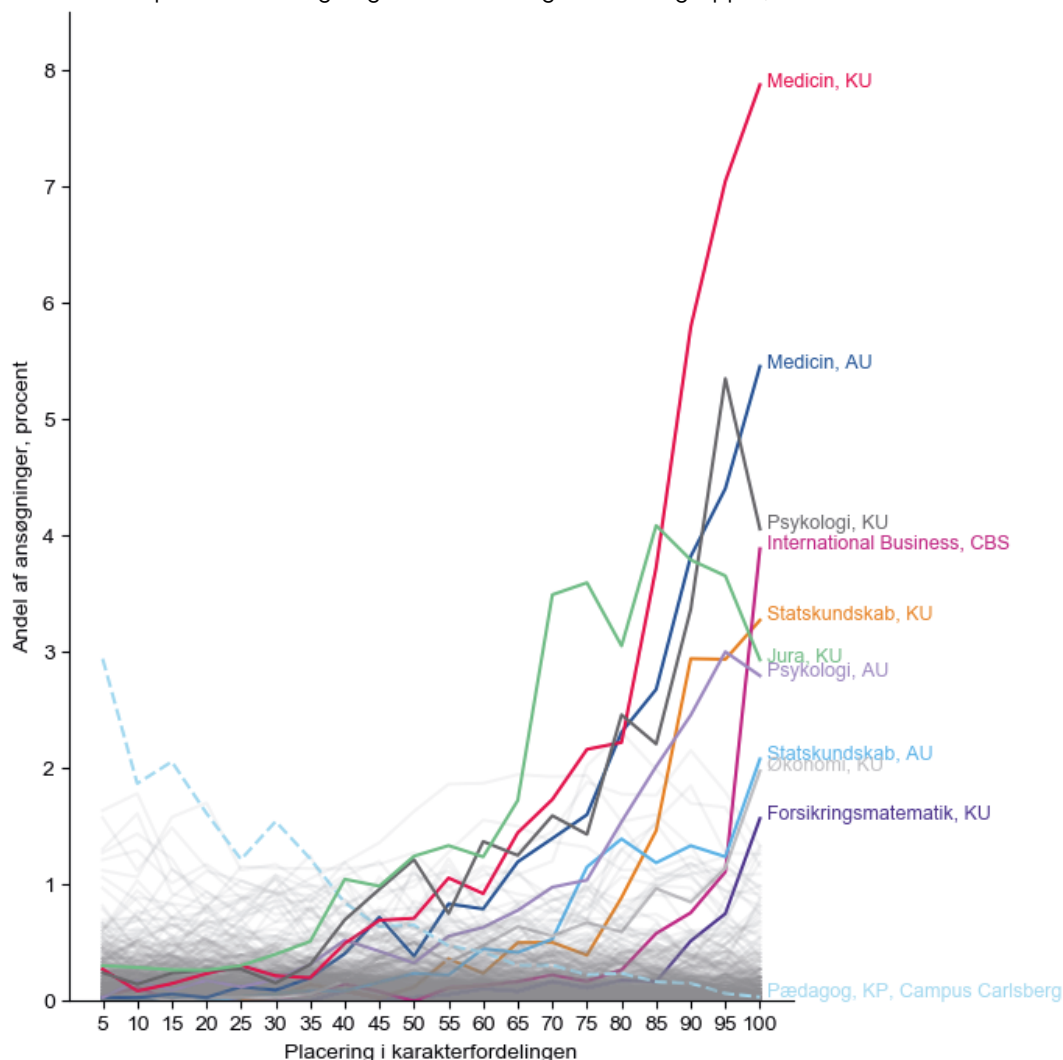
7.1.1 Ansøgere med høje karakterer søger de samme få uddannelser

Der er stor forskel på, hvilke uddannelser ansøgerne med de laveste og højeste karaktergennemsnit søger. En lille række uddannelser modtager langt størstedelen af 1. prioritetsansøgningerne fra de ansøgere med de højeste karaktergennemsnit, jf. figur 7.1. F.eks. søger 8 procent af ansøgerne med de højeste karaktergennemsnit medicin på Københavns Universitet som deres 1. prioritet. Det andet mest populære udbud for denne gruppe er medicin på Aarhus Universitet som modtager over 5 procent af 1. prioritetsansøgningerne.

Samlet udgør de fem mest populære udbud 25 procent af 1. prioritetsansøgningerne blandt ansøgerne med de højeste karaktergennemsnit (top 5 procent). Det vil sige ansøgere med karaktergennemsnit på 11,0 eller derover (før bonus). Den tilsvarende andel for de 10 procent af ansøgerne med de højeste karaktergennemsnit, dvs. ansøgere med karaktergennemsnit på 10,4 eller derover, er 23 procent, jf. figur 7.1. Alle fem udbud havde i 2019 en grænsekvote over 10,4.

Figur 7.1

Andelen af 1. prioritetsansøgninger for forskellige karaktergrupper, 2019

Anm.: Kun 1. prioritetsansøgninger er medtaget. Alle ansøgere er rangeret efter deres placering i karakterfordelingen i det år, de dimitterede fra den gymnasiale uddannelse. Uddannelserne er repræsenteret ved uddannelsesudbud. Andelen er beregnet inden for kvintiler, dvs. grupperinger af 5 procent. Uddannelser med de 10 højeste andele blandt ansøgere med de 5 procent højeste karaktergennemsnit (dvs. karaktergennemsnit på 11,0 eller derover for 2019) er farvede. Den blå stiplede linje er uddannelsen med den højeste andel blandt ansøgere med de laveste karakterer. De grå streger repræsenterer øvrige uddannelser. Andelen er beregnet for søgningen i 2019 samlet, og summer horisontalt til hundrede.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den koordinerede Tilmelding

For en række af de uddannelser med de højeste grænsekvoteienter begynder andelen at stige brat allerøverst i fordelingen af karaktergennemsnit. Eksempelvis er *International Business* på Copenhagen Business School, Handelshøjskolen og *Forsikringsøkonomi* på Københavns Universitet kun rigtigt populære blandt de fem procent ansøgere med de højeste karaktergennemsnit. Begge disse uddannelser har hvert år ganske høje grænsekvoteienter på f.eks. hhv. 12,4 og 11,5 (2019).

Blandt ansøgere med de laveste karaktergennemsnit er pædagoguddannelserne den mest søgte 1. prioritetsuddannelse. Blandt de fem procent af ansøgerne med de laveste

karaktergennemsnit søger 17 procent pædagoguddannelser. Den tilsvarende andel, der søger disse uddannelser, blandt de 5 procent ansøgere med de højeste karaktergennemsnit er på 0,3 procent. Det skal også ses i sammenhæng med, at søgningen mod de fire store velfærdsuddannelser generelt er faldet de sidste fra 2016-2019, jf. boks 7.1

Boks 7.1 Søgning og tilgang til velfærdsuddannelser

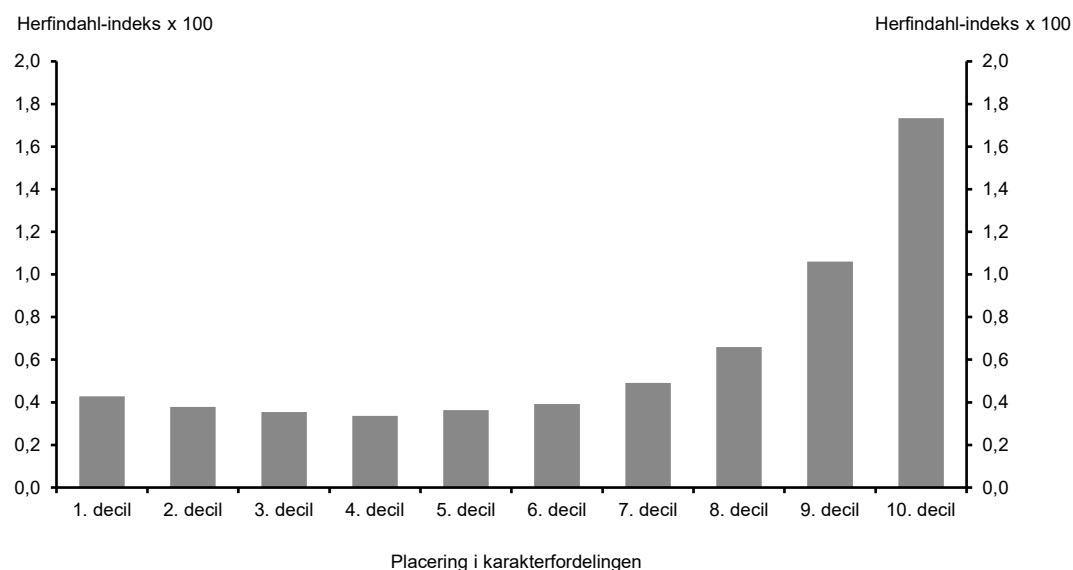
Uddannelses- og Forskningsministeriet har i Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse 2019 belyst ansøgning og tilgang til uddannelserne til folkeskolelærer, pædagog, socialrådgiver og sygeplejerske. Redegørelsen viser, at:

- Antallet af 1. prioritetsansøgninger til de fire uddannelser er faldet med knap 12 procent fra 2016 til 2019. I samme periode er antallet af 1. prioritetsansøgninger til professionsbacheloruddannelserne samlet set faldet med 8 procent.
 - Næsten 9 ud af 10 optagne på de fire uddannelser (det vil her sige alle udbud af uddannelserne) havde den uddannelse, de blev optaget på, som 1. prioritet i 2018.
 - I 2019 blev der afvist knap 1.600 kvalificerede ansøgere til de fire uddannelser.
 - Tilgangen til socialrådgiver og sygeplejerskeuddannelsen er steget med hhv. 149 og 43 procent fra 2000 til 2018, mens tilgangen til pædagog- og læreruddannelsen er faldet med hhv. 5 procent og med 14 procent. I samme periode steg tilgangen til de videregående uddannelser med over 40 procent.
 - Knap halvdelen af tilgangen til folkeskolelærer, pædagog, socialrådgiver og sygeplejerske i 2018 var til uddannelsesudbud, der lå uden for København, Århus, Odense og Aalborg.
-

Ansøgerne med høje karaktergennemsnit søger en mindre gruppe af uddannelser. Ansøgere blandt de øverste 10 procent (10. decil) er således fire gange så koncentrerede om bestemte uddannelser i forhold til ansøgere i midten af karakterfordelingen målt på et koncentrationsindeks, jf. figur 7.2.

Figur 7.2

Ansøger koncentrationen fordelt på placering i karakterfordelingen, 2019

Anm.: Koncentrationen er målt ved et koncentrationsindeks baseret på 1. prioritetsansøgninger. Se metodebeskrivelse om beregning af koncentration. Alle ansøgere er rangeret efter den placering i karakterfordelingen i det år, de dimitterede fra den gymnasiale uddannelse.

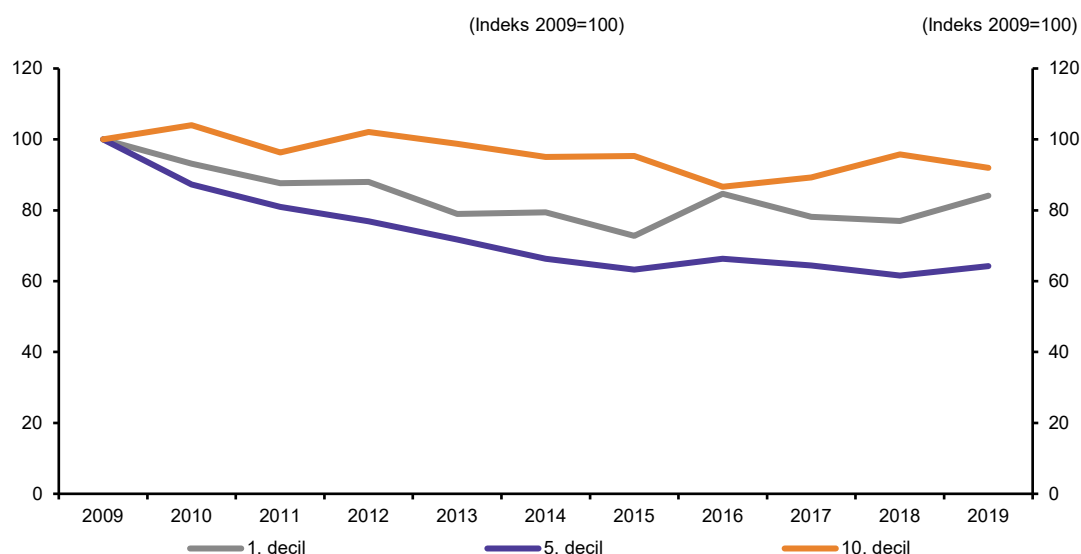
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tillmelding.

Siden 2009 har der været et generelt *fald* i koncentrationen af ansøgernes uddannelsesønsker. Med andre ord søger ansøgerne generelt bredere. Dette er dog kun i mindre grad tilfældet for de ansøgere, der ligger højest i karakterfordelingen, jf. figur 7.3

Koncentrationen er særligt faldet midt i karakterfordelingen. Ansøgerne i den 5. decil søgte godt 35 procent mindre koncentreret i 2019 i forhold til 2009, jf. figur 7.3. Samme tendens gælder for hele den midterste del af karakterfordelingen. Koncentrationen er faldet mindst i toppen og bunden af karakterfordelingen. De øverste ti procent (10. decil) er faldet med 8 procent, mens koncentrationen for de 10 procent med de laveste karakterer (1. decil) er faldet med 16 procent.

Figur 7.3

Ansøgerkoncentrationen fordelt på placering i karakterfordelingen, 2009-2019, indeks 2009=100

Anm.: Koncentrationen er målt ved et koncentrationsindeks baseret på 1. prioritetsansøgninger. Tallene er indekseret med 2009=100. Alle ansøgere er rangeret efter den placering i karakterfordelingen i det år, de dimitterede fra den gymnasiale uddannelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tillmelding.

Metode: Beregning af koncentration

Koncentrationen af uddannelsesønsker beregnes via et Herfindahl-indeks. I denne boks illustreres indekset ved koncentrationen i ansøgninger, og det vil sige, at indekset måler koncentrationen i uddannelsesønsker i søgningen, og ikke selve optagelsen. Selve beregningen er dog den samme, uanset om man kigger på søgning eller optagelse.

Herfindahl-indekset er defineret som følger:

$$I = \sum_u^U a_u^2,$$

hvor a_u angiver andelen af ansøgere der søger uddannelse u , og hvor U angiver antallet af uddannelser. Sagt med andre ord er indekset summen af kvadrerede markedsandele. Jo højere værdien af indekset, jo højere er koncentrationen.

Hvis alle søger den samme uddannelse, vil indekset være lig med 1. Den mindst mulige koncentration opnås, når alle søger tilfældige uddannelser. I så fald vil alle uddannelser have den samme andel af ansøgere, og indekset være lig $\frac{1}{U}$.

Indekset beregnes for 1. prioritetsansøgninger.

Som konsekvens af søgemønstret er der forskel på, hvilken type ansøgere som hhv. universitets-, professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne modtager – det, man kan kalde uddannelsernes rekrutteringsgrundlag, jf. boks 7.2.

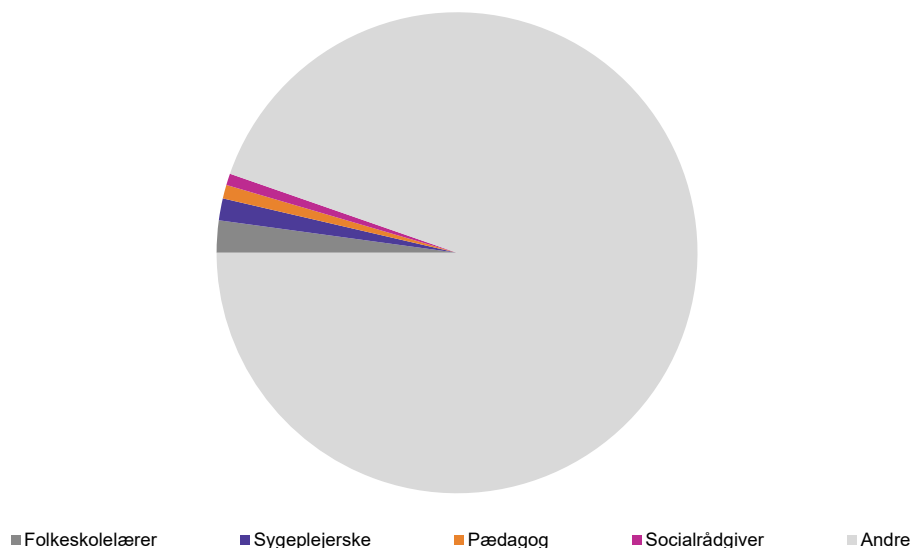
Boks 7.2 Uddannelsernes rekrutteringsgrundlag

Ansøgere med høje karaktergennemsnit søger i høj grad de akademiske bacheloruddannelser og i mindre grad professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne. Samtidig er der også forskel på, hvor mange af ansøgerne, som uddannelsestyperne reelt har mulighed for at optage, idet bacheloruddannelserne i mindre grad end professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne oplever, at ansøgere med meget høje karaktergennemsnit bliver optaget på en højere prioritet.

Dette kan f.eks. illustreres ved de fire store velfærdsuddannelser på professionshøjskolerne. Blandt alle ansøgerne har knapt 18 procent enten uddannelsen til folkeskolelære, sygeplejerske, pædagog eller socialrådgiver som 1. prioritet. Ansøgningerne kommer dog ikke ligeligt fra ansøgere med forskelligt karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelse. Blandt den fjerdedel af ansøgerne med de højeste karakterer, er det godt 5 procent, der søger de fire uddannelser, jf. figur 7.4.

Figur 7.4

Andelen af 1. prioritetsansøgninger blandt ansøgere med de højeste karakterer, 2019

Anm.: Figuren viser 1. prioritetsansøgninger blandt de 25 pct. af ansøgerne med de højeste karakterer fra gymnasiale uddannelser i det år de dimitterede. I 2019 krævede det et karaktergennemsnit fra de gymnasiale uddannelser på 9,1 for at være blandt de 25 pct. med de højeste karakterer.

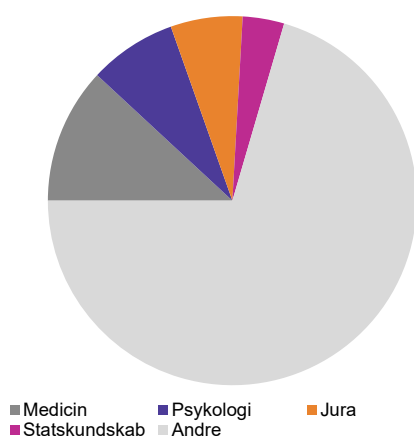
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Til sammenligning modtog medicin, psykologi, jura og statskundskab samlet 30 procent af 1. prioritetsansøgningerne fra den fjerdedel af ansøgerne med de højeste karakterer, jf. figur 7.5. Det betyder, at medicin alene får over dobbelt så mange 1. prioritetsansøgninger fra gruppen af ansøgere med høje karaktergennemsnit som de fire store velfærdsuddannelser på professionshøjskolerne til sammen.

STEM-uddannelserne, der er en samlet betegnelse for alle uddannelsesudbud inden for Science, Technologies, Engineering and Mathematics, modtog 18 procent af 1. prioritetsansøgninger fra den fjerdedel af ansøgerne med de bedste karakterer fra den gymnasiale uddannelse, jf. figur 7.6. Det er samlet set lidt færre end medicin og psykologi tilsammen.

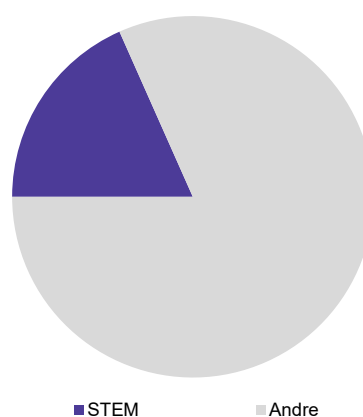
Figur 7.5

Andelen af 1. prioritetsansøgninger blandt ansøgere med de højeste karakterer, 2019

Figur 7.6

Andelen af 1. prioritetsansøgninger blandt ansøgere med de højeste karakterer, 2019

Anm.: Figuren viser 1. prioritetsansøgninger blandt de 25 pct. af ansøgerne med de højeste karakterer fra gymnasiale uddannelser i det år, de dimitterede. I 2019 krævede det et karaktergennemsnit fra de gymnasiale uddannelser på 9,1 for at være blandt de 25 pct. med de højeste karakterer. STEM-uddannelserne følger OECD-definitionen af STEM afgrænset til ikke-dimensionerede STEM-uddannelser.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

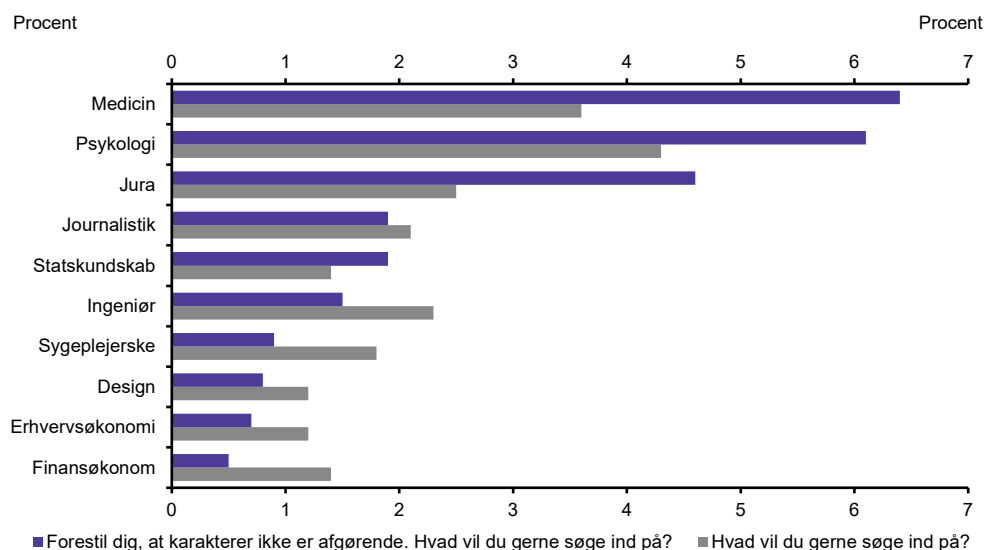
7.1.2 Nogle elever bruger grænsekotienten til at styre deres uddannelsesvalg

I spørgeskemaundersøgelsen til elever i de gymnasiale uddannelser er eleverne blevet bedt om at angive, hvilken videregående uddannelse de gerne vil søge optagelse på givet deres forventede karaktergennemsnit. Her udgør de fire mest søgte uddannelser blandt ansøgere med de højeste karakterer – medicin, psykologi, jura og statskundskab – tilsammen 15 procent af de valgte uddannelser blandt eleverne, jf. figur 7.7.

Når eleverne i et tænkt scenarie herefter får at vide, at karaktergennemsnittet ikke har betydning for deres mulighed for at blive optaget, så udgør de tre uddannelser i stedet 19 procent af elevernes ønsker, hvilket er en vækst på 21 procent.

Figur 7.7

De adspurgte elevers svar på hvilke videregående uddannelser, de gerne vil søge optagelse på, andel af alle, besvarelser, 2019

Anm.: "Forestil dig, at dine karakterer ikke er afgørende for, hvilke videregående uddannelser du kan komme ind på. Nævn mellem 1 og 5 videregående uddannelser, som du gerne vil søge ind på. Skriv dem i prioriteret rækkefølge." Spørgsmålet er stillet i to variationer. Hver version er på randomiseret vis stillet til halvdelen af eleverne i samplet, som overvejer at læse en videregående uddannelse. Antal besvarelser: 812 elever på sidste år af deres stx, htx, htx eller hf. Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til elever i gymnasiale uddannelser gennemført af /KL.7 & Realize.

Præferencen for disse uddannelser kan skyldes en række årsager – både faglig interesse, men også andre forhold som f.eks. et meget klart jobsigte eller en høj grad af prestige forbundet med uddannelsen. For at undersøge, hvilke andre forhold end den faglige interesse, der vægter i elevernes tanker om uddannelsesvalg, er de blevet spurgt ind til de i spørgeskemaundersøgelsen, jf. boks 7.3.

Boks 7.3 Analyse af elevernes præferencer

/KL.7 har foretaget en såkaldt conjoint-analyse af eleverne fra de gymnasiale uddannelsers besvarelser af spørgeskemaet. Her tester de, hvilke af fire forhold, der har størst betydning for elevernes valg af uddannelse:

- Grænsekotient
- Afstanden fra nuværende bopæl til uddannelsessted
- Forventet arbejdsløshed
- Forventet startløn

Eleverne blev i undersøgelsen bedt om at notere den uddannelse, som de helst ville søge ind på. Derefter blev de bedt om at vælge mellem to fiktive uddannelser, hvor indholdet på uddannelsen er det samme, mens de fire faktorer varierer.

Analysen viser, at den foretrukne uddannelse for eleverne er en uddannelse, der ligger fem minutter væk på cykel og giver en startløn på 45.000 kr. Derimod fravælges uddannelsen, hvis den har lang transporttid eller alternativt behov for, at man bosætter sig i en ny by, eller at der er en startløn på 21.000 kr.

Forventet arbejdsløshed og grænsekotienten har mindre betydning for uddannelsesvalget end afstand til bopæl og forventet startløn. Dog fravælges uddannelser med en *høj* forventet ledighed (uddannelser hvor 33 procent er arbejdsløse efter et halvt år) og *høj* grænsekotient (11,1) systematisk. Dette kan skyldes elevernes faktiske karakterer. I det tilfælde, at den ligger et stykke under 11,1, vil sandsynligheden for, at eleverne ville blive optaget i kvote 1 være meget lille. Det kan gøre, at de systematisk vælger disse uddannelser fra.

7.2 Faktorer, der påvirker ansøgernes uddannelsesvalg

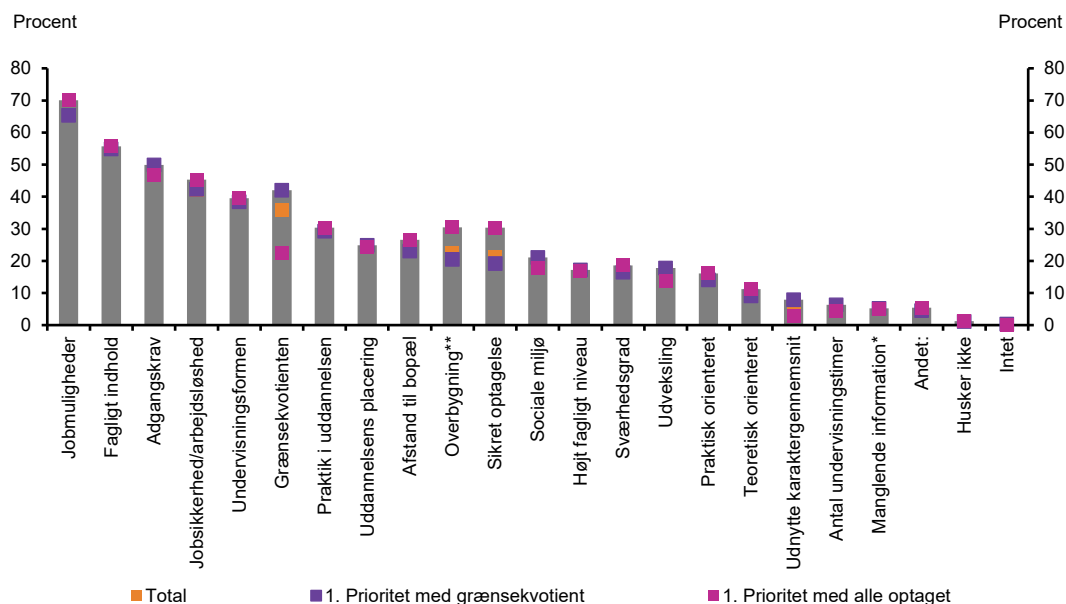
Der kan være mange årsager til, at ansøgerne søger forskellige videregående uddannelser. Nogle kan være knyttet til ansøgernes faglige interesser, kompetencer og nysgerighed. Ansøgerne kan også være påvirket af forskellige andre faktorer. Dette afsnit belyser, hvilke årsager der kan være til at søge videregående uddannelser, og om nogle af dem stammer fra den måde, optagelsessystemet er indrettet på.

7.2.1 To tredjedele af ansøgerne var opmærksomme på efterfølgende jobmuligheder ved deres uddannelsesvalg

I alt angiver 66 procent af ansøgerne i en spørgeskemaundersøgelse, at de var opmærksomme på jobmuligheder efter uddannelsen, da de skulle vælge uddannelse, jf. figur 7.8. Herefter angiver 55 procent det faglige indhold på uddannelsen. I alt 49 procent var opmærksomme på adgangskravene, mens 36 procent var opmærksomme på grænsekotienten fra året før.

Figur 7.8

De adspurgte ansøgere svarer på, hvad de var opmærksomme på ved valg af uddannelse, andel svar, flere svar muligt, 2019

Anm.: "Du skal fortsat tænke tilbage på tiden inden, du søgte ind på en videregående uddannelse. Hvad var du opmærksom på i forbindelse med dit valg af uddannelse? (Sæt gerne flere krydser).

*Manglende information: Det var svært at finde ud af, hvilke uddannelser, jeg kunne søge ind på.

**Overbygning: Uddannelsen bygger naturligt videre på min tidligere uddannelse. Besvarelsene er opdelt på, hvorvidt ansøgerens 1. prioritet i 2018 havde alle optaget (frit optag) eller grænsekotient i kvote 1". Antal besvarelser: 3.192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018, heraf 2.296 ansøgere, hvis 1. prioritet havde en grænsekotient, og 695 ansøgere, hvis 1. prioritet havde frit optag. Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

I alt svarer 20 procent af ansøgerne, der blev optaget på deres 1. prioritet med alle optaget, at de var opmærksomme på grænsekotienten året før. Det gælder 40 procent af de ansøgere, der blev optaget på deres 1. prioritet i kvote 1 – det vil sige med en grænsekotient. At andelen er højere blandt dem, der bliver optaget på en uddannelse med en grænsekotient kan skyldes, at de er mere opmærksomme på grænsekotienterne, fordi de ved, at der kan være adgangsbegrænsning på den uddannelse, de søger ind på.

I forlængelse af dette er der blandt de adspurgte 29 procent, der svarer, at de i forbindelse med deres valg af uddannelse var særligt opmærksomme på, at de kunne være sikre på at blive optaget, jf. figur 7.8. Ansøgere med 1. prioritet til en uddannelse med alle optaget er mere tilbøjelige til at angive, at de var opmærksomme på at være sikre på at blive optaget (30 procent), sammenlignet med ansøgere med 1. prioritet til en uddannelse med grænsekotient (19 procent).

Metode: Spørgeskemaundersøgelse til ansøgere

I alt har 20.055 ansøgere til de videregående uddannelser i 2018 modtaget en spørgeskemaundersøgelse til besvarelse i foråret 2019. Ansøgerne er udtrukket i en stratificeret stikprøve blandt de ca. 90.000 ansøgere, der søgte ind i 2018. I alt har 3250 ansøgere besvaret spørgeskemaundersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på 15 procent.

Repræsentativitet

Der er udført en såkaldt bortfaldsanalyse, hvor gruppen af ansøgere i stikprøven, der har besvaret undersøgelsen, sammenlignes med gruppen af ansøgere i stikprøven, der ikke har besvaret undersøgelsen på tre parametre: ungdomsuddannelse, alder og karaktergennemsnit.

Der ses en mindre, signifikant forskel på fordelingen på ungdomsuddannelse. Ansøgere fra hf og hhx er en smule underrepræsenteret i undersøgelsen, mens htx og stx er en smule overrepræsenteret. Niveauet for EUD og eux stemmer overens mellem de to grupper. Den signifikante forskel er påvist gennem en χ^2 -test.

Der ses en mindre, signifikant forskel på aldersgennemsnittet for gruppen, der har besvaret undersøgelsen (gnsn. alder 24,0) og gruppen, som ikke har besvaret undersøgelsen (gnsn. alder 23,7). Der er også signifikant flere ansøgere med et højt karaktergennemsnit, som har besvaret undersøgelsen, hvor der er 1,0 i forskel på karaktergennemsnittet mellem de to grupper (besvaret undersøgelsen: gnsn. karaktergennemsnit 8,2; ikke besvaret undersøgelsen: gnsn. karaktergennemsnit 7,2).

Seks procent af de adspurgte ansøgere fremhæver, at de var særligt opmærksomme på at udnytte deres karaktergennemsnit, da de skulle vælge uddannelse, jf. figur 7.8. Blandt ansøgere, der har et karaktergennemsnit på 10,0 eller derover, er det 14 procent, der svarer dette. Besvarelsene kan derfor være udtryk for en række overvejelser, jf. boks 7.4.

Boks 7.4 Hvad betyder det for ansøgerne ikke at "spilde deres snit"

For de elever med de højeste karakterer, der er opmærksomme på ikke at spilde deres snit, kan det være udtryk for, at disse ansøgere har arbejdet målrettet mod et bestemt karaktergennemsnit, fordi de i gymnasiet vidste, at de gerne vil søge ind på en meget adgangsbegrænset uddannelse.

I fritekstfelterne i spørgeskemaundersøgelsen er der eksempler på, at ansøgerne laver en direkte kobling mellem prestige og grænsekvotienten:

"Med et gennemsnit på 11, vil et væld af uddannelser være muligt. Mit valg ville med stor sandsynlighed falde på et, der ligger inden for mit interesseområde, men også med en vis prestige, da jeg ikke vil 'spilde' det gennemsnit, jeg har arbejdet på at opnå."

Ses der særskilt på ansøgere med en erhvervsuddannelse, så angiver 76 procent af ansøgerne med en erhvervsuddannelse, at de i høj grad eller i nogen grad tænkte over videreuddannelsesmulighederne, da de i sin tid valgte deres erhvervsuddannelse. I alt 55 procent af ansøgerne med en erhvervsuddannelse svarer, at videreuddannelsesmulighederne i høj grad eller i nogen grad var en medvirkende årsag til, at de i sin tid valgte en erhvervsuddannelse, jf. boks 7.5.

Boks 7.5 Undersøgelser af, hvordan folkeskoleelever vælger ungdomsuddannelse

Der er forskel på, hvilke muligheder man får i optagelsessystemet afhængigt af, hvilken type ungdomsuddannelse, man har. Med en erhvervsuddannelse kan man kun optages via kvote 2 og kun på nogle af de videregående uddannelser.

En undersøgelse fra Center for Ungdomsforskning viser, at eleverne vælger de gymnasiale uddannelser til frem for erhvervsuddannelserne, fordi de tænker, at disse giver flere muligheder – og fordi det giver dem længere betænkningstid i forhold til at træffe et karrierevalg.

En analyse fra Tænk tanken DEA konkluderer i forlængelse heraf, at eleverne allerede i folkeskolen har en forestilling om, at gymnasiet åbner døre, og de reflekterer over ikke at være gammel nok til at vælge "fag for livet". Et afgørende element for unges ungdomsuddannelsesvalg er dermed at holde alle muligheder for videregående uddannelse åbne og udskyde et valg af bestemt faglig retning.

7.2.2 Hver sjette ansøger ændrer uddannelsesvalg alene på grund af en højere grænsekvotient

I spørgeskemaundersøgelsen til ansøgere i 2018 fik de adspurgte mulighed for at angive helt frit (dvs. hvis der ingen begrænsninger var for optagelse) deres 1. prioritet og 2. prioritet af alle videregående uddannelser. Herefter blev ansøgerne bedt om vælge mellem de samme to uddannelser i en situation, hvor 1. prioriteten havde alle optaget, og 2. prioriteten havde en grænsekvotient på 10,0, og de selv havde et karaktergennemsnit på 11,0.

Formålet med spørgsmålet var at se, hvor mange af de adspurgte ansøgere, som ændrede deres 2. prioritet til deres 1. prioritet ved introduktionen af "alle optaget" på 1. prioriteten og en høj grænsekvotient på 2. prioriteten. I alt vælger 83 procent at bekræfte deres 1. prioritet, mens 17 procent ændrer deres valg og vælger deres 2. prioritet som en ny 1. prioritet, jf. figur 7.9.

Figur 7.9

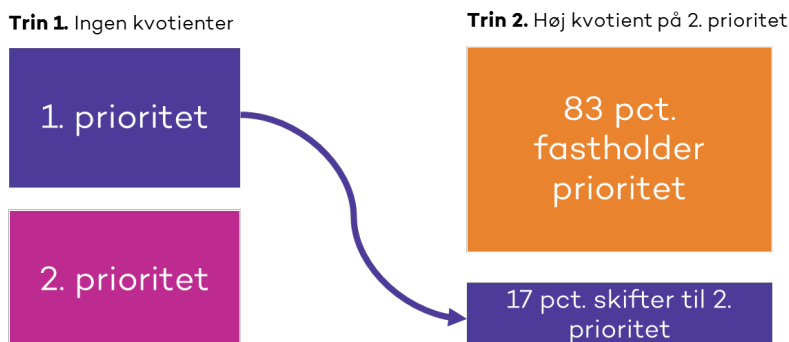
Ansørgernes angivelse af, om de skifter prioritet i uddannelsesvalg ved indførelse af en grænsekotient, andel svar, 2019

Trin 1.

Der er frit optag på alle uddannelser. Vælg de to uddannelser i prioriteret rækkefølge, du helst vil ind på.

Trin 2.

Du har nu et snit på 11,0. Din 1. prioritet har frit optag. Din 2. prioritet en adgangskotient på 10,0. Hvor vil du helst søge ind?

Anm.: "Trin 1: Forestil dig, at der ikke er nogen grænsekotienter på de videregående uddannelser. Notér 2 videregående uddannelser, som du gerne vil søge ind på. Skriv dem i prioriteret rækkefølge: [1. prioritet], [2. prioritet]. Trin2: Forestil dig nu, at du har et karaktergennemsnit på 11,0. Hvilken af de to nedenstående uddannelser vil du helst søge ind på?" Antal besvarelser: 2.707 ansøgere til videregående uddannelser i 2018. Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Resultaterne viser, at hver 6. ansøger opfatter uddannelser med en høj grænsekotient som mere attraktive for dem. Det kan der være forskellige årsager til, jf. boks 7.6.

Boks 7.6 Årsager til, at grænsekotienten påvirker ansøgerne

Der kan være forskellige årsager til, at grænsekotienten påvirker ansøgerne. Nedenfor nævnes tre mulige årsager, der alle er relateret til optagelsessystemet:

- At ansøgerne opfatter en høj grænsekotient i sig selv som udtryk for uddannelsens kvalitet eller prestige.
- At ansøgerne søger mod uddannelser, hvor de mener, det faglige niveau udtrykt ved grænsekotienten vil passe til deres eget, selvom grænsekotienter ikke afspejler uddannelsens kvalitet. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis ansøgere, der har fået høje karakterer på deres gymnasiale uddannelse, foretrækker at læse på en uddannelse sammen med andre med høje karakterer. I det tilfælde kan et valg af en uddannelse med en høj grænsekotient være en metode for ansøgere til at opnå dette.
- At ansøgerne vil udnytte det signal, der er forbundet med at være blevet optaget på en uddannelse, der er vanskelig at blive optaget på – på grund af en stor konkurrence om pladserne. Det er f.eks. en mulighed, at det efterfølgende belønnes på arbejdsmarkedet, hvor det er en mulighed, at nogle arbejdsgivere måske tillægger bestemte uddannelser med høje grænsekotienter en højere værdi end andre.

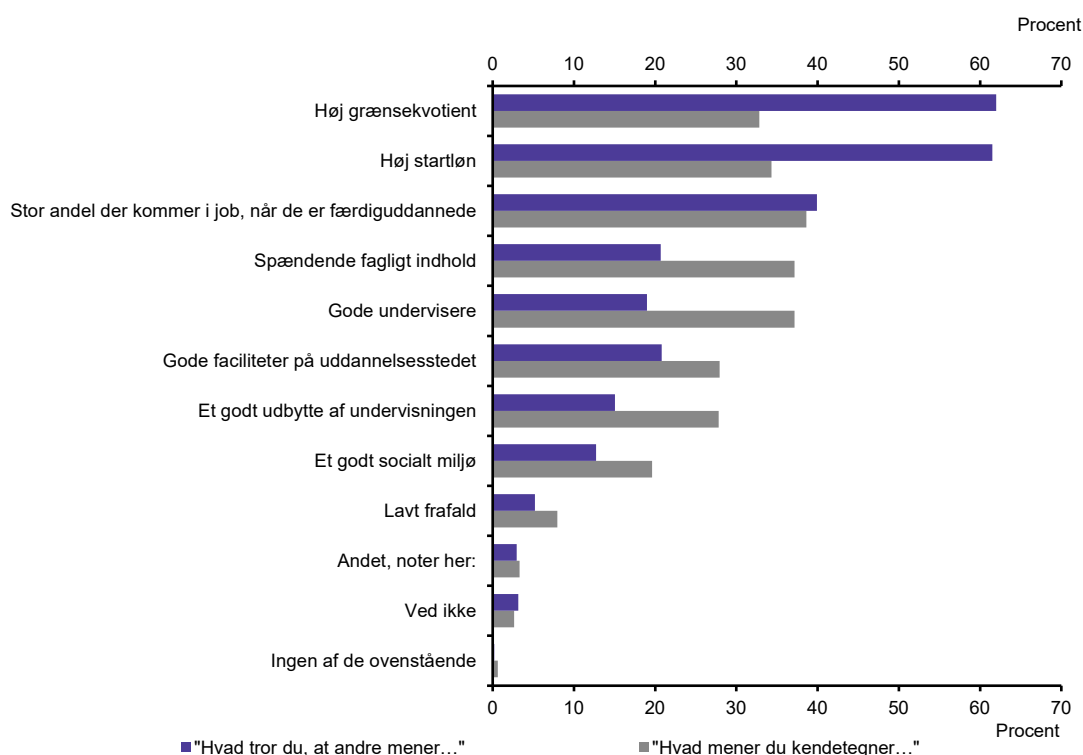
7.2.3 Der er forskel på, hvad ansøgerne selv opfatter som prestige, og hvad de tror, andre mener

Når de adspurgte ansøgere svarer på, hvad de tror, andre mener kendetegner en uddannelse med høj prestige, er de mest tilbøjelige til at svare 'Høj grænsekotient' (62 procent) og 'Høj startløn' (61 procent), jf. figur 7.10.

Når de i stedet svarer på egne vegne, er de relativt mere tilbøjelige til at svare, at uddannelser med høj prestige er kendetegnet ved 'Gode undervisere' (37 procent), 'Spændende fagligt indhold' (37 procent), 'Gode faciliteter på uddannelsesstedet' (28 procent) og 'Et godt udbytte af undervisningen' (28 procent).

Figur 7.10

De adspurgte ansøgers svar på, hvad der kendetegner en uddannelse med høj prestige, andel svar, 2019

Anm.: "Hvad mener du kendetegner [Hvad tror du, at andre mener kendetegner] en uddannelse med høj prestige? (Vælg op til 3 svarmuligheder)" Respondenternes fordeling på svarkategorierne. Spørgsmålet findes i to versioner, hvor hver version på randomiseret vis er stillet til halvdelen af ansøgerne i stikprøven. Dvs. respondenterne har kun svaret på ét af de to spørgsmål. Antal besvarelser: 3.192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018, heraf 1.596 ansøgere, som har fået formuleringen "Hvad mener du kendetegner..." og 1.596 ansøgere, som har fået formuleringen "Hvad tror du, at andre mener...". Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Sammenlignet med ansøgere med en gymnasial eksamen adskiller ansøgere med erhvervsuddannelse sig i forhold til, hvad de selv og andre forbinder med prestige i en videregående uddannelse. De svarer i mindre omfang end gennemsnittet, at andre forbin-

der prestige med høj grænsekvote (31 procent) og høj startløn (41 procent). Selv mener 8 procent af ansøgere med erhvervsuddannelse, at en prestigefuld uddannelse er kendetegnet ved en høj grænsekvote og 18 procent ved en høj startløn.

Ansøgere med erhvervsuddannelse svarer også i højere grad end gennemsnittet, at både de selv og andre mener, at prestige kendetegnes ved gode undervisere (46 procent), spændende fagligt miljø (52 procent) og godt udbytte af undervisningen end ansøgerne fra de gymnasiale uddannelser (38 procent).

På uddannelsesinstitutionerne oplever de, at hvorvidt uddannelserne året for havde 'alle optaget' eller en grænsekvote kan have en betydning for ansøgernes opfattelse af uddannelserne, jf. boks 7.7.

Boks 7.7 Uddannelsernes oplevelse af betydning af grænsekvoter

I interview med repræsentanter fra uddannelsesinstitutionerne fortæller de, at de på uddannelser med en høj andel optagne i kvote 1 oplever, at en lav grænsekvote kan betyde, at uddannelsen ikke modtager ansøgninger fra ansøgere med høje karaktergennemsnit, og at ansøgerne af samme årsag tror, at det er en nem uddannelse. På uddannelser med høj grænsekvote kan man omvendt opleve, at ansøgerne søger uddannelsen ikke ud fra faglig interesse, men ud fra en forståelse af, at det er en prestigefyldt uddannelse.

Uddannelserne oplever også, at grænsekvoter eller fraværet af dem kan have en betydning for, hvem der søger uddannelserne. Nogle uddannelser med 100 procent optagelse gennem kvote 2 oplever at blive "glemt" af ansøgerne, dvs. at de kun modtager få ansøgninger.

7.3 Ansøgernes afklaring om uddannelsesvalg

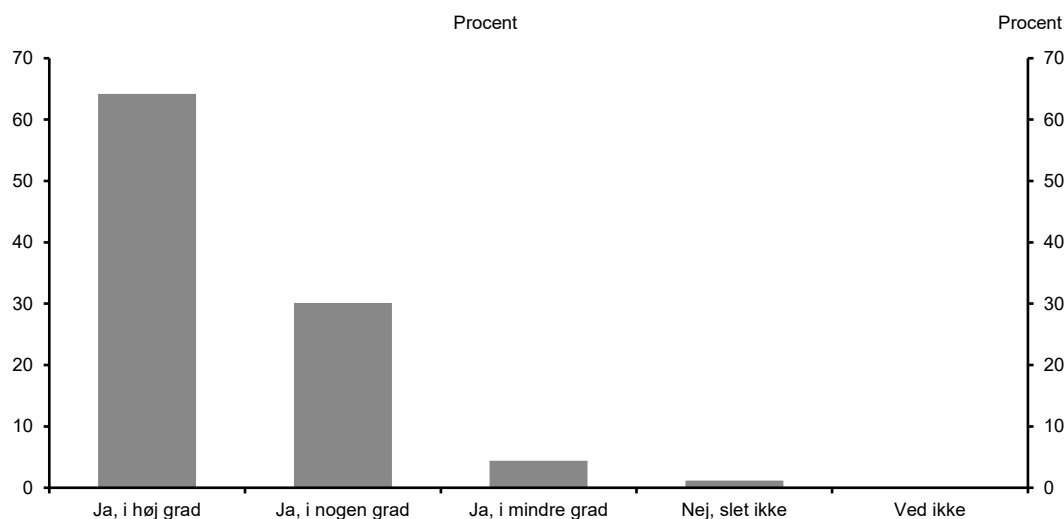
Frem mod selve ansøgningen til de videregående uddannelser sker en afklaringsproces for ansøgerne. Graden af ansøgernes afklaring kan være en indikation på, om og hvordan ansøgerne søger information om de videregående uddannelser og i hvilken grad de reflekterer, før de ansøger.

7.3.1 Størstedelen af ansøgerne søger information om uddannelserne

Langt de fleste adspurgte ansøgere (94 procent) angiver, at de søgte information om den eller de uddannelser, som de søgte ind på, inden de søgte optagelse, jf. figur 7.11.

Figur 7.11

De adspurgte ansøgere svar på, hvorvidt de havde søgt information, inden de søgte optagelse på en videregående uddannelse, procent, 2019

Anm.: "Havde du søgt information om den eller de uddannelser, inden du søgte optagelse?" Antal besvarelser: 3192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018. Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Når eleverne i de gymnasiale uddannelser finder ud af, hvilken videregående uddannelse, de gerne vil søge ind på, så sker det ved at søge inspiration gennem en række kilder, jf. boks 7.8.

Boks 7.8 Elevernes valg af uddannelse

Eleverne i de gymnasiale uddannelser fortæller i interview, at de finder inspiration til deres valg af uddannelsesvalg fra mange forskellige kilder. Eleverne fortæller, at de bl.a. finder inspiration til deres uddannelsesvalg gennem:

- Uddannelsesguiden
- Konkrete personlige oplevelser
- Samtale med venner og familie
- Fag og lærere i skolen
- Sociale medier og lignende.

Herefter prøver eleverne at blive klogere på de konkrete uddannelser via uddannelsesinstitutionernes egne hjemmesider og forskellige arrangementer som messer, åbent hus, uddannelsesdag etc. Herudover har alle de adspurgte elever orienteret sig i grænsekvotienter og adgangskrav – også de, som planlægger sabbatår.

I nogle lande er afklaring omkring uddannelsesvalg en integreret del af optagelsessystemet. Det vil sige, at deltagelse i forskellige typer vejledningsaktiviteter er et adgangskrav til en uddannelse, ligesom det er tilfældet i Holland, jf. boks 7.9.

Boks 7.9 Brug af "matching-programmer" i optagelsessystemet i Holland

I Holland skal de videregående uddannelser gennemføre matching-programmer, som ansøgerne skal igennem inden studiestart. Matching-programmerne er et adgangskrav, men ikke et udvælgelseskriterie. Formålet er at understøtte ansøgernes refleksion over, hvordan det konkrete match er mellem den ansøgte uddannelse og ansøgeren.

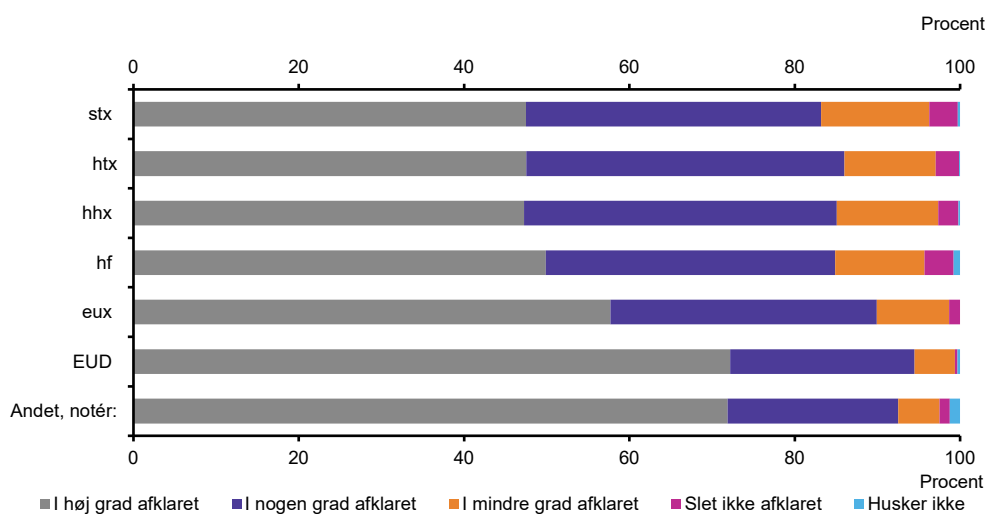
Matching-programmerne overlader udvælgelsen af de bedst egnede ansøgere til ansøgernes selvselektion i stedet for, at institutionen (eller et gymnasialt karaktergennemsnit) udvælger ansøgerne. I Holland er der kun adgangsbegrænsning på få, meget søgte uddannelser, og resten af uddannelserne optager alle, der lever op til adgangskravene. I det hollandske uddannelsessystem vælger eleverne som 12-årige mellem tre typer af ungdomsuddannelser, hvoraf to af dem giver adgang til de videregående uddannelser – enten med et erhvervs- og professionsrettet sigte eller et akademisk sigte. Derfor sker der en selektion tidligere end i det danske uddannelsessystem.

7.3.2 Størstedelen af ansøgerne følte sig afklarede om deres uddannelsesvalg

I alt 61 procent af de adspurgte ansøgere svarer, at de i høj grad var afklarede med deres valg af videregående uddannelse, da de søgte optagelse, mens 26 procent i nogen grad var afklarede. De erhvervsuddannede er de mest afklarede ansøgere. Af dem var 72 procent i høj grad afklarede, mens det var 50 procent af ansøgerne med en gymnasial uddannelse, jf. figur 7.12.

Figur 7.12

De adspurgte ansøgere svar på, hvor afklarede de var omkring valget af videregående uddannelse, andel svar, 2019

Anm.: "Hvor afklaret var du omkring dit valg af videregående uddannelser, da du ansøgte?" Antal besvarelser: 3.192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018. Resultaterne er statistisk signifikante med et 95 procent konfidensinterval.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Ansøgerne er blevet bedt om at vurdere, hvor afklarede de var retrospektivt. Det kan påvirke, hvordan ansøgerne besvarer spørgsmålet. Andelen, der er i høj grad er afklaret, stemmer overens med resultaterne af en anden undersøgelse af uddannelsesvalg, som Uddannelses- og Forskningsministeriet tidligere har gennemført, jf. boks 7.10.

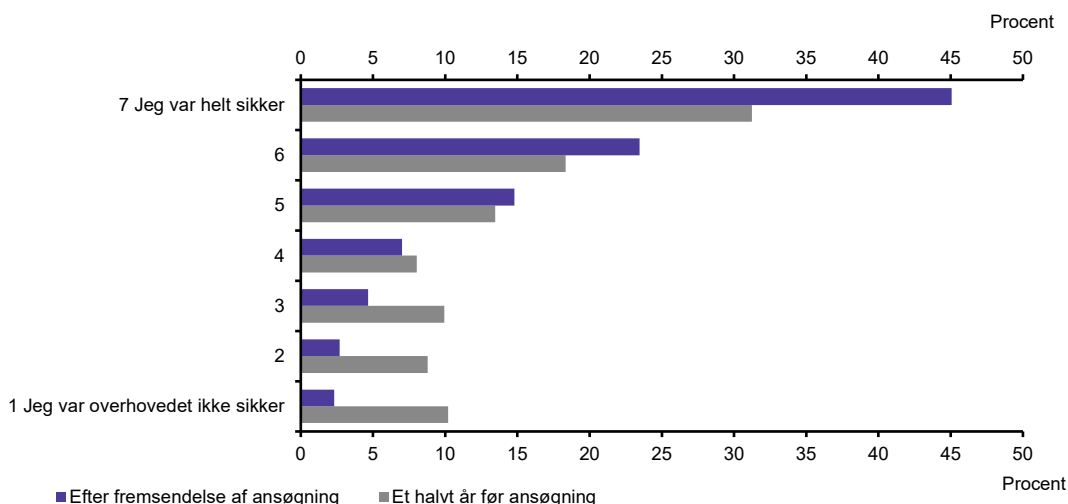
Boks 7.10 Undersøgelse af udviklingspotentialer til Uddannelsesguiden, 2018

Ansøgerne til de videregående uddannelser i 2018 er i undersøgelsen, der er foretaget af Uddannelses- og Forskningsministeriet, blevet spurgt til, hvor sikre, de vurderer, de var på deres uddannelsesvalg et halvt år før ansøgningstidspunktet, og hvor sikre, de vurderer, de var umiddelbart efter ansøgningstidspunktet.

Et halvt år før ansøgningstidspunktet var det 31 procent af ansøgerne, der var helt sikre på deres uddannelsesvalg. Lige efter, ansøgerne havde sendt deres ansøgning afsted, var 45 procent af ansøgerne helt sikre på deres uddannelsesvalg, jf. figur 7.13.

Figur 7.13

Ansøgernes angivelse af, hvor sikre de følte sig på deres valg af uddannelse, procent, 2018

Anm.: "Hvor sikker var du på, hvilke(n) videregående uddannelse(r) du ville søge optagelse på, et halvt år inden du søgte optagelse?" "Hvor sikker var du på dit valg af uddannelse(r) lige efter, du havde sendt din(e) ansøgning(er)?" Opgørelsen er baseret på svar fra ansøgere til de videregående uddannelser i 2018. Data er vægtet på baggrund af adgangsgrundlag. Antal besvarelser: 1.653 efter fremsendelse af ansøgning og 1.548 et halvt år før ansøgning.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse blandt ansøgere til Den Koordinerede Tilmelding.

7.3.3 I alt 10 procent af de optagne takker nej til studiepladsen

Alle, der modtager et tilbud om en studieplads d. 28. juli, skal aktivt takke ja til pladsen. Takker de optagne ikke ja til pladsen, bortfalder den. I 2019 var det 10 procent af de optagne, som takkede nej til den tilbudte studieplads. I alt 66 procent af dem var optaget på deres 1.prioritet. I 2019 var der samtidig flere, der har takkede nej til en plads, end der blev optaget i efteroptagelsen frem til d. 1. oktober.

8. Udvælgelse af ansøgere til de videregående uddannelser

I dette kapitel bliver der redegjort for de eksisterende udvælgelseskriterier i kvote 1 og kvote 2. Derefter belyses en række udvalgte effekter af de forskellige udvælgelseskriterier. Analyserne viser bl.a., at karaktergennemsnit som udvælgelseskriterier giver uddannelserne information om ansøgerens generelle studieegnethed, og at udvælgelseskriterierne i kvote 2 giver en yderligere information om ansøgerne.

Optagelsessystemet er med til at understøtte udvælgelse af kvalificerede ansøgere til de videregående uddannelser og bidrager dermed til, at de studerende kan gennemføre uddannelsen med et godt resultat. Derfor er det relevant at se på, om de eksisterende udvælgelseskriterier giver uddannelserne mulighed for at vurdere ansøgernes faglige kvalifikationer og motivation for den søgte uddannelse og dens jobsigte. Kapitlet bygger på statistiske analyser af data fra Den Koordinerede Tilmelding, en spørgeskemaundersøgelse og interview med repræsentanter for de videregående uddannelsesinstitutioner.

Hovedresultater

- For at kunne frasortere ansøgerne i begge kvoter har 20 procent af alle uddannelsesudbud i 2019 et lokalt fastsat karakterkrav. I 2009 var det 2 procent.
- En analyse af data fra Den Koordinerede Tilmelding viser, at 17 procent af de studerende med et karaktergennemsnit på 4,0 fra den gymnasiale eksamen falder fra i løbet af første studieår. Heraf starter knap 8 procentpoint på en anden uddannelse inden for et år. Blandt studerende med et karaktergennemsnit på 10,0 falder 12 procent fra i løbet af første studieår. Heraf starter 7 procentpoint på en ny uddannelse inden for et år.
- En analyse viser, at studerende, der får en højere rangering i kvote 2, i gennemsnit får 0,4 karakterpoint højere det første studieår end dem med lavere rangering, og at de i gennemsnit har 12 procent lavere sandsynlighed for frafald på første studieår end dem med lavere rangering.
- I interview med repræsentanter for uddannelsesinstitutionerne udtrykker de, at det er svært for dem i udvælgelsen i kvote 1 at vide, om ansøgerne er motiverede for den konkrete uddannelse.
- En kortlægning af udvælgelseskriterier i kvote 2 viser, at 89 procent af de videregående uddannelser rangerer ansøgerne ud fra mere end ét kriterie i kvote 2. I alt 79 procent af uddannelserne rangerer ansøgeren på baggrund af dokumenteret erfaring (f.eks. erhvervserfaring, udlandsophold e.l.). Knap 5 procent gør brug af samtaler med påkrævet fremmøde.
- I gennemsnit bliver de ansøgere, der bliver rangeret højt i kvote 1, også vurderet højere i kvote 2. Det vil sige, at kvote 2 i nogen grad optager de samme ansøgere, der ville blive optaget i kvote 1.
- Der er en stor variation i, hvor stærk sammenhængen mellem ansøgernes rangering i kvote 1 og 2 er på tværs af, hvilke udvælgelseskriterier uddannelsesinstitutionerne benytter. Således er der nogle udvælgelseskriterier, hvor placeringen i de to kvoter næsten er sammenfaldende, mens der er nogle uddannelser, hvor der tæt på ingen sammenhæng er.
- Studerende, der er blevet optaget i kvote 2, har i 1. og 2. semester ca. 25-30 procent lavere risiko for at falde fra end studerende optaget i kvote 1.

8.1 Adgangskrav til de videregående uddannelser

En ansøger skal leve op til det generelle adgangskrav og uddannelsens specifikke adgangskrav for at være kvalificeret til at søge om optagelse. Derudover har uddannelsernes mulighed for at bortsortere ansøgere i kvote 2 ved at anvende et minimumskarakterkrav som adgangskrav. Det er derfor relevant at se på, hvordan uddannelserne anvender adgangskrav.

8.1.1 Stigning i brugen af karakterkrav som adgangskrav

Det generelle adgangskrav til de videregående uddannelser er en bestået gymnasial eksamen (stx, hhx, htx, hf eller eud eller en tilsvarende eksamen fra udlandet) eller en erhvervsuddannelse – men det kan også være f.eks. fire gymnasiale enkeltfag. I alt blev 78 procent af ansøgerne i 2019 optaget på baggrund af en dansk gymnasial uddannelse som adgangsgrundlag.

I det nuværende optagelsessystem er der også nationalt fastsatte specifikke adgangskrav for alle uddannelser med henblik på dels at understøtte ansøgerenes relevante faglige forudsætninger for at kunne gennemføre uddannelsen, uanset om uddannelsen er adgangsbegrænset eller ej, og dels for at understøtte, at samme eller nærtbeslægtede uddannelser har samme adgangskrav.

Endelig har uddannelserne mulighed for at indføre et karakterkrav som adgangskrav. Det er den eneste mulighed, uddannelserne har for en større frasortering af ansøgere, medmindre de anvender en adgangsprøve med 100 procent af pladserne i kvote 2.

Samlet havde 20 procent af alle uddannelsesudbud i 2019 et lokalt fastsat karakterkrav som adgangskrav. Det er en stigning på 18 procentpoint fra 2 procent i 2009. Det er mest udbredt på bacheloruddannelserne, hvor 43 procent af alle udbud i 2019 havde karakterkrav som adgangskrav – en vækst på 40 procent fra 3 procent i 2009. Det betyder, at ansøgere, som ikke lever op til karakterkravene, har færre uddannelser, de er kvalificerede til at søge.

For uddannelserne betyder det, at det alene er ansøgere, som vurderes at have de rette faglige forudsætninger, der kommer i betragtning til yderligere udvælgelse. Det er således en mindre gruppe ansøgere, der skal prøves ved en individuel vurdering i kvote 2. Karakterkrav kan på den måde bidrage til at fokusere ressourceforbruget på færre ansøgere i kvote 2. Samtidig fungerer karakterkrav som en vigtig oplysning til ansøgerne om, hvilket minimumsniveau uddannelsen kræver, jf. boks 8.1.

Boks 8.1 Bacheloruddannelserne i fysik, kemi og datalogi på Aarhus Universitet

På Aarhus Universitet (AU) har man på det naturvidenskabelige fakultet i 2018 og 2019 indført karakterkrav i både kvote 1 og kvote 2 og dermed skærpet adgangskravene væsentligt på en række uddannelser. Uddannelserne var i 2019 alle bl.a. karakteriseret ved at have en relativt lav eller ingen grænsekvote og et frafald på omkring en tredjedel.

AU har på bl.a. fysik, kemi og datalogi karakterkrav på mindst 7,0 i gennemsnit i den adgangsgivende eksamen (inkl. bonus for ekstra A-fag) og mindst 7,0 i gennemsnit i Matematik A. På datalogi og matematik er antallet af ansøgere faldet efter karakterkravets indførelse, mens der modsat på fysik har været en stigning i antallet af ansøgere.

8.2 Udvælgelse af ansøgere på baggrund af karaktergennemsnit i kvote 1

Hvis en ansøger er kvalificeret, det vil sige, at vedkommende lever op til det generelle og de specifikke adgangskrav, så antages det, at ansøgeren både har de generelle studiekompetencer fra den gymnasiale uddannelse og de konkrete faglige forudsætninger for den konkrete uddannelse. Herefter er karaktergennemsnittet fra en gymnasial eksamen udvælgelseskriteriet i kvote 1. Derfor er det relevant at undersøge, om karaktergennemsnittet alene er en god indikator for, hvordan ansøgeren vil klare sig på uddannelsen og efter endt uddannelse.

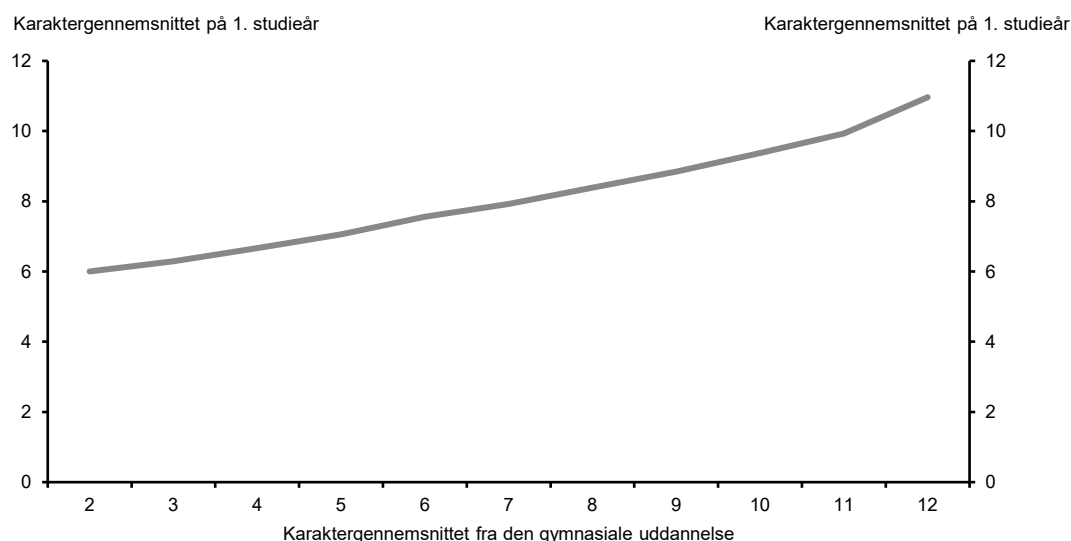
8.2.1 Ansøgere med højere karaktergennemsnit får højere karakterer på uddannelsen

Karaktergennemsnittet er den eneste indikator på ansøgernes studieegnethed i kvote 1. I 2019 blev 47 procent optaget i kvote 1, 24 procent i kvote 2 og 29 procent på uddannelser med alle optaget. I alt 67 procent af de optagne på adgangsbegrænsede uddannelser blev i 2019 optaget i kvote 1.

Analysen viser, at de optagne i gennemsnit får 0,5 karakterpoint *højere karaktergennemsnit på det første studieår* for hvert karakterpoint i karaktergennemsnittet fra den gymnasiale uddannelse, jf. figur 8.1.

Figur 8.1

Karaktergennemsnit 1. studieår, fordelt på karaktergennemsnit fra gymnasiet, 2009-2014

Anm.: Figuren dækker ansøgere, der er optaget i kvote 1 i 2009-2014. I figuren er der kontrolleret for uddannelsesudbud og tilgangår. Det betyder, at niveauforskelle, der skyldes, at nogle uddannelser generelt tildeler højere karakterer, er fjernet.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Karaktergennemsnittet er ikke entydigt et udtryk for, om ansøgeren vil klare sig bedre på den konkrete uddannelse end på en anden uddannelse. Da karaktergennemsnittet kan ses som et udtryk for ansøgerens faglige niveau, og ansøgere med høje karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelse i gennemsnit klarer sig godt på tværs af de videregående uddannelser, må det forventes, at de har gode forudsætninger for klare sig godt i forhold til gennemførelstid, karaktergennemsnit og frafald, også selvom de var blevet optaget på en anden videregående uddannelse.

Boks 8.2 Uddannelsernes oplevelse af udvælgelse i kvote 1

Karaktergennemsnittet indeholder information om ansøgerens generelle faglige niveau. Det kan også indeholde information om ansøgerens motivation, hvis en ansøger f.eks. arbejder målrettet mod bestemte karakterer i bestemte fag for at kunne leve op til adgangskravene på en specifik videregående uddannelse.

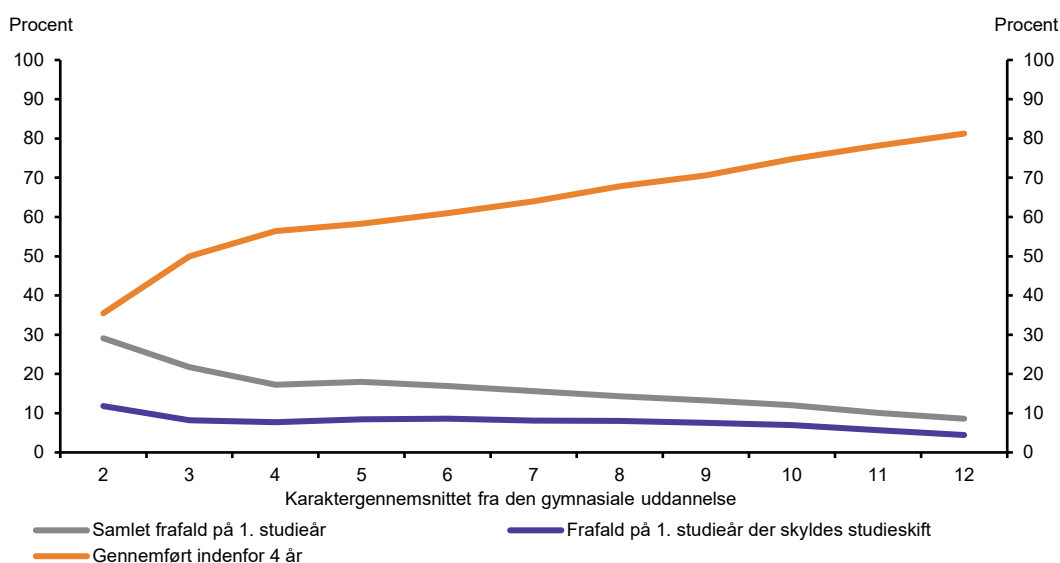
Den kvalitative undersøgelse viser, at uddannelsesinstitutionerne oplever, at det kan være svært for dem i udvælgelsen i kvote 1 at understøtte, at ansøgerne er motiverede for uddannelsen. Det skyldes, at der i kvote 1 ikke kan anvendes andre kriterier end karaktergennemsnit. Informanterne peger derfor på, at det stiller krav til ansøgernes refleksion før, de når frem til at søge om optagelse.

8.2.2 Ansøgere med højere karaktergennemsnit falder i lavere grad fra

Der er også en sammenhæng mellem ansøgerens karaktergennemsnit og sandsynligheden for at falde fra en videregående uddannelse. Blandt studerende med et karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelse på 4,0 falder 17 procent fra i løbet af første studieår. Heraf startede knap 8 procentpoint på en anden uddannelse inden for et år. Blandt studerende med et karaktergennemsnit på 10,0 falder 12 procent fra i løbet af første studieår. Heraf starter 7 procentpoint på en ny uddannelse indenfor et år, jf. figur 8.2.

Figur 8.2

Frafald og gennemførelse for optagne via kvote 1 fordelt på karaktergennemsnit, procent, 2009-2014

Anm.: Figuren dækker ansøgere, der er optaget i kvote 1 i 2009-2014. I figuren er der kontrolleret for uddannelsesudbud og tilgangår. Det betyder, at niveauforskelle, der skyldes, at nogle uddannelser generelt har lavere frafald m.m., er fjernet. Frafald 1. studieår er opgjort ét år efter, at de studerende er tilgået uddannelsen Frafald med studieskift er opgjort som frafald, hvor den studerende inden for ét år er startet på en ny uddannelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Fire år efter studiestart har 56 procent af de studerende med et karaktergennemsnit på 4,0 fra den gymnasiale uddannelse gennemført uddannelsen. For studerende med et karaktergennemsnit på 10,0 har 75 procent gennemført uddannelsen, jf. figur 8.2.

Omvalg og frafald er dog ikke en entydig indikator på, om den optagne er kommet ind på en uddannelse, der passer godt til vedkommende, jf. boks 8.3.

Boks 8.3 Omvalg og frafald på de videregående uddannelser

Frafald og forsøget på at mindske frafald har gennem mange år været et centralt fokuspunkt for det videregående uddannelsesområde. Frafall kan være en udfordring både for samfundsøkonomien, for uddannelsesinstitutionernes interne økonomi og ikke mindst for den enkelte studerende, der bruger tid, kræfter og ressourcer på et afbrudt studieforløb.

I Danmark har frafaldet på de videregående uddannelser gennem flere år ligget stabilt på omkring 16 procent efter første år på uddannelsen og omkring 30 procent efter femte år. Langt de fleste af de studerende, som stopper på en videregående uddannelse, bliver dog efterfølgende optaget på en ny uddannelse, hvor nogle får merit for elementer fra den uddannelse, de er faldet fra. Af de studerende, som begyndte på en uddannelse i 2014, og efterfølgende faldt fra, var knap 70 procent i gang med en ny uddannelse i 2017.

Frafald betyder således oftest ikke, at den studerende falder ud af det videregående uddannelsessystem. Tværtimod ender de fleste, der starter på en videregående uddannelse, med at fuldføre en videregående uddannelse før eller siden.

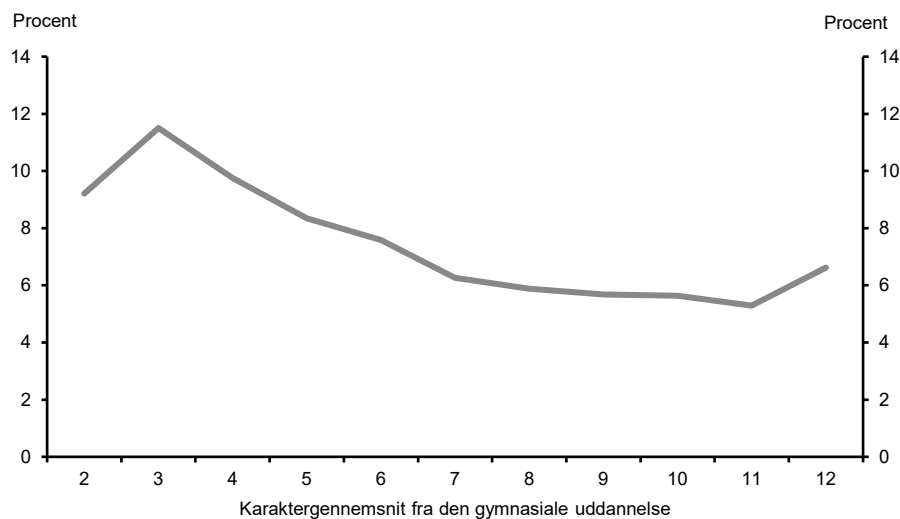
Den måde, optagelsessystemet fungerer på, kan have en betydning for, om de studerende falder fra deres uddannelse eller skifter til en anden uddannelse. Det kan f.eks. være, hvis der i optagelsessystemet ikke er tidstrækkelig incitament til at foretage et informeret og reflekteret studievalg. Men optagelsessystemet er langt fra den eneste årsag til frafald. F.eks. viste analyser i Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse 2018, at sygdom under uddannelsen er en af de faktorer, der statistisk set øger risikoen for frafald mest. Spørgeskemaundersøgelsen foretaget i forbindelse med denne evaluering viser, at uddannelsens indhold er blandt de studerendes hyppigst angivne årsager til frafald, jf. kapitel 11.

8.2.3 Ansøgere med højere karaktergennemsnit har lavere ledighed efter endt uddannelse

Der er ligeledes en sammenhæng mellem vurderingen i kvote 1 og *bruttoledighed efter færdiggørelsen af uddannelsen*. De, der blev optaget med et karaktergennemsnit på 10,0, har i gennemsnit 4 procentpoint lavere ledighed efter endt uddannelse end de optagne med et karaktergennemsnit på 4,0, jf. figur 8.3.

Figur 8.3

Bruttoledighed efter gennemførelse af uddannelse, procent, 2009-2014

Anm.: Figuren dækker ansøgere, der er optaget i kvote 1 i 2009-2014. I figuren er der kontrolleret for uddannelsesudbud og tilgangår. Det betyder, at niveauforskelle, der skyldes, at nogle uddannelser generelt tildeler højere karakterer, er fjernet. Ledigheden er opgjort som dage ledig i perioden 12-23 måneder efter fuldførelsestidspunktet.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Analysens resultater støttes af lignende statistiske undersøgelser, jf. boks 8.4.

Boks 8.4 Danmarks Evalueringsinstitut, 2015: "Gymnasiekarakterers betydning for succes på videregående uddannelser"

Undersøgelsen peger på, at karaktergennemsnit fra gymnasiale uddannelser kan bruges til at forudsige substantielle forskelle i sandsynligheden for 1. årsfrafald, påbegyndelse af ph.d.-uddannelse og dimittendledighed.

Undersøgelsen viser, at studerende med højere karaktergennemsnit fra deres gymnasiale uddannelse gennemsnitligt har:

1. Lavere sandsynlighed for at falde fra inden for det første år på studiet
 2. Højere sandsynlighed for at blive optaget på en ph.d.-uddannelse
 3. Lavere sandsynlighed for at blive ledighed efter endt uddannelse.
-

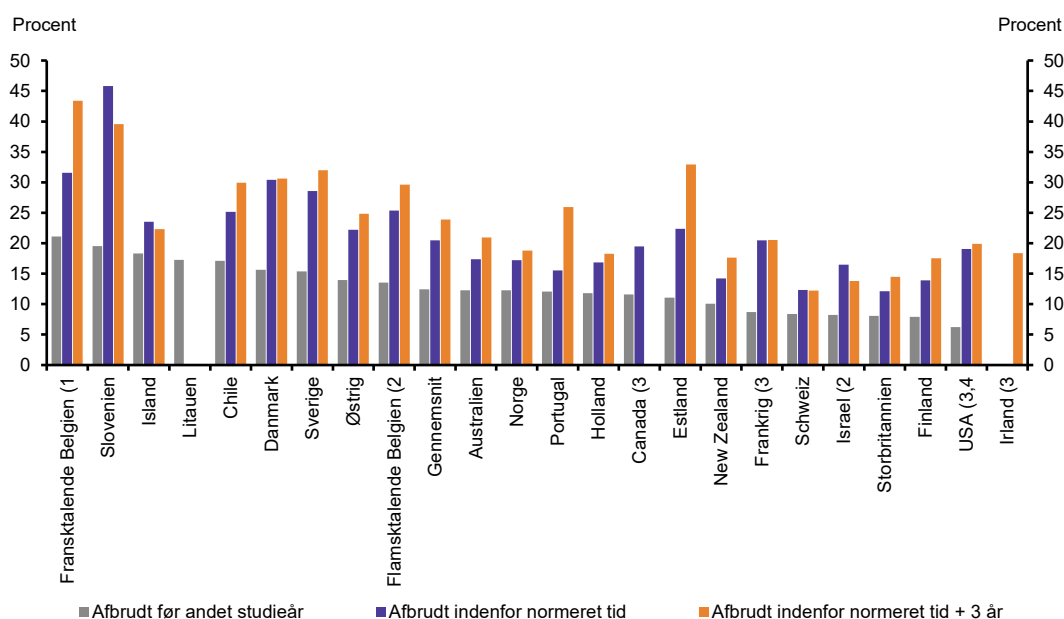
I international sammenligning Danmark er et af de lande, hvor andelen af studerende der falder fra ligger over OECD-gennemsnittet, jf. boks 8.5.

Boks 8.5 International sammenligning af frafald og gennemførelse

Internationalt ligger Danmark forholdsvis højt målt på andelen af studerende, der falder fra deres uddannelse. Andelen af studerende, der starter på en bachelor- eller en professionsbacheloruddannelse, og afbryder den før starten af 2. studieår, er over OECD-gennemsnittet, jf. figur 8.4. Det samme er tilfældet for andelen, der afbryder deres uddannelse inden for normeret tid, samt normeret tid plus tre år.

Figur 8.4

Andel af fuldtidsstuderende på bachelor- og professionsbacheloruddannelser, der har afbrudt uddannelsen (og ikke gennemført), OECD, 2017

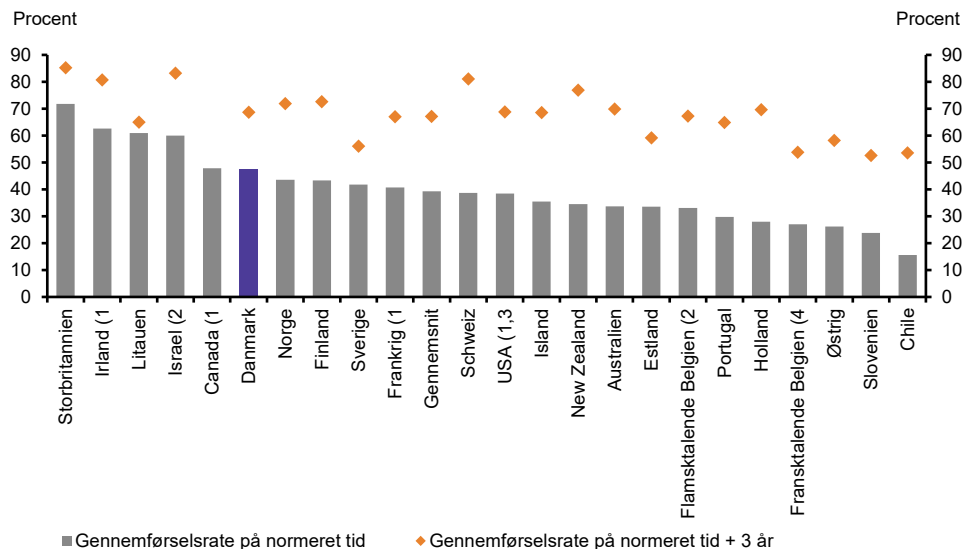
Anm.: Andelen af studerende, der afbryder uddannelsen kan inkludere studerende, der har forladt landet før gennemførelse. 1) Data referer kun til hautes écoles (HE) og écoles des arts (ESA), De repræsenterer omkring 60 pct. af tilgangen. 2) Gennemførelsesraterne er for studerende bachelor-studerende og er eksklusiv studerende, der er skiftet til og gennemført korte videregående uddannelser. 3) Referenceåret er forskelligt fra 2017. 4) For USA er det normeret tid plus tre år, i stedet for normeret tid plus 3 år. Da der ikke er indberettet data for Danmark til Education at a Glance 2019, har Uddannelses- og Forskningsministeriet beregnet fuldførelses- og afbrydelsesprocenter for personer, som læser på en akademiske bachelor- eller professionsbachelor uddannelse (ISCED6) i Danmark. Opgørelserne er beregnet med udgangspunkt i studieåret 2017. Der er for hver uddannelse taget udgangspunkt i uddannelsens normerede studietid, som for nogle uddannelser varierer mellem sommer- og vinterstartere. Afbrydelsesprocenten er beregnet inklusiv studieskift mellem ISCED6-uddannelser. Dvs. personer som falder fra en ISCED6-uddannelse, men som inden for måleperioden påbegynder eller fuldfører en anden ISCED6-uddannelse indgår ikke som afbrudte

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af Education at a Glance 2019 og Danmarks Statistik.

Andelen af studerende i Danmark, der er tilgået en bachelor- eller professionsbacheloruddannelse og har gennemført en videregående uddannelse på normeret tid, er over gennemsnittet for OECD-landene. Dertil er gennemførelsen indenfor normeret tid plus tre år på niveau med OECD-gennemsnittet, jf. figur 8.5.

Figur 8.5

Gennemførselsrater for fuldtidsstuderende på bachelor- og professionsbacheloruddannelser, OECD, 2017

Anm.: Gennemførselsraten inkluderer studerende, der har skiftet studie og har gennemført en anden videregående uddannelse. 1) Referenceåret er forskelligt fra 2017. 2) Gennemførselsraterne er for studerende bachelorstuderende og er eksklusiv studerende, der er skiftet til og gennemført korte videregående uddannelser. 3) For USA er det normeret tid plus tre år, i stedet for normeret tid plus 3 år. 4) Data referer kun til hautes écoles (HE) og écoles des arts (ESA). De repræsenterer omkring 60 pct. af tilgangen. Da der ikke er indberettet data for Danmark til Education at a Glance 2019, har Uddannelses- og Forskningsministeriet beregnet fuldførelses- og afbrydelsesprocenter for personer, som læser på en akademisk bachelor- eller professionsbacheloruddannelse (ISCED6) i Danmark. Opgørelserne er beregnet med udgangspunkt i studieåret 2017. Der er for hver uddannelse taget udgangspunkt i uddannelsens normerede studietid, som for nogle uddannelser varierer mellem sommer- og vinterstartere. Fuldførelsesprocenten er beregnet inklusiv studieskift mellem ISCED6-uddannelser. Dvs. personer som falder fra en ISCED6-uddannelse, men som gennemfører en uddannelse på et andet niveau, opgøres som afbrudte.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af Education at a Glance 2019 og Danmarks Statistik.

En international kortlægning af optagelsessystemer viser, at der er stor forskel på, hvor stor vægt der i de enkelte lande lægges på forskellige typer af udvælgelseskriterier. I international sammenligning er Danmark et af de lande, hvor karaktergennemsnittet betyder mest i udvælgelsen til de videregående uddannelser, jf. boks 8.7.

Boks 8.6 Education at a Glance, 2019: International kortlægning af optagelsessystemer

OECD har i Education at a Glance 2019 kortlagt optagelsessystemerne til de videregående uddannelser i 38 medlems- og partnerlande. Kortlægningen viser bl.a., at der i syv ud af 38 lande lægges stor vægt på karaktergennemsnittet fra en gymnasial uddannelse i udvælgelsen til de videregående uddannelser. Ud over Danmark er det lande som Canada, Frankrig, Korea, Portugal, Sverige og Ungarn, hvor karaktergennemsnittet fra den gymnasiale uddannelser har en stor betydning.

10 lande bruger slet ikke karaktergennemsnittet i udvælgelsen. I fire ud af 38 lande har interview en høj betydning i udvælgelsen. Andre kriterier, der anvendes er f.eks. erhvervserfaring, frivilligt arbejde, anbefalinger, ansøgningsbrev eller motiveret ansøgning, familiens indkomst og ansøgerens etnicitet.

8.3 Brugen af flere udvælgelseskriterier i kvote 2

Størstedelen af ansøgere til de videregående uddannelser optages via deres karaktergennemsnit i kvote 1. Men ved at optage ansøgere i kvote 2 har uddannelserne mulighed for at få flere informationer om ansøgerne end det, karaktergennemsnittet giver. Det betyder også, at uddannelserne kan udvælge ansøgere, der ikke har et karaktergennemsnit og derfor ikke kan søge optagelse i kvote 1. I dette afsnit ses på de forskellige udvælgelseskriterier, uddannelserne bruger i kvote 2, og hvordan de fungerer i forhold til at rangere ansøgere.

8.3.1 Uddannelserne bruger forskellige udvælgelseskriterier

Formålet med kvote 2 er dels, at de ansøgere, der ikke har tilstrækkelig højt karaktergennemsnit fra en gymnasial eksamen, har en mulighed for at blive optaget på uddannelsen, og dels at ansøgere, der ikke har et karaktergennemsnit, men søger optagelse på et andet grundlag end en gymnasial eksamen, f.eks. ansøgere med en erhvervsuddannelse, har mulighed for at blive optaget.

Uddannelses- og Forskningsministeriet har foretaget en gennemgang af de udvælgelseskriterier, som uddannelserne anvender i kvote 2. Den viser, at der overordnet er seks typer af udvælgelseskriterier, der bliver brugt i kvote 2 i det danske optagelsessystem, jf. boks 8.7.

Boks 8.7 Anvendte udvælgelseskriterier i kvote 2

Karakterer

Karakterer fra en gymnasial eksamen kan også anvendes i kvote 2-vurderingen. Det kan være karaktergennemsnittet fra den gymnasiale eksamen, enkeltkarakterer i specifikke, gymnasiale fag eller gennemsnit af karakterer fra flere specifikke gymnasiale fag.

Dokumenteret erfaring

Dokumenteret erfaring er aktiviteter ud over den adgangsgivende ungdomsuddannelse, eksempelvis erhvervsarbejde, frivilligt foreningsarbejde, højskoleophold eller udlandsophold.

Motiveret ansøgning

En motiveret ansøgning kan sammenlignes med en jobansøgning og indeholder typisk en tilkendegivelse af motivation for uddannelsen og angivelse af relevante erfaringer og kvalifikationer. En motiveret ansøgning kan også indeholde en beskrivelse af ansøgerens forståelse for uddannelsens indhold og struktur.

Samtaler

En samtale kan sammenlignes med en jobsamtale, der giver uddannelsesinstitutionen et indtryk af f.eks. studieparathed, motivation og match til uddannelsens indhold og job-sigte. Samtaler kaldes også nogle steder for interview og kan dække over enkeltstående samtaler/interview eller flere, mindre interview som f.eks. metoden, der kaldes Multiple Mini Interview (MMI).

Tests

Tests kan foregå på mange forskellige måder og kan kræve personligt fremmøde, en kombination af en hjemmeopgave og personligt fremmøde eller en digital prøve. Det typiske testformer er:

- *Kognitive test:* Består af multiple-choice spørgsmål og har ofte tre elementer: 1) matematiske færdigheder, 2) kritisk/logisk tænkning og 3) sproglige færdigheder.
- *Fagspecifikke test:* Tester fagspecifik viden og kan både teste ansøgerens forudsætning for at kunne gennemføre uddannelsen og fungere som en forventningsafstemning i forhold til ansøgeren.
- *Kombination af fagspecifikke test og kognitive test:* Ansøgerne skal oftest først igennem en kognitiv test og efterfølgende en fagspecifik test.

Optagelsesprøve: Test, samtaler eller en kombination af disse kaldes ofte en optagelsesprøve. En optagelsesprøve består typisk af tre dele: 1) Hjemmeopgave, 2) test med fysisk tilstedeværelse og 3) samtale.

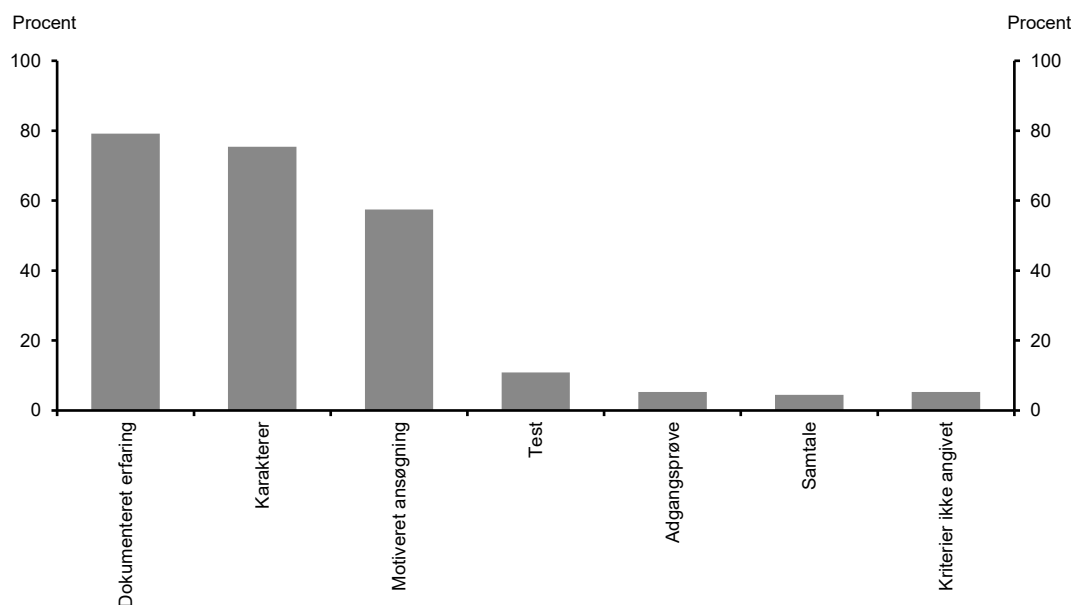
Kriterierne varierer i forhold til hvilken grad af aktivitet, der kræves af ansøgerne. For eksempel vil samtaler og tests typisk kræve, at ansøgeren møder personligt op, mens karakterer i enkeltfag ikke kræver en ekstra indsats, hvis det er fag, som ansøgeren har fra sin gymnasiale uddannelse.

8.3.2 Dokumenteret erfaring, karakterer og motiveret ansøgning er de hyppigst anvendte kriterier i kvote 2 – og ofte i kombination

De fem grupper af kriterier bliver anvendt i forskellige grader på de videregående uddannelser. Dokumenteret erfaring og karakterer er de langt mest anvendte til at vurdere ansøgerne i kvote 2, jf. figur 8.6. I alt anvender 79 procent af uddannelserne dokumenteret erfaring, mens 75 procent af uddannelserne lader karakterer indgå. Motiveret ansøgning bliver også brugt af lidt under halvdelen af uddannelserne, der vurderer ansøgere i kvote 2.

Figur 8.6

Uddannelser, som i kvote 2 anvender de forskellige udvælgelseskriterier, andel, 2019

Anm.: Søjlerne summer ikke til 100, idet institutionerne ofte anvender kombinationer af de forskellige metoder. Opgørelsen inkluderer kun uddannelsesudbud, hvor der har været afviste i kvote 2, dvs. at udvælgelseskriterierne har været benyttet. Opgørelsen er inklusiv de maritime uddannelser, der er uden for kvotesystemet, da de i praksis stort set fungerer som uddannelser med 100 procent kvote 2.

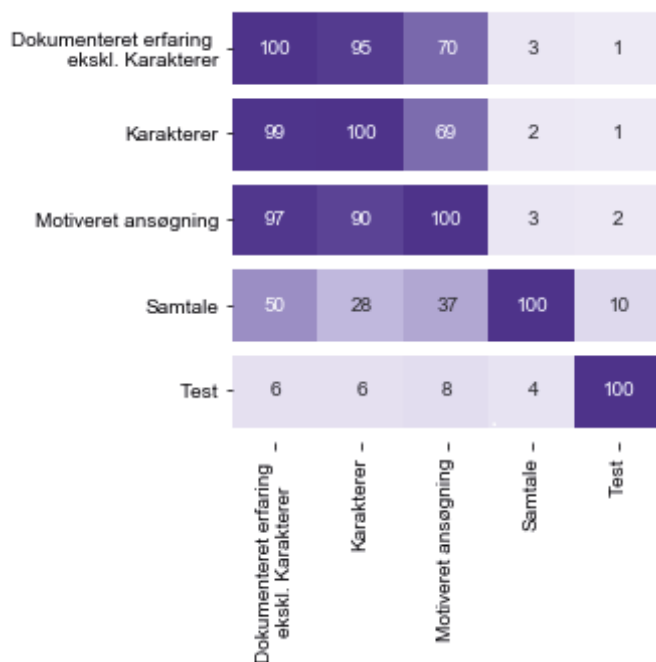
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Andelen af uddannelser, der bruger dokumenteret erfaring til vurderingen af ansøgere, er steget med knap 16 procent siden 2010, mens andelen, der bruger test, er fordoblet. Der er store udsving i brugen af test, men det afspejler, at andelen, der bruger test, er lav i udgangspunktet. Dertil er andelen, der bruger samtaler faldet med 30 procent. Andelen, der bruger de øvrige metoder, har været relativt stabil.

De forskellige metoder til at vurdere ansøgerne i kvote 2 bliver ofte kombineret. Således anvender knap 89 procent af udbuddene en kombination af flere forskellige metoder. Nogle kombinationer af metoder er mere populære end andre. Dokumenteret erfaring, karakterer og motiveret ansøgning anvendes ofte sammen, jf. figur 8.7.

Figur 8.7

Andel uddannelser, der kombinerer udvælgelseskriterier, andel, 2019

Anm.: Figuren angiver andelen, der anvender en given metode på x-aksen, betinget på, at de anvender metoden på y-aksen. Diagonalen er dermed 100 procent per definition.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Tre metoder (dokumenteret erfaring, karakterer og motiveret ansøgning) optræder oftest sammen. Af de uddannelser, der anvender dokumenteret erfaring, er det 96 procent, der også anvender karakterer og 70 procent, der anvender motiverede ansøgninger. Med andre ord komplementerer disse metoder i praksis ofte hinanden.

Givet, at uddannelserne anvender én af disse tre metoder, er der en lille andel, der anvender samtaler og tests. Det skal ses i lyset af, at ca. 5 og 10 procent af uddannelserne bruger samtaler og tests, jf. figur 8.6.

Af de uddannelser, der anvender samtaler, kombineres det i 50 procent af tilfældene også med dokumenteret erfaring, mens 37 procent kombinerer det med en motiveret ansøgning, jf. figur 8.7. Tests bliver i højere grad anvendt som enkeltstående kriterium, uden at metoden kombineres med andre udvælgelseskriterier. Dog anvender 8 procent af uddannelserne, der bruger tests, også en motiveret ansøgning. På SDU anvendes i kvote 2 som eksempel en test, der inkluderer samtaler, jf. boks 8.8.

Boks 8.8 Testbaseret optagelse på Syddansk Universitet

Syddansk Universitet (SDU) har indført et testbaserede optagelsesforløb i kvote 2 på alle deres uddannelser. Optagelsesforløbet er indført for at understøtte, at SDU optager mere afklarede og motiverede ansøgere, samt øge sandsynligheden for at ansøgerne vælger den rigtige uddannelse fra start. SDU har et testbaseret optagelsesforløb i kvote 2, hvor ansøgeren både skal til uniTEST og en eller flere fagspecifikke test alt efter hvilken uddannelse, de søger.

UniTEST

En kognitiv test består af 90 spørgsmål og varer 2,5 time. Den skal vurdere ansøgerens generelle studieegnhed inden for tre områder:

- Kritisk tænkning
- Kvantitativ tænkning
- Sproglig og kulturel forståelse.

Fagspecifikke test

På alle uddannelser skal ansøgeren igennem fagspecifikke test, der tester deres viden, personlige færdigheder og motivation for valg af studie.

Multiple Mini Interview (MMI)

SDU anvender på nogle uddannelser også Multiple Mini Interview (MMI) – seks strukturerede mini-interviews og teststationer, hvor ansøgerens faglige og personlige kompetencer og praktiske færdigheder vurderes.

SDUs egne tal viser, at studerende, der har søgt og er optaget via kvote 2 i perioden 2017-2019, har et frafald på 13 procent, mens studerende, der alene har søgt og er blevet optaget via kvote 1, har et frafald på 23 procent. Samtidig angiver underviserne, at de oplever, at ansøgere, der er optaget via kvote 2 er mere afklarede omkring deres studievalg, og at deres forventninger til uddannelsen stemmer bedre overens med uddannelsens indhold og jobsigte.

På veterinæruddannelsen på Københavns Universitet indførte man i 2008 en lignende kombination af en skriftlig prøve og en samtale, jf. boks 8.9.

Boks 8.9 Skriftlig prøve og samtale på veterinæruddannelsen

Udvælgelseskriterierne for optagelse til veterinærmedicin på Københavns Universitet (KU) blev ændret i 2008. I årene op til ændringen havde aftagerne udtrykt kritik af, at der blev uddannet for få dyrlæger med interesse og viden om produktionsdyr til fordel for husdyr/kæledyr. Dette betød, at det var svært at skaffe dyrlæger inden for slagteri-erhvervet og landbruget. Universitetet ønskede derfor at justere udvælgelseskriterierne for at øge mangfoldigheden i optaget for dermed at få nyuddannede dyrlæger med en bredere profil.

Ændringen betød, at halvdelen af ansøgerne fremover skulle optages igennem kvote 2. Optagelsesproceduren i kvote 2 indebar en skriftlig prøve og efterfølgende semistruktureret interview med de ansøgere, der havde scoret højest i den skriftlige prøve. Det semistrukturerede interview evaluerer erfaring med husdyr, dyrevelfærdsproblematikker og veterinærerhverv i Danmark samt studieparathed, samarbejds- og lederevner samt motivation.

I 2016 gennemførte KU en måling af udvælgelseskriterierne og fandt bl.a., at kvote 1 og kvote 2-optagne ikke fordeler sig ligeligt på studieretningerne. Relativt flere optaget via kvote 2 tildeles pladser inden for produktionsdyr/besætningssundhed og fødevarevaresikkerhed/One-Health, mens relativt flere af de optagne via kvote 1 tildeles pladser inden for familiedyrs-, heste- og biomedicindifferentiering. Herudover medførte ændringen en øget andel af mænd på uddannelsen samt en øget aldersspredning. Optagelsen i kvote 1 understøttede udvælgelse af ansøgere, der som studerende klarer sig akademisk bedre på bacheloruddannelsen (udlignes på kandidatdelen) end studerende optaget i kvote 2. Optagelsen i kvote 2 leverede mere motiverede og vedholdende studerende i forhold til studerende optaget i kvote 1.

Der er også forskel på, hvor udbredte de forskellige testkoncepter er. I Danmark findes ikke en centralt udviklet, national egnethedstest. Det gør man brug af i f.eks. Sverige og Israel, jf. boks 8.10.

Boks 8.10 Brugen af en national test i Sverige og Israel

I Sverige har man en centralt udviklet national egnethedsprøve, "Högskoleprovet", som tester ansøgerens matematiske og sproglige færdigheder. Prøven er på svensk, og den kan tages af alle – også dem som har en gymnasial uddannelse, og den fungerer dermed som en "second chance". Til uddannelser med adgangsbegrænsning fungerer prøven som udvælgelseskriterie til minimum 1/3 af alle uddannelsespladser og maksimum 2/3 af uddannelsespladserne. Ansøgerne, der tager Högskoleprovet, konkurrerer både på deres testresultat og på deres karaktergennemsnit, der har sin egen kvote.

I Israel har man en national test kaldet "Psychometric Entrance Test". Den tester ansørgernes matematiske og sproglige færdigheder, samt deres engelske sprogfærdigheder. I Israel optages ansøgere til universiteterne på baggrund af en kombination af karaktergennemsnittet fra den gymnasiale uddannelse og resultatet fra den psykometriske test omregnet til point. Ansøgerne bliver optaget, hvis de har en samlet score over en minimumscore. Det betyder, at uddannelserne sætter en pointscore, og at ansøgerne derefter er garanteret optagelse, hvis de har en samlet pointscore over minimumsscoren. Det svarer til optagelse ved et minimumskarakterkrav bestående af både afgangskarakter og testresultat.

Det er også en andel af uddannelserne, der kræver, at ansøgeren møder personligt op i forbindelse med vurderingen i kvote 2. Det er blandt andet et krav i optagelsen i kvote 2 på Københavns Universitet. Et andet eksempel er læreruddannelsen, der indførte optagelsessamtaler med personligt fremmøde på alle udbud af uddannelsen i kvote 2 i 2013, jf. boks 8.11.

Boks 8.11 Brugen af optagelsessamtaler på læreruddannelsen

I 2013 blev der indført optagelsessamtaler for ansøgere i kvote 2 på læreruddannelsen. Ansøgere, som har under 7,0 i gennemsnit fra den gymnasiale eksamen (inklusive evt. bonus for tidlig studiestart og flere fag på A-niveau) – eller som endnu ikke er sikre på at få et gennemsnit på 7,0 eller derover, skal til optagelsessamtale. Ansøgere, som ikke har en gymnasial eksamen, skal også til samtale, hvis der er givet dispensation for dette adgangskrav. Der blev afholdt 2.358 samtaler i 2018.

Optagelsessamtalerne er tilrettelagt med udgangspunkt i et såkaldt multiple mini-interview-koncept med to optagelsessamtaler i forlængelse af hinanden og på baggrund af skriftligt materiale/cases. Her bliver ansøgerne vurderet kvalitativt inden for seks forskellige temaer: motivation, etisk formåen, samarbejdsevne og integritet, kommunikationsevne, kognitiv formåen samt tekstforståelse og -håndtering. Ansøgerens præstation vurderes på en skala fra 1-7 for hvert tema. Ansøgerne skal som minimum samlet opnå 30 point inkl. point for deres karaktergennemsnit.

8.3.3 Sammenhæng mellem karakterer og rangering i kvote 2

I 2018 blev over 15.000 ansøgere optaget gennem kvote 2, og mere end 42.000 ansøgere afsendte mindst én kvote 2-ansøgning. I alt blev 90.646 ansøgninger vurderet i kvote 2. Da alle kvote 2-ansøgninger skal sagsbehandles individuelt, kræver dette tid og ressourcer. Derfor er det vigtigt, hvorvidt den ekstra information uddannelsesinstitutionerne får gennem udvælgelseskriterierne i kvote 2, giver sig udslag i et bedre match mellem ansøgere og uddannelse.

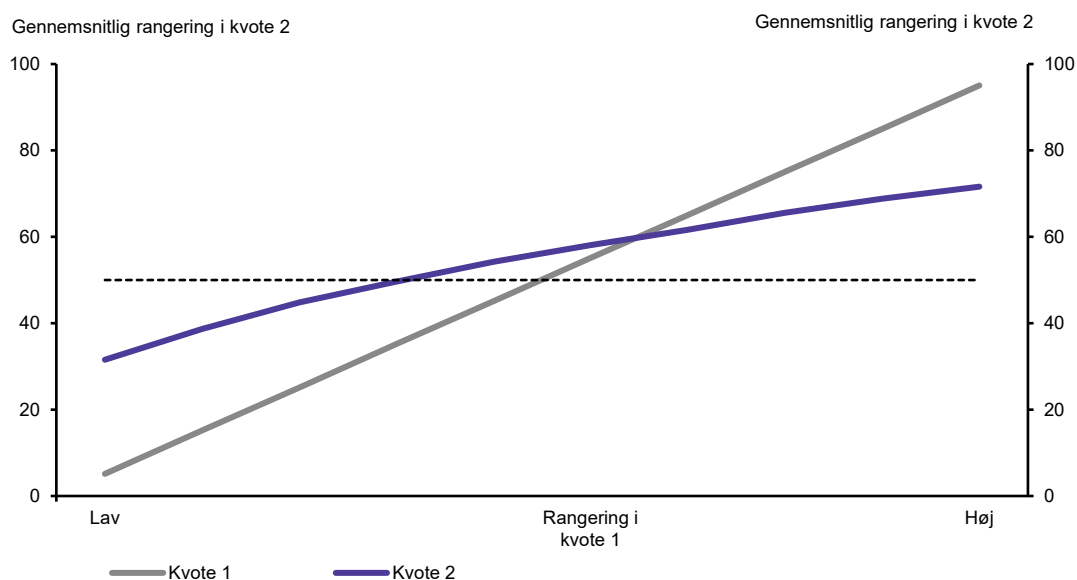
8.3.4 Uddannelsesinstitutionerne vurderer generelt de samme ansøgere højt i både kvote 1 og kvote 2

Hvis uddannelsesinstitutionen rangerer de samme ansøgere (som har et karaktergennemsnit) højt i både kvote 1 og kvote 2, fungerer kvote 2 som en udvidelse af kvote 1. Det er imidlertid også muligt, at uddannelsesinstitutionerne i kvote 2 rangerer ansøgere på en sådan måde, at de, der vurderes mest egnede i kvote 2, *ikke* er dem, der ville være blevet optaget, hvis antallet af pladser havde været større i kvote 1.

I gennemsnit bliver de ansøgere, der bliver rangeret højt i kvote 1, også vurderet højere i kvote 2, jf. figur 8.8. Det vil sige, at kvote 2 i nogen grad optager de samme ansøgere, der ville blive optaget i kvote 1. Modsat er rangeringerne i kvote 1 og kvote 2 ikke ens, hvilket betyder, at kvote 2 også til en vis grad optager nogle andre ansøgere, end kvote 1 ville gøre.

Figur 8.8

Gennemsnitlig rangering af ansøgere i kvote 2 fordelt på deres rangering i kvote 1, 2016-2018

Anm.: Den stiplede linje markerer den forventede placering, hvis der ikke var en sammenhæng mellemvurderingen i kvote 1 og i kvote 2.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Det er kun muligt at foretage rangeringen for de ansøgere, der har et karaktergennemsnit fra en gymnasial eksamen. I alt 71 procent af de ansøgere, som blev behandlet i kvote 2 i 2019, havde en gymnasial eksamen og dermed også mulighed for at søge optagelse i kvote 1. Til sammenligning søgte 6 procent af ansøgerne i 2019 ind på baggrund af en erhvervsuddannelse.

Den tætte sammenhæng mellem karaktergennemsnit og prioritering i kvoten genfindes op til et vist punkt i kvote 2. En høj rangering i kvote 1 leder dermed til en højere placering i kvote 2. Sammenhængen er dog aftagende, så sammenhængen mellem vurderingen i kvote 1 og kvote 2 er mindre stærk for ansøgere, der bliver rangeret højt i kvote 1. Det kan ses som et udtryk for, at karakterer på næsten tre fjerdedele af uddannelsesudbuddene spiller en rolle i udvælgelsen i kvote 2, men det kan også pege på, at de faktorer, der giver høje karakterer på ungdomsuddannelserne, også leder til, at ansøgeren fremstår mere attraktiv for uddannelsen, da optagne med høje karaktergennemsnit generelt klarer sig bedre på uddannelsen.

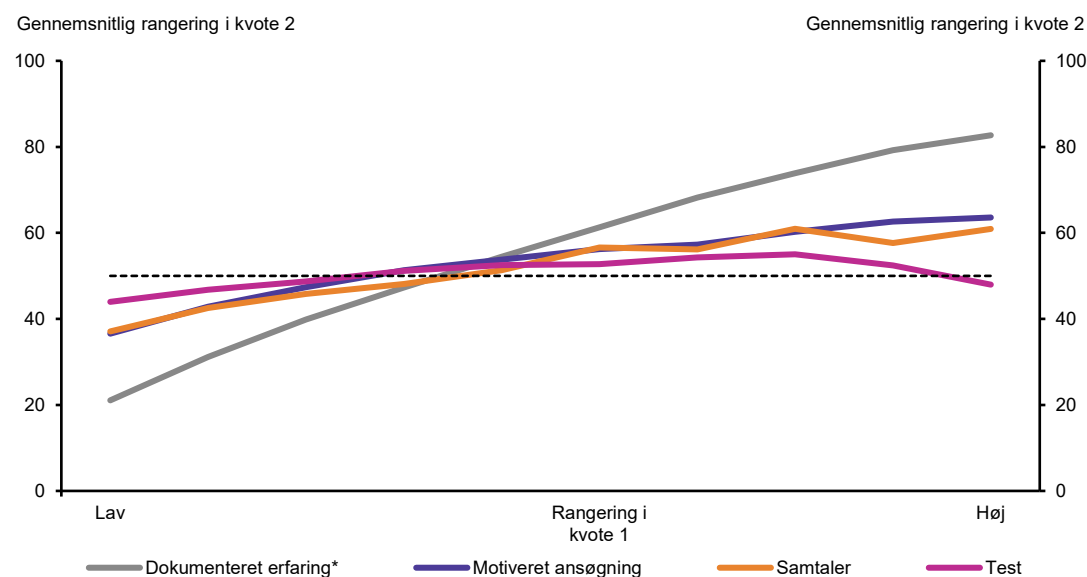
8.3.5 Sammenhængen mellem karaktergennemsnit og rangering i kvote 2 afhænger af udvælgelseskriterier

Der er variation i, hvilke udvælgelseskriterier uddannelsesinstitutionerne anvender til at rangere ansøgere i kvote 2. Når forskellige kriterier tages i brug, er det forventeligt, at disse kriterier rangerer ansøgerne forskelligt. Det ses i figur 8.9, som viser den gennemsnitlige rangering på uddannelserne fordelt på, hvilke metoder uddannelsesinstitutionerne anvender. Den stiplede linje markerer, hvordan det ville se ud, hvis placeringen i kvote 2 var uafhængig af den rangering, som ansøgerne har fået i kvote 1.

Sammenhængen mellem rangeringen i kvote 2 og kvote 1 er ikke ensartet på tværs af typer af udvælgelseskriterier, jf. figur 8.9.

Figur 8.9

Rangering af ansøgere i kvote 2 som funktion af ansøgernes rangering i kvote 1, forskellige udvælgelseskriterier, 2016-2018

Anm.: Den vandrette stiplede linje markerer den forventede placering ved tilfældig rangering af ansøgere.

*Dokumenteret erfaring er eksklusiv de uddannelser, der benytter dokumenteret erfaring i sammenhæng med motiveret ansøgning.

Kilde: Uddannelses og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Sammenhæng mellem rangeringen i kvote 1 og rangering i kvote 2 er stærkere for de uddannelser, der anvender dokumenteret erfaring (uden kombination med motiveret ansøgning). Dermed synes udvælgelseskriteriet 'dokumenteret erfaring' i høj grad at rangere ansøgere på samme måde som karaktergennemsnit. Det er derfor ikke et udvælgelseskriterie, som leverer en mulighed for "second chance" for ansøgerne. Sammenhængen aftager dog en smule jo højere ansøgerne var rangeret i kvote 1.

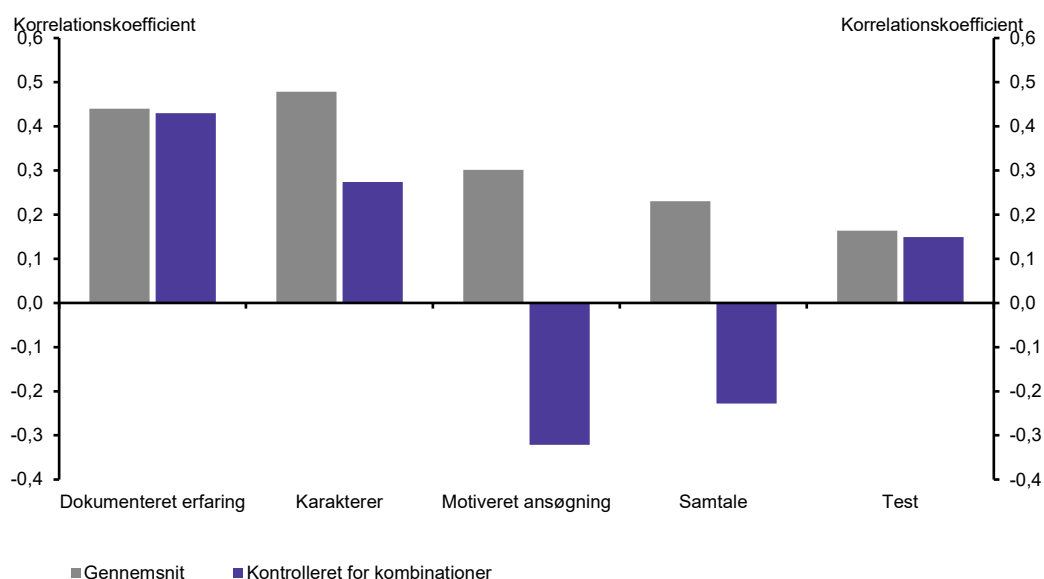
Man genfinder det samme mønster, men i mindre grad, for uddannelser, der anvender motiveret ansøgning og samtaler som kriterier til at rangere ansøgerne i kvote 2. Også for disse uddannelser er der en klar positiv sammenhæng mellem rangeringen i kvote 1 og ansøgerens rangering i kvote 2. Sammenhængen er mindre stærk, og disse udvælgelseskriterier bidrager dermed i højere grad til, at der optages andre ansøgere end dem, der ville blive optaget i kvote 1.

8.3.6 Rangering af ansøgere hænger sammen med udvælgelseskriterier

På tværs af brugen af udvælgelseskriterier er der generelt en positiv sammenhæng mellem karaktergennemsnit (dvs. rangeringen i kvote 1) og rangeringen i kvote 2, jf. figur 8.10. Uddannelser, der anvender dokumenteret erfaring, har i gennemsnit den højeste korrelation på mellem 0,4 og 0,5. Koefficienten kan maksimalt være 1. Med andre ord vil dokumenteret erfaring som udvælgelseskriterie i høj grad give anledning til samme rangering som i kvote 1.

Figur 8.10

Den gennemsnitlige sammenhæng mellem rangering i kvote 1 og kvote 2 ved forskellige udvælgelseskriterier, 2016-2018

Anm.: De grå søjler er den gennemsnitlige sammenhæng mellem rangeringen i kvote 1 og kvote 2 for det enkelte udvælgelseskriterie, når der ikke tages højde for at udvælgelseskriterierne benyttes i kombination. De blå søjler viser sammenhængen mellem udvælgelseskriterierne og rangeringen af ansøgere, når man kontrollerer for, at metoderne kombineres. Se metodeboks for yderligere beskrivelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

De forskellige udvælgelseskriterier i kvote 2 anvendes ofte i kombination. Hvis uddannelsen anvender karakterer som udvælgelseskriterie, er der for eksempel stor sandsynlighed for, at de også anvender dokumenteret erfaring. Det kan afspejle, at nogle kombinationer af udvælgelseskriterier er oftere anvendt end andre.

Når man kontrollerer for kombinationer, er motiveret ansøgning og samtaler hver især med til at *mindske* sammenhængen mellem rangeringen i kvote 2 og rangeringen i kvote 1. Det sandsynliggør, at der med disse udvælgelseskriterier er en mulighed for at vurdere andre aspekter af ansøgeren end blot deres karaktergennemsnit. Det skal ses i sammenhæng med, at særligt motiveret ansøgning ofte anvendes i kombination med dokumenteret erfaring og karakterer. Der kan dermed i praksis fortsat være en prioritering af ansøgere med høje karaktergennemsnit, selvom motiveret ansøgning eller samtale er taget i brug, hvilket betyder, at rangeringen i kvote 2 får tæt sammenhæng med rangeringen i kvote 1 – og at uddannelserne dermed udvælger de samme ansøgere i kvote 2, som de ville have gjort i kvote 1.

Metode: Rangering af ansøgere i kvote 2

For at optage ansøgere gennem den Koordinerede Tilmelding (KOT), skal institutionerne indberette en rangering af ansøgere til hvert enkelt udbud. Dermed er Den Koordinerede Tilmelding i besiddelse af en rangering af ansøgerne i kvote 2. En ansøgers plads i denne liste kaldes et *ventelistenummer*.

For at beskrive hvordan ansøgerne rangeres, udregnes det gennemsnitlige ventelistenummer i celler, der er kombinationer af år, uddannelsesudbud, kvote og karaktergennemsnit i heltal. Der kan derefter tages gennemsnit af disse gennemsnit for at beskrive variationer i data. Disse "gennemsnit af gennemsnit" er dermed vægtet således, at der kontrolleres for forskelligartet ansøgningsfelt på tværs af tid, uddannelser, kvoter og karaktergrupper. Hvis ansøgerne blev tilfældig fordelt, ville den gennemsnitlige rangering ligge på 50 procent.

Udeladelser af celler

Celler med mindre end 5 ansøgere udelades. Som kvote 1 og kvote 2 anvendes de grupper i KOT, der er angivet med gruppenummer hhv. 10 og 20. Der medtages kun adgangsbegrænsede uddannelser, dvs. uddannelser, der ikke har alle optaget.

8.4 Udvalgelse af ansøgere på baggrund af flere udvælgelseskriterier i kvote 2

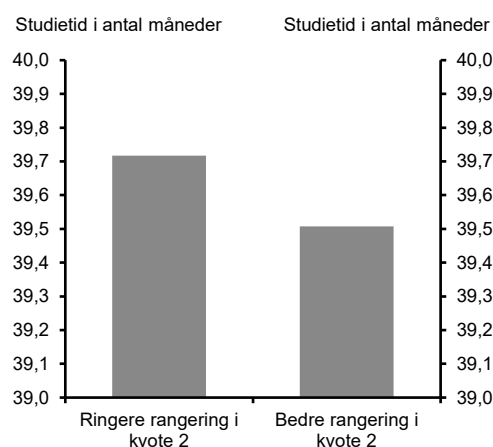
Optagelsen i kvote 2 kan ske på forskellig vis, men forudsætter altid en individuel vurdering af ansøgere på baggrund af fastsatte udvælgelseskriterier. Hvis den ekstra information i kvote 2 er brugbar til at vurdere ansøgerne, bør det give sig udslag i, at de bedst rangerede ansøgere i kvote 2 klarer sig bedre end ansøgere med en ringere rangering, også selvom de har det samme karaktergennemsnit.

8.4.1 Ansøgere med bedre kvote 2-vurdering klarer sig bedre på uddannelsen

Optagne med bedre rangering i kvote 2 har i gennemsnit 0,2 måneder kortere studietid end dem med en ringere rangering i kvote 2, jf. figur 8.11. De optagne, som er bedst rangeret i kvote 2, har i gennemsnit *1,4 procentpoint lavere frafald på 1. studieår*, end dem med en ringere rangering i kvote 2, jf. figur 8.12.

Figur 8.11

Gennemsnitlig studietid, måneder, 2000-2013

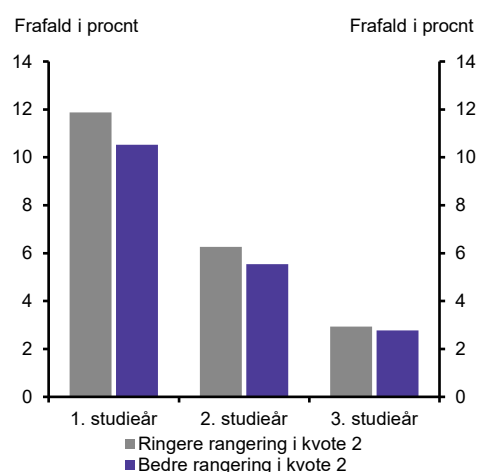

Anm.: Kun kvote 1-optagne i 2000-2013, der også har søgt i kvote 2, sammenlignes.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 8.12

Frafald 1., 2. og 3. studieår, procent, 2000-2017

Anm.: Kun kvote 1-optagne i 2000-2017, der også har søgt i kvote 2, sammenlignes.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

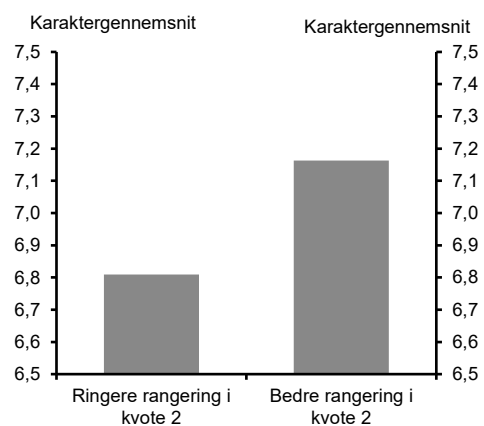
Analyse fokuserer på den samlede gennemsnitlige effekt af de forskellige udvælgelses-kriterier for ansøgere, der har søgt både i kvote 1 og 2, ved at sammenligne kvote 2-vurderingen af ens optagne i kvote 1 på samme uddannelse, i samme år og med samme karaktergennemsnit. Analysen ser på, om optagne med en bedre rangering i kvote 2, klarer sig bedre på udvalgte parametre. Analysen inkluderer ikke ansøgere i kvote 2, som ikke har et karaktergennemsnit fra en gymnasial uddannelse, som f.eks. ansøgere med en erhvervsuddannelse.

Herudover viser analysen, at de optagne med den bedste rangering i kvote 2 i gennemsnit får 0,4 højere karakterer det første studieår, end dem med en ringere rangering i kvote 2, jf. figur 8.13.

Rangeringen i kvote 2 kan også forudse succes efter færdiggørelsen af uddannelsen. De, der blev optaget med bedre rangering i kvote 2 har i gennemsnit 0,6 procentpoint lavere ledighed efter endt uddannelse end dem med ringere rangering, jf. figur 8.14.

Figur 8.13

Karaktergennemsnit 1. studieår, 2007-2017

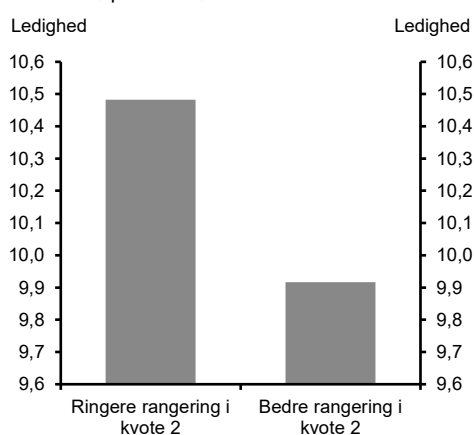

Anm.: Kun kvote 1-optagne i 2007-2017, der også har søgt i kvote 2, sammenlignes.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 8.14

Bruttoledighed efter færdiggørelse af uddannelse, procent, 2000-2013

Anm.: Kun kvote 1-optagne i 2000-2013, der også har søgt i kvote 2, sammenlignes. Ledigheden er opgjort som dage ledig i perioden 12-23 måneder efter fuldførelsestidspunktet.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Metode: Matchinganalyse af kvote 2-vurderinger

Til denne analyse er der foretaget en matchinganalyse af kvote 2-vurderinger ved at se på optagnes kvote 2-ventelistenumre (rangering). At en ansøger har et kvote 2-ventelistenummer betyder, at personen har søgt om optagelse på den givne uddannelse gennem kvote 2. Den ansøger med det bedste ventelistenummer (højere rangering), har uddannelsesinstitutionen i kvote 2 vurderet, er bedre kvalificeret end den ansøger med et dårligere ventelistenummer (lavere rangering).

Matchinganalysen foregår i dette tilfælde ved, at man i den samlede bestand af personer, man vil måle på, sammenkobler profiler i par eller matches, der begge er optaget gennem kvote 1 med det samme karaktergennemsnit, på den samme uddannelse, det samme år og begge samtidig har søgt om optagelse i kvote 2, og dermed har et kvote 2-ventelistenummer.

At de sammenkoblede personer er så ens som muligt betyder, at den eneste observerede forskel mellem dem er deres kvote 2-ventelistenumre. Denne sammenkobling gør det muligt at finde ud af, om der er en signifikant korrelation mellem det at have et højere eller lavere kvote 2-ventelistenummer og udvalgte parametre for succes på uddannelsen og efterfølgende: karakterer på 1. studieår, studietid, frafald og ledighed efter endt studie.

Det måles helt konkret, for eksempel ved studietid, ved at se på de to sammenkoblede personers personlige studietid, og derefter se om den med det højere eller lavere ventelistenummer har brugt kortest tid på at komme igennem studiet. Over hele bestanden af matches kan man således se, om der er en korrelation mellem kvote 2-ventelistenummer og studietid, og om denne er positiv eller negativ.

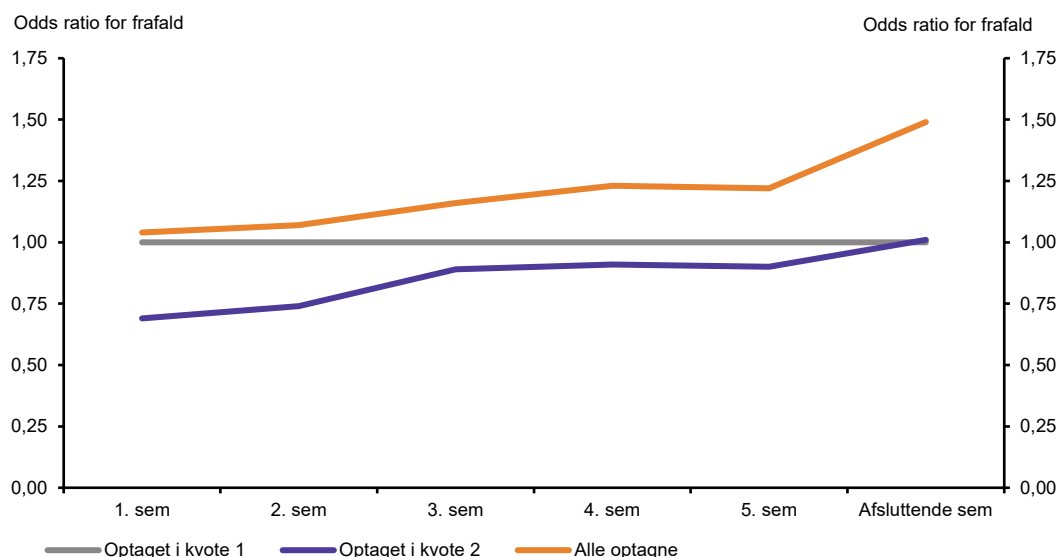
8.4.2 Studerende optaget via kvote 2 har lavere sandsynlighed for frafald

Studerende, der er blevet optaget via kvote 2, har på 1. og 2. semester ca. 25-30 procent lavere risiko for at falde fra end studerende optaget via kvote 1, jf. figur 8.15. Denne effekt er højere for studerende på akademiske bacheloruddannelser end for studerende på professionsbacheloruddannelser og erhvervsakademiuddannelser. For de studerende, der fortsat er på studiet på 3.-5. semester, er forskellen mindre. På uddannelsens afsluttende semester er frafaldsandsynligheden for studerende optaget hhv. via kvote 1 og kvote 2 ca. den samme. Samlet over studieforløbet har studerende optaget i kvote 2, væsentligt lavere risiko for frafald.

Studerende på uddannelser med alle optaget har højere risiko for frafald end studerende på uddannelser med adgangsbeholdning, jf. figur 8.15. På uddannelser med alle optaget er risikoen for frafald ca. 15-50 procent højere efter de første to semestre. Betydningen er dog mindre på erhvervsakademiuddannelserne.

Figur 8.15

Betydningen af faktorer ved optagelsen for odds for at falde fra, pr. semester efter studiestart, odds ratio i forhold til kvote 1, 2001-2017

Anm.: "Alle optaget" angiver, at de studerende er optaget på uddannelser, hvor alle kvalificerede ansøgere blev optaget. Odds ratio er i forhold til frafaldet i kvote 1. Der er kontrolleret for en række baggrundsvariable, bl.a. køn, forældrebaggrund og karaktergennemsnit fra gymnasial uddannelse. "Afsluttende semester" er det afsluttende semester uanset uddannelsens længde.

Kilde: Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

Jf. tidligere boks 8.3 kan omvalg og frafald skyldes mange forskellige (kombinationer af) faktorer. Når ansøgere, der er optaget i kvote 2 har lavere frafald på de første år af uddannelsen, peger en undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut på, at ansøgere optaget i kvote 2 er mere motiverede for uddannelsen, jf. boks 8.12.

Boks 8.12 Danmarks Evalueringsinstitut, 2019: "Kortlægning af kvote 2-systemet på de videregående uddannelser"

En spørgeskemaundersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut viser, at ansøgere, der selv angiver, at de har søgt via kvote 2, er mere motiverede for at starte på deres uddannelse end ansøgere, der ikke har søgt ind via kvote 2. I alt 62 procent af de adspurgte kvote 2-ansøgere angiver, at de er meget motiverede for at starte på den uddannelse, de er blevet optaget på. Det samme gælder 46 procent af studerende, der ikke søgte ind via kvote 2.

Undersøgelsen peger på, at resultatet ikke nødvendigvis skal tolkes som udtryk for, at en kvote 2-ansøgning gør ansøgerne mere motiverede for at starte. Forskellen kan lige så godt være udtryk for, at meget motiverede ansøgere oftere vil have lyst til at lægge den ekstra indsats, det kræver at søge ind på en uddannelse i kvote 2.

8.4.3 Optagne med en erhvervsuddannelse har lavere sandsynlighed for frafald

Ansøgere med en erhvervsuddannelse har ikke et gymnasialt karaktergennemsnit og indgår derfor ikke i analysen ovenfor. Sammenligner man frafaldssandsynligheden for hhv. optagne med en erhvervsuddannelse og optagne med en gymnasial uddannelse som adgangsgrundlag, viser det, at optagne med en erhvervsuddannelse på professionsbacheloruddannelserne er 11,8 procent faldet fra efter 1. studieår, mens det gælder 13,3 procent med en stx.

De studerende med en erhvervsuddannelse er samtidig den gruppe med lavest frafald på 1. studieår. På erhvervsakademiuddannelserne er tendensen den samme. Her er 16,9 procent med en erhvervsuddannelse faldet fra på 1. studieår, mens det gælder 18 procent med en stx.

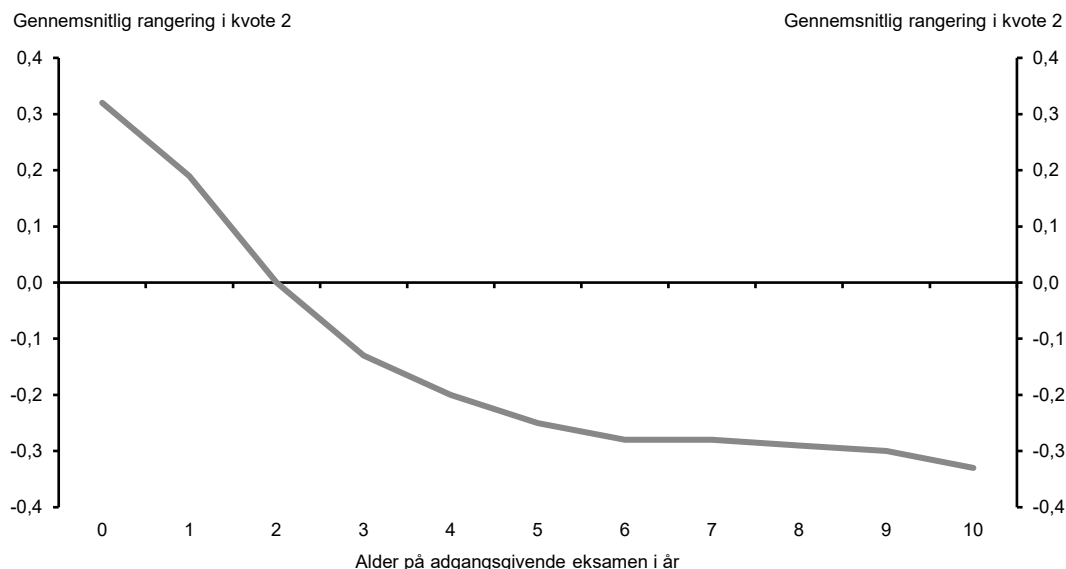
Forskellen kan hænge sammen med, at optagne med en erhvervsuddannelse er mere afklarede om deres studievalg end optagne med en gymnasial uddannelse. Det kan være fordi, de har færre videregående uddannelser at vælge imellem, og at uddannelsen er et reelt tilvalg, da ansøgere med en erhvervsuddannelse har mulighed for at finde beskæftigelse med deres erhvervsuddannelse. Det kan også skyldes, at studerende med en erhvervsuddannelse, der tager en videregående uddannelse, er bedre kvalificerede til den konkrete uddannelse end den gennemsnitlige studerende med en gymnasial uddannelse.

8.4.4 Ansøgere, der venter med at søge optagelse, bliver vurderet bedre i kvote 2

Ansøgere, som søger optagelse samme år, de dimitterer eller venter 1 år, får i gennemsnit den laveste rangering i kvote 2. Ansøgere, der venter 3 år eller længere i gennemsnit, får en bedre rangering i kvote 2 jo flere år, de venter med at søge. Trenden gælder alle dimittendaldre, men er ikke signifikant efter 5. år, jf. figur 8.16.

Figur 8.16

Gennemsnit af normaliserede kvote 2-ventelistenumre fordelt på alder på adgangsgivende eksamen, 2009-2018

Anm.: Analysen inkluderer alle studerende, der er startet i årene 2009-2018. De normaliserede kvote 2-ventelistenumre er en omregning af de sande ventelistenumre (rangeringen). For at kunne sammenligne numrene for uddannelser med forskellige antal ansøgere, har hvert ventelistenummer fået fratrasket gennemsnittet og er derefter blevet divideret med standardafvigelsen. Det midterste ventelistenummer har derfor fået værdien 0,0. Negative værdier er de ventelistenumre, der er bedre end det midterste, og positive værdier er de ventelistenumre, der er ringere.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Tendensen kan skyldes, at ansøgere, der venter med søge optagelse, har haft mere tid til at erhverve sig relevant erfaring som f.eks. erhvervserfaring, udlandsophold eller høj-skoleophold, som uddannelserne kan bruge i vurderingen i kvote 2. Dette indikerer, at optagelsen i kvote 2 belønner ansøgere, der bruger lang tid, før de starter en uddannelse. Dette er på trods af, at uddannelserne ifølge gældende regler højst må vurdere aktiviteter for en periode på sammenlagt 12 måneder.

For uddannelser, der angiver dokumenteret erfaring som et udvælgelseskriterie, vil antallet af år mellem den gymnasiale uddannelse og optagelse på en videregående uddannelse, have en tæt sammenhæng, alene fordi ansøgerne har haft tid til at foretage sig relevante aktiviteter. Denne sammenhæng vil ikke nødvendigvis være lige så entydig, hvis man alene så på andre udvælgelseskriterier end dokumenteret erfaring.

9. Optagelsessystemets betydning for social mobilitet

I dette kapitel undersøges, hvordan optagelsessystemet påvirker social mobilitet målt ved forældres uddannelsesbaggrund. Analyserne viser bl.a., at ansøgere med ufaglærte og faglærte forældre i ringere grad søger optagelse på videregående uddannelser, konkurrerer på et lavere karaktergennemsnit i kvote 1 og i gennemsnit bliver vurderet ringere i kvote 2 i forhold til deres vurdering i kvote 1 sammenlignet med ansøgere med forældre med en videregående uddannelse.

Måden, optagelsessystemet virker på i forhold til at give ansøgere lige adgang til de videregående uddannelser, kan have betydning for den sociale mobilitet i Danmark. I denne evaluering afgrænses social mobilitet til at handle om uddannelsesmobilitet – det vil sige i hvilket omfang, unge har mulighed for at blive optaget på en uddannelse på et højere niveau end deres forældre. Derfor er det relevant at se på, om der er elementer i optagelsessystemet, der kan være med til at påvirke uddannelsesmobiliteten. Kapitlets analyser er baseret på statistiske analyser af data fra Den Koordinerede Tilmelding og Danmarks Statistik.

Hovedresultater

- I 2019 blev der optaget ca. 6.500 flere ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre end i 2009. Det svarer til 34 procent flere. Det skyldes bl.a., at optaget til de videregående uddannelser er steget markant.
- Ti år efter de har afsluttet folkeskolen, har 35 procent af unge med ufaglærte forældre gennemført en gymnasial uddannelse. Det tilsvarende tal for unge med forældre med en videregående uddannelse er 75 procent. Da de gymnasiale uddannelser er hovedvejen ind i optagelsessystemet, betyder det, at flere unge med en ufaglærte forældre ikke søger ind på en videregående uddannelse.
- Ansøgere med forældre med en videregående uddannelse har generelt væsentligt højere karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelse end ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre. I gennemsnit har de et karaktergennemsnit, der er 1,0 karakterpoint højere end ansøgere med faglærte forældre, og 1,5 karakterpoint højere end ansøgere med ufaglærte forældre. Det stiller dem bedre, når de bliver vurderet i kvote 1. Forskellen på et karaktergennemsnit på f.eks. 7,0 og 8,0 betød en forskel på, hvorvidt man kunne komme ind på 82, eller knap 10 procent, af uddannelsesudbuddene i 2019
- Der er forskel på, hvordan ansøgere bliver vurderet i kvote 2 afhængigt af, hvilket uddannelsesniveau deres forældre har. I kvote 2 bliver ansøgere med en gymnasial eksamen med faglærte eller ufaglærte forældre typisk vurderet lavere end ansøgere med forældre med en videregående uddannelse, der er rangeret på samme niveau i kvote 1.
- En simulering viser, at med den nuværende anvendelse af udvælgelseskriterier i kvote 2, vil ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre alt andet lige blive bedst stillet, hvis man i stedet for kvote 2 havde fordelt pladserne efter karaktergennemsnit i kvote 1.
- Der er indikationer på, at der kan være forskellige virkninger afhængigt af, hvilke udvælgelseskriterier uddannelserne vælger i kvote 2. F.eks. har Syddansk Universitet indført et testbaseret optagelsesforløb i kvote 2, hvor de i højere grad optager ansøgere med faglærte forældre, end hvis pladserne blev fordelt i kvote 1.

9.1 Social mobilitet forud for optagelsessystemet

Hvis der er stor forskel på, hvor stor en andel af henholdsvis unge med forældre med en videregående uddannelse og unge med faglærte eller ufaglærte forældre, der søger mod en videregående uddannelse, vil den direkte effekt af optagelsessystemet på uddannelsesmobiliteten være relativt begrænset, da forskellen mellem grupperne viser sig på et tidligere tidspunkt i uddannelsessystemet.

9.1.1 Unge med forældre med en videregående uddannelse vælger oftere en gymnasial uddannelse

Forskningen viser, at de tidlige barndomsår er essentielle for etableringen af social arv både gennem normer, kognitive og ikke-kognitive evner, se f.eks. Heckman, 2006. Det betyder, at en del af grundlaget for, om de unge bliver optaget på en videregående uddannelse, ligger lang tid før, de unge møder optagelsessystemet. Det gælder blandt andet sandsynligheden for at have gennemført en ungdomsuddannelse samt hvilke kompetencer, som de unge har tilegnet sig gennem grundskolen og ungdomsuddannelsen.

Dertil kan der være en sammenhæng mellem forældrenes uddannelsesniveau, og hvilke uddannelser ansøgerne vælger at søge, herunder også betydningen af f.eks. geografisk afstand og institutionstyper. Disse sammenhænge er ikke undersøgt i evalueringen.

For mange unge dukker spørgsmålet om at tage en videregående uddannelse op tidligere i deres liv, f.eks. i forbindelse med valget af ungdomsuddannelse. Den tydeligste forskel i den sociale mobilitet sker i overgangen mellem grundskole og en gymnasial uddannelse, hvor eksempelvis kun 35 procent af dem med ufaglærte forældre tager en gymnasial uddannelse. Dette tal er 75 procent for unge med forældre med en videregående uddannelse. Da de gymnasiale uddannelser er hovedvejen ind i optagelsessystemet, betyder det, at flere unge med ufaglærte forældre ikke søger ind på en videregående uddannelse.

9.2 Social mobilitet i optagelsessystemet

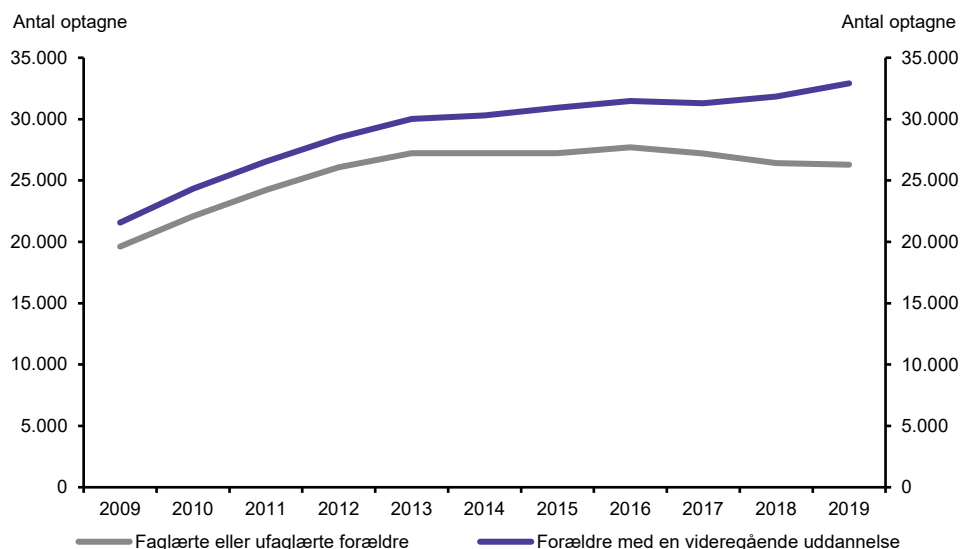
Optagelsessystemet påvirker hvilke ansøgere, der bliver optaget på hvilke uddannelser. Det gælder til dels i forhold til de adgangskrav, uddannelserne har, og dels i forhold til hvilke udvælgelseskriterier, der benyttes til at rangere ansøgere på uddannelserne. Forskellige kriterier til rangering af ansøgere vil forventeligt være mere eller mindre neutrale over for forskellige typer af ansøgere. Dette er de direkte effekter på uddannelsesmobilitet af optagelsessystemet.

9.2.1 Flere unge med faglærte eller ufaglærte forældre optages på en videregående uddannelse

Den store stigning i optaget på de videregående uddannelser har betydet, at antallet af unge med faglærte og ufaglærte forældre, der bliver optaget på en videregående uddannelse, er steget væsentligt. I 2019 var der således 6.500 flere ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre der blev optaget i forhold til 2009, jf. figur 9.1. Det svarer til en stigning på 34 procent.

Figur 9.1

Optagne på de videregående uddannelser fordelt på forældres uddannelse, antal, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding

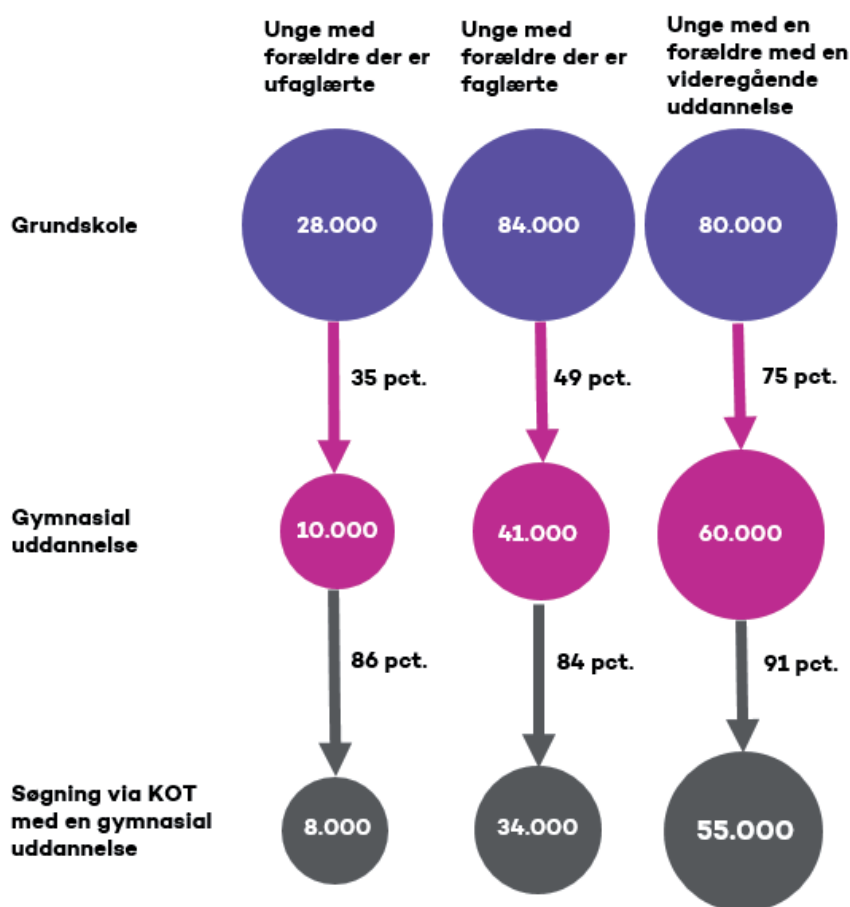
Udviklingen kan ikke tilskrives optagelsessystemet, men er en indikation på størrelsesordenen for den sociale mobilitet i uddannelsessystemet i Danmark. Stigningen for ansøgere med forældre med en videregående uddannelse, er 53 procent flere i 2019 i forhold til 2009. Dette skal dog ses i lyset af, at der siden 2009 er sket en stor stigning i andelen af voksne danskere, der har en videregående uddannelse. Der var i 2019 knap 30 pct. flere personer i alderen 40-59 år, der havde en videregående uddannelse i forhold til 2009, mens antallet af faglærte og ufaglærte i samme aldersgruppe, var stort set uændret.

9.2.2 Unge med forældre med en videregående uddannelse søger oftere selv en videregående uddannelse end unge med faglærte eller ufaglærte forældre

Ser man på overgangen fra gymnasial uddannelse til de videregående uddannelser, er forskellen ift. forældres uddannelsesniveau mindre markant, idet 86 procent af dem med ufaglærte forældre søger optagelse, mens det er 91 procent af dem med forældre med en videregående uddannelse, jf. figur 9.2. Samlet betyder det, at ud af 28.000 unge med ufaglærte forældre endte 8.000 (knap 30 procent) med at søge ind på en videregående uddannelse med en gymnasial eksamen inden for ti år efter de færdiggjorde 9. klasse. For unge med forældre med en videregående uddannelse var det 68 procent.

Figur 9.2

Social mobilitet i forud for optagelsessystemet for unge, der afsluttede 9. klasse i 2006-2008

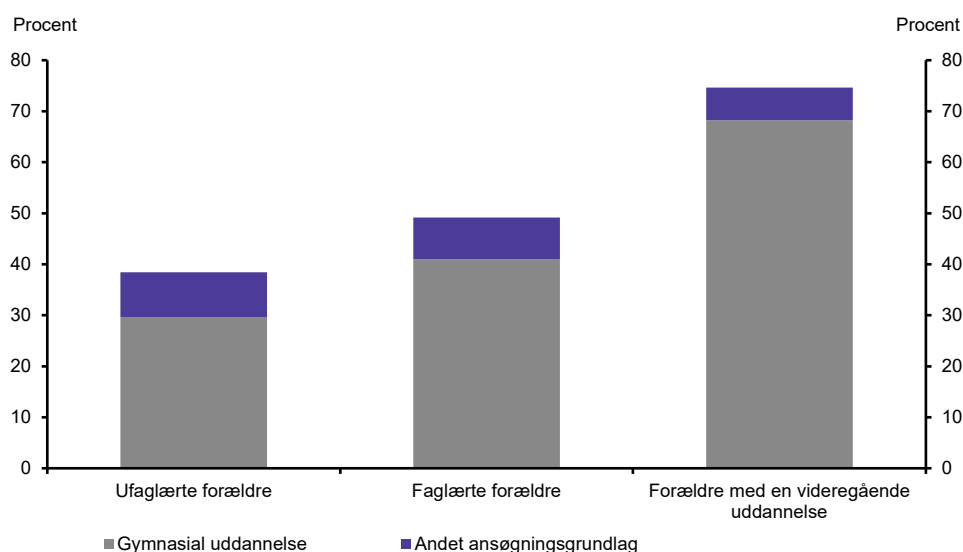
Anm.: Grundskolen er de personer, der har afsluttet 9. klasse i studieåret 2006, 2007 eller 2008. Gymnasial uddannelse er opgjort som andelen af de personer, der afsluttede 9. klasse i studieåret 2006, 2007 eller 2008 og indenfor 10 år fuldført gymnasial uddannelse. Søgningen via KOT med en gymnasial uddannelse er de personer, der afsluttede 9. klasse i studieåret 2006, 2007 eller 2008, har gennemført en gymnasial uddannelse og har søgt første gang gennem KOT 10 år efter. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

Ud over de unge, der har taget en gymnasial uddannelse, var det ca. 8 procent, der inden for ti år efter de afsluttede 9. klasse, søgte om optagelse uden en gymnasial uddannelse, f.eks. med en erhvervsuddannelse. Det var henholdsvis 9 og 8 procent af de unge med ufaglærte og faglærte forældre, der søgte ind med et andet adgangsgrundlag, mens det var 6 procent af de unge med forældre med en videregående uddannelse, jf. figur 9.3.

Figur 9.3

Andelen af unge, der afsluttede 9. klasse i 2006-2008, der ti år efter afslutningen af 9. klasse har søgt ind på en videregående uddannelse, fordelt på forældre uddannelsesniveau

Anm.: Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

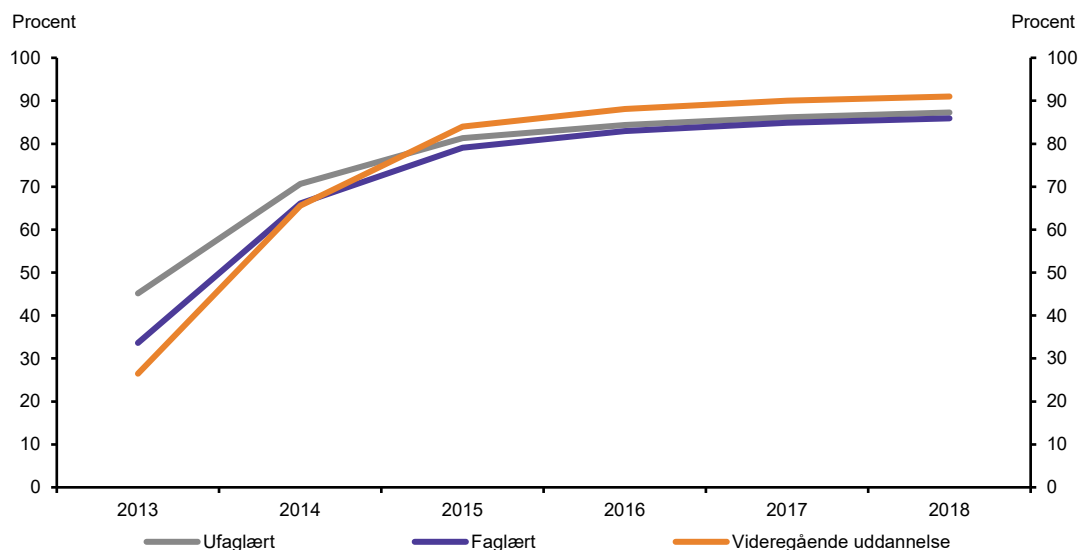
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

9.2.3 Ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre søger hurtigere optagelse

Henholdsvis 45 procent af dem med ufaglærte forældre og 34 procent af dem med faglærte forældre søger optagelse samme år, som de har afsluttet en gymnasial uddannelse, jf. Figur 9.4. Det tilsvarende tal for dem med forældre med en videregående uddannelse er 27 procent.

Figur 9.4

Akkumuleret andel af personer, der har søgt ind på en videregående uddannelse blandt personer, der afsluttede en gymnasial uddannelse i 2013, fordelt på forældres uddannelsesbaggrund, procent, 2013-2018

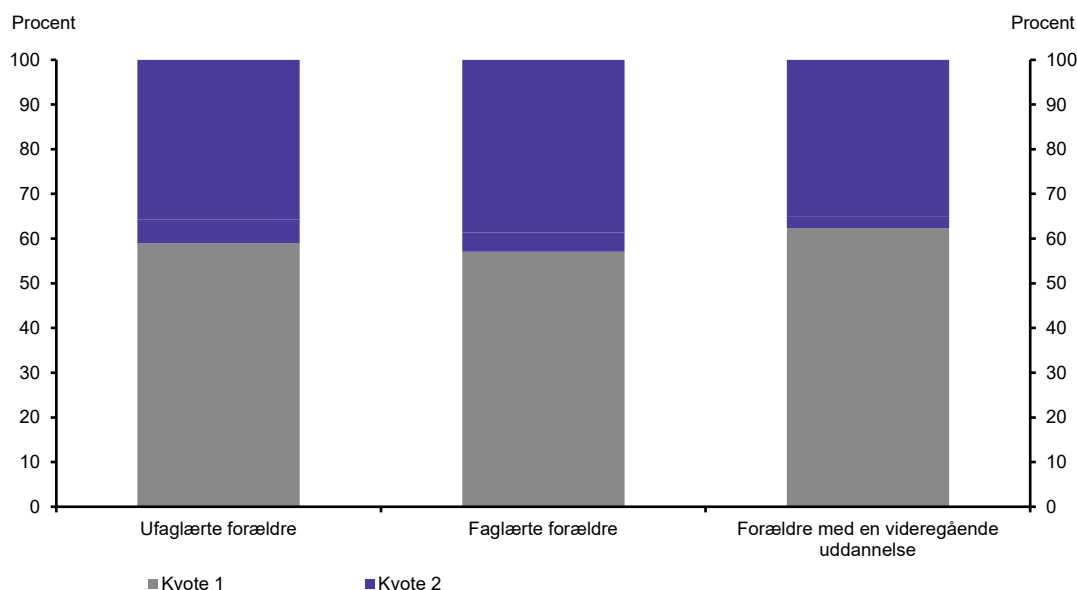
Anm.: Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Der er mindre forskelle på, hvorvidt ansøgerne søger i kvote 1 eller i kvote 2 alt efter forældrenes uddannelsesniveau. En mindre andel af ansøgerne med forældre med en videregående uddannelse søger i kvote 2 i forhold til ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre. I 2018 var det 38 procent af ansøgerne med forældre med en videregående uddannelse, der søgte i kvote 2 på deres første prioritet. Tilsvarende var det 43 procent af ansøgerne med faglærte forældre og 41 procent af ansøgerne med ufaglærte forældre, jf. Figur 9.5.

Figur 9.5

1. prioritetsansøgninger fordelt på henholdsvis kvote 1 og kvote 2 og forældres uddannelsesbaggrund, procent, 2018

Anm.: Forældres uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

9.3 Social mobilitet i udvælgelsen i kvote 1

I de ovenstående afsnit er det vist, at de store forskelle i forhold til social mobilitet i forhold til de videregående uddannelser finder sted i tiden inden optagelsessystemet. Således gælder det i forhold til størrelsesordenen (antallet af personer) for den social mobilitet, at optagelsessystemet samlet set er af mindre betydning.

Der, hvor optagelsessystemets har den mest direkte påvirkning på sociale mobilitet, er i hvilke udvælgelseskriterier, der benyttes til at tildele uddannelsespladser til ansøgere på uddannelser, hvor der er flere kvalificerede ansøgere end der er pladser. I optagelsessystemet benyttes forskellige udvælgelseskriterier i henholdsvis kvote 1 og 2. Det er derfor relevant at sammenligne udvælgelseskriterierne, og hvordan de bruges til at vurdere ansøgere afhængigt af forældrenes uddannelsesniveau.

9.3.1 Karaktergennemsnittet stiger med forældrenes uddannelsesniveau

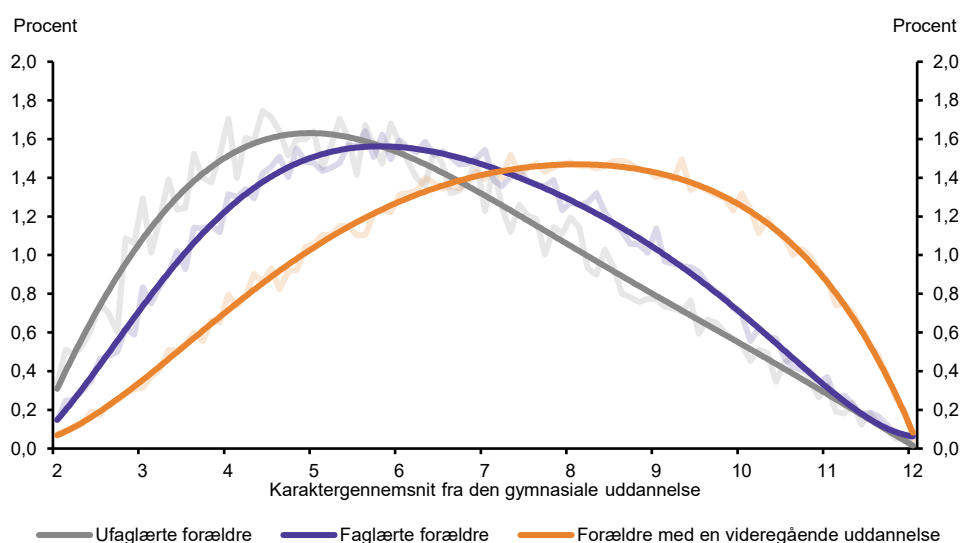
Det er muligt, at to personer med de samme kvalifikationer vurderes forskelligt, når de måles på de forskellige indikatorer afhængig af deres baggrund (Kang & Banaji, 2006). Det er dog også muligt, at de forskellige indikatorer i forskellig grad måler kvalifikationer, der varierer på tværs af samme baggrund f.eks. pga. forskellige opdragelse (Björklund & Salvanes, 2010)

I kvote 1 vurderes ansøgere alene på baggrund af karaktergennemsnittet fra den gymnasiale uddannelse. Hvilken effekt kvote 1 har på social mobilitet, vil derfor i høj grad hænge sammen med, hvilken sammenhæng der er mellem forældrenes uddannelse og karaktergivning i de gymnasiale uddannelser.

Ansøgere med forældre med en videregående uddannelse, har generelt væsentligt højere karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen end ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre, jf. Figur 9.6. I gennemsnit har ansøgere med forældre med en videregående uddannelse et karaktergennemsnit, der er 1,0 højere end ansøgere med faglærte forældre, og 1,5 højere end ansøgere med ufaglærte forældre.

Figur 9.6

Karakterfordelingen for ansøgere fordelt på forældres uddannelsesbaggrund, procent, 2016-2018

Anm.: Tallene er eksklusive bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen). Tallene er for ansøgere med et karaktergennemsnit fra en dansk gymnasial uddannelse. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Fordelingerne viser ikke, *hvorfor* ansøgere har forskellige karaktergennemsnit fra de gymnasiale uddannelser på tværs af forældrenes uddannelsesniveau. Hvis ansøgere med forældre med en videregående uddannelse generelt har tillært sig kompetencer, der gør dem mere studieegnede, kan karaktergennemsnit være et retvisende mål for ansøgenes evner.

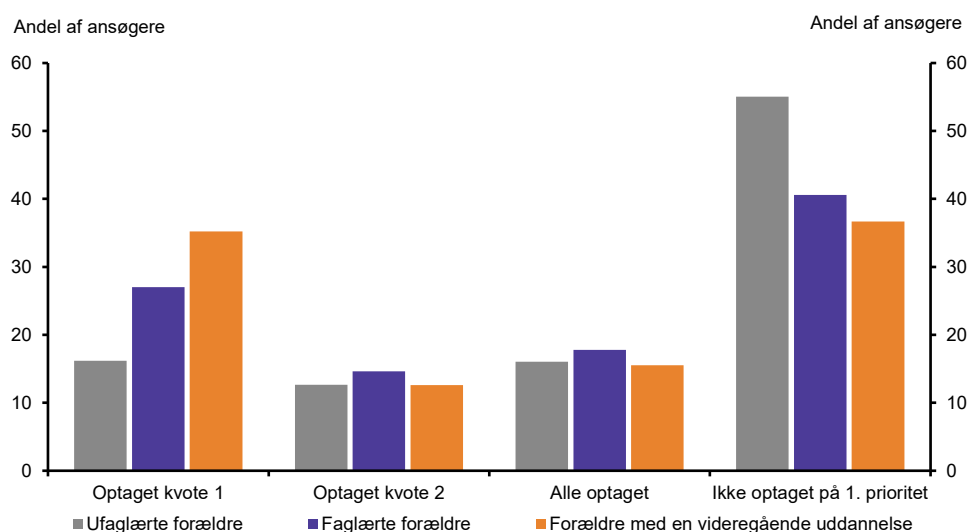
Omvendt kan det være, at ansøgere med forældre med en videregående uddannelse i højere grad kan tillære sig metoder til at få højere karakterer, uanset evner og motivation. Det kunne eksempelvis være, at unge med forældre med en videregående uddannelse i højere grad kan tale det samme sprog som underviseren, fremstår mindre usikre ved mundtlige præstationer eller får hjælp af forældre i skriftlige præstationer. Det ville være udtryk for, at der var en såkaldt 'teacher bias' i gymnasiet. Forskning fra Danmark

på folkeskoleområdet finder ikke evidens for teacher-bias i årskaraktererne, men svag evidens for det i eksamenskaraktererne (Jæger & Møllegaard, 2017).

Da karaktergennemsnit fra de gymnasiale uddannelser er grundlaget for udvælgelsen i kvote 1, betyder det, at ansøgere med forældre med en videregående uddannelse alt andet lige har større sandsynlighed for at blive optaget i kvote 1. I perioden 2016-2018 blev 35 procent af ansøgerne med forældre med en videregående uddannelse optaget på deres 1. prioritet via kvote 1. Modsat gjaldt det for 16 procent af ansøgerne med ufaglærte forældre, jf. Figur 9.7.

Figur 9.7

Ansøgere, der bliver optaget på deres 1. prioritet i fordelt på kvote 1, kvote 2 og uddannelsesudbud med alle optaget, fordelt på forældres uddannelsesniveau, andel, 2016-2018

Anm.: Søjlerne summer til 100 procent, så de grå søjler sammenlagt udgør alle ansøgere med ufaglærte forældre osv. Figuren inkluderer ansøgere, der bliver afvist, da de ikke lever op til adgangskravene. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højeste fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Forskellene i andelen af det samlede antal ansøgere, der bliver optaget på deres 1. prioritet via kvote 2, er mindre forskellige på tværs af forældrenes uddannelsesniveau. Af det samlede antal ansøgere med faglærte forældre er det 15 procent, der bliver optaget på deres første prioritet via kvote 2 og 18 procent på uddannelsesudbud med alle optaget. For ansøgere med ufaglærte forældre gælder det for henholdsvis 13 og 16 procent, hvilket også gælder for ansøgere med forældre med en videregående uddannelse. Samlet betyder det, at 63 pct. af ansøgere med forældre med en videregående uddannelse bliver optaget på deres første prioritet, mens det er 59 pct. af ansøgerne med faglærte forældre og 45 pct. af ansøgerne med ufaglærte forældre.

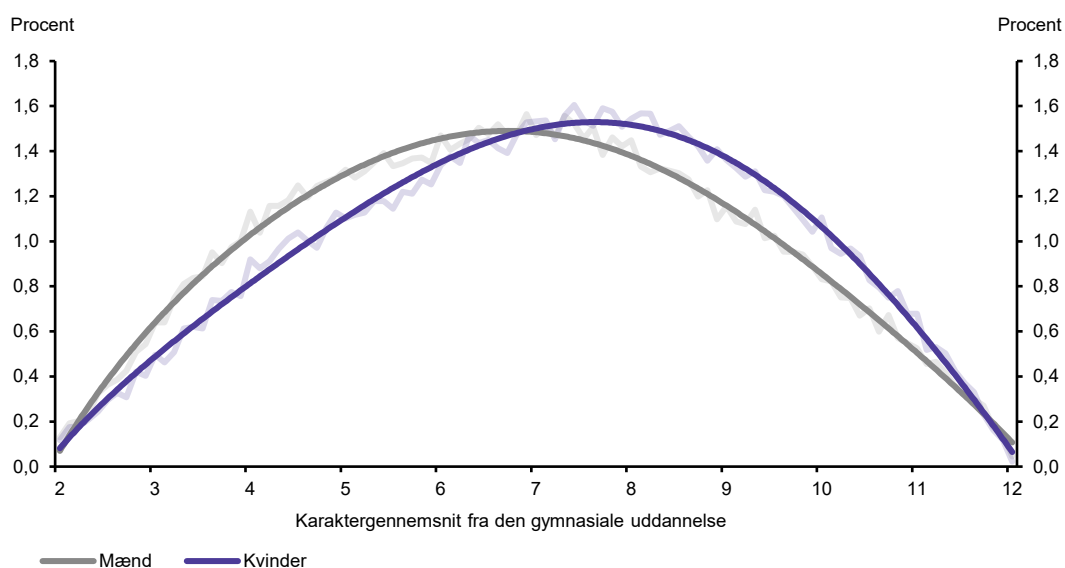
Forældrenes uddannelsesniveau er en af flere parametre, det kan være relevant at vurdere udvælgelseskriterierne i optagelsessystemet ud fra. Et andet relevant parameter kunne være forskelle på tværs af køn, jf. boks 9.1.

Boks 9.1 Udvalgelseskriterier og køn

Kvindelige ansøgere har generelt højere karaktergennemsnit fra deres gymnasiale eksamen, jf. figur 9.8. I gennemsnit havde kvindelige ansøgere et karaktergennemsnit 0,3 karakterpoint højere end mandlige ansøgere. De kvindelige ansøgere er derfor generelt stillet bedre i kvote 1.

Figur 9.8

Karakterfordelingen for ansøgere fordelt på køn, procent, 2016–2018

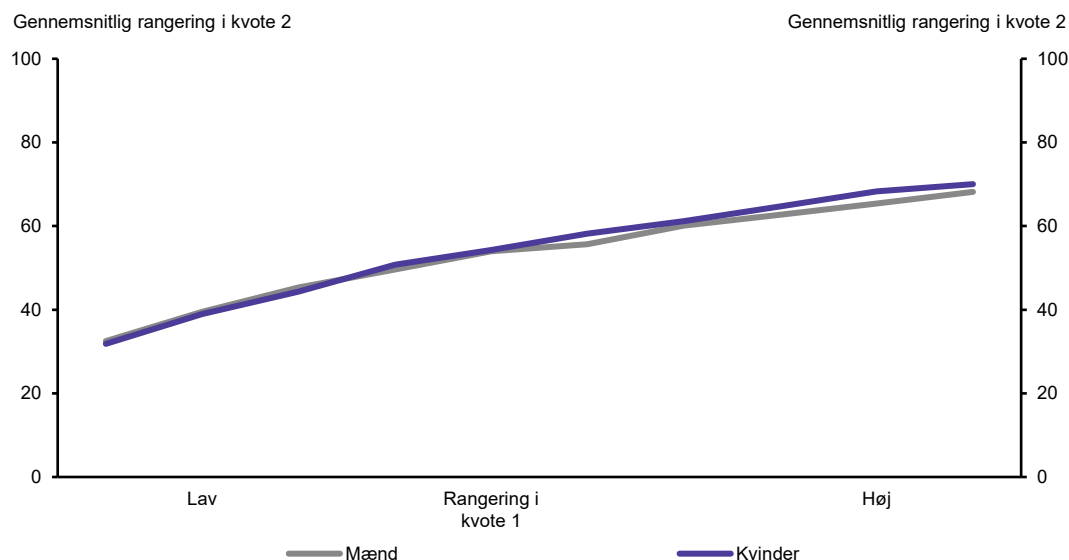
Anm.: Tallene er eksklusive bonus for tidlig studiestart (1,08-reglen). Tallene er for ansøgere med et karaktergennemsnit fra en dansk gymnasial uddannelse.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

I kvote 2 bliver kvinder generelt vurderet lidt højere end mænd givet deres rangering i kvote 1, jf. figur 9.9. Det betyder at kvinder generelt er lidt bedre stillet i kvote 2, end de ville være i kvote 1.

Figur 9.9

Gennemsnitlig rangering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på køn, 2016-2018

Anm.: Figurene inkluderer kun personer, der er vurderet i både kvote 1 og kvote 2.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding..

9.4 Social mobilitet i udvælgelsen i kvote 2

Uddannelsesinstitutionerne benytter en lang række forskellige udvælgelseskriterier i kvote 2. Disse kriterier kan stille forskellige typer ansøgere bedre eller dårligere, herunder også ansøgere med forskellig baggrunde. Som beskrevet i kapitel 8, er der en sammenhæng mellem ansøgernes karaktergennemsnit fra de gymnasiale uddannelser, og den vurdering, de får i kvote 2. Sammenhængen er dog ikke en-til-en. Som det fremgår af afsnit 9.3, har ansøgere med forældre med en videregående uddannelse i gennemsnit højere karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen, og er derfor bedre stillet i kvote 1. Dette afsnit gennemgår, hvordan ansøgere fra forskellige baggrunde bliver vurderet i kvote 2.

9.4.1 En større andel ansøgere med faglærte forældre søger kvote 2

En større del af ansøgerne med faglærte forældre optages på deres 1. prioritet via kvote 2, jf. figur 9.7. Det skyldes ikke nødvendigvis, at de er bedre stillet i kvote 2 end i kvote 1. En del af det skyldes, at en større andel ansøgere med faglærte forældre søger kvote 2. Det gælder 43 procent af ansøgerne med faglærte forældre mod 38 procent af ansøgere med forældre med en videregående uddannelse. Dertil kommer, at fordi ansøgerne med forældre med en videregående uddannelse i gennemsnit har højere karaktergennemsnit, bliver flere af dem optaget i kvote 1, selvom de også har søgt kvote 2.

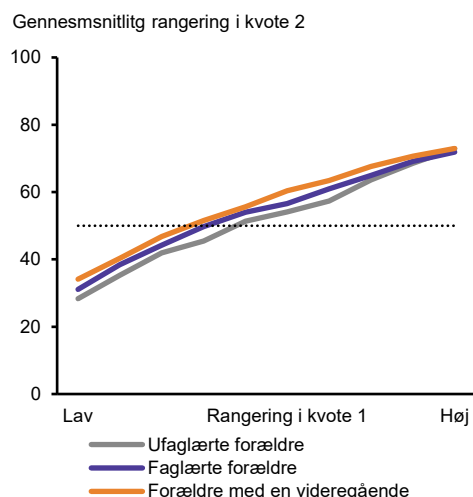
Rangeringen af ansøgere i kvote 2 korrelerer i høj grad med ansøgerens rangering i kvote 1, så ansøgere, der er rangeret højt i kvote 1, generelt får en bedre rangering i kvote 2.

De meste udbredte udvælgelseskriterier i kvote 2 er *dokumenteret erfaring, karakterer og motiverede ansøgninger*, jf. kapitel 8. Ansøgere med ufaglærte forældre har generelt en lidt ringere mulighed for optagelse, når de rangeres i kvote 2 i forhold til andre ansøgere, når man ser på ansøgere med samme rangering i kvote 1, dvs. med samme karaktergennemsnit på samme uddannelse. Kvote 2-ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre rangeres således generelt lavere end kvote 2-ansøgere med forældre med en videregående uddannelse med samme rangering i kvote 1, jf. figur 9.10 og figur 9.11.

Uddannelsesinstitutionerne vurderer ansøgere med ufaglærte forældre ca. 4,5 procentpoint lavere i forhold til ansøgere med forældre med en videregående uddannelse. Dette gælder dog ikke for de ansøgere med den højeste vurdering i kvote 1, hvor forskellen ansøgerne på tværs af forældrenes uddannelsesniveau er mere lige.

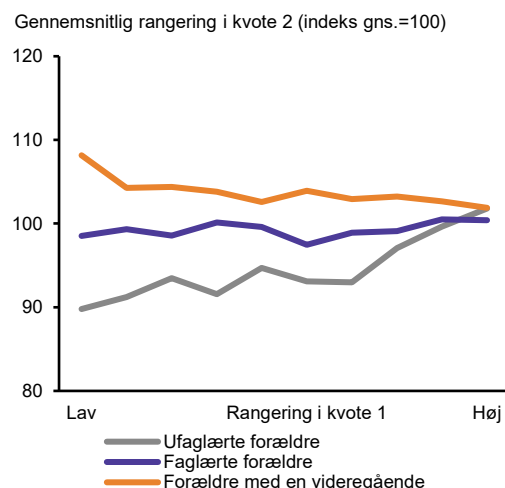
Figur 9.10

Gennemsnitlig rangering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på forældres uddannelse, 2016-2018

Figur 9.11

Gennemsnitlig rangering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på forældres uddannelse, indekseret. 2016-2018

Anm.: Figurerne inkluderer kun personer, der er vurderet i både kvote 1 og kvote 2. Den vandrette stiplede linje i figur 9.10 markerer den forventede placering ved tilfældig prioritering af ansøgere. Se boks for metodebeskrivelse. Figur 9.11 viser de gennemsnitlige rangeringer i kvote 2 indekseret efter den gennemsnitlige rangering. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

Ligesom for karaktergennemsnit viser resultaterne ikke, *hvorfor* ansøgere med samme karaktergennemsnit rangeres forskelligt i kvote 2 afhængigt af forældrenes uddannelsesniveau. Det er usikkert, hvorvidt dette mønster er udtryk for reelle forskelle i forudsætninger, eller fordi ansøgere med forældre med en videregående uddannelse har lettere ved at leve op til udvælgelseskriterierne i kvote 2.

Omvendt kan det være, at ansøgere med forældre med en videregående uddannelse har tillært sig metoder, der gør, at uddannelserne rangerer dem højere, uanset faglige forudsætninger og motivation. Eksempelvis kan de fremstå mindre usikre til en optagelsessamtale eller have bedre forudsætninger på uddannelser, der vægter omkostningsfulde aktiviteter som eksempelvis udlandsophold og højskoleophold. Endelig kan de have et mere relevant netværk ift. muligheden for at kvalificere sig via dokumenteret erfaring, såsom relevant erhvervsarbejde. Dertil kommer, at da ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre søger optagelse hurtigere efter de har afsluttet deres gymnasiale uddannelse, har de kortere tid til aktiviteter som udlandsophold og erhvervsarbejde, inden de søger optagelse.

Metode: Rangering af ansøgere i kvote 2

For at optage ansøgere gennem den Koordinerede Tilmelding, skal institutionerne indberette en rangeret liste af ansøgere, og Den Koordinerede Tilmelding kender derfor ansøgernes rangering i henholdsvis kvote 1 og kvote 2. En ansøgers plads i denne liste kaldes et *ventelistenummer*.

Hvis kvote 2-ansøgere har en karaktergennemsnit fra en gymnasial eksamen, bliver de også automatisk vurderet i kvote 1. For ansøgere, der har søgt kvote 2, og har et karaktergennemsnit, kan deres rangering i henholdsvis kvote 1 og kvote 2 således sammenlignes.

For at beskrive, hvordan ansøgerne rangeres, udregnes det gennemsnitlige ventelistenummer i kvote 2 i grupper, der er en kombination af år, uddannelsesudbud, samt ansøgernes rangering i kvote 1 opgjort på deciler.

Derefter er der taget et gennemsnit af grupperne. Disse "gennemsnit af gennemsnit" er dermed vægtet, således at der kontrolleres for et forskelligartet ansøgningsfelt på tværs af tid og uddannelser.

Ansøgeren placeres i analyserne efter den forældre med det højeste uddannelsesniveau, da ansøgeren var 13 år gammel, og refereres til som ansøgere med forældre med en videregående uddannelse, ansøgere med faglærte forældre og ansøgere med ufaglærte forældre.

Udeladelser af celler

Celler med mindre end 5 ansøgere udelades. Da det er nødvendigt at sammenligne kvote 1 og kvote 2 anvendes udelukkende ansøgere med en gymnasial eksamen og derved et karaktergennemsnit, der også er vurderet i kvote 2. Der medtages kun adgangsbegrænsede uddannelser, dvs. uddannelser, der ikke har alle optaget.

9.4.2 Udvalgelseskriterierne har betydning for social mobilitet i kvote 2

Uddannelserne anvender i dag en række forskellige (kombinationer af) udvalgelseskriterier i kvote 2. Omfanget af social mobilitet i kvote 2 varierer ift. udvalgelseskriterier,

jf. Figur 9.12. Første graf i figuren viser de uddannelser, der benytter dokumenteret erfaring og karakterer uden samtidig at benytte motiverede ansøgninger.

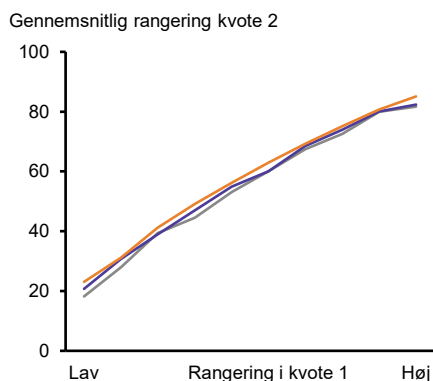
Uddannelsesinstitutionerne vurderer ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre lidt lavere end deres rangering i kvote 1 (ca. 3 procentpoint). Samtidig er der en meget stærk sammenhæng mellem rangeringen af ansøgerne i kvote 1 og kvote 2, hvilket betyder, at det i høj grad er de samme ansøgere, der ville blive optaget, hvis pladserne alene var blevet fordelt i kvote 1.

Den anden graf viser de uddannelser, som benytter motiverede ansøgninger, hvilket oftest bruges i sammenhæng med dokumenteret erfaring (92 procent af uddannelserne). Det følger den generelle tendens for kvote 2, hvor ansøgere med faglærte eller ufaglærte forældre bliver rangeret henholdsvis 2 og 5 procentpoint lavere i kvote 2 i forhold til deres rangering i kvote 1.

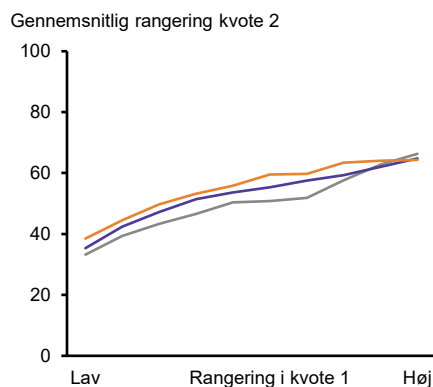
Figur 9.12

Gennemsnitlig rangering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på udvælgelseskriterier og forældres uddannelsesbaggrund, 2016-2018

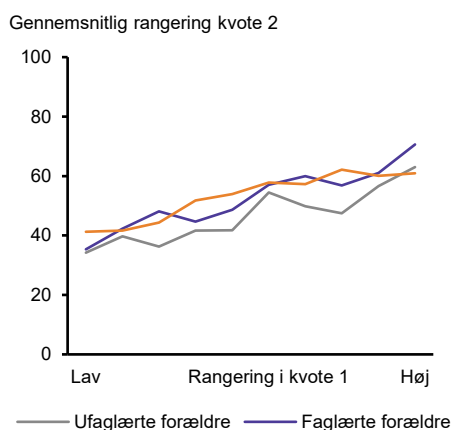
Dokumenteret erfaring uden motiveret ansøgning*

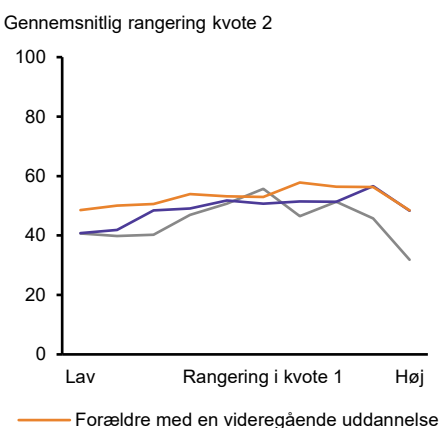
Motiveret ansøgning

Samtaler

Test

— Ufaglærte forældre — Faglærte forældre

— Forældre med en videregående uddannelse

Anm.: *Da dokumenteret erfaring ofte benyttes sammen med motiverede ansøgninger, er denne figur eksklusiv de uddannelser, der benytter sig af motiverede ansøgninger. De udgør 34 procent af de uddannelser, der benytter dokumenteret erfaring. Dokumenteret erfaring er inklusiv karakterkriterier. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

Ud over de tre mest udbredte udvælgelseskriterier i kvote 2 benytter ca. 8 procent af uddannelsesudbuddene sig af samtaler i kvote 2 (tredje graf i figur 9.12), og 6 procent af uddannelsesudbuddene benytter sig af test (fjerde graf i figur 9.12). Data for disse udvælgelseskriterier er dog usikre grundet den lille andel af uddannelser, der anvender disse udvælgelseskriterier.

Blandt de uddannelser, der anvender test, kan rangeringen i kvote 1 ikke i samme grad som f.eks. dokumenteret erfaring og motiverede ansøgninger forudsige rangeringen i kvote 2. Selvom der er tale om usikre tal, er der en tendens på uddannelser, der anvender

test og samtaler, til, at ansøgere med ufaglærte forældre bliver vurderet dårligere i kvote 2 end i kvote 1 i forhold til ansøgere med faglærte forældre eller forældre med en videregående uddannelse.

Kvote 2 stiller samlet set ansøgere med ufaglærte forældre lidt dårligere end kvote 1. Da der er frihed for institutionerne til selv at vælge udvælgelseskriterier i kvote 2, er der også stor forskel på, hvordan ansøgerne bliver rangeret i kvote 2. Nogle institutioner har arbejdet målrettet med deres kvote 2-optagelse, jf. boks 9.2.

Boks 9.2 Kvote 2-optagelsen på Syddansk Universitet og social mobilitet

Syddansk Universitet (SDU) benyttede testbaseret optagelse i deres kvote 2-optagelse for 29 uddannelsesudbud i 2018. Blandt uddannelserne var bl.a. medicin, psykologi og jura. På nogle uddannelser anvendes alene uniTest, mens andre også inkluderer interview, jf. boks 8.8. SDU optog i alt 768 ansøgere i kvote 2 på de pågældende uddannelser i 2018.

En simulering viser ændringen i hvilke ansøgere, der ville være blevet optaget på uddannelserne i 2018, hvis pladserne i stedet var blevet fordelt i kvote 1. Her ville SDU have optaget 17 færre med faglærte forældre og 8 flere med ufaglærte forældre. Ændringen udgør hhv. 7 og 12 procent af kvote 2-optagelsen.

Tabel 9.1

Optagne via kvote 2 på udvalgte uddannelser, ændring ved en omlæggelse af kvote 2-pladser for ansøgere med en gymnasial uddannelse, fordelt på forældres uddannelsesniveau, antal, 2018

	Optagne i kvote 2	Ændring i optagne uden kvote 2	Ændringen i forhold til kvote 2 optagelsen, procent
Ufaglærte forældre	65	8	12
Faglærte forældre	250	-17	-7
Forældre med videregående uddannelse	425	5	1
Forældre med ukendt uddannelse	28	5	18
I alt	768	1	0

Anm.: Resultat af kontrafaktisk simulering af 2018-optagelsen. Tabellen indeholder data for de 29 uddannelser på SDU, der benyttede sig af et testbaseret kvote 2-optagelse i 2018. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højeste fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Der må påregnes en usikkerhed i simuleringerne. Både baselinescenarie og scenariet med omlæggelse af kvote 2-pladser til ansøgere med en gymnasial uddannelse simuleres for at holde modelusikkerheden konstant på tværs af begge scenarier

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding og Den Koordinerede Tilmelding.

Der har tidligere været lavet flere undersøgelser af udvælgelseskriteriernes betydning for den sociale mobilitet, jf. boks 9.3.

Boks 9.3 Studier af optagelsessystemet og social mobilitet i Danmark

Danmarks Evalueringsinstitut, 2015: "Den sociale profil i optagelsessystemet"

Undersøgelsen fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) viser, at der er en sammenhæng mellem social baggrund (defineret som forældres uddannelsesbaggrund og husstandsindkomst) og hvilke karakterer, unge opnår på gymnasiale uddannelser, for studerende, der er blevet optaget på en universitetsuddannelse.

Forskellen i det gymnasiale karaktergennemsnit mellem studerende, hvor mindst én af forældrene har en lang videregående uddannelse, og studerende, hvor ingen af forældrene har en kompetencegivende uddannelse og samtidig har lav indkomst, er på 1,5 karakterpoint. Sammenhængen mellem karaktergennemsnittet fra de gymnasiale uddannelser og sandsynligheden for førsteårsfrafald er stort set ens for alle socialgrupper. Studerende med høje karakterer falder generelt mindre fra i alle socialgrupper.

Sammenholdes dette med anden forskning på området, peger det ifølge EVA på, at anvendelse af gymnasiale karakterer som optagelseskriterium i flere tilfælde skaber mindre social ulighed i optaget til universiteterne sammenlignet med andre optagelseskriterier.

Dette baseres på Thomsen, 2016, se neden for. Derudover refererer EVA til udenlandsk forskning (Geisler & Santelics, 2007), som finder, at generelle egnethedstest er væsentligt tættere korreleret med social baggrund end karaktergennemsnittet fra gymnasiale uddannelser.

Jens Peter Thomsen, 2016: "Test-based admission to selective universities: A lever for first-generation students or a safety net for the professional classes?"

Undersøgelsen fokuserer på effekten af kvote 2 og de studerendes sociale profil på universitetsuddannelser i 1996-2007. Undersøgelsen finder ikke, at kvote 2 har bidraget til at mindske den sociale skævhed. På enkelte mere professionsrettede universitetsuddannelser som medicin og arkitekt viser undersøgelsen, at der er lidt flere studerende med forældre med en videregående uddannelse, der bliver optaget i kvote 2 end i kvote 1.

Undersøgelsen baserer sig på optagelsestal fra før 2007 og dermed knytter sig til en periode, hvor reglerne for optag på universiteterne var nogle andre end i dag. F.eks. var det før, der blev indført regler om 90/10 kvotefordeling på universiteterne og en konkret individuel vurdering i kvote 2.

Jørgen Møller Nielsen, 2017: "Evaluering af optagelsessystemets betydning for social mobilitet på CBS"

Som led i udviklingskontrakten gennemførte Copenhagen Business School (CBS) i perioden 2015-2017 en evaluering af deres udvælgelseskriteriers effekt på social mobilitet. Der er adgangsbegrænsning på alle uddannelser på CBS. De fleste uddannelsespladser er afsat i kvote 1 (77 procent), hvor man alene optages pba. karaktergennemsnit. Udvalgelseskriterierne i kvote 2 på CBS består af en konkret vurdering pba. dokumenteret erfaring med eller uden motiveret ansøgning.

Evalueringen viser, at ansøgere fra mere privilegerede hjem har langt bedre chance for at blive optaget på CBS, fordi udvælgelseskriterierne er baseret på karaktergennemsnit, og deres ansøgere fra mere privilegerede hjem har højere karaktergennemsnit. Ansøgere fra mere privilegerede hjem har næsten dobbelt så stor chance for at blive optaget som ansøgere med ufaglært familiebaggrund.

Evalueringen viser, at ansøgere med høje karaktergennemsnit søger mod de af CBS' uddannelser med høje grænsekvotienter, og der bliver tale om en selvforstærkende tendens. Ansøgere med lave karaktergennemsnit søger omvendt mod uddannelser med lave eller ingen grænsekvotienter.

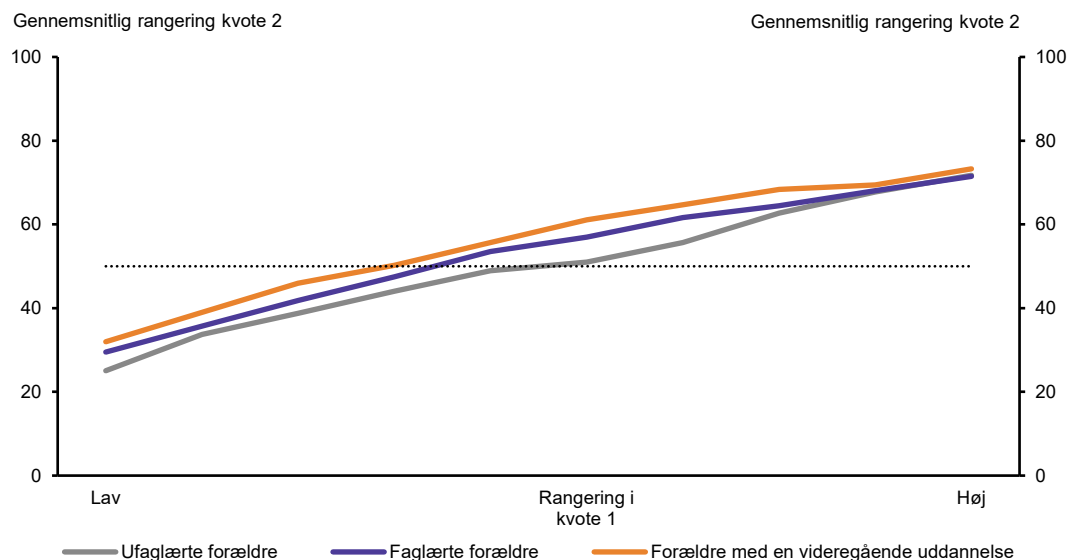
Evalueringen viser endelig, at kvote 2 ikke afhjælper social ulighed, da socialt mindre privilegerede ansøgere er mindre tilbøjelige til at søge i kvote 2. Især ansøgere med anden etnisk baggrund end dansk søger oftest ind på CBS umiddelbart efter studentereksamen og har således ikke noget nævneværdig dokumenteret erfaring at lægge til grund for en kvote 2-ansøgning.

9.4.3 Der er forskelle mellem institutionernes rangering af ansøgerne

Omfanget af social mobilitet i kvote 2 varierer på tværs af institutionstyper. I professionshøjskolernes kvote 2-optagelse bliver ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre rangeret lavere end deres rangering i kvote 1, jf. figur 9.13. Det gælder særligt ansøgere, der blev rangeret i midterfeltet i kvote 1, hvor en ansøger med en ufaglært forældre i gennemsnit bliver vurderet 10 procentpoint lavere end ansøgere med forældre med en videregående uddannelse med den samme rangering i kvote 1.

Figur 9.13

Professionshøjskolernes gennemsnitlige rangering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på forældres uddannelsesniveau, 2016-2018

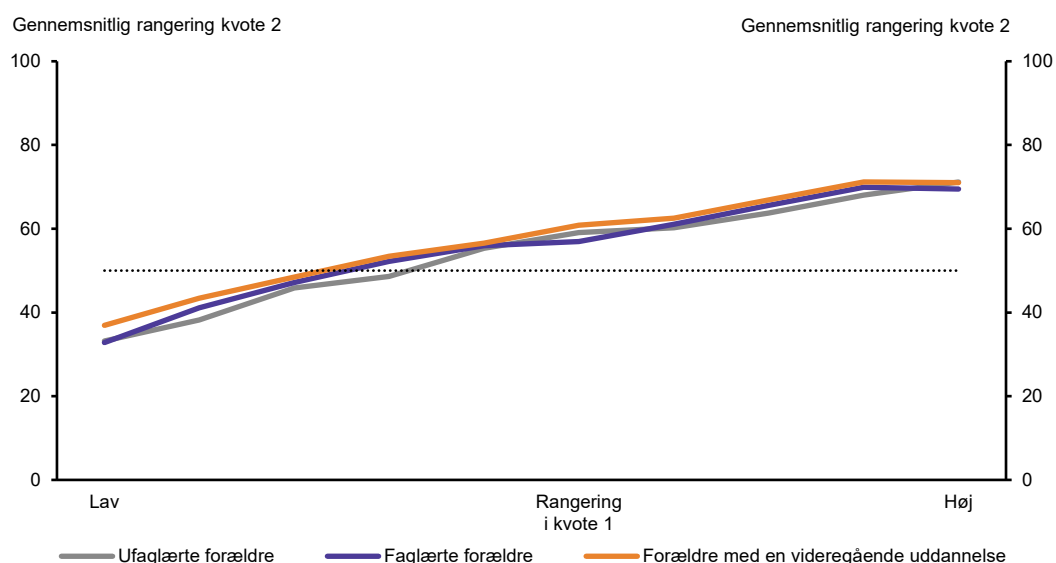
Anm.: Den vandrette stiplede linje markerer den forventede placering ved tilfældig prioritering af ansøgere. Se boks for metodebeskrivelse. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forælder med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

I universiteternes kvote 2-optagelse er tendensen til, at ansøgere med faglærte og ufaglærte forældre bliver vurderet lavere, mindre udtalt end på professionshøjskolerne, jf. figur 9.14. Ansøgere med ufaglærte forældre vurderes ca. 3 procentpoint lavere end ansøgere med samme rangering i kvote 1 med forældre med en videregående uddannelse.

Figur 9.14

Universiteternes gennemsnitlige rangering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på forældres uddannelsesniveau, 2016-2018

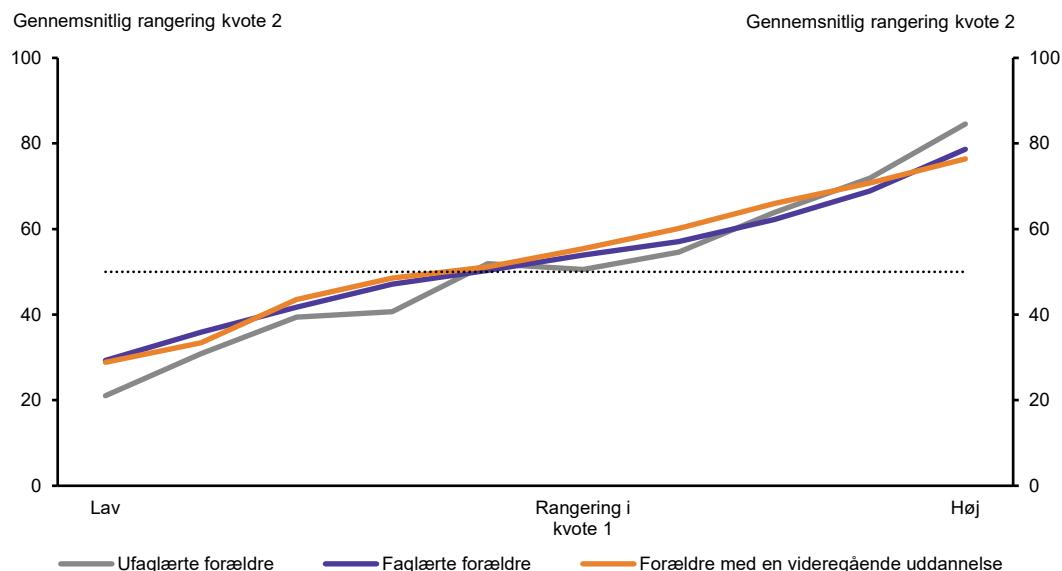
Anm.: Den vandrette stiplede linje markerer den forventede placering ved tilfældig prioritering af ansøgere. Se boks for metodebeskrivelse. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forælder med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

I erhvervsakademiernes kvote 2-optagelse bliver ansøgere med ufaglærte forældre vurderet lavere i forhold til deres rangering i kvote 1, jf. figur 9.15. Det gælder særligt for ansøgere, der blev rangeret i midten eller i bunden i kvote 1. For ansøgere, der blev rangeret højt i kvote 1, blev ansøgere med ufaglærte forældre rangeret højere i kvote 2 end ansøgere med forældre med en videregående uddannelse.

Figur 9.15

Erhvervsakademiernes gennemsnitlige rangering af ansøgere i kvote 2 efter deres rangering i kvote 1, fordelt på forældres uddannelse, 2016-2018

Anm.: Den vandrette stiplede linje markerer den forventede placering ved tilfældig prioritering af ansøgere. Se boks for metodebeskrivelse. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Personer, hvor begge forældres uddannelsesbaggrund er ukendt, er udeladt af figuren.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

9.4.4 Simulering af at flytte kvote 2-pladser til kvote 1, påvirker 15 procent af ansøgerne

En metode til at vurdere betydningen af den nuværende kvote 2 for den sociale mobilitet er at simulere et kontrafaktisk optagelsesforløb, hvor kvote 2-pladser for ansøgere med en gymnasial uddannelse omlægges, og alle ansøgere med gymnasiale uddannelser optages på baggrund af deres karaktergennemsnit. Under antagelse af, at søgemønsteret ville være uændret, kan 2018-optagelsen simuleres, hvor kvote 2-pladser for ansøgere med en gymnasial uddannelse ikke eksisterer, og deres pladser i stedet er fordelt i kvote 1.

For langt størstedelen af ansøgere vil en omlæggelse af kvote 2-pladser ingen betydning have. Hvis man flyttede alle kvote 2-pladserne til kvote 1, ville det påvirke omkring 15 procent af ansøgerne. Heraf ville lidt over halvdelen af de berørte ansøgere være bedre stillet, da de ville komme ind på en højere prioriteret uddannelse, og under halvdelen ville være dårligere stillet ved at komme ind på en lavere prioriteret uddannelse eller slet ikke komme ind, jf. tabel 9.2.

Tabel 9.2

Ansøgere fordelt på konsekvenserne ved en omlæggelse af kvote 2, fordelt på forældres uddannelse, procent, 2018

	Vil blive optaget	Optages på højere prioritet	Uændret	Optages på lavere prioritet	Bliver ikke længere optaget	I alt
Ufaglærte forældre	3,2	6,0	83,5	3,4	4,0	100
Faglærte forældre	3,4	4,8	84,5	3,3	4,1	100
Forældre med videregående uddannelse	3	4,7	85,8	3,3	3,3	100
Forældre med ukendt uddannelse	0,2	3,3	81,7	4,2	8,0	100
Alle	3,1	4,7	84,7	3,4	4,1	100

Anm.: Resultat af kontrafaktisk simulering af 2018-optagelsen. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Der må påregnes en usikkerhed i simuleringerne. Både baselinescenarie og scenariet med omlæggelse af kvote 2-pladser til ansøgere med en gymnasial uddannelse simuleres for at holde modelusikkerheden konstant på tværs af begge scenarier

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

Af ansøgerne med ufaglærte forældre ville 3,2 procent, der tidligere ikke ville blevet være optaget, blive optaget, mens 4,0 procent ikke længere ville blive optaget. Netto viser simulationen derfor at 0,8 procent færre med ufaglærte forældre ville blive optaget, jf. tabel 9.2. Det skal ses i forhold til, at der samlet ville blive optaget ca. 1 procent færre ansøgere i simulationen, da søgeadfærden ikke er tilpasset, og der derfor er pladser, som ikke bliver fuldt udnyttet.

En omlæggelse af kvote 2-pladserne ville dog bidrage til, at 6,0 procent af ansøgerne med ufaglærte forældre ville blive stillet bedre ved, at de ville blive optaget på en højere prioritet. Samtidig ville 3,4 procent blive stillet dårligere ved, at komme ind på en lavere prioritet. Samlet ville en omlæggelse af kvote 2 derfor netto bidrage til, at flere ansøgere med ufaglærte forældre ville blive stillet bedre.

Det samme vil i mindre grad være tilfældet for ansøgere med faglærte forældre eller forældre med en videregående uddannelse. Den gruppe, der stilles dårligst ved en omlæggelse af kvote 2-pladserne, ville være personer, hvis forældres uddannelsesdata ikke er dækket i Danmarks Statistik. Dette gælder i særlig grad indvandrere, inklusiv dem, der flytter til Danmark for at studere.

Da der er forholdsvis få ansøgere med ufaglærte forældre, ville det netto være ca. 130 ansøgere med ufaglærte forældre, der ville blive bedre stillet, jf. Tabel 9.3. For ansøgere med faglærte forældre vil det netto være ca. 200, der bliver bedre stillet, og for ansøgere med forældre der har en videregående uddannelse, vil det netto være ca. 390, der bliver bedre stillet. Ansøgere hvor begge forældres uddannelse er ukendt, vil det netto være ca. 550, der bliver dårligere stillet.

Tabel 9.3

Ansøgere fordelt på konsekvenserne ved en omlæggelse af kvote 2, fordelt på forældres uddannelse, antal, 2018

	Vil blive optaget	Optages på højere prioritet	Uændret	Optages på lavere prioritet	Bliver ikke længere optaget
Ufaglærte forældre	230	440	6.140	250	290
Faglærte forældre	850	1.210	21.360	830	1.030
Forældre med videregående uddannelse	1.110	1.760	32.260	1.230	1.250
Forældre med ukendt uddannelse	250	300	7.330	380	720
Alle	2.450	3.710	67.090	2.690	3.290

Anm.: Resultat af kontrafaktisk simulering af 2018-optagelsen. Forældrenes uddannelsesniveau er defineret efter den forældre med den højest fuldførte uddannelse. Ufaglærte inkluderer personer uden en kompetencegivende uddannelse. Tallene er afrundet til nærmeste 10. Der må påregnes en usikkerhed i simuleringerne. Både baselinescenarie og scenariet med omlæggelse af kvote 2-pladser til ansøgere med en gymnasial uddannelse simuleres for at holde modelusikkerheden konstant på tværs af begge scenarier

Kilde: Uddannelses og forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Den Koordinerede Tilmelding.

Metodebeskrivelse

Simuleringen er udført med data fra optagelsen via Den Koordinerede tilmelding i 2018. I simuleringen er alle pladserne i kvote 2, der går til ansøgere med et karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen, overført til kvote 1.

Ansøgere, der optages via kvote 2 uden en gymnasial uddannelse, er ikke ændret i simuleringen. Det samme gør sig gældende for uddannelser, der udelukkende optager via kvote 2, såsom de kunstneriske. Dertil udelades læreruddannelserne pga. af den særlige optagelsesproces for ansøgere med karaktergennemsnit under 7,0.

Beregningerne er kontrafaktiske, idet de beregner 2018-optagelsen i en situation, hvor der ikke havde været pladser for ansøgere med en gymnasial uddannelse i kvote 2, mens både ansøgerne (og deres præferencer og søgemønstre) er fastholdt.

Der må påregnes en usikkerhed i simuleringerne. Både baselinescenarie og scenariet med omlæggelse af kvote 2-pladser til ansøgere med en gymnasial uddannelse simuleres for at holde modelusikkerheden konstant på tværs af begge scenarier.

Når ansøgerne kobles til baggrundskarakteristika for forældres uddannelsesniveau, vil der ikke være oplysninger på alle ansøgere. Dette gælder i særlig grad indvandrere og dem, der flytter til Danmark for at studere.

10. Ansøgenes forståelse af optagelsessystemet

Dette kapitel fokuserer på, hvordan ansøgerne forstår elementerne i optagelsessystemet, herunder om det er tydeligt for ansøgere med forskellige typer af ungdomsuddannelser, hvad institutionerne lægger vægt på i udvælgelsen. Analyserne viser bl.a., at ansøgerne har let ved at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1, mens udvælgelseskriterierne i kvote 2 er sværere at forstå for ansøgerne.

Ansøgernes forståelse af optagelsesprocessen og de centrale begreber, der ligger til grund for udvælgelsen, har en betydning for ansøgernes mulighed for at blive optaget, og for om de forstår udfaldet af deres ansøgning. Det er derfor relevant at undersøge, i hvilken grad ansøgerne forstår optagelsessystemets elementer og begreber, der er udslagsgivende for, om de optages eller ej. Kapitlets analyser bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt ansøgere til de videregående uddannelser i 2018.

Hovedresultater

- Blandt ansøgere til de videregående uddannelser i 2018 vurderer en tredjedel, at ansøgningsprocessen var klar og overskuelig.
- Ved sommeroptagelsen i 2019 var der 9.851 ikke-kvalificerede ansøgere, det vil sige ansøgere, som ikke opfyldte adgangskravene på nogen af deres søgte uddannelser eller selv annullerede deres ansøgninger. Det svarer til 11 procent af ansøgerne.
- I spørgeskemaundersøgelsen angiver i alt 48 procent af ansøgerne, at de meget enige i, at det er let at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1. I alt angiver 31 procent, at de er enige.
- I alt 24 procent af ansøgerne, som har søgt i kvote 2, er meget enig i, at det er let at forstå udvælgelseskriterierne i kvote 2, mens 39 procent er enige.
- I alt har 35 procent af ansøgerne oplevet kvote 2 som uklart. Dermed er kvote 2 det mest uklare for ansøgerne blandt forskellige svarmuligheder om elementer i optagelsessystemet.
- I alt 65 procent af ansøgerne angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at det er svært at forstå, at kriterierne i kvote 2 på den samme uddannelse varierer fra uddannelsessted til uddannelsessted.
- Ansøgere med erhvervsuddannelse, der kun kan søge gennem kvote 2, har relativt lettere ved at forstå kriterierne for optagelse via kvote 2 end ansøgere fra andre ungdomsuddannelser. Dog har de relativt sværere ved at forstå kvote 2-kriterierne, end andre ansøgere har ved at forstå kvote 1-kriteriet.
- I alt 49 procent af de adspurgte ansøgere, der bliver optaget i kvote 2, angiver, at de er overraskede over, at de blev optaget på deres 1. prioritet. Det samme gælder 19 procent af dem, der bliver optaget via kvote 1.
- En tredjedel af de adspurgte ansøgere kender ikke årsagen til, at de er blevet optaget eller afvist på deres 1. prioritet. Ansøgere optaget via kvote 1 kender i langt højere grad årsagen (81 procent) end ansøgere optaget via kvote 2 (38 procent).

10.1 Ansøgernes forståelse af ansøgningsprocessen og udvælgelseskriterierne

Ansøgernes forståelse af ansøgningsprocessen og udvælgelseskriterierne har en betydning for ansøgernes mulighed for at blive optaget. Den information siger også noget om, i hvilken grad optagelsessystemet er indrettet på en hensigtsmæssig måde, så det er gennemskueligt for ansøgerne.

10.1.1 En tredjedel vurderer, at ansøgningsprocessen er klar og overskuelig

Optagelsessystemet bliver understøttet af en række forskellige centralt koordinerede platforme, der skal give ansøgerne information om de videregående uddannelser og ansøgningsprocessen, jf. boks 10.1.

Boks 10.1 Uddannelsesguiden, Studievalg Danmark og eVejledningen

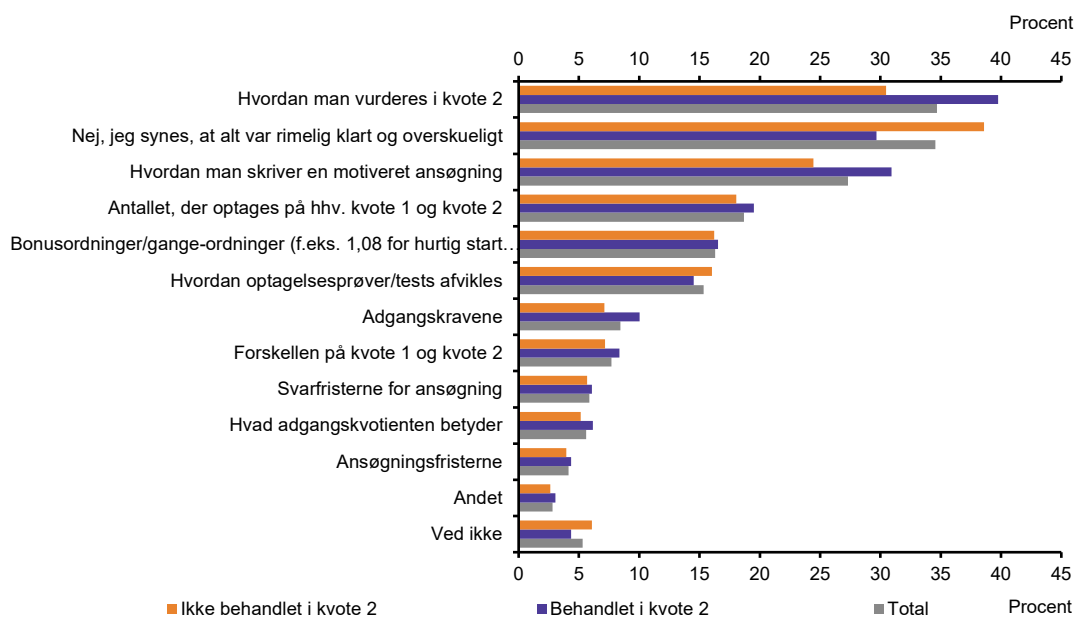
UddannelsesGuiden (ug.dk) er en portal med information om alle uddannelser i Danmark på alle niveauer. Her kan ansøgerne desuden finde information om optagelsen til de videregående uddannelser, f.eks. information om kvotesystemet og grænsekvotienterne. Ug.dk henviser til de videregående uddannelsesinstitutioner for information om kvote 2.

Studievalg Danmark og eVejledningen vejleder elever i ungdomsuddannelserne om valg af videregående uddannelser. Vejledningen i Studievalg Danmark foregår både som kollektiv og individuel vejledning, hvor vejlederne er til stede på de enkelte skoler. Derudover har eleverne adgang til eVejledningen, der vejleder via digitale platforme, også uden for elevernes skoletid. Studievalg Danmark og eVejledningen vejleder også unge, der holder sabbatår, og voksne om valg af videregående uddannelse.

Blandt ansøgere til de videregående uddannelser i 2018 vurderer i alt 35 procent, at ansøgningsprocessen var rimelig klar og overskuelig, jf. figur 10.1. Når ansøgerne skal forholde sig til, hvad, de synes, var mest uklart, så er den hyppigst angivne faktor, hvordan man bliver vurderet i kvote 2 (35 procent).

Figur 10.1

De adspurgte ansøgere svar på, hvad der er uklart i ansøgningsprocessen, andel svar, 2019

Anm.: "Er der noget af følgende, som du har oplevet som uklart i forbindelse med ansøgning til en videregående uddannelse? (Du kan vælge flere svarmuligheder)." Antal besvarelser: 3.192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

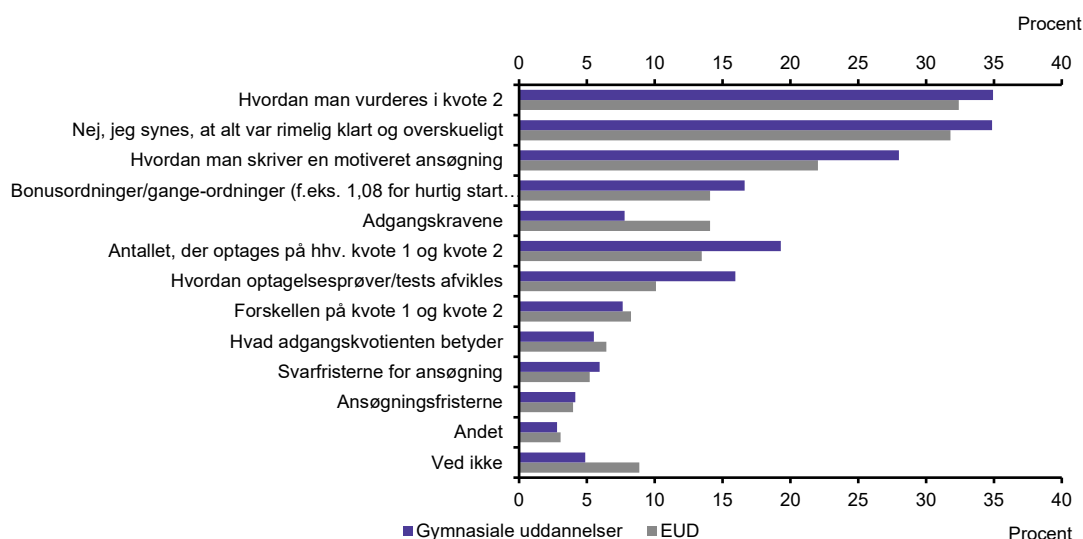
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

De ansøgere, der er behandlet i kvote 2, oplever det relativt mere uklart, hvordan man bliver vurderet i kvote 2, end dem, der ikke er behandlet i kvote 2, jf. figur 10.2. Samtidig angiver en relativt større andel af dem, der ikke er behandlet i kvote 2 (dvs. behandlet i kvote 1 eller optaget på en uddannelse med alle optaget), at alt var rimelig klart og overskueligt.

Ansøgere med en erhvervsuddannelse kan kun ansøge via kvote 2, da de ikke har et karaktergennemsnit fra en gymnasial uddannelse. Ansøgere med en erhvervsuddannelse oplever færre uklarheder om søgningen i kvote 2, f.eks. hvordan man skriver en motive- ret ansøgning, og hvordan man vurderes i kvote 2, jf. figur 10.2.

Figur 10.2

De adspurgte ansøgere svar på, hvad der er uklart i ansøgningsprocessen opdelt på ansøgere med erhvervsuddannelse og gymnasiale uddannelser, andel svar, 2019

Anm.: "Er der noget af følgende, som du har oplevet som uklart i forbindelse med ansøgning til en videregående uddannelse?" (flere svarmuligheder er mulige). Antal besvarelser: 450 ansøgere med erhvervsuddannelse og 2.800 ansøgere med gymnasial uddannelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

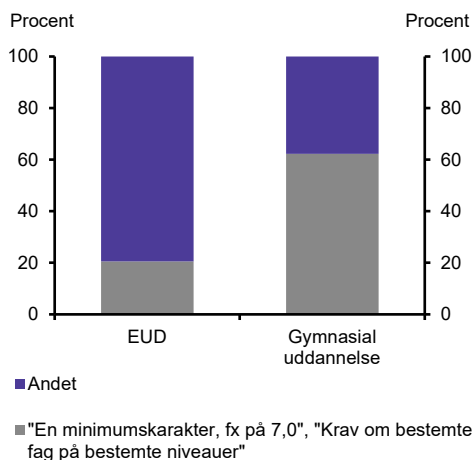
Ved optagelsen 2019 var der 9.851 ikke-kvalificerede ansøgere svarende til 11 procent, som ikke opfyldte adgangskravene på nogen af deres søgte uddannelser (herunder ansøgere som havde søgt for sent, ikke mødte op til en adgangsprøve, ikke bestod en adgangsprøve eller selv annullerede alle ansøgninger).

I alt 62 procent af de adspurgte ansøgere med en gymnasial uddannelse svarer rigtigt, at et adgangskrav er et krav om bestemte fag på bestemte niveauer og/eller en minimumskarakter, mens 38 procent har angivet et forkert svar (her samlet i kategorien "andet"), jf. figur 10.3. Det er 20 procent af de erhvervsuddannede, der kender det rigtige svar.

Samtidig er det 63 procent af de adspurgte ansøgere med en gymnasial uddannelse, der svarer rigtigt, at en grænsekotient er udtryk for "det gennemsnit, man skulle have for at blive optaget sidste år" og/eller "om der er flere ansøgere end pladser", mens 37 procent har angivet et forkert svar (her samlet i kategorien "andet"), jf. figur 10.4. Det er 30 procent af de erhvervsuddannede, der kender det rigtige svar.

Figur 10.3

De adspurgte ansøgere svar på, hvad et adgangskrav er, andel svar, 2019

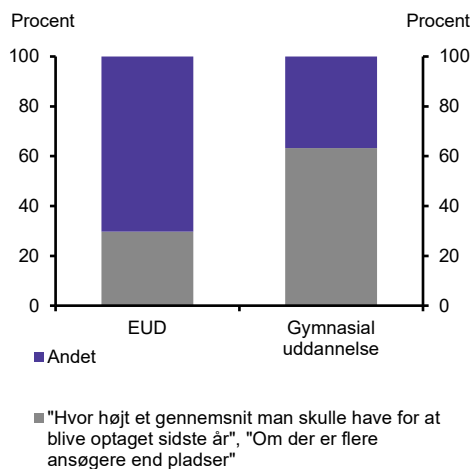

Anm.: "Hvad er et adgangskrav til en videregående uddannelse?" Antal besvarelser: 1.608 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Figur 10.4

De adspurgte ansøgere svar på, hvad en grænsekotient er udtryk for, andel svar, 2019

Anm.: "Hvad er en grænsekotient udtryk for?"

Antal besvarelser: 1.584 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

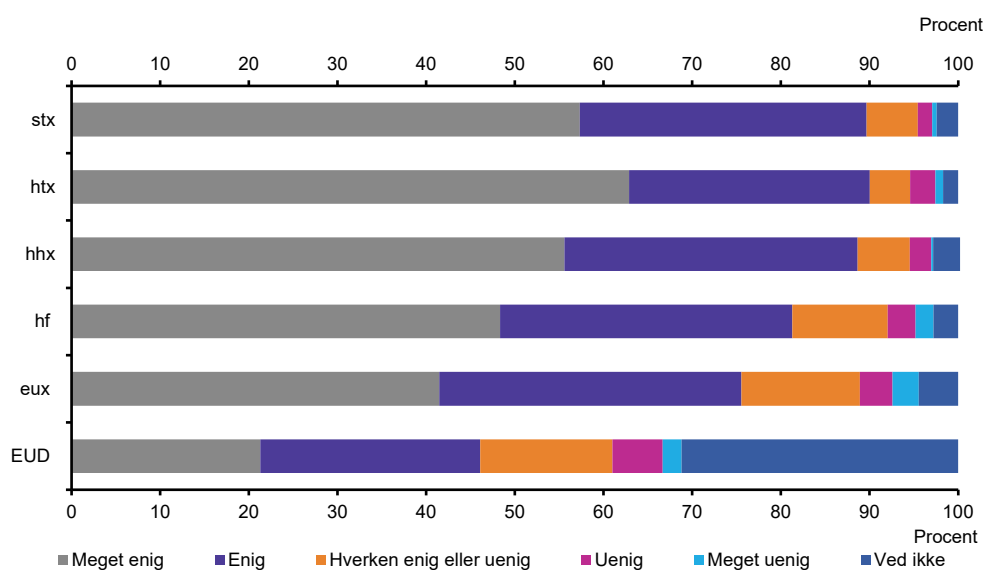
Vejledere fra Studievalg Danmark svarer i interview, at ansøgerne generelt er informeret om og forstår de centrale begreber som 'grænsekotienter' og 'adgangskrav', og hvilken rolle de spiller i forhold til optagelsen. Det kan altså være, at der blandt dem, der har svaret "andet", kan der være ansøgere, der ved, hvad et adgangskrav er – altså, at de skal have bestået bestemte fag på bestemte niveau – men måske ikke ved, at det hedder 'adgangskrav'. Omvendt var der i 2019 12 procent afviste ansøgere – det vil sige, at de ikke var kvalificerede til nogen af de uddannelser, de søgte ind på ved, at de ikke levede op til adgangskravene, jf. kapitel 4.

10.1.2 Udvælgelsen i kvote 1 er nemmere forstå end udvælgelsen i kvote 2

I spørgeskemaundersøgelsen angiver i alt 48 procent af ansøgerne, at de meget enige i, at det er let at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1. I alt angiver 31 procent, at de er enige. Ansøgere fra de gymnasiale uddannelser har relativt nemmest ved at forstå kriteriet, mens de erhvervsuddannede, der ikke kan søge via kvote 1, har relativt sværest ved at forstå det, jf. figur 10.5.

Figur 10.5

Ansøgernes svar på, hvor let det er at forstå udvælgelseskriteriet i kvote 1 opdelt på ungdomsuddannelse, andel svar, 2019

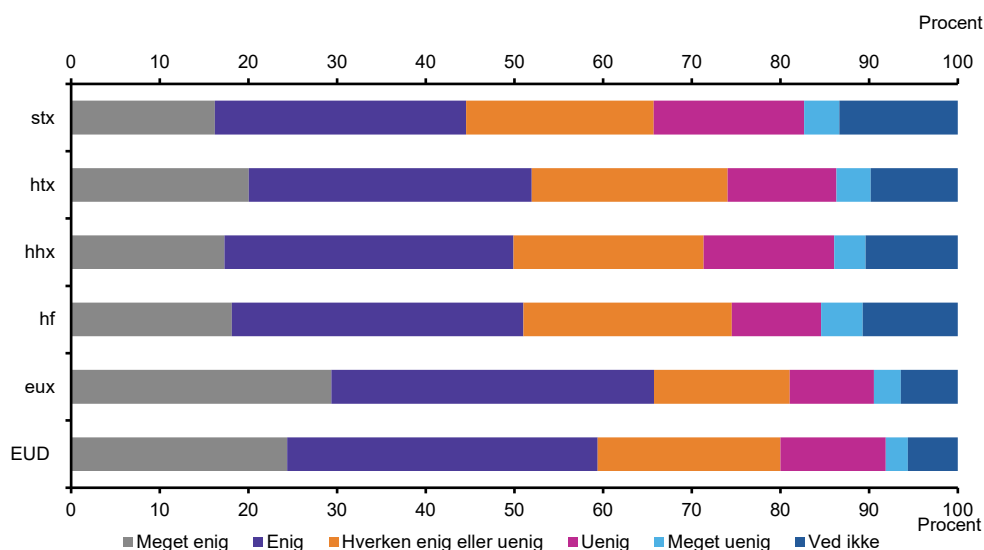

Anm.: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Jeg synes, det er let at forstå kriterierne for at ansøge om optag i kvote 1". Antal besvarelser: 2.921 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.
 Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Udvælgelseskriterierne i kvote 2 opleves generelt af ansøgerne som mindre klare end kvote 1. Her er 67 procent af ansøgerne med erhvervsuddannelse meget enige eller enige i, at det er let at forstå udvælgelseskriterierne i kvote 2, mens i alt 48 procent af ansøgerne fra de gymnasiale uddannelser er enige, jf. figur 10.5.

Figur 10.6

Ansørgernes svar på, hvor let det er at forstå udvælgelseskriterierne i kvote 2 opdelt på ungdomsuddannelse, andel svar, 2019

Anm.: "Hvor enig er du i følgende udsagn? 'Jeg synes, det er let at forstå kriterierne for at ansøge i kvote 2'". Antal besvarelser: 3.248 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Selv om ansøgere med erhvervsuddannelse har lettere ved at forstå kriterierne for optagelse gennem kvote 2 end ansøgere med gymnasiale uddannelser, så har erhvervsuddannede relativt sværere ved at forstå optagelseskriterierne for den *relevante* optagelsesvej end øvrige ansøgere.

Det er, fordi kvote 2 er den eneste optagelsesvej for ansøgere med erhvervsuddannelse. I Norge omregnes alle adgangsgrundlag til point, så alle ansøgere søger med point, jf. boks 10.2.

Boks 10.2 Pointbaseret optagelse i Norge

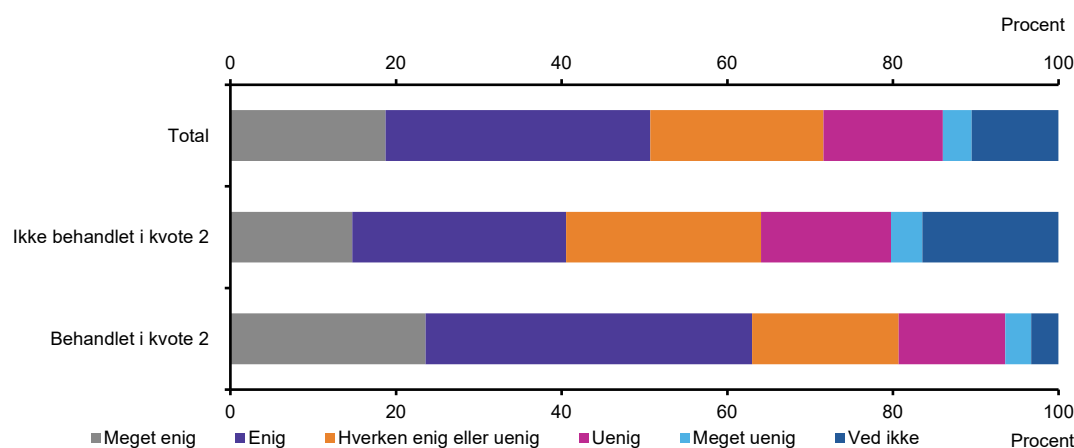
I Norge omregnes adgangsgrundlaget til point, hvilket gør det muligt at sammenligne forskellige adgangsgrundlag, f.eks. erhvervsuddannelser og gymnasiale uddannelser.

I Norge udvælges alle ansøgere i begge de norske kvoter på baggrund af point. Pointene beregnes forskelligt i de to kvoter. Pointene i den ene kvote er beregnet på baggrund af præstationer alene i ungdomsuddannelsen (både gymnasium og erhvervsuddannelser med 1 års gymnasial overbygning), i den anden kvote beregnes point på baggrund af både resultater fra ungdomsuddannelse og diverse tillægskompetencer, man gerne vil understøtte. Det kan være alder, sprog, resultater fra andre uddannelser, højskole, militærtjeneste mv, som man får tillægspoint for, dvs. oveni de point, man har med fra ungdomsuddannelsen.

Ser man i stedet på, om ansøgerens ansøgning er blevet behandlet i kvote 2, så er der en større forståelse blandt dem, der er blevet behandlet i kvote 2. Hvis ansøgerens ansøgning er behandlet i kvote 2, angiver 24 procent, at de er meget enige, mens den er 15 procent for dem, der ikke er blevet behandlet i kvote 2, jf. figur 10.7.

Figur 10.7

De adspurgte ansøgers svar på, om der er let at forstå kriterierne for at søge i kvote 2, andel svar, 2019

Anm.: "Jeg synes, det er let at forstå kriterierne for at søge ind i kvote 2." Antal besvarelser: 3.192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

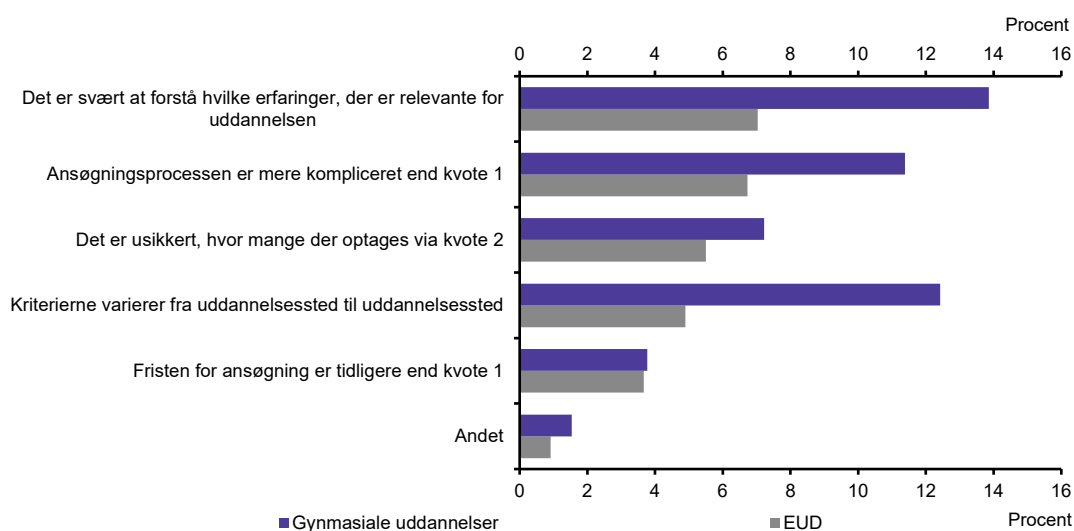
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Det kan indikere, at det at sætte sig ind i udvælgelseskriterierne og gennemgå en udvælgelsesproces i kvote 2 giver ansøgerne en større forståelse for kriterierne.

De ansøgere, der har angivet, at de synes, det var svært at forstå udvælgelseskriterierne i kvote 2, har fået en række ekstra spørgsmål hertil. Her er det relevant at se på, om der forskelle mellem ansøgere med erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse. Flest ansøgere fra begge målgrupper har svært ved at forstå hvilke erfaringer, der er relevante for at ansøge en given uddannelse, jf. figur 10.8.

Figur 10.8

De adspurgte ansøgere svar på hvorfor det er svært at forstå kriterierne for kvote 2, andel svar, 2019

Anm.: "Hvorfor er det svært at forstå kriterierne for at søge ind i kvote 2?" (flere svarmuligheder er mulige). Antal besvarelser: 529 ansøgere med gymnasiale uddannelser og 53 ansøgere med erhvervsuddannelse.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Mange ansøgere peger også på, at ansøgningsprocessen via kvote 2 er mere kompliceret end kvote 1. Usikkerhed omkring hvor mange (eller hvor få), der optages via kvote 2, gør det også vanskeligt at forstå kriterierne for mange ansøgere.

Færre ansøgere med erhvervsuddannelse end gymnasiale uddannelse har problemer med at forstå varierende optagelseskriterier mellem uddannelsessteder. Det kan skyldes, at ansøgere med erhvervsuddannelse ikke kan søge alle typer, herunder bacheloruddannelser, hvor udvælgelseskriterierne varierer meget.

Et illustrativt eksempel på, hvorledes dokumentationskrav og udvælgelseskriterier i kvote 2 kan variere på samme uddannelse fra uddannelsessted til uddannelsessted, er de fire udbud af medicinuddannelsen i Danmark, jf. boks 10.3.

Boks 10.3 Forskellige udvælgelseskriterier i kvote 2 til medicin

Tabel 11.1

Udvælgelseskriterier i kvote 2 på de 4 udbud af medicin, 2019

Dokumentation	Udvælgelseskriterier i kvote 2
Københavns Universitet	
Eksamensbevis og karakterkrav på 6,0.	Helhedsvurdering af faglig motivation og studenterpotentiale på baggrund af 7 kriterier:
Herudover:	1) Motivation og studiepotentiale
1) Motiveret ansøgning	2) Relevant erhvervsarbejde
2) CV	3) Relevant uddannelse
3) Dokumentation for udført erhvervsarbejde mv.	4) Udlandsophold
	5) Anden relevant erfaring
	6) Karaktergennemsnit
	7) Karakterer fra relevante fag
Aarhus Universitet	
Alle ansøgere med et gennemsnit på mindst 6,0 inviteres til uniTest.	Udvælgelse sker på resultatet af uniTest. Aarhus Universitet ikke længere har MMI-prøve som del af sin kvote 2 optagelse til Medicin.
Syddansk Universitet	
Alle ansøgere med et gennemsnit på mindst 6,0 inviteres til uniTest.	Udvælgelse foregår over to runder:
	1) Ansøgere med højeste score i uniTest inviteres til MMI
På baggrund af resultaterne fra uniTesten inviteres efterfølgende til Multiple Mini Interviews (MMI).	2) Resultatet af MMI afgør fordelingen af pladser i kvote 2 blandt ansøgerne med de højeste score.
Aalborg Universitet	
Eksamensbevis.	Udvælgelse sker på en konkret helhedsvurdering, hvor der lægges vægt på:
Herudover:	1) Karaktergennemsnit i adgangskravene
1) Dokumentation for gennemført og relevante aktiviteter.	2) Relevante aktiviteter
	3) Adgangsgivende eksamen.

Studievejlederne hos Studievalg Danmark og eVejledningen fremfører, at de oplever en stigning i den tid, de bruger på at forklare mere regelorienterede elementer af optagelsessystemet for ansøgerne. Det er f.eks. de to ansøgningsfrister, hvad standby betyder, forskel på karakterkrav lokalt på uddannelserne, udvælgelseskriterier i kvote 2 og lignende.

Vejlederne nævner, at optagelsessystemet på enkelte områder er så teknisk, at ansøgerne fokuserer mest på, hvordan de søger ind, og mindre på, hvordan man finder ud af,

hvad man skal vælge, hvad det faglige indhold er på uddannelsen, og hvad et fremtidigt job indebærer. Det kan illustreres ved, at der f.eks. i Danmark er to centrale ansøgningsfrister til Den Koordinerede Tilmelding samt individuelle frister til vinteroptagelsen, modsat færre ansøgningsfrister i andre lande, jf. boks 10.4.

Boks 10.4 Erfaringer fra udlandet: Ansøgningsfrister

En gennemgang af optagelsessystemerne i udvalgte lande viser, at Danmark adskiller sig fra de andre lande ved at have en ansøgningsfrist, som ligger meget sent. Hertil kommer, at man i Danmark ikke har én ansøgningsfrist om sommeren men to, dels d. 15. marts (kvote 2) og dels 5. juli (kvote 1), jf. tabel 10.1.

Tabel 10.1

Ansøgningsfrister i udvalgte lande

Land	Sommeroptagelse	Vinteroptagelse
Danmark	15. marts + 5. juli	Flere individuelle frister
Sverige	16.april	16. oktober
Norge	15.april	
Holland	15. januar	
Israel	januar	november

I Norge giver man desuden særlige grupper mulighed for at få tidligt svar på deres ansøgning (d. 20. maj) med henblik på, at bl.a. ansøgere i beskæftigelse eller ansøgere med børn, der skal flytte for at kunne læse, kan nå at etablere sig i nærhed af uddannelsen. Tidlig optagelse gives kun til de ansøgere i målgruppen, der er sikre på at blive optaget, dvs. på uddannelser, der kan optage alle kvalificerede ansøgere, eller hvis ansøgeren har et højt pointtal i forhold til sidste års pointgrænse.

10.2 Ansøgernes forståelse af afgørelserne

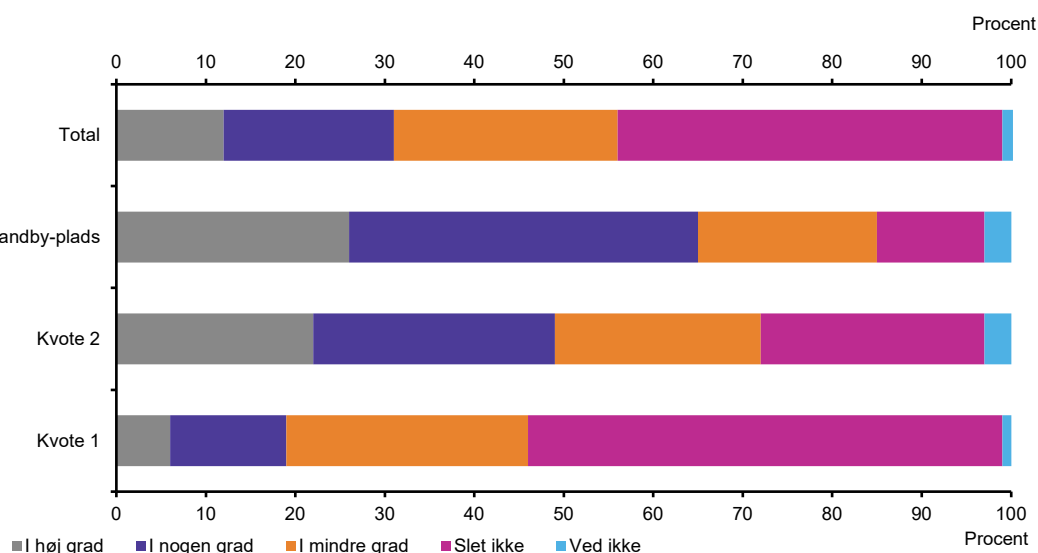
Ansøgerne modtager deres svar på, om de er blevet optaget d. 28. juli hvert år. Det er relevant at se på, hvorvidt ansøgerne forstår afgørelsen af deres ansøgning, da det er en indikation af, om optagelsessystemet er gennemskueligt for ansøgerne.

10.2.1 En tredjedel blev overrasket over at blive optaget på deres 1. prioritet

Resultaterne viser overordnet, at de adspurgte ikke blev overrasket over at være blevet optaget på deres 1. prioritet. 43 procent af de adspurgte blev "slet ikke" overrasket over dette, mens 19 procent svarer i "nogen grad", og 12 procent svarer i "høj grad", jf. figur 10.9. Adspurgte kvote 1-ansøgere har en lavere tendens til at være overraskede, mens adspurgte ansøgere optaget via kvote 2 og i særdeleshed adspurgte ansøgere på standby var signifikant mere overraskede over, at de blev optaget på deres 1. prioritet.

Figur 10.9

De adspurgtes ansøgers svar på, hvor overrasket de blev, da de blev optaget på deres 1. prioritet, procent, 2019

Anm.: "I hvilken grad blev du overrasket over, at du blev optaget på din 1. prioritet?" Antal besvarelser: 2375 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Ansøgere med erhvervsuddannelse kan kun søge optagelse via kvote 2. Af den gruppe oplever 41 procent i høj grad at være overrasket – det vil sige 29 procentpoint højere end gennemsnittet i alt, og 19 procentpoint højere end gennemsnittet for kvote 2.

De angivne grunde til, at ansøgerne i kvote 1 ikke er overraskede, er enten en viden om, at man på den søgte uddannelse optog alle kvalificerede ansøgere året før, eller at man havde et eksamensgennemsnit, der lå højere eller tæt på grænsekotienten det foregående år.

Anderledes forholder det sig i kvote 2. For denne gruppe gælder, at knap halvdelen af de adspurgte enten i nogen grad eller høj grad var overrasket over at blive optaget på deres 1. prioritet. Som grund angives i fritekstfelterne bl.a., at der var mange, der kæmpede om få pladser. Dette gør sig især gældende på bacheloruddannelser med en meget lille kvote 2.

I alt blev 22 procent af de adspurgte kvote 2-ansøgere slet ikke overraskede over deres optagelse. Blandt denne gruppe angiver ansøgerne i fritekstfelterne, at den primære årsag til, at de ikke blev overraskede er, at alle ansøgere normalt blev optaget på uddannelsen (alle optaget).

Der er stor forskel på kvotefordelingen mellem kvote 1 og 2 og dermed sandsynligheden for at blive optaget i de respektive kvoter. Således benytter 57 procent af bacheloruddannelserne sig af en kvotefordeling, som betyder, at 90 procent af pladserne fordeles i kvote 1, og 10 procent af pladserne fordeles i kvote 2. Den største afvigelse herfra er bacheloruddannelser, som benytter sig af adgangsprøver og tests, idet disse typisk har 50 procent af pladserne i kvote 2. Det kan have betydning for ansøgernes sandsynlighed for at blive optaget og for deres forståelse for, på hvilket grundlag afgørelsen om optagelse er truffet.

Mens kvote 2 på bacheloruddannelserne typisk udgør 10 procent eller 20 procent af pladserne bacheloruddannelserne, så udgør kvote 2 typisk 35 procent eller 50 procent på erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne. Det gør det vanskeligt for ansøgerne at sammenligne grænsekotienter på tværs af samme uddannelser med forskellig kvotefordeling som f.eks. medicinuddannelsen, jf. boks 10.5.

Boks 10.5 Forskellig kvotestørrelse på tværs af medicinuddannelserne

Medicinuddannelsen bliver udbudt fire steder i landet. I 2019 varierede grænsekvotienten fra 10,8 til 11,1 på de fire uddannelser. Kvotefordelingen, antallet af uddannelsespladser og antallet af ansøgere varierer betragteligt på tværs af de fire udbud, jf. tabel 10.2.

Det betyder, at hvor sandsynligheden for at komme ind i 2019 var stort set den samme på tværs af de fire uddannelser i kvote 1, var der betydelige forskelle i sandsynligheden for optagelse i kvote 2 på de fire uddannelsesinstitutioner. På Aarhus Universitet og Syddansk Universitet er der testbaseret optagelse i kvote 2, hvorfor antallet af ansøgere per studieplads illustrerer, at mange ansøgere ikke møder op til testen og derfor ikke kan kvalificere sig til optagelse i kvote 2.

Tabel 10.2

Kvotefordelingen, antallet af uddannelsespladser og antallet af ansøgere på de fire udbud af medicinuddannelsen, procent og antal, 2019

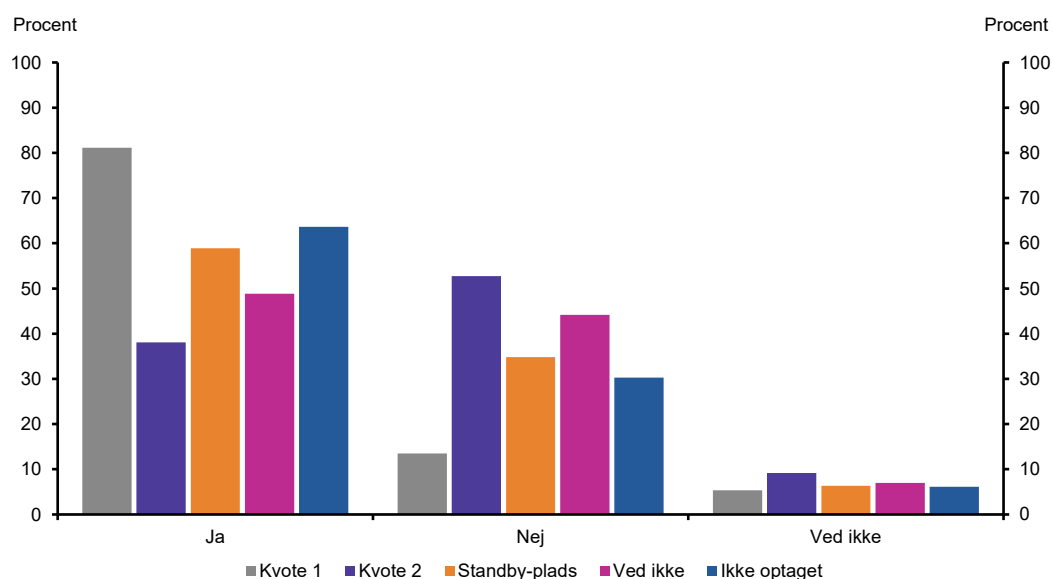
	Andel pladser i kvote 2	Ansøgere/uddannelsespladser i kvote 2	Ansøgere per studieplads i kvote 2
Københavns Universitet	10 procent	1135/64	18
Aarhus Universitet	20 procent	366/110	3
Syddansk Universitet	50 procent	365/188	2
Aalborg Universitet	20 procent	1085/39	28

10.2.2 I alt to tredjedele af ansøgerne ved, hvorfor de er optaget eller afvist

Det er 81 procent af de ansøgere, der er optaget i kvote 1, kender årsagen til udfaldet af deres ansøgning. Det gælder kun 38 procent af de ansøgere, der er optaget i kvote 2, jf. figur 10.10.

Figur 10.10

De adspurgte ansøgere svar på, om de kender årsagerne til udfaldet af deres ansøgning om optagelse, andel svar, 2019

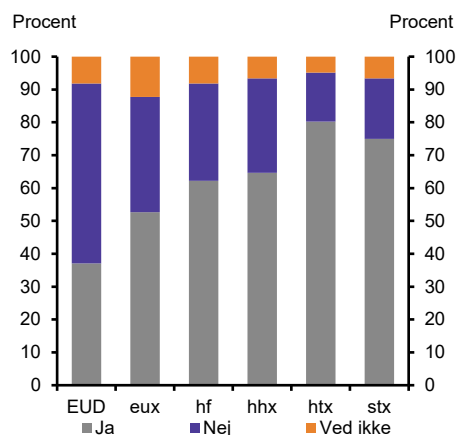
Anm.: "Kender du årsagen til, at du kom ind på din 1. prioritet?", "Kender du årsagen til du ikke kom ind på din 1. prioritet?", "Kender du årsagen til, at du ikke kom ind på en videregående uddannelse?" Antal besvarelser: 3.161 ansøgere til videregående uddannelser i 2018 fordelt på kvoten, de er optaget i. Ansøgere, der har svaret "Husker ikke" til spørgsmål om, hvorvidt de kom ind på deres 1. prioritet er ikke medtaget i figuren.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Trods angivelse af en relativ god forståelse af kriterierne for optagelse i kvote 2 blandt ansøgere med erhvervsuddannelse kender en tredjedel årsagen til, at de blev optaget på deres førsteprioritet, jf. figur 10.11. Tilsvarende kender 32 procent årsagen til, at de ikke blev optaget på deres 1. prioritet, jf. figur 10.12.

Figur 10.11

De adspurgtes angivelse af, om de kender årsagen til, at de blev optaget på deres 1. prioritet, andel svar, 2019

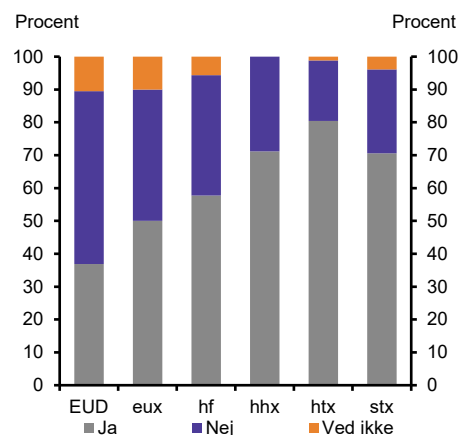

Anm.: "Kender du årsagen til, at du kom ind på din 1. prioritet?". Antal besvarelser: 2.417 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Figur 10.12

De adspurgtes angivelse af, om de kender årsagen til, at de ikke blev optaget på deres 1. prioritet, andel svar, 2019

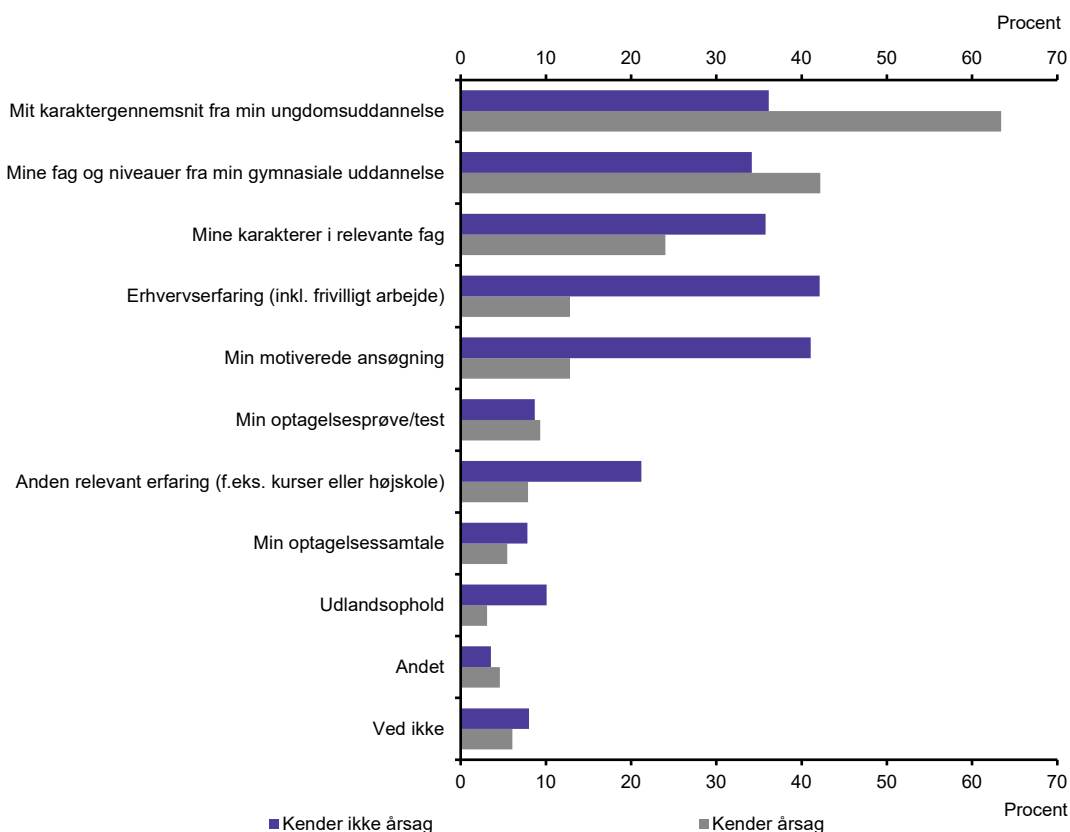
Anm.: "Kender du årsagen til, at du ikke kom ind på din 1. prioritet?". Antal besvarelser: 369 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Blandt de ansøgere, som kender årsagen til, at de kom ind på deres 1. prioritet, angiver 63 procent deres karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen, jf. figur 10.11. Det er samtidig den hyppigst angivne årsag. Herefter angiver 42 procent deres karakterer i udvalgte fag som grunden. Blandt de ansøgere, som ikke kender årsagen til afgørelsen, er den hyppigst angivne årsag, at ansøgerne tror, uddannelsen har lagt vægt på erhvervserfaring (42 procent), mens 41 procent angiver, at de tror, uddannelsen har lagt vægt på deres motiverede ansøgning.

Figur 10.13

De adspurgte ansøgers svar på, hvilke kriterier uddannelsesinstitutionen har lagt vægt på i behandling af deres ansøgning, andel svar, 2019

Anm.: "Hvilke af følgende kriterier har uddannelsesinstitutionen lagt vægt på i behandlingen af din ansøgning?", "Hvilke af følgende kriterier tror du, at uddannelsesinstitutionen har lagt vægt på i behandlingen af din ansøgning?" Antal besvarelser: 3.161 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Det er uddannelsesinstitutionerne, der vurderer, om ansøgerne opfylder adgangskravene i kvote 1 og kvote 2 og løbende sender afslag til de ansøgere, der ikke opfylder adgangskravene. Derudover skal uddannelsesinstitutionerne vurdere kvote 2-ansøgere efter de institutionsfastsatte udvælgelseskriterier. Udvælgelseskriterierne kan være tilrettelagt som en adgangsprøve som på de kunstneriske videregående uddannelser, jf. boks 10.6.

Boks 10.6 Adgangsprøver på de kunstneriske videregående uddannelser

Optagelsesprocesserne på de kunstneriske videregående uddannelser er generelt komplekse og krævende. Alle ansøgere skal igennem adgangsprøver, som de skal bestå for at kunne blive optaget. Alle ansøgere skal derfor søge inden 15. marts, idet der tale om 100 procent kvote 2 med adgangsprøver. Søger en ansøger optagelse på flere institutioner, skal vedkommende igennem adgangsprøver alle steder.

Formålet med adgangsprøverne er generelt både at teste ansøgernes kompetencer ift. den pågældende uddannelse og at skabe større bevidsthed hos ansøgere om uddannelsens indhold og jobsigte.

Uddannelserne lægger vægt på, at der er meget information tilgængelig om optagelsesprocessen, for at gøre det gennemsigtigt for den enkelte, hvad der kræves, og hvornår de skal gøre hvad. Endelig gives der de fleste steder point undervejs, så det er tydeligt, på hvilket grundlag afgørelse om optagelse er truffet, dvs. hvilken pointscore, der skal til. Et eksempel er arkitektuddannelsen på Arkitektskolen Aarhus, jf. tabel 10.3.

Tabel 10.3

Adgangsprøve på arkitektuddannelse på Arkitektskolen Aarhus, 2019

Dokumentation	Udvælgelseskriterier i kvote 2
Motiveret ansøgning	På baggrund af en helhedsvurdering af de fire delelementer udvælger skolen de bedste ansøgere ud fra flg. kriterier:
Hjemmeopgave (opgaven modtages digitalt d. 5. april kl. 12.00. Afleveringsfrist d. 24. april kl. 12.00)	1. analytisk evne
På baggrund af en faglig bedømmelse af hjemmeopgaven inviteres ca. 250 til 2 dages prøve d. 15.-16. juni	2. rumlig forståelse
	3. evne til at arbejde med udvikling af form og rum inden for en defineret ramme
	4. ansøgeren som potentiel studerende
I forlængelse med prøven gennemføres en individuel samtale på ca. 15. min, hvor såvel motiveret ansøgning som besvarelsen af hjemmeopgaven lægges til grund	

11. Optagnes oplevelse af uddannelsen

I dette kapitel bliver der redegjort for de optagnes oplevelse af deres uddannelse, herunder om den lever op til deres forventninger. Analysen viser bl.a., at optagne i både kvote 1 og kvote 2 oplever, at uddannelsen lever op til deres forventninger. Det belyses også, hvilke årsager der kan være til, at optagne efterfølgende falder fra deres uddannelse.

Ansøgernes egen oplevelse af den uddannelse, de er blevet optaget på, kan være en indikator for, om optagelsessystemet bidrager til at fordele de studerende på en hensigtsmæssig måde. Derfor er det relevant at undersøge, hvilke forventninger ansøgerne havde til den uddannelse, de søgte om optagelse på, og om uddannelsen efter optagelse lever op til deres forventninger. Kapitlets analyser bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt ansøgere til de videregående uddannelser i 2018.

Hovedresultater

- Adspurgt angiver 37 procent af de optagne ansøgere, at de oplever, at det faglige indhold på uddannelsen (1. studieår) meget godt op til deres forventninger, mens 47 procent angiver, at det lever godt op til deres forventninger. Der er ikke forskel på ansøgerenes oplevelse af match afhængigt af, hvilken kvote de er blevet optaget via.
- Ca. 30 pct. af de optagne falder fra på første studieår. Blandt de optagne, der stadig går på uddannelsen, angiver 24 procent, at de på første studieår er i tvivl om, hvorvidt de har valgt den rette uddannelse.
- Efter ansøgningsfristen opdagede 25 procent af ansøgerne andre interessante uddannelser, som de ville ønske, de havde kendt til, da de søgte optagelse. Af dem ville 34 procent ønske, at de havde søgt ind på en af de uddannelser i stedet for dem, de søgte ind på.
- De fem hyppigst angivne årsager til at falde fra uddannelsen er det sociale miljø (29 procent), uddannelsens jobsigte (29 procent), personlige forhold (26 procent), manglende refleksion (23 procent) og indholdet i undervisningen (21 procent).

11.1 De optagne ansøgers forventninger til uddannelsen

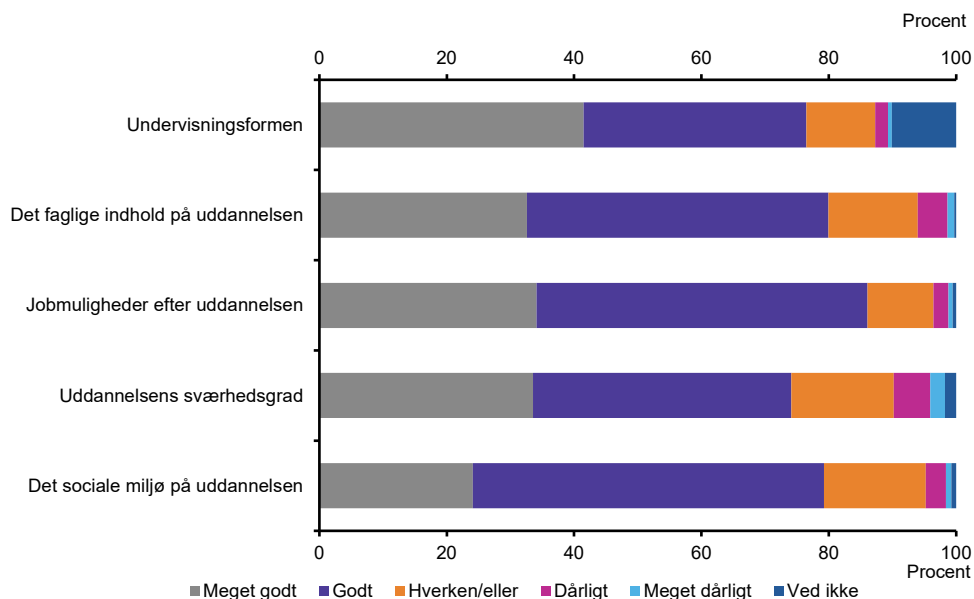
Ansøgerne kan bruge ansøgningsprocessen til at afklare, hvilken uddannelse de gerne vil søge ind på. Det indebærer blandt andre ting at undersøge uddannelsens indhold og jobsigte for afklare sine faglige forudsætninger og motivation. Hvorvidt, uddannelsen efterfølgende lever op til de optagnes forventninger, kan derfor ses som en indikator for, i hvilken grad ansøgerne har brugt ansøgningsprocessen til at reflektere over deres uddannelsesvalg, og om udvælgelsesprocessen har bidraget til at udvælge studerende, med faglige forudsætninger og motivation for uddannelsen.

11.1.1 Størstedelen af optagne oplever, at det faglige indhold lever op til deres forventninger

Når adspurgt, så angiver 37 procent af de optagne, at de oplever, at det faglige indhold på uddannelsen (1. studieår) lever meget godt op til deres forventninger, mens 47 procent angiver, at det lever godt op til deres forventninger, jf. figur 11.1. Der er ikke forskel på ansøgernes oplevelse afhængigt af, om de er blevet behandlet i kvote 1 eller kvote 2. Tallene er inklusive de optagne, der efterfølgende er faldet fra uddannelsen.

Figur 11.1

De optagnes svar på, i hvilken grad uddannelsen lever op til deres forventninger, andel svar, 2019

Anm.: "Hvordan synes du, at følgende på uddannelsen lever op til dine forventninger?" Antal besvarelser: 2.309 optagne ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

På uddannelserne er der forskellige erfaringer med, i hvor høj grad ansøgerne reflekterer over deres valg af uddannelse. Et eksempel på, hvordan det kan gøres, er professionsbacheloruddannelsen i ernæring og sundhed på Professionshøjskolen Absalon, jf. boks 11.1.

Boks 11.1 Forventningsafstemning i optagelsesforløbet på ernæring og sundhed

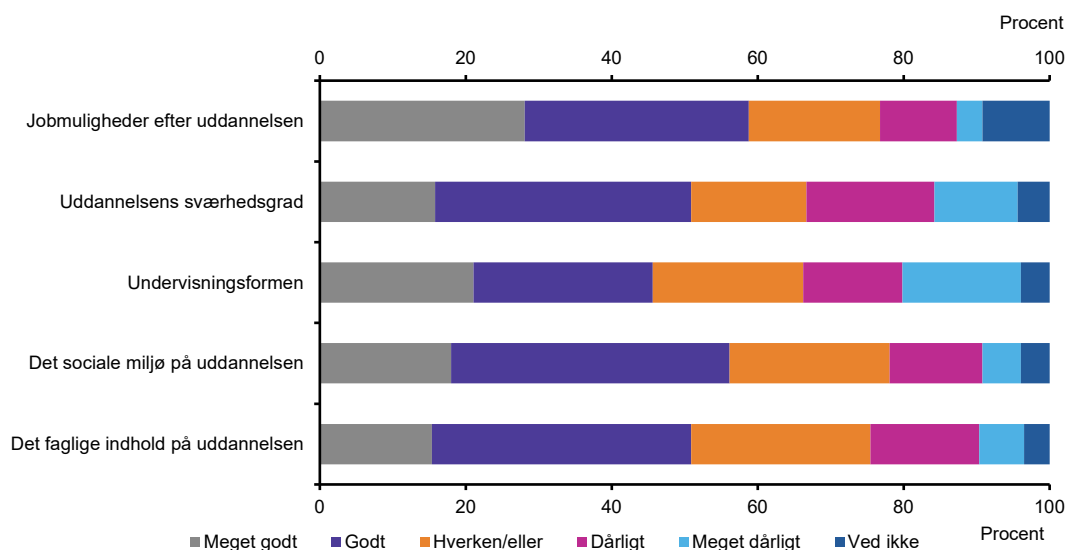
Professionshøjskolen Absalon oplevede tidligere, at mange af de studerende, der blev optaget på professionsbacheloruddannelsen i ernæring og sundhed, havde andre forventninger til uddannelsens indhold end det faktiske.

Absalon har derfor i 2019 inviteret ansøgere i kvote 2 til en frivillig motivationsworkshop, hvor ansøgerne har mulighed for at møde studerende og undervisere samt have en dialog om uddannelsen, efter at de har søgt ind. Selvom Absalon også afholder "Åben hus" arrangementer mv. er indtrykket, at de studerende er et andet sted i valgprocessen, efter at de har sendt en ansøgning, ligesom de stadig har mulighed for at søge en ny uddannelse inden 5. juli, hvis de via motivationsworkshoppen finder ud af, at de hellere vil vælge en anden uddannelse.

Blandt de optagne, der efterfølgende er faldet fra, oplevede 15 procent af de optagne, at det faglige indhold på uddannelsen (første studieår) meget godt op til deres forventninger og 36 procent, at det levede godt op til deres forventninger, jf. figur 11.2.

Figur 11.2

De optagnes, der efterfølgende er faldet fra, svar på i hvilken grad uddannelsen levede op til deres forventninger, andel svar, 2019

Anm.: "Hvordan synes du, at følgende på uddannelsen lever op til dine forventninger?" Antal besvarelser: 228 frafaldne optagne.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

/KL.7, der har gennemført spørgeskemaundersøgelsen til ansøgere til de videregående uddannelser, har undersøgt, hvilke oplevede faktorer der har størst betydning for, om de adspurgte falder fra den uddannelse, de blev optaget på, jf. boks 11.2.

Boks 11.2 Kombination af det faglige indhold og det sociale miljø har størst sammenhæng med frafald

/KL.7 har foretaget en regressionsanalyse af besvarelserne af spørgeskemaundersøgelsen blandt ansøgere til de videregående uddannelser i 2018. Den viser, at ansøgerne, der oplever et 'meget godt' match både ift. det faglige indhold og det sociale miljø, har en reduceret sandsynlighed for at falde fra - fra 43 procent til 11 procent. Analysen kontrollerer for følgende variable:

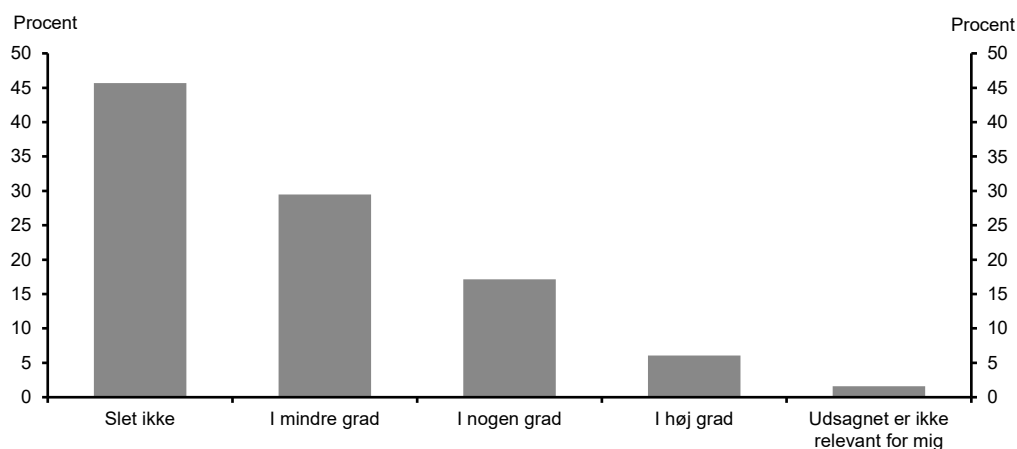
- Køn
 - Alder
 - Adgangsgivende eksamen
 - Karaktergennemsnit fra adgangsgivende eksamen
 - Om ansøgeren har søgt i kvote 2
 - Afklarethed (selvangivet)
 - Informationssøgning (selvangivet)
 - Antal prioriteter ved ansøgning
 - Hvorvidt ansøgeren er optaget på sin 1. prioritet eller ej
-

11.1.2 Knap en fjerdedel af dem, der ikke er faldet fra, er i tvivl, om de valgt den rigtige uddannelse

I 2018 faldt ca. 16 procent af de studerende fra deres uddannelse i løbet af deres første studieår - heraf skiftede knap 8 procentpoint uddannelse. Samtidig er der en del af dem, der fortsat er på uddannelsen i tvivl om, hvorvidt de har valgt den rigtige uddannelse. Blandt de optagne, der stadig går på uddannelsen, angiver 46 procent, at de slet ikke er i tvivl om, hvorvidt de har valgt den rette uddannelse. Imidlertid er 29 procent i mindre grad i tvivl, 6 procent i høj grad i tvivl, og 17 procent er i nogen grad i tvivl, jf. figur 11.3.

Figur 11.3

De optagne, der stadig går på uddannelsen, svar på, i hvilken grad de er i tvivl, om de har valgt den rigtige uddannelse, andel svar, 2019

Anm.: "Jeg er i tvivl om, hvorvidt jeg har valgt den rigtige uddannelse." Antal besvarelser: 2.309 ansøgere til videregående uddannelser i 2018, som stadig læser på uddannelsen.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

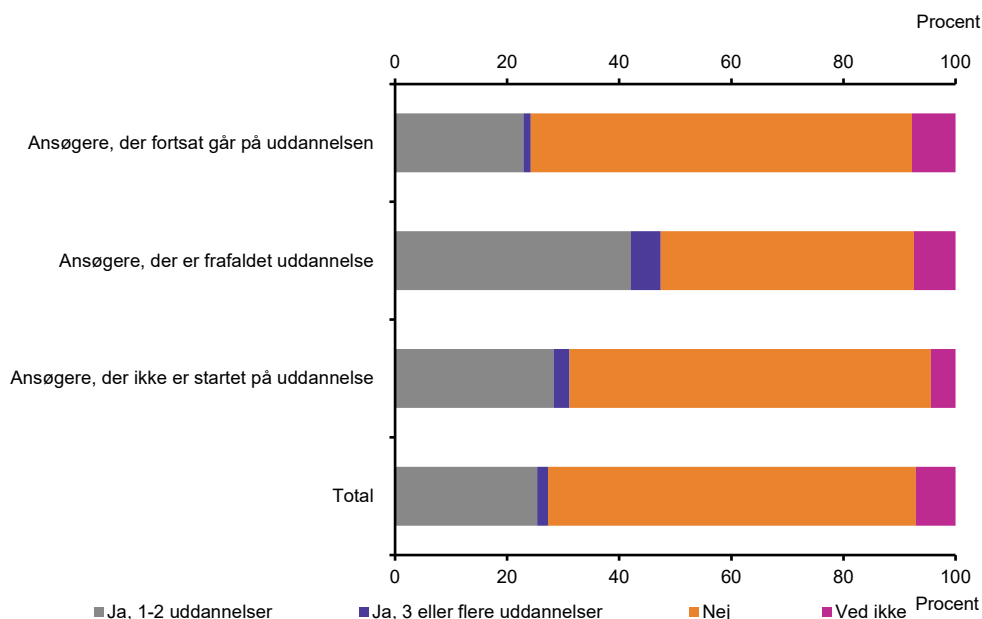
Besvarelsene er blandt de optagne, der stadig går på uddannelsen (sidste semester af første studieår). Det betyder, at der kan være optagne, som var i tvivl, der er faldet fra uddannelsen frem mod tidspunktet for spørgeskemaet. Hvis disse var inkluderet, ville andelen, der var i tvivl, sandsynligvis være højere.

11.1.3 En fjerdedel har opdaget andre spændende uddannelser

Efter ansøgningsfristen opdagede i alt 25 procent af ansøgerne andre interessante uddannelser, de ville ønske, de havde kendt til, da de søgte ind, jf. figur 11.4. Blandt de optagne, der efterfølgende er faldet fra er andelen højere – nemlig 42 procent.

Figur 11.4

De optagnes svar på, om de har opdaget andre spændende uddannelser, efter de har søgt om optagelse, andel svar, 2019

Anm.: "Har du opdaget andre spændende uddannelser i løbet af din studietid [Opdagede du efter ansøgningsperioden andre spændende uddannelser], som du ville ønske, at du havde kendt til, da du skulle søge ind på en videregående uddannelse?" Antal besvarelser: 3.192 ansøgere til videregående uddannelser i 2018.

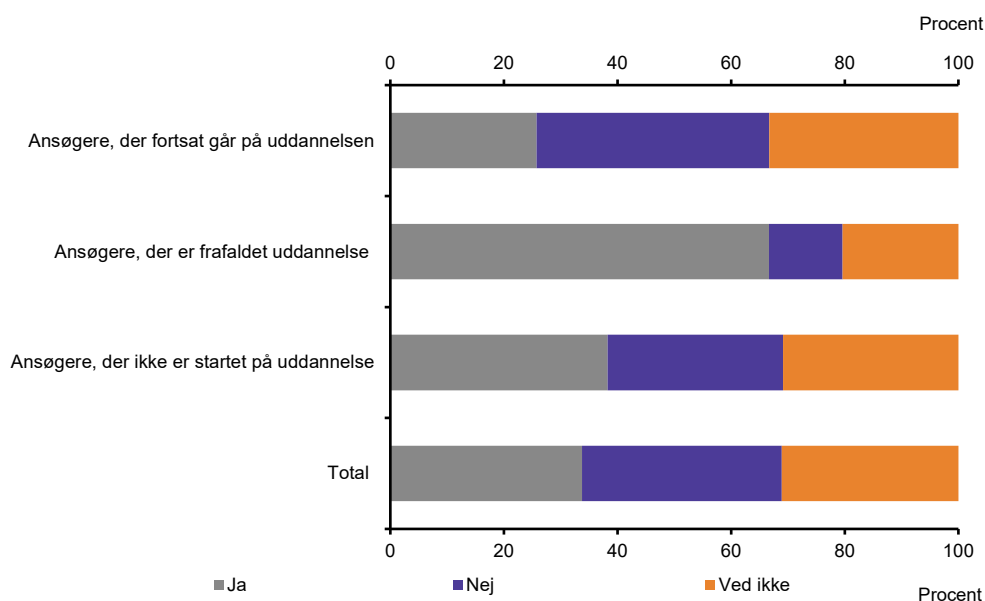
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Samtidig angiver 24 procent af de optagne, at de er i tvivl om, hvorvidt de har valgt den rette uddannelse (første studieår). Det kan indikere både, at ansøgerne ikke altid får foretaget den nødvendige refleksion inden ansøgningen, men også at ansøgerene fortsat reflekterer over deres uddannelsesvalg, når de er påbegyndt en uddannelse.

Af de adspurgte ansøgere, der har opdaget én eller flere interessante uddannelser, efter de har ansøgt, ville 34 procent ønske, at de havde søgt ind på en af disse uddannelser, jf. figur 11.5. Blandt de adspurgte ansøgere, der er faldet fra uddannelsen, ville 67 procent ønske, at de havde søgt én af disse uddannelser i stedet, jf. figur 11.5.

Figur 11.5

De adspurgte ansøgere svar på, om de ville ønske, at de havde søgt ind på en anden videregående uddannelse, andel svar, 2019

Anm.: "Ville du ønske, at du havde søgt ind på en af disse uddannelser i stedet?" Andel besvarelser: 871 ansøgere til videregående uddannelser i 2018, som har fundet andre spændende uddannelser efter de havde søgt om optagelse.

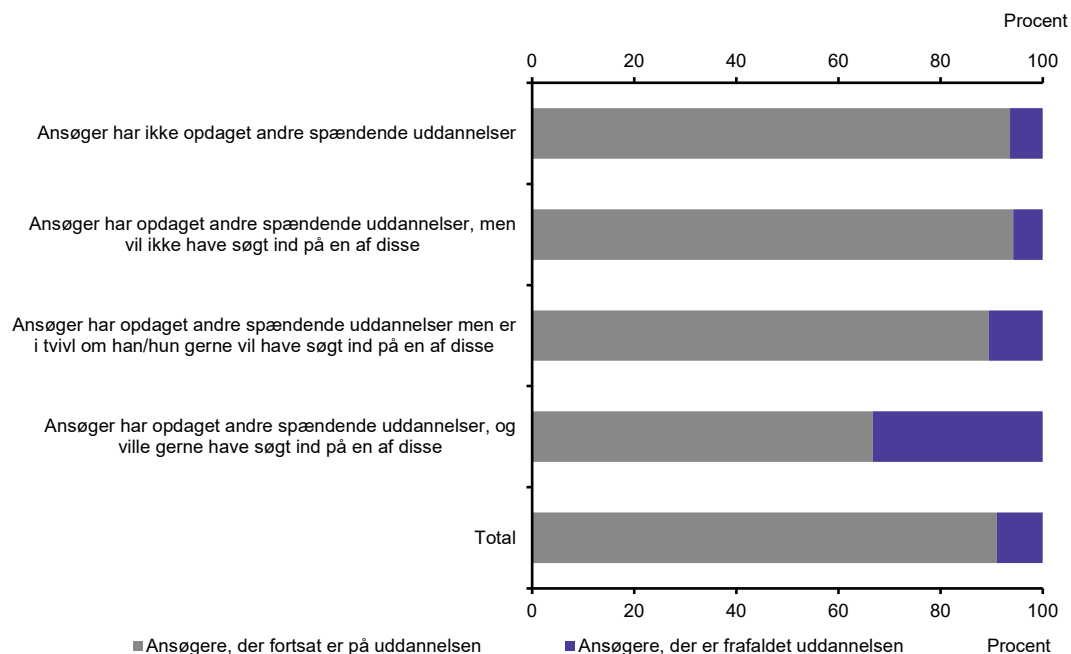
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Blandt de ansøgere, der ikke har opdaget andre spændende uddannelser i løbet af deres studietid, går 94 procent fortsat på uddannelsen.

Ni procent af de adspurgte ansøgere er i løbet af deres foreløbige studietid blevet opmærksomme på andre spændende uddannelser, som de ville ønske, at de havde søgt ind på i stedet, jf. figur 11.6. Af disse går 67 procent fortsat på uddannelsen, mens 33 procent er faldet fra uddannelsen.

Figur 11.6

De adspurgte ansøgere svarer på, om de har opdaget andre spændende uddannelser i løbet af 1. studieår, og om de ville ønske, at de havde søgt ind på en af disse, opdelt på frafald, andel svar, 2019

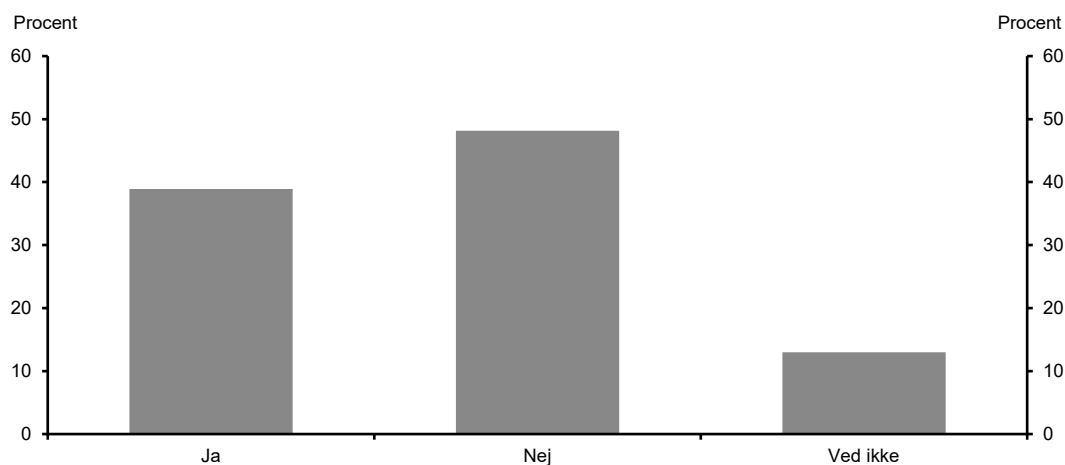
Anm.: "Har du opdaget andre spændende uddannelser i løbet af din studietid, som du ville ønske, at du havde kendt til, da du skulle søge ind på en videregående uddannelse?" "Ville du ønske, at du havde søgt ind på en af disse uddannelser i stedet?" Antal besvarelser: 2.537 ansøgere til videregående uddannelser. Ansøgere, der endnu ikke er startet, vises ikke i figuren.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Blandt de adspurgte ansøgere, som er faldet fra deres uddannelse, og som under uddannelsen blev opmærksom på andre interessante uddannelser, svarer 39 procent, at en af disse uddannelser var medvirkende til, at de faldt fra deres nuværende uddannelse, jf. figur 11.7.

Figur 11.7

Frafaldne ansøgers svar på, om opdagelser af nye uddannelser var medvirkende til, at de faldt fra uddannelsen, andel svar, 2019

Anm.: "Var en af disse uddannelser medvirkende til, at du stoppede på uddannelsen?" Antal besvarelser: 108 ansøgere til videregående uddannelser i 2018 som er frafaldet den videregående uddannelse, de blev optaget på d. 28 juli 2018.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

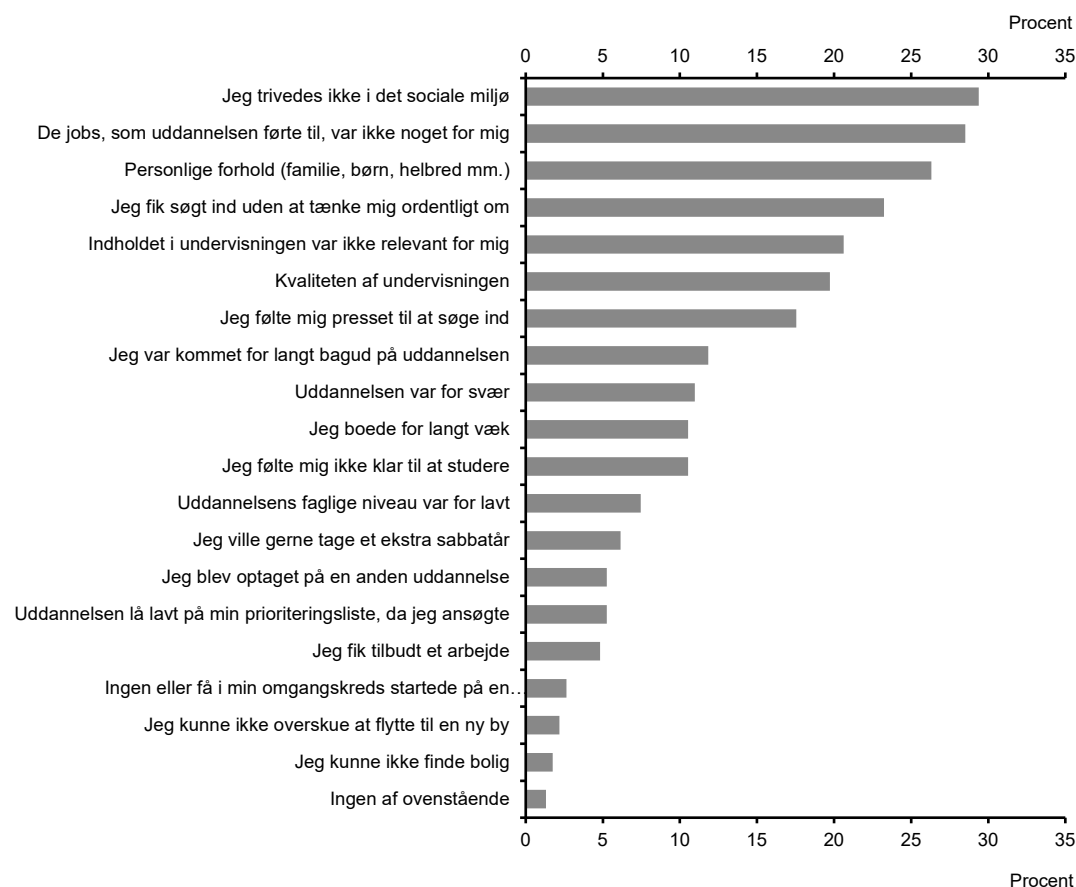
11.1.4 Årsager til, at ansøgerne falder fra deres uddannelse

På tværs af de videregående uddannelser faldt 16 procent af de studerende, der startede på deres uddannelse i 2018, fra i løbet af første studieår. I interview med ansatte på de videregående uddannelser, der arbejder med optagelse, fremgår det, at uddannelserne generelt anvender et lavt frafald som en indikator for, om der er et godt match mellem uddannelsen og de optagne.

Af de adspurgte ansøgere, der er faldet fra, angiver 29 procent, at de ikke trivedes i det sociale miljø, jf. figur 11.8. Det er samtidig den hyppigst angivne årsag. Dernæst angiver 29 procent de job, uddannelsen fører til, som årsag. Dernæst følger personlige forhold (26 procent), manglende refleksion (23 procent) og indholdet i undervisningen (21 procent).

Figur 11.8

Ansøgernes angivelse af, hvorfor de faldt fra uddannelsen, andel, 2019

Anm.: "Hvorfor stoppede du på den uddannelse, du blev optaget på d. 28. juli 2018?" Antal besvarelser:

228 ansøgere til videregående uddannelser i 2018, som er frafaldet uddannelsen.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af spørgeskemaundersøgelse til ansøgere til videregående uddannelser i 2018 gennemført af /KL.7 & Realize.

Af de hyppigst angivne årsager handler 3 ud af 5 om uddannelsens indhold og jobsigte, det vil sige faktorer, som ansøgerne må forventes at kunne sætte sig ind i, før de søger optagelse.

Kvaliteten af undervisningen er den 7. mest angivne (20 procent). Det er imidlertid den hyppigst angivne årsag i en anden spørgeskemaundersøgelse blandt frafaldne studerende og studieskifttere gennemført af Uddannelses- og Forskningsministeriet i 2018. Analysen viser, at 45 procent af de frafaldne angiver uddannelsens faglige niveau som årsag til, at de er faldet fra. Det er den årsag, den største andel angiver. Herefter følger, at 44 procent angiver, at de job, som uddannelsen førte til, ikke var noget for dem. Selv om andelen er mindre, så peger begge undersøgelser på, at noget af frafaldet kunne undgås ved en større forventningsafstemning og refleksion forud for ansøgning.

12. Fordeling af uddannelsespladser

I dette kapitel bliver fordeling af uddannelsespladser gennem Den Koordinerede Tilmelding kortlagt ud fra et effektivitetsperspektiv. Analyserne viser bl.a., at Den Koordinerede Tilmelding understøtter en effektiv fordeling af uddannelsespladser, der kan fungere uanset udvælgelseskriterier.

Måden, optagelsessystemet fordeler ansøgerne på, har en betydning for graden af administration for ansøgerne, uddannelsesinstitutionerne og staten. Derfor er det relevant at belyse, i hvilket omfang optagelsessystemet bidrager til effektivt at fordele ansøgerne på landets uddannelsespladser. Kapitlets analyser er baseret på kortlægning af processerne i Den Koordinerede Tilmelding og interview med repræsentanter for de videregående uddannelsesinstitutioner.

Hovedresultater

- Den Koordinerede Tilmelding fordele pladserne baseret på institutionernes sagsbehandlingsresultat, dvs. rangering af ansøgerne, uanset hvilke udvælgelseskriterier institutionerne benytter. En ændring i udvælgelseskriterierne og udvælgelsesprocessen vil som udgangspunkt ikke ændre effektiviteten i Den Koordinerede Tilmelding for så vidt angår fordeling af pladserne.
- Den Koordinerede Tilmelding understøtter en ressourceoptimering for uddannelsesinstitutionerne, fordi ansøgerne kun bliver tilbudt én studieplads. Institutionerne har dermed bedre mulighed for at vurdere hvor mange af de optagne, der ender med at begynde på uddannelsen.
- Optagelsessystemet giver uddannelserne mulighed for selv at tilrettelægge relevante udvælgelsesprocesser.
- Efteroptagelse og vinteroptagelse er ikke centralt understøttede og håndteres lokalt på uddannelsesinstitutionerne. Dette kan betyde, at samme ansøger optages flere gange, og dermed er disse optagelsesrunder mindre effektive for institutionerne end fordelingen i sommeroptagelsen.
- Vurderingen af udenlandske ansøgere foretages lokalt på uddannelsesinstitutionerne. Det betyder, at samme ansøger får vurderet sine fagniveauer og omregnet sit karaktergennemsnit for hver uddannelsesinstitution, ansøgeren har søgt optagelse på.
- Udvalgelse i kvote 1 opleves som effektivt af institutionerne både ift. at fordele pladserne, men også omkostningseffektivt, idet kvote 1 for de allerfleste ansøgere ikke kræver særlig meget sagsbehandling.
- De fleste udvælgelseskriterier i kvote 2 er mindre fordelingseffektive end kvote 1, da institutionerne skal lave en individuel vurdering af ansøgerne. Således bliver 47 procent af de optagne i 2018 behandlet i kvote 2, hvoraf halvdelen blev optaget i enten kvote 1 eller på udbud med alle optaget.
- Udvalgelseskriterierne i kvote 2 er mere ressourcetunge for institutionerne end kvote 1, hvor karaktergennemsnit er umiddelbart tilgængelige. Ønsker institutionerne eksempelvis at indføre test i kvote 2, skal institutionen selv udvikle og finansiere den.

12.1 Fordeling af uddannelsespladser via Den Koordinerede Tilmelding

Den Koordinerede Tilmelding koordinerer optagelsen til de videregående uddannelser. Derfor er det relevant at se på, hvordan KOT fungerer ift. at fordele pladserne ud fra ansøgernes prioriteringslister og institutionernes rangering af ansøgerne.

12.1.1 Den Koordinerede Tilmelding betyder, at der højst tilbydes én studieplads til hver ansøger

Den Koordinerede Tilmeldings overordnede formål er at koordinere optagelsen til de videregående uddannelser, så hver ansøger kun får tilbudt en plads – den højst mulige. Koordineringen understøtter en ressourceoptimering for uddannelsesinstitutionerne. Det skyldes, at institutionerne har bedre mulighed for at vurdere, hvor mange af de optagne der ender med at begynde på uddannelsen, end de har i et system, hvor ansøgere har flere tilbud om optagelse at vælge mellem. Det skyldes, at institutionerne ud over det bortfald før studiestart, som de oplever i dag, ikke ville kunne vurdere, hvor mange af de ansøgere, der har tilbudt plads, der samtidig er tilbudt plads på en for ansøgeren mere attraktiv uddannelse på en anden institution.

En fejlvurdering af bortfaldet mellem optagelse og studiestart betyder, at en uddannelse enten risikerer at stå med ledige pladser, fordi flere end ventet takkede nej, eller at have for mange nye studerende ift. kapaciteten, fordi færre end ventet takkede nej. Koordineringen af optagelsen, så hver ansøger kun tilbydes én studieplads, mindsker usikkerheden ved institutionernes vurdering af, hvor mange optagne, som begynder på uddannelsen, hvorfor institutionerne i langt højere grad kan planlægge f.eks. antallet af undervisere og lokaler, der er behov for. Danmark er et af de lande med mest koordinering af optagelsen, jf. boks 12.1.

Boks 12.1 Graden af central koordinering i forskellige landes optagelsessystemer

Danmark er et af de OECD-lande, som har den højeste grad af koordinering i optagelsen på de videregående uddannelser. Ud af 39 lande, som er blevet sammenlignet i Education at a Glance, benytter 9 lande ud over Danmark sig af central allokering af uddannelsespladserne, 12 har en central allokering af bevillinger, og 9 har et centraliseret optagelsessystem.

Enkelte lande har mere central styring af antallet af pladser på uddannelserne end Danmark, hvor institutionerne selv fastsætter pladsantallet på ikke-dimensionerede uddannelser. Blandt de andre lande, som også har en høj grad af central koordinering kan nævnes Grækenland, Slovenien og Norge.

Det norske optagelsessystem kan vurderes at have den højeste grad af central koordinering. Her er udvælgelseskriterier, som er knyttet til et pointsystem, nationalt fastsat og ens på alle uddannelser (med få undtagelser). Det betyder bl.a., at der kun er én institution, der behandler en ansøger uanset, hvor mange prioriteter ansøgeren har søgt. Det betyder, at hver enkelt ansøger kun sagsbehandles én gang og af den samme sagsbehandler, som ansøgeren kan kontakte ved spørgsmål. Dette giver en effektiv proces for både institutioner og ansøgere.

12.1.2 Fordelingen kan ske uanset udvælgelseskriterier

Den Koordinerede Tilmelding fordeler pladserne på baggrund af ansøgernes prioriteringslister, institutionernes indberetning af uddannelsespladser og fordelingen af pladser mellem kvote 1 og kvote 2 samt resultatet af den sagsbehandling, som de videregående uddannelsesinstitutioner laver af ansøgningerne, som udmøntes i en finsorteret rangering af de kvalificerede ansøgere i hver kvote.

Det er en forudsætning for pladsfordelingen i KOT, at institutionernes sagsbehandling af ansøgerne resulterer i en finsortering af ansøgerne, således at det på individniveau kan vurderes, om en ansøger er rangeret højere end en anden ansøger. Hvordan institutionerne er nået frem til den konkrete finsortering af ansøgerne eller hvilke kvoter, om nogen, ansøgerne er finsorteret i, påvirker derimod ikke pladsfordelingen i KOT, som derfor kan fungere uanset hvilke udvælgelseskriterier, institutionerne benytter.

Effektiviteten af pladsfordelingen i Den Koordinerede Tilmelding vil derfor ikke blive påvirket, hvis der sker ændringer f.eks. i kvotesystemet eller i udvælgelseskriterier. Forandringer i optagelsessystemet kan dog kræve udvikling og tilpasning af de it-systemer, som bruges til pladsfordelingen.

12.1.3 Pladsfordelingen er effektiv

Selve fordelingen af pladserne foregår ved hjælp af et it-system, som løbende bliver opdateret i forhold til regelændringer og optimering af pladsfordelingsprocessen. Tidligere skete en del af kontrollen manuelt, men i 2015 blev et nyt it-system implementeret, der introducerede en række kontrolprocedurer enten fuldt ud automatiseret eller it-understøttet. Det nye it-system har således medført en yderligere optimering af pladsfordelingen.

Det betyder, at det tager 4-5 arbejdsdage fra Den Koordinerede Tilmelding modtager indberetningerne fra de 32 uddannelsesinstitutioner med deres rangering eller annullering af ca. 90.000 ansøgers ca. 240.000 ansøgninger til, at institutionerne modtager en foreløbig fordeling af pladserne. Institutionerne har på baggrund af denne mulighed for at øge pladsantallet, samt kontrollere resultatet af pladsfordelingen.

Derefter tager det igen 3-4 dage at lave den endelige pladsfordeling på baggrund af de evt. rettelser, som institutionerne har i forbindelse med den foreløbige pladsfordeling.

Arbejdstiden i Den Koordinerede Tilmelding benyttes til at indlæse indberetningerne fra institutionerne i Den Koordinerede Tilmeldings it-system, lave sagsbehandling og kontrol af indberetningerne, fordele pladserne og lave tilbagemeldinger til institutionerne. Der er også indberegnet tid til evt. uforudsete udfordringer. Opgaven varetages af 5 medarbejdere i Styrelsen for Forskning og Uddannelse.

12.1.4 Vinter- og efteroptagelsen koordineres ikke centralt

Lidt under halvdelen af de videregående uddannelser optager ikke kun ansøgere i forbindelse med sommerens optagelse, men optager også ansøgere på ledige pladser i efteroptagelsen og/eller på pladser til uddannelser med vinterstart i en lokal vinteroptagelsesrunde. Disse optagelsesrunder er ikke koordineret i Den Koordinerede Tilmelding,

hvorfor ansøgere i efteroptagelse og vinteroptagelsen skal søge lokalt hos hver institution og kan få tilbudt optagelse på mere end en uddannelse.

På den led er efteroptagelsen og vinteroptagelsen ikke lige så effektive som sommeroptagelsen, hverken for ansøgerne eller for institutionerne. Som konsekvens af, at efteroptagelsen og vinteroptagelsen ikke er centralt koordineret varierer ansøgningsfrister og –procedurer fra uddannelse til uddannelse, hvilket gør processen mindre gennemskuelig for ansøgerne, jf. boks 12.2.

Boks 12.2 Eksempler på ansøgningsprocedurer for vinteroptagelsen

Der er forskel på hvornår ansøgningsfristen til vinteroptagelsen ligger, samt hvordan ansøgerne bliver optaget på forskellige uddannelsessteder og på forskellige uddannelser. Herunder er eksempler på optagelsesprocedurer for vinteroptagelsen på forskellige uddannelser. Ansøgningsproceduren foregår ikke gennem Optagelse.dk som ved sommeroptagelsen, men derimod direkte mellem ansøger og uddannelsesstedet.

Uddannelser med vinteroptagelse på Danmarks Tekniske Universitet

Frist: Ansøgerne kan søge fra 1. oktober. Kvote 1 ansøgere har frist 1. december mens kvote 2 ansøgere har frist 15. oktober.

Optagelsesmetode: Som ved kvote 1 og kvote 2 i sommeroptagelsen.

Miljøteknolog med vinteroptagelse på CPH Business

Frist: Ansøgerne kan søge fra 15. september. Fristen er 29. september for ikke-EU borgere og 15. november for EU-borgere, herunder danske ansøgere.

Optagelsesmetode: Som ved kvote 2 i sommeroptagelsen.

Designteknolog på Professionshøjskolen VIA

Frist: 10. januar.

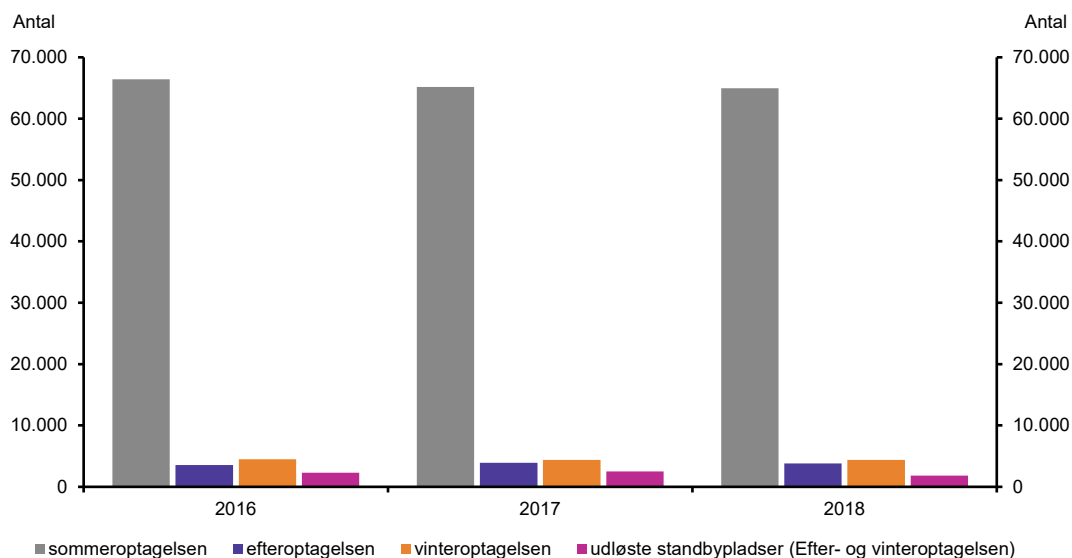
Optagelsesmetode: Optagelsesprøve som ved sommeroptagelsen.

Flere videregående uddannelsesinstitutioner har i de kvalitative analyser, der ligger bag nærværende rapport, udtrykt ønske om at øge koordineringen af efteroptagelsen og vinteroptagelsen. Det er dog ikke alle institutioner, som benytter sig af andet end sommeroptagelsen, og det er derfor ikke alle institutioner, som vil få gavn af en central koordinering af de to optagelsesrunder.

Idet der er markant færre ansøgere og optagne i efteroptagelsen og vinteroptagelsen, vil en central koordinering ikke være lige så ressourceeffektiv som koordineringen af sommeroptagelsen. Der optages således omkring 10.000 ansøgere i vinter- og efteroptagelsen, hvoraf omkring 2.000 er udløste standby-pladser, mens der optages omkring 65.000 ansøgere i sommeroptagelsen, jf. figur 12.1.

Figur 12.1

Optagne i sommer-, efter- og vinteroptagelsen, antal, 2016-2018

Anm.: Udløste standby-pladser dækker over optagne, som får tilbudt en standby-plads ved sommeroptagelsen og enten ved efteroptagelsen eller vinteroptagelsen får vekslet standby-pladsen til en studieplads. Ansøgere kan blive optaget i mere end en optagelsesrunde og kan derfor indgå i alle tre søjler.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

12.2 Uddannelsesinstitutionernes oplevelse af fordeling af uddannelsespladser

Måden, optagelsessystemet fordeler ansøgerne på, har en betydning for graden af administration på uddannelsesinstitutionerne. Det samme har typen af ansøgere og deres adgangsgrundlag, samt brugen af kvoter på uddannelserne.

12.2.1 Kvote 1 bliver oplevet som let og effektivt at administrere

I kvote 1 sorteres ansøgerne efter faldende karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen. Det betyder, at institutionerne ikke skal bruge ressourcer på at lave en yderligere individuelvurdering af ansøgerne i kvote 1. De skal således ikke læse motiverede ansøgninger, vurdere erhvervserfaring, afholde test m.m., men kan forlade sig på den vurdering, som ansøgerens gymnasiale uddannelse har givet i form af en vurdering af ansøgeren over længere tid og ved flere eksaminer på tværs af fag, udtrykt i et endeligt karaktergennemsnit på eksamensbeviset fra den gymnasiale eksamen.

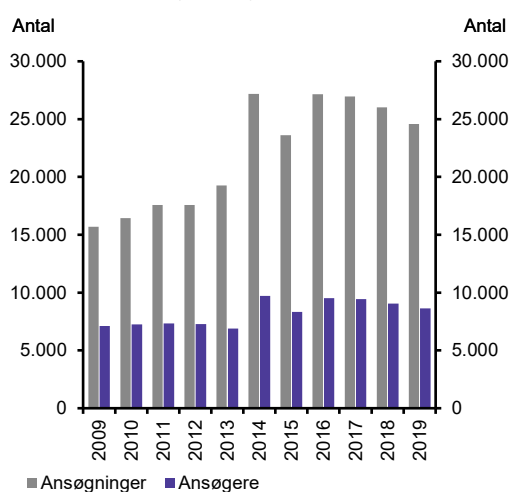
At rangering af ansøgningerne sker på baggrund af de gymnasiale uddannelsers vurdering af ansøgerne betyder dog ikke, at der ikke er sagsbehandling forbundet med ansøgningerne i kvote 1 for de videregående uddannelsesinstitutioner. Således skal det stadig vurderes, om ansøgningen lever op til adgangskravene – har ansøgeren de krævede fagniveauer og karakterer og hvis ikke, har de så suppleret, eller er de i gang med

det, har ansøgeren søgt inden fristen mm. Endelig skal alle ansøgere, som lever op til adgangskravene, rangeres i karaktergennemsnitsrækkefølge.

For langt de fleste ansøgere i kvote 1 kræves der ikke yderligere sagsbehandling. Der er dog mindre grupper af ansøgere, som kræver særlige ressourcer. En gruppe er ansøgere, som søger om dispensation af den ene eller den anden slags – f.eks. pga. særlige forhold under den gymnasiale uddannelse, som påvirkede deres karaktergennemsnit. En anden gruppe er ansøgere, med udenlandske eksamensbeviser, som udgør ca. 10 procent af det samlede ansøgertal, jf. figur 12.2 og figur 12.3.

Figur 12.2

Ansøgere med en udenlandsk adgangsgivende eksamen, antal, 2009-2019

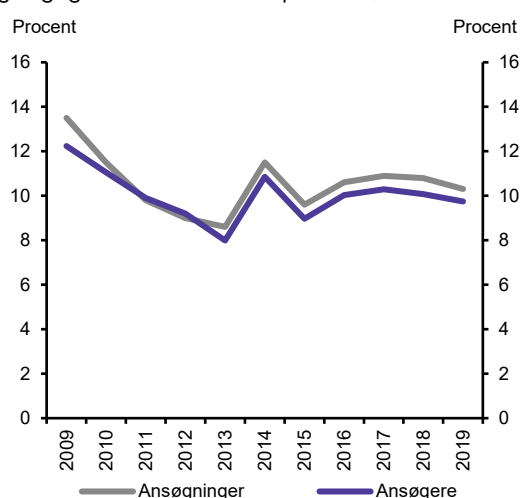

Anm.: Ansøgere er opgjort som 1. prioritetsansøgninger. Adgangsgrundlag er selvrapporteret af ansøgerne i forbindelse med ansøgningen via optagelse.dk.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Figur 12.3

Andel ansøgere med en udenlandsk adgangsgivende eksamen, procent, 2009-2019

Anm.: Ansøgere er opgjort som 1. prioritetsansøgninger. Adgangsgrundlag er selvrapporteret af ansøgerne i forbindelse med ansøgningen via optagelse.dk.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Ansøgere med udenlandske eksamensbeviser kræver yderligere sagsbehandling, da deres eksamensbeviser skal vurderes ift., om de lever op til adgangskravene om fagniveau og karakterer, og deres karaktergennemsnit skal omregnes til et dansk karaktergennemsnit, når ansøgeren er ansøgningsberettiget i kvote 1. Denne omregning af eksamensbeviser foregår på den eller de institutioner, som ansøgeren har søgt ind på. Et eksamensbevis bliver derfor omregnet flere gange, hvis ansøgeren har søgt flere steder, jf. boks 12.3.

Boks 12.3 Omregningen af udenlandske eksamensbeviser til brug i kvote 1

Ansøgere med udenlandske eksamensbeviser fra EU/EØS-lande får omregnet deres karaktergennemsnit, således at de kan søge optagelse i kvote 1. Omregningen foretages på institutionerne, som ikke deler omregningsresultater. Omregningerne foregår på baggrund af vejledninger og omregningstabeller fra Styrelsen for Forskning og Uddannelse.

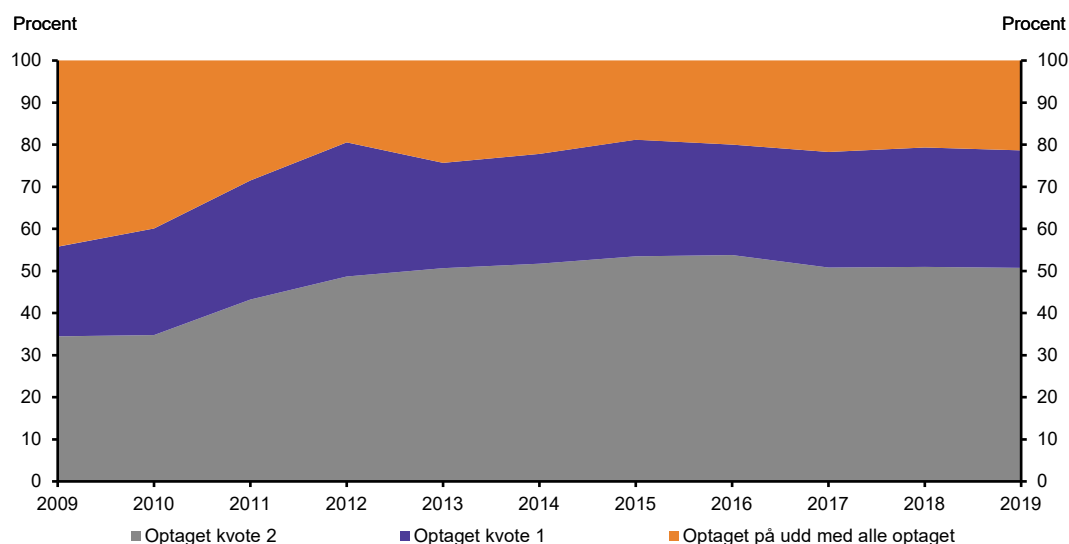
Den lokale håndtering af omregningen betyder både, at ansøgere, som søger flere forskellige institutioner vil blive omregnet flere gange, samt at det bliver svært for institutionerne at opbygge en ekspertise i alle typer eksamensbeviser. Den lokale håndtering af omregningen af udenlandske eksamensbeviser er således både ineffektivt og medfører en risiko for, at ansøgernes beviser ikke bliver behandlet ens på alle de uddannelser ansøgeren har søgt. Vurderingen af, om ansøgeren lever op til adgangskravene, foregår på tilsvarende vis.

12.2.2 Kvote 2 opfattes som mindre effektivt af institutionerne

I modsætning til kvote 1 kræver kvote 2, at de videregående uddannelsesinstitutioner bruger ressourcer på individuelt at vurdere ansøgerne i en rangering, hvorfor kvote 2 helt grundlæggende er mere ressourcekrævende end kvote 1. Fra 2009 til 2019 er andelen af ansøgerne, som bliver behandlet i kvote 2, på mindst én af deres prioriteter steget fra 39 procent af ansøgerne til 46 procent af ansøgerne.

Figur 12.4

Optagne behandlet i kvote 2, fordelt på hvilken kvote de er optaget i, procent, 2009-2019

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Det betyder, at uddannelsesinstitutionerne skal bruge flere ressourcer på at behandle kvote 2-ansøgninger end tidligere. Samtidig ender ca. halvdelen af de optagne, som søgte i kvote 2, med at blive optaget i kvote 1 eller på en uddannelse med alle optaget.

Behandlingen af ansøgere, som alligevel ikke optages i kvote 2, er ikke ressourceeffektivt. Set fra uddannelsesinstitutionernes synspunkt, er der både fordele og ulemper forbundet med effektiviteten i det nuværende kvotesystem, jf. boks 12.4.

Boks 12.4 Uddannelsesinstitutionernes oplevelse af vurdering i kvote 1 og kvote 2

Der er gennemført en række interview med repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner. På tværs af interviewene udtrykker informanterne, at den centrale koordinering af optagelsen og fordeling af pladserne er meget effektivt set fra deres synspunkt.

Repræsentanter fra uddannelserne vurderer i interview, at brugen af kvote 2 er mere ressourcekrævende. Det kræver mere tid og flere ressourcer at administrere. Samtidig oplever de, at en af fordelene ved udvælgelse i kvote 2 er, at man kan tilpasse ressourcetilbruget til det behov, man har. Uddannelserne kan vælge at have en omfattende optagelsesprocedure via kvote 2 eller en mindre omfattende, afhængigt af det konkrete behov. Uddannelserne oplever, at den type af fleksibilitet gør det muligt at skræddersy den optagelsesprocedure, de vurderer bedst egnet.

13. Bilag

13.1 Bilag 1. Organisering af evaluering

Til evalueringen har været knyttet en referencegruppe med repræsentanter for de videregående uddannelsesinstitutioner, samt en følgegruppe med øvrige interessenter. Uddannelses- og Forskningsministeriet har løbende holdt møder med reference- og interessentfølgegruppen for at diskutere og kvalificere de igangværende undersøgelser. Rapportens konklusioner har også været diskuteret med fire forskere.

Medlemmer af referencegruppen:

Birthe Friis Mortensen, Rektor, University College Syd
 Hanne Leth Andersen, Rektor, Roskilde Universitet
 Kristian Thorn, Vicedirektør, Aarhus Universitet
 Lene Dammand Lund, Rektor, Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering (KADK)
 Lone Dalsgaard André, Prorektor, Designskolen Kolding
 Ole Gram-Olesen, Rektor, Cphbusiness (Copenhagen Business Academy)
 Per Gad-Hansen, Studie- og karrierevejleder, Københavns Erhvervsakademi
 Pia Ankerstjerne, Direktør, MARTEC
 Rasmus Weinreich Holm, Studiechef, Københavns Professionshøjskole
 Torben Faarup Theilgaard, Centerleder, Studievalg Danmark.
 Danske Erhvervsakademier, Danske Professionshøjskoler og Danske Universiteter har hver deltaget med en observatør til de afholdte møder.

Medlemmer af interessentfølgegruppen:

Anette Berentzen, Uddannelsespolitisk konsulent, Dansk Magisterforening
 Anja Møller Pedersen, eVejleder, eVejledning
 Anne Katrine Bojsen, Chefkonsulent, IDA
 Birgit Bangskjær, Chefkonsulent, Akademikerne
 Bjarke Tarpgaard Hartkopf, Evalueringskonsulent, Danmarks Evalueringsinstitut
 Christopher Ammentorp, Formand, Studenterforum UC
 Jannik Schack, tidl. Politisk chef, Tænk tanken DEA
 Kristine Wiberg Plougsgaard, Chefkonsulent, Kommunernes Landsforening
 Martin Flindt Nielsen, Næstformand, Erhvervsskolernes Elev Organisation
 Martin Liebing Madsen, Uddannelsespolitisk konsulent, Fagbevægelsens Hovedorganisation
 Maya Ryevad Lauritsen, Konsulent, Danske Regioner
 Mette Ramsing Lindhardt, Koordinator, uddannelsesleder, ASE
 Rasmus Dahl, Chefkonsulent, Dansk Industri
 Signe Dreyer Skjoldan, Juridisk chefkonsulent, Danske Gymnasier
 Signe Tolstrup, Uddannelsespolitisk næstforkvinde, Danske Studerendes Fællesråd
 Wenche Marit Quist, Forsknings- og uddannelsespolitisk chef, DJØF.

Forskere:

Alexander Christopher Sebald, Lektor, Økonomisk Institut, Københavns Universitet
 Arnt Louw, Lektor, Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet
 Kristian Bernt Karlson, Lektor, Sociologisk Institut, Københavns Universitet
 Tommy Andersson, Professor, Økonomisk Institut, Lunds Universitet.

13.1 Bilag 2. Tidslinje over større ændringer i optagelsessystemet

Tidslinjen er afgrænset til at dække perioden fra, at Den Koordinerede Tilmelding opstår, til de tiltag, der er politisk besluttet, men først indføres i de kommende år. Fokusset er primært på ændringer i de sidste 15 år, hvilket til dels også afspejler, at det er her, de fleste politiske tiltag om optagelsessystemet er.

13.1.1 Tidslinje over større ændringer i optagelsessystemet

- **1977: KOT opstår.** Optagelse af studerende på de videregående uddannelser bliver koordineret i Den Koordinerede Tilmelding (KOT).
- KOT indføres som konsekvens af adgangsbegrænsning på de videregående uddannelser i takt med flere og flere uddannelser har langt flere ansøgere end uddannelsespladser. Tidligere var der frit optag på næsten alle uddannelser, og i stedet førsteårsprøver, som var et instrument til at sortere studerende fra uddannelsen.
- KOT opstår ud af loven om adgangregulering ved de videregående uddannelser fra 10. juni 1976, som fik virkning ved optagelsen i 1977.
- KOT dækkede primært universiteter, men ikke kun, da andre videregående uddannelser som f.eks. seminarerne også er med i KOT fra starten af.
- KOTs formål er at sikre, at hver ansøger bliver optaget på den højest mulige ansøgte prioritet – afhængig af kvalifikationer. Formålet er at fordele pladserne til flest mulige ansøgere på højest muligt prioritet.
- KOT løste problemet med dobbeltoptagelse, der især var en udfordring for de uddannelser, hvor der allerede inden 1977 var indført adgangsbegrænsning.
- For ansøgerne var KOT ikke en samlet ansøgningsportal, som vi kender det fra Optagelse.dk i dag. I stedet skulle ansøgeren sende en ansøgning til hver uddannelsesinstitution de søgte, og et prioriteringsskema til deres 1. prioritet. Uddannelsesinstitutionerne sendte efterfølgende prioriteringsskemaerne ind til KOT, som derefter stod for at fordele ansøgerne ud på uddannelserne. Dengang som i dag er praksis, at ansøgerne samtidigt får svar på deres ansøgninger, og de får højst et pladstilbud eller et afslag. Er der tale om et pladstilbud, får de svar direkte fra uddannelsesinstitutionen, mens ansøgere, der ikke kan tilbydes plads på nogen af de søgte uddannelser, får et samlet afslag fra KOT.
- Kvoter: Optagelsen blev tilrettelagt sådan, at den primært skulle ske på baggrund af karaktergennemsnit ved den adgangsgivende eksamen (kvote 1) og på baggrund af erhvervsarbejde (kvote 2). I kvote 2 blev karaktergennemsnittet multipliceret med en faktor bestemt af længden af godkendt erhvervsarbejde. Derudover var der særlige optagelsesmuligheder for dispensater, udlændinge, ansøgere over 25 år, m.m. Fordelingen mellem kvoterne blev fastlagt på forhånd.
- I 1977 blev 92,7 procent optaget på deres førsteprioritet.
- **2004: Samlet adgangsbekendtgørelse for de videregående uddannelser.** I 2004 samles de videregående uddannelser (universitetsuddannelser) under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, og de får en samlet adgangsbekendtgørelse.
- **2004: Karakterkrav.** Universiteterne kan fra den første samlede bekendtgørelse fastsætte et bestemt karaktergennemsnit som minimum for uddannelsen eller at enkelte fag har en bestemt minimumskaraktter højere end 02.
- **2005: Optagelsessamtaler og –prøver i kvote 2.** Institutionerne kan anvende optagelsessamtaler og –prøver i kvote 2, men skal have ministerens tilladelse hertil. Dette ændres i 2011, hvor ministerens godkendelse ikke længere kræves.

- **2005: Globaliseringsrådet nedsættes.** Globaliseringsrådet har til formål at rådgive regeringen om en samlet strategi, som skal ruste Danmark til at blive et førende vækst-, viden- og iværksættersamfund. Globaliseringsrådet vil bl.a. sætte fokus på universiteterne. Det fører til en lang række tiltag:
- **2006: Målsætning om at 50 procent gennemfører en videregående uddannelse².** Fokus på at Danmarks skulle være et videnssamfund førte til en målsætning om, at 50 procent af en ungdomsårgang skulle gennemføre en videregående uddannelse, og en uofficiel målsætning om, at 20 % skulle gennemføre en lang videregående uddannelse.
- **2007: Den Koordinerede Tilmelding,** som hidtil har hørt under Undervisningsministeriet ressource flyttedes til Videnskabsministeriet.
- **2008: En overordnet målsætning om en 90:10-fordeling mellem kvote 1 og kvote 2 på universiteterne³.** Tidligere var der ingen målsætning om kvotefastsættelsen og ej heller en national koordinering af det. I praksis var fordelingen tidligere, at op til 50 procent blev optaget i kvote 2, på universiteterne dog typisk en større kvote 1 end kvote 2. Medicin på SDU og Veterinærmedicin på KU fik dispensation til at have en kvote 2 på 50 procent, hvor de kunne optage studerende på et bredere grundlag end alene karaktergennemsnit.
- 90:10-målsætningen var udtryk for regeringens øgede krav til kvalitet på universiteterne, idet karakterer og ikke indsamling af point til kvote 2 via erhvervsarbejde, højskoleophold mv. blev anset som primært kvalificerende for at læse på et universitet.
- **2008: Øgede krav om fagspecifikke adgangskrav.** Tidligere var det tilstrækkeligt, at man havde haft de fag, som blev vurderet at være forudsætninger for at læse en given uddannelse. Kravene blev skærpet, således at der nu også blev stillet krav til bestemte fagniveauer og krav om, at disse fag skulle være bestået. Typisk A-niveau i de bærende forudsætningsfag på en given uddannelse. F.eks. engelsk A for at læse engelsk etc. Derudover indføres Dansk A og Engelsk B som fagkrav generelt til universitetsuddannelserne. Formålet er at bidrage til at sikre dels styrket faglighed og mindsket frafald på universiteternes bacheloruddannelser, dels sammenhæng mellem en styrket faglighed i de nye gymnasiale uddannelser og indgangsniveauet til universiteternes bacheloruddannelser.⁴
- **2008: De fagspecifikke adgangskravensrettes,** så ens og beslægtede uddannelser har de samme krav. Formålet var at understøtte muligheden af at kvalificere sig til flere uddannelser uden at skulle supplere fagniveauer.
- **2009: 1,08-reglen (kvikbonus) indføres.** Regeringen ønskede at få de studerende tidligere i gang med en videregående uddannelse og dermed hurtigere ud på arbejdsmarkedet. Incitamentsstrukturen bag pointsamling i kvote 2 havde ført til en kultur, hvor flere og flere tog mange års sabbat. Undersøgelser viste endvidere, at de færdigheder de unge havde tillært sig på ungdomsuddannelserne lå langt væk, hvis man havde været ude i mere end 1-2 år. Derfor blev der indført en regel om, at man kunne gange sit snit med 1,08, hvis man startede inden for 2 år efter afsluttet gymnasial uddannelse.
- 1,08-reglen er den første politisk indførte regulering af optagelsessystemet, der regulerer på adfærd og ikke kvalifikationer.
- Den nye bonusregel gælder kun ansøgere, der afslutter deres gymnasiale uddannelse i 2007 eller senere.

² Aftale om udmøntning af globaliseringspuljen (2006)

³ følgebrev til adgangsbekendtgørelsen (maj 2005)

⁴ følgebrev til adgangsbekendtgørelsen (maj 2005)

- **2009: Bonus A-fag indføres.** En ansøger kunne gange sit gennemsnit med 1,03, hvis personen havde fem A-fag, og 1,06, hvis personen havde seks A-fag. Reglen indføres som led i det politiske fokus på kvalitet og det excellente. Formålet er at belønne de ansøgere, der har gjort en ekstra indsats på ungdomsuddannelserne.
- **2009: "Turbosupplering" indføres fra optagelsen i 2009.** Ansøgere til bacheloruddannelser fra optagelsen 2009 kan supplere via gymnasiale suppleringskurser og aflægge prøver, herunder skriftlige prøver, frem til studiestart, men karakterer fra skriftlige prøver behøver først at foreligge "senest 15 dage efter studiestart".⁵
- **2009: Lodtrækning af ansøgere med samme optagelseskvote indføres på universiteterne.** Tidligere var praksis at optage ældre studerende før yngre, hvis det ikke var muligt at optage alle studerende med samme optagelseskvote, men fordi dette er i strid med § 3, stk. 2, i Beskæftigelsesministeriets lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 1349 af 16. december 2008 (forskelsbehandling pga. alder) ændres udvælgelsesmåden fra optagelsen 2009 til lodtrækning.⁶
- Lodtrækning sker kun på universitetsuddannelser de første par år, hvorefter de erhvervsrettede og kunstneriske uddannelser kommer efter. På de erhvervsrettede og kunstneriske uddannelser var praksis i stedet princippet om "lige kvotienter": var grænsekvote f.eks. 9,5, men der var plads til 5 med en kvotient på 9,4 optog man enten alle med 9,4 (maksimalt 5 ekstra ansøgere), eller man optog 5 færre, end hvad institutionen havde indstillet var deres kapacitet.
- **2011: De videregående uddannelser samles under et ministerium.** Siden er praksis mellem uddannelsesinstitutionerne forsøgt tilpasset og harmoniseret.
- **2011: Adgangsprøver.** Institutionerne kan fastsætte, at beståelsen af en adgangsprøve kan forudsætte optagelse. Tidligere havde uddannelser som musik og idræt en praktisk prøve, som ansøgerne skulle bestå, før de kunne optages.
- **2011: Optagelsessamtaler og –prøver i kvote 2 skal ikke længere godkendes.** Institutionerne behøver ikke længere ministeriets godkendelse før de kan anvende optagelsessamtaler og –prøver i kvote 2.^{7 8}
- **2012: Kvotefordelingen frigives.** Pejlemærket er ikke længere 90:10 mellem kvote 1 og kvote 2, og fordelingen kan ændres, hvis uddannelserne har en konkret faglig begrundelse for ændringen. Regeringen opfordrer institutionerne til at arbejde mere uddannelsesspecifikt med deres optag.⁹
- **2013: Læreruddannelsesforlig.** I 2012 indføres et politisk vedtaget karakterkrav på mindst 7, ellers skal ansøgeren bestå en test. Forliget indføres uden varsel, og er gældende for optaget i 2013.¹⁰
- **2015: Resultatet af en prøve kan sidestilles med karakterkrav.** Universiteterne får mulighed for at sidestille resultatet af en prøve med opfyldelse af et karakterkrav. Det vil sige, at resultatet af en prøve aflagt på universitetet kan erstatte et eventuelt krav om, at den adgangsgivende eksamen er gennemført med et bestemt eksamensgennemsnit som minimum.¹¹
- **2016: Optagelse i kvote 2 via karakterkrav.** Reglen giver institutionerne mulighed for at fastsætte karakterkrav i kvote 1, eller to forskellige karakterkrav men både

⁵ følgebrev til adgangsbekendtgørelsen (januar 2009)

⁶ følgebrev til adgangsbekendtgørelsen (januar 2009)

⁷ følgebrev til adgangsbekendtgørelsen (marts 2011)

⁸ følgebrev til adgangsbekendtgørelsen (marts 2011)

⁹ <https://ufm.dk/uddannelse/videregaende-uddannelse/sogning-optag-og-vejledning/optag-nyheder-og-pressemeddelelser/universiteterne-far-storre-frihed-til-at-tilrettelægge-optagelsessystemet>

¹⁰ <https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-laereruddannelsen>

¹¹ høringsbrev til adgangsbekendtgørelserne (februar 2015)

et i kvote 1 og i kvote 2. SDU har f.eks. et minimumskaracterkrav i kvote 2 på 7,0 for medicin. Uddannelsesinstitutionerne kan altså kræve, at den adgangsgivende eksamen er gennemført med et bestemt eksamensgennemsnit som minimum, men også at enkelte fag er bestået med en bestemt minimumskaracter, der er højere end karakteren 02.¹²

- **2018: Kvotefordelingen kan variere** for samme uddannelse på forskellige institutioner og mellem internationale og nationale uddannelser/udbud
- **2019: Institutionerne kan indføre adgangsprøver** som et specifikt adgangskrav ansøgeren skal bestå, før de kan optages på uddannelsen.
- **2019: Supplerende overbygningsforløb i hf-uddannelsen.** En hf-eksamen eller en højere forberedelseseksamen med overbygning er fra og med sommeroptag 2019 en grundlæggende betingelse for adgang til universitetsuddannelser.
- **2020: Afskaffelse af bonus for hurtig studiestart (1,08-reglen).** Med lov om mere fleksible uddannelser vedtaget i april 2019 er 1,08-reglen afskaffet fra og med optagelsen 2020.

¹² følgebrev til justering af fremdriftsreformen m.m. (juli 2016)

13.2 Bilag 3. Evalueringens analysedesign

I dette bilag beskrives evalueringens undersøgelsesspørgsmål, afgrænsning af evalueringen, samt evalueringens analysedesign, der er opdelt i tre spor.

13.2.1 Undersøgelsesspørgsmål

Uddannelses- og Forskningsministeriet har gennemført evalueringen af optagelsessystemet ud fra en række overordnede undersøgelsesspørgsmål – et for hvert af de seks temaer, jf. boks 13.1.

Boks 13.1 Undersøgelsesspørgsmål

Tema 1. Sammenhæng

I hvilken grad giver det nuværende optagelsessystem ansøgerne incitament til dybdelæring på de gymnasiale uddannelser?

Tema 2. Informeret ansøgning

I hvilken grad påvirker det nuværende optagelsessystem i sig selv den måde, ansøgerne søger information om og vælger uddannelse?

Tema 3. Udvælgelse

I hvilken grad understøtter det nuværende optagelsessystem, at kvalificerede ansøgere, som har de faglige forudsætninger og er motiverede for uddannelsen og dens jobsigte, bliver optaget?

Tema 4. Social mobilitet

I hvilken grad understøtter det nuværende optagelsessystem social mobilitet målt ved uddannelsesmobilitet?

Tema 5. Gennemsigtighed

I hvilken grad er det nuværende optagelsessystem gennemsigtigt for ansøgerne?

Tema 6. Effektivitet

I hvilken grad er det nuværende optagelsessystem ressourceeffektivt?

Til de konkrete analyser er hvert undersøgelsesspørgsmål blevet operationaliseret i en række, mere detaljerede hypoteser.

13.2.2 Afgrænsning af evalueringen

Evalueringen er afgrænset til at undersøge den optagelse, der sker gennem Den Koordinerede Tilmelding (KOT). Det vil sige ansøgninger til og optagelse på erhvervsakademiuddannelser, professionsbacheloruddannelser og bacheloruddannelser på Uddannelses- og Forskningsministeriets ressortområde.

Evalueringen inkluderer ikke vejledningsindsatsen i det omfang, hvor den handler om valg af uddannelsen. Vejledning om valg af uddannelse er en vigtig del af det, at vælge

sin kommende uddannelse på et oplyst grundlag. Samtidig er vejledning om uddannelsesvalg en afklaringsproces, der kommer forud for det, at søge om optagelse på en konkret uddannelse. Analyserne er derfor afgrænset til at kun at se på den del af vejledningsindsatsen, der handler om optagelsesvejledning, dvs. vejledning om regler, krav, udvælgelseskriterier, frister osv., da det siger noget om optagelsessystemet.

Præferencer for uddannelse påvirkes af en lang række faktorer, som ikke i sig selv relaterer sig til optagelsessystemet. Analyserne fokuserer alene på den del af præference-dannelsen, der kan sættes i direkte relation til indretningen af optagelsessystemet.

Generelt fokuserer analyserne på optagelsessystemet som helhed. Der er dog store forskelle i f.eks. brugen af kvote 2 og adgangskrav på forskellige institutioner og uddannelser. Derfor indeholder evalueringen eksempler på optagelsen på enkeltinstitutioner og uddannelser for at undersøge særlige tendenser eller at eksemplificere generelle pointer.

13.2.3 Analysespor

Analyserne er udarbejdet i tre spor, jf. figur 13.1. Analyserne i de tre spor er forløbet sideløbende, og viden fra analyserne er blevet brugt løbende til at kvalificere hele analysedesignet.

Figur 13.1

Evalueringens analysedesign

	Spor 1 Eksisterende viden	Spor 2 Kvalitativ analyse	Spor 3 Kvantitativ analyse
Metode	– Kortlægning af eksisterende viden om optagelsessystemet	– Kvalitativ undersøgelse blandt elever, ansøgere og uddannelsesinstitutioner	– Registerbaserede analyser – Simulering af optagelsessystemet
Data	– Data fra KOT – Registerdata – Eksisterende danske og internationale analyser	– Spørgeskemadata – Interviewdata – Casedata	– Data fra KOT – Registerdata
Analyse	– Deskriptiv statistik – Litteraturgennemgang	– Deskriptiv analyse – Regressionsanalyse – Conjoint analyse – Segmentanalyse	– Deskriptive analyse – Regressionsanalyse – Matchinganalyse – Kontrafaktisk simulering
Viden	– Søgemønstre, ansøgninger, tilgang, optag – Opsummering af tidligere undersøgelser – Optagelsessystemer i andre lande	– Ansøgernes præferencer, motivation og forståelse af optagelsessystemet – Uddannelsesinstitutionernes vurdering	– Betydning af karakterer – Ansøgernes søgeadfærd – Effekt af udvælgelseskriterier – Effekt af justering af kvoter

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Indholdet i de tre spor bliver uddybet i de følgende afsnit.

13.2.4 Spor 1. Kortlægning af eksisterende viden

Kortlægning af tal og fakta ud fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

Spor 1 består af en kortlægning af den eksisterende viden om optagelsessystemet. Her er status og udviklingen inden for ansøgning, tilgang, optagelse og søgemønstre på de videregående uddannelser på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmelding beskrevet. Eksisterende viden fra Uddannelses- og Forskningsministeriets egne analyser er også inddraget eller opdateret/genberegnet, hvor relevant.

Intern erfaringsopsamling

Viden og erfaring, som Uddannelses- og Forskningsministeriet allerede har, er blevet kortlagt gennem løbende og tæt kontakt med sektoren og ansøgere. Dette er sket gennem en struktureret indsamling af oplevede fordele og ulemper ved optagelsessystemet på baggrund af behandling af borgerhenvendelser, klagesager og erfaringer i den tilknyttede referencegruppe og interessentfølgegruppe.

Litteraturgennemgang af eksisterende undersøgelser

Herudover er der foretaget en litteraturgennemgang af eksisterende undersøgelser af optagelsessystemet i Danmark. Der er både tale om analyser, undersøgelser og forskningslitteratur.

Indhentning af viden om optagelsessystemerne i en række udvalgte lande

Det er indhentet viden om optagelsessystemerne i Holland, Israel, Norge, Storbritannien og Sverige, dels gennem desk research og dels gennem casebesøg. Landene er udvalgt, fordi de repræsenterer meget forskellige måder at indrette et optagelsessystem på. Hovedfokus har være på, hvordan landene udvælger ansøgere til de videregående uddannelser og viden om hvilke effekter, der er af den pågældende fremgangsmåde.

13.2.5 Spor 2. Kvalitativ undersøgelse

Undersøgelse af gymnasieelever og ansøgers oplevelse af optagelsessystemet

Spor 2 består af en kvalitativ undersøgelse baseret på to spørgeskemaundersøgelser til hhv. gymnasieelever og ansøgere, samt en række interview med gymnasieelever. Den kvalitative undersøgelse belyser bl.a., hvordan elever og ansøgerne tænker, når de søger om optagelse på en uddannelse. Hvordan forstår de optagelsessystemet, hvordan påvirker systemet deres studieadfærd i gymnasiet, og hvilke søgestrategier har de.

Undersøgelse af uddannelsesinstitutionernes oplevelse af optagelsessystemet

En del af den kvalitative undersøgelse belyser institutionernes incitament og præferencer, når de fastlægger kapacitet på uddannelserne og optager nye studerende. Analysen er foretaget gennem kvalitative interview med henholdsvis ledere og medarbejdere på uddannelsesinstitutionerne, der arbejder med optagelse. Lederne har leveret input om institutionernes strategiske tilgang til udbud og optagelse, mens medarbejderne har leveret input til deres vurderinger af det nuværende optagelsessystem.

Den kvalitative undersøgelse er foretaget af konsulentfirmaerne /KL7 og Realize. For yderligere information om metoden i den kvalitative undersøgelse henvises til selvstændigt metodebilag udarbejdet af /KL7 og Realize til evalueringsrapporten. Begge spørgeskemaundersøgelser kan ligeledes ses i deres fulde længde i disse bilag.

13.2.6 Spor 3. Kvantitative analyser og simulering

Deskriptive registeranalyser

I spor 3 er der lavet en række deskriptive analyser af blandt andet karaktergennemsnittets betydning for ansøgernes muligheder, social mobilitet m.m. Data i analyserne bygger på en kombination af registerdata fra Danmarks Statistik og data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Dybdegående registeranalyser

I Spor 3 er der gennemført dybdegående registerbaserede analyser på udvalgte områder. Det er eksempelvis analyser af effekten af udvælgelseskriterierne i kvote 1 og kvote 2 målt på karakterer på 1. studieår, studieskift og frafald, gennemførelstid og bruttoledighed.

Betydningen af præferencer og simulering af den Koordinerede Tilmelding

I Spor 3 er simuleringer af et kontrafaktisk optagelse brugt at undersøge betydningen af afskaffelsen af 1,08-reglen, samt belyse kvote 2's betydning for social mobilitet og betydningen af antallet af uddannelsespladser. Simulering af Den Koordinerede Tilmelding (KOT) har givet viden om det nuværende optagelsessystem og de rammebetingelser, som ansøgernes søgeadfærd sætter. Simuleringer afdækker bl.a., hvordan præferencer og udbud bestemmer fordelingen af studerende, og hvor følsom denne fordeling er mht. ændringer i antallet af uddannelsespladser, søgeadfærd etc.

Til simuleringerne er der opbygget en model af Den Koordinerede Tilmelding. Modellen bygger på data fra alle ansøgningerne i KOT, uddannelsesinstitutionernes rangering af ansøgerne, samt antallet af uddannelsespladser. Alle simulationer er lavet på 2018-data. Modellen er ikke fuldstændig identisk med KOT, bl.a. tildeles der ikke nye lodtrækningsnumre i hver kørsel, simuleringerne er derfor ikke 100 pct. identisk KOT, afvigelserne er dog meget begrænsede. For at mindske denne simuleringsusikkerhed er alle baselines i simuleringsanalyserne også simulerede.

Modellen giver mulighed for at simulere ændringer i forskellige parametre f.eks. antallet af pladser på givne uddannelser eller kvoter. Da modellen bygger på data fra KOT, herunder data for ansøgernes præferencer af uddannelser, som de har givet udtryk for i deres ansøgninger, er alle simulationerne udført under antagelsen om at de simulerede ændringer ikke påvirker ansøgernes valg af uddannelse. Dette er mest realistisk for mindre ændringer, mens større ændringer sandsynligvis også i væsentligt omfang vil påvirke søgeadfærden. Se de konkrete beskrivelser af metoderne løbende i rapporten.

13.3 Bilag 4. Litteraturliste

Albæk, Karsten (2017): *Optimal Admission to Higher Education*, Education Economics, 2017, vol. 25, nr. 1, s. 60-83.

Biesta, Gert J. J. (2010): *Good education in an age of measurement: ethics, politics, democracy*, Journal of the International Society for Teacher Education, vol. 17, nr. 2, s. 81-83.

Björklund, Anders; Salvanes, Kjell G. (2010): *Education and family background: Mechanisms and policies*, IZA Discussion Papers, No. 5002, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.

Børne- og Undervisningsministeriet (2019): Trivselsmåling, tilgængelig på www.uddannelsesstatistik.dk.

Danmarks Evalueringsinstitut (2015a): *Den sociale profil i optagesystemet*.

Danmarks Evalueringsinstitut (2015b): *Det svære uddannelsesvalg*.

Danmarks Evalueringsinstitut (2015c): *Gymnasiale karakterers betydning for gennemførelsestid på universiteterne*.

Danmarks Evalueringsinstitut (2018): *Studievalg og frafald på de videregående uddannelser*.

Danmarks Evalueringsinstitut (2019): *Kortlægning af kvote 2-systemet på de videregående uddannelser*.

Danmarks Evalueringsinstitut (2020): *Forsøg med karakterfri 1.g.*

Dubins, Lester E. & David A. Freedman (1981): *Machiavelli and the Gale-Shapley algorithm*, The American Mathematical Monthly.

Gale and Shapley (1962): *College Admissions and the Stability of Marriage*, The American Mathematical Monthly, vol. 69, nr. 1 (jan., 1962), s. 9-15, Mathematical Association of America.

Geisler and Santelics (2007): *Validity of High-School Grades In Predicting Student Success Beyond The Freshman Year: High-School Record vs. Standardized Tests as Indicators of Four-Year College Outcomes*, Berkeley: Center for Studies in Higher Education.

Kang, Jerry, and Banaji, Mahzarin R. (2006): *Fair Measures: A Behavioral Realist Revision of Affirmative Action*, 94 Cal. L. Rev. 1063.

Katznelson, N., and Louw, A. V. (2018): *Karakterbogen: Om karakterer, læring og elevstrategier i en præstationskultur*, (1 udg.), Aalborg Universitetsforlag. Ungdomsliv.

Haeringer, Guillaume and Flip Klijn (2009): *Constrained School Choice: An Experimental Study*, Journal of Economic Theory. 144, nr. 5, 1921-1947.

Heckman, James J. (2006): *Skill Formation and the Economics of Investing in Disadvantaged Children*, Science, vol. 312, nr. 5782.

Møller Nielsen, M. (2017): *Evaluering af optagelsessystemets betydning for social mobilitet på CBS*, Frederiksberg: Copenhagen Business School, CBS.

OECD (2019): *Education at a Glance 2019*.

Thomsen, Jens Peter (2016): *Test-Based Admission to Selective Universities: A Lever for First-Generation Students or a Safety Net for the Professional Classes?*, vol. 52, nr. 2, s. 333-350.

Tænketanken DEA (2018): *Hvad driver unges uddannelsesvalg – Opsamlingsrapport*.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018a): *Frafald og studieskift – Spørgeskemaundersøgelse blandt frafaldne studerende ved videregående uddannelser*.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018b): *Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse 2018*.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2019): *Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse 2019*.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2020): *Undersøgelse af Uddannelsesguiden (endnu ikke udgivet)*.

Van de Mortel, Thea F. (2008): *Faking it: social desirability response bias in self-report Research*, Australian Journal of Advanced Nursing, vol. 25, nr. 4, s. 40-48.

Vonsild, Maria Cecilie, Agner Holmberg Schibler og Birgitta Wallstedt (2016): *Testbaseret optag til videregående uddannelser*, Dansk universitetspædagogisk tidsskrift, årg. 11, nr. 20.

